

สถาบันระหว่างประเทศ
เพื่อการค้าและการพัฒนา

1 กลไกการส่งออก ข้าว ของสปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา
International Institute for Trade and Development

คำนิยม

คณะนักวิจัย โครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพผลไถการส่งออกข้าวของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ขอขอบคุณ ดร.สรจักร เกษมสุวรรณ ผู้อำนวยการบริหารสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (ITD) ที่ได้ให้โอกาสและสนับสนุนงบประมาณให้กับคณะนักวิจัยฯ เป็นผู้ดำเนินการศึกษาวิจัยตามโครงการนี้

โครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพผลไถการส่งออกข้าวของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนี้ เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยสถาบันค้นคว้าเศรษฐกิจแห่งชาติ (NERI) และสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์เทคนิค กลไกกรรม และป่าไม้ (NAFRI) กับประเทศไทย โดยสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (ITD) ซึ่งได้ร่วมกันศึกษาวิจัยและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน คณะนักวิจัยฯ หวังว่าผลการศึกษานี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ สปป. ลาว และนำมาซึ่งความอยู่ดีกินดีของประชาชนทั้งสองประเทศ

คณะนักวิจัยฯ จึงใคร่ขอขอบคุณสถาบันฯ ดังกล่าว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองประเทศ ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล และช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ มา ณ โอกาสนี้ ด้วย

คณะนักวิจัยฯ

กรกฎาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(1) - (18)
สารบัญตาราง	ง
สารบัญภาพ	ญ
ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน	
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของโครงการ	3
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
1.4 วิธีการศึกษา	4
1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา	6
1.6 องค์ประกอบของรายงาน	7
บทที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	9
2.1 การเมืองและการปกครอง	9
2.2 ประชากรและแรงงาน	9
2.3 ระบบและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ	13
บทที่ 3 สถานการณ์ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร	21
3.1 การใช้ที่ดิน	21
3.2 การชลประทาน	23
3.3 โครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร	27
3.4 การคมนาคม	29
บทที่ 4 นโยบายรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับข้าว	34
4.1 นโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรของรัฐบาล	34
4.2 องค์กรของรัฐ	38
4.3 องค์กรธุรกิจเอกชน	43
4.4 องค์กรเกษตรกร	44
4.5 องค์กรระหว่างประเทศ	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 กฎระเบียบและสิทธิประโยชน์	46
5.1 กฎระเบียบการให้สินเชื่อ	46
5.2 กฎระเบียบการลงทุน	48
5.3 กฎระเบียบและขั้นตอนการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว	50
5.4 สิทธิประโยชน์ทางการค้า	53
 ส่วนที่ 2 สถานการณ์การผลิต การแปรรูปและการตลาด	
บทที่ 6 สถานการณ์การผลิต การแปรรูปและการบริโภคข้าว	58
6.1 ระบบการผลิตข้าวในภาพรวม	60
6.2 พันธุ์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต	64
6.3 งานส่งเสริมการผลิตข้าว	74
6.4 เนื้อที่ปลูก ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ย	75
6.5 การผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์	83
6.6 คุณภาพของข้าว	90
6.7 การแปรรูปข้าว	94
6.8 การบริโภคข้าว	101
บทที่ 7 สภาพการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนของชาวนา	104
7.1 สภาพการผลิตของชาวนา	104
7.2 ต้นทุนการผลิต	115
7.3 ผลตอบแทนการปลูกข้าว	118
บทที่ 8 สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว	137
8.1 วิธีการตลาดข้าว	137
8.2 ราคาข้าวในประเทศ	140
8.3 การค้าข้าวของสปป. ลาว	159
8.4 สถานการณ์ข้าวของโลก	165
8.5 การขนส่งและอัตราค่าขนส่ง	179
8.6 การวิเคราะห์ราคาส่งออก (F.O.B.) ข้าวของ สปป.ลาว	180
8.7 การตั้งราคาส่งออกข้าวสาร	181

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ส่วนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตและแนวทางการพัฒนา	
บทที่ 9 แนวโน้มการผลิตและความต้องการข้าวในอนาคต	184
9.1 แนวโน้มการผลิต	186
9.2 ความต้องการข้าวในตลาด	192
บทที่ 10 แนวทางการพัฒนาข้าว	195
10.1 วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนงาน และมาตรการ	195
10.2 ขั้นตอนของการพัฒนา	198
10.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนา	199
10.4 แผนงาน และโครงการ	200
10.5 มาตรการสนับสนุน	212
10.6 งบประมาณ	214
10.7 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์	215
บทที่ 11 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	216
11.1 สรุปผลการศึกษา	217
11.2 ข้อเสนอแนะ	217
เอกสารอ้างอิง	220
ภาคผนวก	221
ภาคผนวกที่ 1 แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาตามโครงการ	ผ 1 - 26
ภาคผนวกที่ 2 รายชื่อหมู่บ้านที่ทำการสำรวจตามโครงการ	ผ 2 - 1
ภาคผนวกที่ 3 กำหนดการการศึกษาฐานงานของนักวิจัย สปป.ลาว	ผ 3 - 2
ภาคผนวกที่ 4 ขั้นตอนการส่งออกข้าวของไทย	ผ 4 - 3
ภาคผนวกที่ 5 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546	ผ 5 - 8
ภาคผนวกที่ 6 ข้าวอินทรีย์	ผ 6 - 3
รายชื่อคณะวิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 จำนวนตัวอย่างในการสำรวจข้อมูลใน สปป.ลาว	6
2.1 จำนวนประชากรรายแขวง ปี ค.ศ.1995 และ ปี ค.ศ. 2005	12
2.2 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรายสาขาของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2002-2006	14
2.3 มูลค่าการนำเข้าสินค้าของ สปป.ลาว จำแนกตามกลุ่มสินค้า ปี ค.ศ. 2002-2006	16
2.4 มูลค่าการส่งออกสินค้าของ สปป.ลาว จำแนกตามกลุ่มสินค้า ปี ค.ศ. 2002-2006	17
2.5 มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศในสปป.ลาว แยกตามสาขา ปี ค.ศ. 2006	19
2.6 มูลค่าและจำนวนโครงการที่ลงทุนใน สปป.ลาว รายประเทศ ปี ค.ศ. 2006	20
2.7 อัตราการแลกเปลี่ยนเฉลี่ยเงินตราระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 2001 – 2007	20
3.1 การใช้ที่ดินของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2002	22
3.2 เนื้อที่การเกษตรและเนื้อที่นารายแขวง ปี ค.ศ. 2002	24
3.3 เนื้อที่การเกษตร เนื้อที่ชลประทาน และเนื้อที่ปลูกข้าวนาแซง ปี ค.ศ. 2006	26
3.4 จำนวนโรงสีข้าวรายแขวงของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005	28
3.5 จำนวนโรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยวและโรงงานผลิตเส้นขนมจีนใน สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005	29
6.1 เนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวจำแนกตามระบบนิเวศของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 1976 – 2006	62
6.2 คุณลักษณะของข้าวเหนียวพันธุ์ปรับปรุงที่ได้พัฒนาและส่งเสริมใน สปป.ลาว	66
6.3 คุณลักษณะของข้าวเหนียวพันธุ์ปรับปรุงที่นำเข้าจากต่างประเทศที่ได้รับการส่งเสริมใน สปป.ลาว	67
6.4 คุณลักษณะของข้าวเจ้าพันธุ์ปรับปรุงที่นำเข้าจากต่างประเทศที่ได้รับการส่งเสริมใน สปป.ลาว	67
6.5 คุณลักษณะของข้าวเหนียวพันธุ์พื้นเมืองของลาวที่ได้รับการส่งเสริมใน สปป.ลาว	68
6.6 คุณลักษณะของข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองของลาวที่ปรับปรุงใน สปป.ลาว	69
6.7 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยของข้าวรวมใน สปป.ลาว ปี ค.ศ. 1985 – 2006	77
6.8 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยข้าวรวมรายแขวงของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006	78
6.9 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาปีของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006	80
6.10 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาแซงของ สปป.ลาว	81

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
6.11 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยข้าวไร่ของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006	82
6.12 ผลผลิตเฉลี่ยต้นต่อเฮกแตร์ จำแนกตามสภาพพื้นที่และฤดูกาลปลูกข้าวรายแขวง	84
6.13 กำลังการผลิต (สี) ค่าใช้จ่ายในการสี ค่าจ้างสีและค่าบำรุงรักษาของโรงสี	95
6.14 แหล่งเงินทุนหมุนเวียนของโรงสีและเงินทุนก่อสร้างโรงสี	95
6.15 ปริมาณการบริโภคข้าวสารของครอบครัวชาวนา	103
6.16 ผลผลิตข้าวและความต้องการบริโภคข้าว และความต้องการด้านอื่นๆ รายแขวง ปี ค.ศ. 2006	103
7.1 ขนาดเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนของชาวนา	106
7.2 ขนาดของครัวเรือนชาวนา	107
7.3 ปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ชาวนาใช้ปลูกใน สปป.ลาว	107
7.4 วิธีการจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวของชาวนาใน สปป.ลาว	108
7.5 จำนวนชาวนาจำแนกตามจำนวนพันธุ์ข้าวที่ปลูกรวมทั้งในปีและนาปรัง	108
7.6 เหตุผลที่ชาวนาต้องปลูกข้าวหลายพันธุ์	109
7.7 อัตราการใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตข้าวและจำนวนชาวนาที่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีใน สปป.ลาว	109
7.8 ราคาปัจจัยการผลิตที่ชาวนาซื้อใน สปป.ลาว เปรียบเทียบกับราคาของไทย	110
7.9 การใช้ยาปราบศัตรูพืชของชาวนาใน สปป.ลาว	111
7.10 ที่มาของเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าวของชาวนาใน สปป.ลาว	112
7.11 แหล่งกู้ยืมสำหรับปลูกข้าวของชาวนาใน สปป.ลาว	112
7.12 การจำแนกแจกจ่ายผลผลิตข้าวของชาวนาใน สปป.ลาว	113
7.13 สถานที่จำหน่ายและวิธีการจำหน่ายข้าวของชาวนาใน สปป.ลาว	113
7.14 ปัญหาด้านการผลิตตามข้อคิดเห็นของชาวนาใน สปป.ลาว	114
7.15 ปัญหาด้านการตลาดตามข้อคิดเห็นของชาวนาใน สปป.ลาว	115
7.16 จำนวนตัวอย่างในการสำรวจต้นทุนการผลิต ในแต่ละแขวงแยกตามชนิดข้าวที่ปลูก	116
7.17 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007	120
7.18 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีในเขตชลประทานเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลการผลิตปี ค.ศ. 2007	121
7.19 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีนอกเขตชลประทานเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007	122
7.20 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาแขวงเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007	123
7.21 ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้านาปีเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007	124

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
7.22	ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้านาปีในเขตชลประทานเฉลี่ยทั้งประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007 125
7.23	ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้านาปีนอกเขตชลประทานเฉลี่ยทั้งประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007 126
7.24	ต้นทุนการผลิตข้าวไร่เฉลี่ยของแขวงบ่อแก้วและหลวงน้ำทา ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007 127
7.25	ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้านาแซงพันธุ์ CR 203 ในนครหลวงเวียงจันทร์ ฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ. 2007 128
7.26	ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศ ฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ. 2007 129
7.27	ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีในเขตชลประทาน ในเขตชลประทาน เฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศ ฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ. 2007 130
7.28	ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีนอกเขตชลประทานเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้ง ประเทศ ฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ. 2007 131
7.29	ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาแซงเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศ ฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ. 2007 132
7.30	ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้านาปีเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศ ฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ. 2007 133
7.31	ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้านาในเขตชลประทานเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศ ฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ. 2007 134
7.32	ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้านาปีนอกเขตชลประทานเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศ ฤดูกาลผลิตปี ค.ศ. 2007 135
7.33	ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนสุทธิในการปลูกข้าวแต่ละชนิด ปี ค.ศ. 2007 136
8.1	ร้อยละของครัวเรือนชาวนาที่มีฐานะ และเหตุผลที่ต้องซื้อข้าวมาบริโภค 137
8.2	ราคาข้าวเปลือกและข้าวสารรายเดือนของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005 143
8.3	ราคาข้าวเปลือกและข้าวสารรายเดือนของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006 144
8.4	ราคาข้าวเปลือกและข้าวสารรายเดือนของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2007 145
8.5	เปรียบเทียบราคาข้าวเปลือกและข้าวสารบางชนิดรายเดือนของไทยและ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005 154

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
8.6 เปรียบเทียบราคาข้าวเปลือกและข้าวสารบางชนิดรายเดือนของไทยและ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006	155
8.7 เปรียบเทียบราคาข้าวเปลือกและข้าวสารบางชนิดรายเดือนของไทยและ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2007	156
8.8 ราคาซื้อข้าวเปลือกที่โรงสีรับซื้อ และราคาข้าวสารที่โรงสีจำหน่าย	159
8.9 การนำเข้าข้าวของ สปป.ลาว จากประเทศไทย ปี ค.ศ. 2005 – 2006	161
8.10 ปริมาณและมูลค่าข้าวเหนียวส่งออกของไทย รายประเทศที่สำคัญ ปี ค.ศ. 2003 – 2007	162
8.11 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวเหนียวของไทยรายกลุ่มประเทศ ปี ค.ศ. 2007	163
8.12 ผลผลิตข้าวโลก (ประมาณการเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2008)	169
8.13 ปริมาณการส่งออกข้าวของโลก (ประมาณการเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2008)	170
8.14 ปริมาณการนำเข้าข้าวของโลก (ประมาณการเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2008)	171
8.15 การบริโภคข้าวของโลก (ประมาณการเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2008)	172
8.16 สต็อกข้าวปลายปีของโลก (ประมาณการเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2008)	173
8.17 ราคาส่งออก (F.O.B.) ข้าวสารของไทย ในช่วงปี 2004 – 2008	174
8.18 ราคาส่งออกข้าว (F.O.B.) ของไทย และเวียดนาม มกราคม ค.ศ. 2006 – เมษายน ค.ศ. 2008	176
8.19 ราคาข้าวเปลือกเหนียว ข้าวเปลือกเจ้า ข้าวสารเหนียวชั้น 1 ข้าวสารเจ้าชั้น 1 ของลาว ของแขวงที่สำคัญ สปป.ลาว ระหว่างเดือนธันวาคม 2007 - มีนาคม 2008	178
8.20 วิเคราะห์ราคาส่งออกเฉลี่ย (F.O.B.) ณ ท่าเรือไทยและเวียดนาม กับราคาข้าวสารเฉลี่ย ของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2007	182
8.21 วิเคราะห์ราคาส่งออก (F.O.B.) ณ ท่าเรือไทยและเวียดนาม กับราคาข้าวสาร ของ สปป.ลาว ณ เดือนมีนาคม 2008	183
8.22 ตารางแสดงการคำนวณการตั้งราคาส่งออกข้าวสารเจ้า 5% (F.O.B.) ของ สปป.ลาว ผ่านประเทศไทย	183
9.1 อัตราการเจริญเติบโตเนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาปี ข้าวนาแขวงและข้าวไร่ ของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2000-2006	188
9.2 การพยากรณ์เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยของข้าวแต่ละชนิดของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2007-2020	193
9.3 คาดคะเนผลผลิตข้าวและความต้องการบริโภคข้าว สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2007 – 2020	195
10.1 เป้าหมายเนื้อที่ของเขตส่งเสริมการผลิตข้าวแต่ละชนิด	197

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	แผนที่แสดงขอบเขตของแขวง และภาคใน สปป.ลาว
2.2	ร้อยละของประชากร ชาย-หญิง จำแนกตามช่วงอายุ
3.1	แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคมหลักใน สปป.ลาว
4.1	แผนผังโครงสร้างกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาวส่วนกลางแขวงและเมือง
4.2	แผนผังโครงสร้างกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว
6.1	ร้อยละเนื้อที่เก็บเกี่ยวของข้าวแต่ละระบบนิเวศใน สปป. ลาว
6.2	เนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปี นาแซงและ ข้าวน้ำไร่ สปป.ลาว ในปี ค.ศ. 1976 – 2006
6.3	เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ข้าวรวม สปป.ลาว ปี ค.ศ.1985 – 2006
6.4	ผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ยข้าวรวม สปป.ลาว ปี ค.ศ.1985 – 2006
6.4	เปรียบเทียบผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกแตร์ ทั้งประเทศระหว่างข้าวนาปี ข้าวนาแซง และข้าวน้ำไร่ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006
6.6	ระบบการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว ของกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาว
6.7	แผนผังแสดงการคำนวณปริมาณและเนื้อที่การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวรวมทุกชนิดของ สปป.ลาว
6.8	แนวทางการปรับปรุงระบบการกระจายเมล็ดข้าวพันธุ์ดีใน สปป.ลาว
6.9	กระบวนการแปรสภาพข้าวเปลือกของโรงสีจากการสำรวจ
6.10	กระบวนการสีข้าวมาตรฐานการส่งออก
8.1	วิธีการตลาดข้าวใน สปป.ลาว
8.2	ราคาข้าวเปลือกเหนียวลาวของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005 – 2007
8.3	ราคาข้าวเปลือกเจ้าลาวของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005 – 2007
8.4	ราคาข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1 ของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005 – 2007
8.5	ราคาข้าวสารเจ้าลาวชั้น 1 ของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005 – 2007
8.6	ราคาข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1 และข้าวสารเจ้าลาว ชั้น 1 ของนครหลวงเวียงจันทน์ ปี ค.ศ. 2005 – 2007
8.7	ราคาข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1 และข้าวสารเจ้าลาว ชั้น 1 ของแขวงสะหวันนะเขต ปี ค.ศ. 2005 – 2007

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
8.8 ราคาข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1 และข้าวสารเจ้าลาว ชั้น 1 ของแขวงจำปาสัก ปี ค.ศ. 2005 – 2007	152
8.9 ราคาข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1 และข้าวสารเจ้าลาว ชั้น 1 ของแขวงหลวงพระบาง ปี ค.ศ. 2005 – 2007	153
8.10 ราคาข้าวเปลือกเหนียวของประเทศไทย และ สปป.ลาว รายแขวง ปี ค.ศ. 2005 – 2007	157
8.11 ราคาข้าวสารเหนียวของประเทศไทย และ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005 – 2007	158
8.12 ราคาส่งออก (F.O.B.) ข้าวสารของไทย ในช่วงปี ค.ศ. 2004 – 2008	175
8.13 ราคา (F.O.B.) ของข้าวไทยและเวียดนาม	177

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิต และการปรับปรุงประสิทธิภาพ

กลไกในการส่งออกข้าวของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1. ความเป็นมาของโครงการ

ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย – สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นไปอย่างราบรื่น โดยรัฐบาลไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ความร่วมมือประเทศไทย – สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ ส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ สปป.ลาว มีความก้าวหน้า เข้มแข็งรุ่งเรือง และเป็นมิตรที่ดีของไทย โครงการศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว นี้ เกิดขึ้นจากรัฐบาล สปป.ลาว โดยสถาบันค้นคว้าเศรษฐกิจแห่งชาติ มีความต้องการจะพัฒนา กลไกการส่งออกข้าวของลาว ให้มีประสิทธิภาพสามารถส่งข้าวออกได้ในตลาดโลก เนื่องจากในขณะนี้ สปป.ลาว เชื่อว่าสามารถผลิตข้าวในภาพรวมได้เพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศแล้ว และถ้า สปป.ลาว สามารถส่งออกข้าวได้แล้วก็จะเป็นการเพิ่มรายได้เงินตราต่างประเทศ ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาข้าวซึ่งเป็นอาชีพหลัก และเป็นวิถีชีวิตของคนลาว

การศึกษาค้นคว้าและวิจัยในครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณจากสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (The International Institute for Trade and Development : ITD) เพื่อทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตและกลไกการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ประกอบกับประเทศไทยมีการส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลก ต่อเนื่องกันมากกว่า 20 ปี จึงน่าจะมีประสบการณ์ในเรื่องนี้อยู่มาก และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงกำหนดให้ มีนักวิจัยจาก สปป.ลาว เข้าร่วมการดำเนินการวิจัยด้วย เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาไปจัดทำแผนปฏิบัติการ (Operational Plan) เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมต่อไป รวมทั้งนำประสบการณ์ที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

2.1 เพื่อศึกษาระบบการผลิตและสถานการณ์การผลิตรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวของ สปป.ลาว ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2.2 เพื่อศึกษากลไกทางการตลาดและการค้าข้าว โรงสี และการแปรรูปเพื่อใช้ในประเทศ และการส่งออก

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกการตลาดเพื่อนำไปสู่การส่งออกข้าวของ สปป.ลาว ในอนาคต

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาภาพรวมระดับประเทศ โดยมีพื้นที่ตัวอย่างครอบคลุมทุกภาคของประเทศ ทั้งการผลิตเพื่อการบริโภคและการผลิตเพื่อการส่งออก โดยคัดเลือกพื้นที่ที่จะศึกษาในแขวงต่างๆ ดังนี้

- ภาคเหนือ** แขวงบ่อแก้วและแขวงหลวงน้ำทา เป็นแหล่งปลูกข้าวไร่ใช้บริโภคในประเทศ และเป็นเขตที่อยู่ใกล้กับจีน ซึ่งมีเส้นทางที่อาจจะส่งออกข้าวไปจีนได้ในอนาคต
- ภาคกลาง** นครหลวงเวียงจันทน์ และแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวสำคัญของประเทศ และมีเส้นทางที่สามารถส่งข้าวออกไปเวียดนามและไทยหรือผ่านไปยังประเทศที่สามได้
- ภาคใต้** แขวงจำปาสัก เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญในภาคใต้ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งผลิตเพื่อการส่งออกได้

3.2 กลุ่มประชากรเป้าหมายของการศึกษาจะครอบคลุมตั้งแต่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งการผลิตและการค้า ชาวนาผู้ผลิต ผู้แปรรูป (โรงสี และโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ข้าวเป็นวัตถุดิบ) พ่อค้าในท้องถิ่น นักธุรกิจส่งออก หรือผู้ที่สนใจจะเป็นผู้ส่งออกในอนาคต

4. วิธีการศึกษา

4.1 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากแหล่งต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและใน สปป.ลาว ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคม สถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าว โครงสร้างพื้นฐาน กฎระเบียบเกี่ยวกับการให้สินเชื่อ การลงทุนและการส่งออก

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากกลุ่มเป้าหมายในข้อ 3.2 โดยใช้แบบสอบถาม และการสังเกตจากข้อเท็จจริงในพื้นที่ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยไม่ใช้แบบสอบถาม โดยมีชาวนาที่เป็นตัวอย่างรวมทุกแขวง 149 ราย พ่อค้าข้าวเปลือก 5 ราย โรงสี 12 ราย พ่อค้าข้าวสาร 11 ราย และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว 8 ราย

5. กรอบแนวคิดในการศึกษา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาคือ การพัฒนาให้ สปป.ลาว มีขีดความสามารถในการส่งออกข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยจึงได้วางกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ปริมาณผลผลิตของประเทศในภาพรวมระดับประเทศ และระดับแขวงว่ามีเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศและเหลือเพื่อการส่งออกได้จริงหรือไม่

5.2 ถ้าปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอ จะมีแนวทางพัฒนาผลผลิตอย่างไร จึงจะสามารถเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอ โดยจะพิจารณาถึงโอกาสในการขยายพื้นที่ปลูกโดยเฉพาะในฤดูแล้งในพื้นที่ชลประทาน

ที่ก่อสร้างเสร็จแล้ว แต่ยังไม่เพิ่มพื้นที่หรือแผนงานที่จะขยายพื้นที่ชลประทานใหม่ รวมทั้งการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่

5.3 ถ้ามีปริมาณผลผลิตเพียงพอแล้วก็จะต้องวิเคราะห์คุณภาพของผลผลิตทั้งในด้านความบริสุทธิ์ของพันธุ์ สิ่งเจือปนต่างๆ และมาตรฐานของโรงสีข้าวว่าจะสามารถผลิตข้าวสารให้มีคุณภาพเพียงพอต่อการส่งออกหรือไม่ อะไรคือประเด็นปัญหาที่สำคัญ และจะมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพอย่างไร จึงจะทำให้ผลผลิตเป็นที่ยอมรับของตลาดโลก

5.4 วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนสุทธิในการทำนาเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาความเป็นไปได้ในการตอบสนองของชาวนาในการขยายพื้นที่หรือลงทุนจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ เพื่อเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกแตร์

5.5 ศึกษากระบวนการวิจัยพัฒนาและการส่งเสริมการผลิตข้าว ตั้งแต่โครงสร้างและภารกิจขององค์กร ความเชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กลไกในการผลิตและการกระจายพันธุ์ดี การถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกร ไปจนถึงการตลาดข้าวเปลือก ข้าวสาร การแปรรูป เพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและเสนอแนะมาตรการในการแก้ไขปัญหา

5.6 เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกของ สปป.ลาว มีไม่มากนัก ดังนั้น โอกาสที่จะพัฒนาผลผลิตในเชิงปริมาณเพื่อการส่งออกจึงทำได้จำกัด ประกอบกับต้องแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านคือไทยและเวียดนาม ซึ่งเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่อันดับ 1 และ 2 ของโลกด้วย ดังนั้น แนวทางที่เป็นไปได้ในการส่งออกควรมุ่งเน้นการผลิตในเชิงคุณภาพเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับตลาดเฉพาะ (Niche Market) เช่น ข้าวอินทรีย์ เนื่องจาก สปป.ลาว ยังมีการใช้สารเคมีน้อยและประกอบกับมีพันธุ์ที่หลากหลายและมีคุณลักษณะพิเศษที่สามารถพัฒนาและขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) ได้ แต่ทั้งนี้ ต้องมีการพัฒนาระบบมาตรฐานและการตรวจรับรองและตราคุณภาพขึ้นมารองรับด้วย

5.7 ศึกษาภาระเบียบ การให้สินเชื่อ การส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาล และภาระเบียบการส่งออกว่ามีประเด็นใดบ้างที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการค้าและการลงทุน ถ้าจำเป็นก็จะมีข้อเสนอแนะเพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เอื้อต่อการส่งออกมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสิทธิประโยชน์ทางการค้าต่างๆ ที่ สปป.ลาว ได้รับจากต่างประเทศเพื่อใช้เป็นช่องทางในการส่งออกต่อไป

6. สถานการณ์การผลิตการแปรรูปและการบริโภคข้าว

6.1 ระบบการผลิตข้าวในภาพรวม

ใน สปป.ลาว ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเหนียว ประมาณร้อยละ 85 และแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะตามระบบนิเวศน์ (Ecosystem) คือ “ข้าวนาปี” ซึ่งปลูกในที่ลุ่มในฤดูฝน “ข้าวนาแขง” ซึ่งปลูกในฤดูแล้งหลังข้าวนาปีในที่ที่มีระบบชลประทานหรือมีน้ำเพียงพอ และ “ข้าวไร่” ซึ่งปลูกบนที่ดอนหรือที่ลาดชันบนที่สูงตามไหล่เขา ในปัจจุบัน สปป.ลาว เนื้อที่เก็บเกี่ยวนาปีจะมีประมาณร้อยละ 78 นาแขงร้อยละ 9

บทสรุปบทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

ข้าวไร่ร้อยละ 13 โดยนาปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นาแขวงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วง ปี ค.ศ.1976 – 2001 ต่อจากนั้นมีแนวโน้มลดลง ส่วนข้าวไร่มีแนวโน้มลดลงโดยตลอด เพราะส่วนหนึ่งทำในลักษณะไร่หมุนเวียน มีการเผาป่าสลับการปลูกข้าว ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายจะให้ลดและเลิกปลูกข้าวไร่ในลักษณะนี้ ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกในภาคเหนือ

6.2 พันธุ์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต

งานวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวในปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีกรรมและป่าไม้แห่งชาติ และนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมา สปป.ลาว สามารถพัฒนาพันธุ์ข้าวพันธุ์ใหม่ๆ ที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงออกมาจำนวนมากภายใต้โครงการ Lao – IRRI ซึ่งทั้งหมดเป็นข้าวเหนียว ส่วนพันธุ์ข้าวเจ้าจะใช้พันธุ์ข้าวหอมมะลิที่นำเข้ามาจากประเทศไทย ซึ่งปลูกเพื่อการบริโภค และพันธุ์ CR 203 เป็นพันธุ์จากเวียดนามที่เหมาะสมสำหรับการแปรรูปทำเป็นเส้นก๋วยเตี๋ยว เส้นขนมจีน และใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตเบียร์ ในฤดูนาปีชาวนาส่วนใหญ่ปลูกข้าวพันธุ์ปรับปรุงมีบางส่วนปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง และบางส่วนมีการปลูกข้าวพันธุ์ กข 6 (ข้าวเหนียวหอม) และข้าวพันธุ์ กข 10 ที่นำมาจากประเทศไทยด้วย ส่วนฤดูนาแขวงชาวนาทั้งหมดปลูกพันธุ์ปรับปรุง

ในด้านเทคโนโลยีการเตรียมดินส่วนใหญ่ยังใช้แรงงานสัตว์ บางส่วนใช้รถแทรกเตอร์ขนาดเล็ก ส่วนการเก็บเกี่ยวทั้งหมดใช้แรงงานคน สำหรับการนวดบางส่วนใช้เครื่องนวด แต่ส่วนใหญ่ยังใช้แรงงานคน ยังไม่มีการใช้เครื่องเกี่ยวนวด (Combine)

6.3 งานส่งเสริมการผลิตข้าว

การส่งเสริมการผลิตข้าว ในปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของกองส่งเสริมกรรมและป่าไม้แห่งชาติ (NAFES) ที่แยกออกมาจากหน่วยงานวิจัยค้นคว้า ซึ่ง NAFES จะมีเจ้าหน้าที่ประจำแขวง และเมือง ด้วยปัญหาที่พบคือ ขาดแคลนงบประมาณที่จะออกไปเยี่ยมเยียน ถ่ายทอดความรู้ให้ชาวนา นอกจากในพื้นที่ที่มีโครงการพิเศษเท่านั้น นอกจากหน่วยงานของรัฐแล้ว ภาคเอกชน เช่น โรงงานเบียร์ และโรงสีบางแห่งก็ทำหน้าที่ส่งเสริมด้วย โดยจัดหาเมล็ดพันธุ์ และปุ๋ยเคมีให้กับชาวนา แต่จะไม่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แต่อย่างใด

6.4 เนื้อที่ปลูก ผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ย

ในปี ค.ศ. 2006 มีเนื้อที่ปลูกข้าวรวม 808,604 เฮกเตอร์ ได้ผลผลิต 2.66 ล้านตัน ข้าวเปลือก มีผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 ตัน ต่อเฮกเตอร์ โดยภาคกลางมีพื้นที่มากที่สุด ประมาณร้อยละ 53 ของเนื้อที่ปลูกทั่วประเทศ รองลงไปเป็นภาคใต้มีเนื้อที่ปลูกคิดเฉลี่ยร้อยละ 24 ส่วนภาคเหนือมีเนื้อที่ปลูกร้อยละ 23 ของเนื้อที่ปลูกทั่วประเทศ แขวงที่มีการปลูกข้าวมากที่สุด 6 อันดับแรก ได้แก่ แขวงสะหวันนะเขต มีเนื้อที่ปลูก 172,335 เฮกเตอร์ แขวงจำปาสัก 94,630 เฮกเตอร์ นครหลวงเวียงจันทน์ 73,745 เฮกเตอร์ แขวงสาละวัน 71,020 เฮกเตอร์ แขวงเวียงจันทน์ 57,750 เฮกเตอร์ และแขวงคำม่วน 57,315 เฮกเตอร์ ส่วนอีก 11 แขวง

ที่เหลือจะมีเนื้อที่ปลูกต่ำกว่า 50,000 เฮกเตอร์ แขวงที่มีเนื้อที่ปลูกน้อยที่สุด 3 แขวง ได้แก่ แขวงเซกอง มีเนื้อที่ปลูก 9,105 เฮกเตอร์ แขวงพงสาตี 14,105 เฮกเตอร์ และแขวงหลวงน้ำทา 18,875 เฮกเตอร์

สำหรับผลผลิตเฉลี่ย ภาคกลางมีผลผลิตเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.56 ตันต่อเฮกเตอร์ รองลงไปเป็นภาคใต้มีผลผลิตเฉลี่ย 3.35 ตันต่อเฮกเตอร์ และภาคเหนือมีผลผลิตเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 2.57 ตันต่อเฮกเตอร์ แขวงที่มีผลผลิตเฉลี่ยสูงสุด คือ นครหลวงเวียงจันทน์ เท่ากับ 4.03 ตันต่อเฮกเตอร์ รองลงไปเป็นแขวงเวียงจันทน์ 3.90 ตันต่อเฮกเตอร์ แขวงที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่ำสุด คือ แขวงอุดมชัย (ภาคเหนือ) เท่ากับ 2.48 ตันต่อเฮกเตอร์ รองลงไปเป็นแขวงอัตตะปือ (ภาคใต้) เท่ากับ 2.50 ตันต่อเฮกเตอร์

6.5 การผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์

ในหลักการแล้วสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิค กลไกกรรม และป่าไม้แห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ (Breeder Seed) เมล็ดพันธุ์พื้นฐาน (Foundation Seed : R_1) และเมล็ดพันธุ์ขึ้นทะเบียน (Registered Seed : R_2) ส่วนเมล็ดพันธุ์รับรอง (Certified Seed : R_3) จะอยู่ในความรับผิดชอบของกองส่งเสริมกลไกกรรมและป่าไม้แห่งชาติ พันธุ์ชั้น R_3 นี้ ชาวนาสามารถนำไปปลูกและเก็บรักษาพันธุ์ไว้ใช้เองได้อีกประมาณ 3 รุ่น (3 ปี) โดยไม่เสื่อมคุณภาพ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติยังมีปัญหาอยู่บ้าง เพราะเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติยังไม่มีความชัดเจนในวิธีปฏิบัติ การที่จะผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 ให้เพียงพอกับพื้นที่ปลูกทั้งหมดจะต้องใช้เมล็ดพันธุ์จำนวน 45,000 – 60,000 ตันต่อปี แต่ถ้าชาวนาเก็บไว้เอง 3 ปี หน่วยงานที่รับผิดชอบก็ต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 ให้ได้อย่างน้อย 15,000 ตันต่อปี ซึ่งนับว่ามีปริมาณมากต้องใช้สถานที่ปลูกและงบประมาณมากเกินขีดความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบที่จะผลิตได้ อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่รับผิดชอบบางแห่ง (ศูนย์/สถานี) ผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ถึง 80 ตัน แต่ก็ไม่สามารถจำหน่ายได้หมด เนื่องจากชาวนายังนิยมเก็บพันธุ์ไว้เองหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน แทนที่จะมาซื้อจากศูนย์/สถานี เพราะจะมีราคาแพง ประมาณ 3,000 – 3,500 กีบต่อกิโลกรัม ซึ่งถ้ารวมค่าขนส่งบางพื้นที่ชาวนาจะต้องซื้อในราคาสูงถึง 5,300 กีบต่อกิโลกรัม นอกจากปัญหาขายเมล็ดพันธุ์ลำบากแล้ว ศูนย์/สถานียังมีปัญหาอื่น ๆ อีก เช่น อุปกรณ์ที่มีบางแห่งก็มีขนาดใหญ่เกินไป ค่าใช้จ่ายสูง บางแห่งก็ไม่มีอุปกรณ์เลย รวมทั้งขาดทุนหมุนเวียน ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้จึงต้องได้รับการแก้ไข เพราะเมล็ดพันธุ์เป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่มีผลกระทบต่อผลผลิตเฉลี่ยเป็นอย่างมาก ทางออกอย่างหนึ่งคือ การจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนให้กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยให้ชาวนาเป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 และรัฐให้การสนับสนุนเบื้องต้นคือ เมล็ดพันธุ์ และอุปกรณ์ที่จำเป็น รวมทั้งอบรม ถ่ายทอดความรู้ และกำกับดูแลเรื่องคุณภาพ โดยให้แต่ละศูนย์ มีชาวนาประมาณ 5 – 10 ราย มีเนื้อที่ประมาณ 20 เฮกเตอร์ ผลิตเมล็ดพันธุ์ได้อย่างน้อย 50 ตัน โดยให้มีศูนย์กระจายทั่วประเทศ ประมาณ 300 ศูนย์ (ประมาณเมืองละ 1 – 3 ศูนย์) ซึ่งจะสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ ได้รวมทั้งหมดประมาณ 15,000 ตันต่อปี

6.6 คุณภาพของข้าว

คุณภาพของข้าวเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะถ้าหากต้องการผลิตเพื่อส่งออก ข้าวที่มีคุณภาพ หมายถึงข้าวที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยจะพิจารณาจากความสม่ำเสมอทั้งด้านกายภาพ เช่น ขนาดของเมล็ดข้าวสาร ความขาวใส ความแกร่งของเมล็ด จำนวนเมล็ดข้าวหัก ความบริสุทธิ์ของพันธุ์ รวมทั้งคุณสมบัติในการหุงต้ม (นุ่ม/แข็ง) ตลอดจนความหอม เป็นต้น

คุณภาพของข้าวจะดีหรือไม่ดีนั้น จะเกิดขึ้นได้หลายขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกชนิดพันธุ์ที่ปลูก คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ วิธีการปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การสี การขนส่ง และการบรรจุหีบห่อก่อนจะไปถึงมือผู้บริโภค

จากการสำรวจของคณะวิจัยโครงการฯ พบว่าข้าวเปลือกที่โรงสีรับซื้อยังเป็นข้าวเปลือกที่ปะปนกันหลายพันธุ์ เช่นจากชาวนายังมีการปลูกข้าวหลายชนิดพันธุ์ นอกจากนี้โรงสีส่วนใหญ่ยังรับซื้อในลักษณะข้าวรวมหรือข้าวคละ เมื่อนำไปสีแล้วข้าวที่ได้ยังไม่ได้คุณภาพ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นโรงสีขนาดเล็กจึงสีได้ข้าวชนิด 25% - 35% เท่านั้น ซึ่งยังไม่ได้มาตรฐานส่งออก เนื่องจากยังไม่มีอุปกรณ์คัดแยกขนาดของเมล็ด ไม่มีเครื่องขัดมันรวมทั้งไม่มีเครื่องยิงสี (Color Sorter) ที่สามารถแยกข้าวพิมพ์สีอื่นๆ ปนออกมาได้ เช่น ข้าวเหนียวที่ปนมากับข้าวเจ้า ข้าวแดง ข้าวเหลือง และข้าวสารด้วย ดังนั้น จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงโรงสีด้วย เพื่อให้สามารถสีข้าวได้คุณภาพส่งออก

6.7 การแปรรูปข้าว

ใน สปป.ลาว ยังมีการแปรรูปข้าวน้อยมาก เนื่องจากข้าวส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียว ซึ่งใช้บริโภคโดยตรง จะมีแปรรูปเพียงเล็กน้อย เช่นทำขนม และทำเหล้า เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ส่วนข้าวที่ใช้แปรรูปส่วนใหญ่เป็นข้าวเจ้า ซึ่งใช้ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว (เฟอ) และเส้นขนมจีน (ข้าวปุ้น) และใช้ในอุตสาหกรรมทำเบียร์ ซึ่งขณะนี้ มีโรงงานเบียร์อยู่ 3 โรง (นครหลวงเวียงจันทน์ 2 โรง และจำปาสัก 1 โรง) ต้องการข้าวเจ้า (ปลายข้าวก็ได้) ประมาณปีละ 12,000 ตัน ปัจจุบันการผลิตข้าวเจ้าเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมในประเทศยังได้ไม่พอ ส่วนหนึ่งใช้ข้าวเจ้าพันธุ์ CR 203 อีกส่วนหนึ่งนำเข้าจากเวียดนามและไทย รวมทั้งมีการนำเข้าในรูปแบบแป้งข้าวเจ้าด้วย

6.8 การบริโภคข้าว

คนลาวนิยมบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก 3 มื้อ ส่วนข้าวเจ้าส่วนใหญ่ยังบริโภคในรูปแบบของเฟอ หรือข้าวปุ้น โดยอัตราการบริโภคต่อคนจากการประมาณการของกรมแผนงาน กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาว จะเท่ากับ 350 กิโลกรัมข้าวเปลือก ต่อคนต่อปี หรือเท่ากับ 210 กิโลกรัมข้าวสาร และจากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ ซึ่งสำรวจเฉพาะครอบครัวชาวนาพบว่า มีอัตราการบริโภค (นครหลวงเวียงจันทน์ สะหวันนะเขต และจำปาสัก) ประมาณ 197 กิโลกรัมข้าวสาร ต่อคน ต่อปี นอกจากใช้บริโภคโดยตรงแล้ว ผลผลิตส่วนหนึ่งประมาณร้อยละ 3 ชาวนา เก็บไว้ทำพันธุ์เมื่อรวมกับการใช้ประโยชน์อื่นๆ และการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวแล้ว จะมีประมาณร้อยละ 17 ของผลผลิตทั้งหมด

จากอัตราการบริโภคโดยตรงและอัตราการใช้ประโยชน์อย่างอื่นรวมร้อยละ 17 พบว่า ในปี ค.ศ. 2006 มีความต้องการใช้ข้าวรวมทั้งหมด 2.464 ล้านตันข้าวเปลือก จากผลผลิตที่ผลิตได้ทั้งหมด 2.664 ล้านตันข้าวเปลือก ดังนั้น จึงมีข้าวคงเหลือประมาณ 0.200 ล้านตันข้าวเปลือก ซึ่งส่วนหนึ่งคงจะมีการส่งออกตามชายแดนด้วย

เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วจะเห็นว่า ในปัจจุบัน สปป.ลาว ผลิตข้าวได้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศแล้ว อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นรายแขวงพบว่า มี 10 แขวง จากทั้งหมด 17 แขวง ที่ผลิตข้าวไม่เพียงพอแก่การบริโภคข้าวในแขวง โดยแขวงที่ผลิตข้าวไม่เพียงพอการบริโภคส่วนใหญ่อยู่ทางภาคเหนือ และแขวงที่ผลิตข้าวได้พอมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ หลวงพระบาง ขาดอยู่ 75,381 ตันข้าวเปลือก อุดมไซย ขาดอยู่ 39,507 ตันข้าวเปลือก และหัวพัน ขาดอยู่ 32,416 ตันข้าวเปลือก ดังนั้นก่อนการส่งออก จะต้องหามาตรการประกันการขาดแคลนข้าวบริโภคในพื้นที่เหล่านี้ด้วย โดยควรมีมาตรการสำรองข้าว และจัดตั้งธนาคารข้าวชุมชนในพื้นที่ขาดแคลนข้าวบริโภคด้วย

7. สภาพการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนของชาวนา

7.1 สภาพการผลิตของชาวนา

1) การถือครองที่ดิน และขนาดของครัวเรือน

จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ พบว่าชาวนาส่วนใหญ่มีเนื้อที่ถือครองขนาดเล็ก เฉลี่ย 2.80 เฮกเตอร์ ต่อครัวเรือน โดยเป็นพื้นที่นา เฉลี่ย 2.07 เฮกเตอร์ มีจำนวนแปลงนา เฉลี่ย 1.40 แปลงต่อครัวเรือน ในส่วนของขนาดครัวเรือนพบว่า มีสมาชิกเฉลี่ย 6.35 คนต่อครัวเรือน และอยู่ในวัยทำงาน (อายุระหว่าง 25 - 60 ปี) เฉลี่ย 4.14 คนต่อครัวเรือน หรือเฉลี่ยแรงงาน 1 คน ทำนา ประมาณ 0.5 เฮกเตอร์

2) การใช้เมล็ดพันธุ์

สำหรับข้าวเหนียวนาปี จะใช้เมล็ดพันธุ์ค่อนข้างแปรปรวนระหว่าง 36 – 219 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ หรือเฉลี่ย 83 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ ซึ่งสูงกว่าคำแนะนำที่เท่ากับ 60 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ ส่วนข้าวเหนียวนาแขวงจะใช้เมล็ดพันธุ์ระหว่าง 50 - 250 กิโลกรัม หรือเฉลี่ย 108 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ ซึ่งจะเห็นว่ามากเกินไปจนเกินไป ทั้งนี้อาจเกิดจากชาวนาไม่มั่นใจในคุณภาพ (ความงอก) ของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในส่วนของการจัดหาเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง หรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน ส่วนที่ได้จากภาครัฐ (เมล็ดคุณภาพดี) มีประมาณร้อยละ 29 เท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าชาวนากว่าร้อยละ 50 ปลูกข้าวมากกว่า 1 พันธุ์ โดยมีชาวนาถึงร้อยละ 16 ที่ปลูกข้าว 3 – 4 พันธุ์

3) การใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช

ชาวนาในปัจจุบันส่วนใหญ่รู้จักใช้ปุ๋ยเคมีกันมากแล้วมีเพียง 7 รายจาก 131 ราย ที่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีเลย ส่วนผู้ที่ใช้ปุ๋ยจะใช้โดยเฉลี่ยประมาณ 137 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ ส่วนการใช้ยาปราบ

ศัตรูพืชส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 80 ของผู้ปลูกข้าวเหนียวนาปีจะไม่มีการใช้สารเคมี ส่วนข้าวเหนียวนาแขงผู้ที่ไม่ใช้สารเคมีร้อยละ 56

4) แหล่งทุน

ชาวนาส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 86 ไม่มีการกู้ยืมแต่จะใช้เงินทุนของตนเอง ในกรณีที่กู้ยืมส่วนใหญ่จะกู้จากธนาคารต่าง ๆ

5) การจำแนกแจกจ่ายผลผลิต

ผลผลิตที่ชาวนาผลิตได้เฉลี่ยประมาณ 5,950 กิโลกรัมต่อครัวเรือน ร้อยละ 57 นำไปจำหน่าย และร้อยละ 35 ใช้สำหรับการบริโภค ส่วนที่เหลือใช้เป็นพันธุ์ ให้อื่น และเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งแปรรูปซึ่งมีเพียงเล็กน้อย

6) ปัญหาการผลิตและการตลาด

ในด้านการผลิตชาวนาส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่องปุ๋ยเคมีมีราคาแพง ผลผลิตตกต่ำ รongลงไปเป็นปัญหาขาดแคลนน้ำ แมลงศัตรูข้าว ขาดแคลนเงินทุน ขาดเมล็ดพันธุ์ดี ค่าน้ำแพง และน้ำท่วม เป็นต้น ส่วนปัญหาการตลาดมีปัญหาใหญ่ๆ อยู่ 2 เรื่อง คือราคาตกต่ำ และคุณภาพของข้าวเปลือกไม่ดี

7.2 ต้นทุนการผลิต

ข้าวเหนียวนาปี	ต้นทุนเฉลี่ย	4,020,730	กิบต่อเฮกเตอร์ หรือ	1,588	กิบต่อกิโลกรัม
ข้าวเหนียวนาแขง	ต้นทุนเฉลี่ย	5,021,134	กิบต่อเฮกเตอร์ หรือ	1,454	กิบต่อกิโลกรัม
ข้าวเจ้านาปี	ต้นทุนเฉลี่ย	3,585,544	กิบต่อเฮกเตอร์ หรือ	1,736	กิบต่อกิโลกรัม
ข้าวเจ้าพันธุ์ CR 203	ต้นทุนเฉลี่ย	5,574,052	กิบต่อเฮกเตอร์ หรือ	1,296	กิบต่อกิโลกรัม
ข้าวไร่	ต้นทุนเฉลี่ย	2,124,666	กิบต่อเฮกเตอร์ หรือ	1,218	กิบต่อกิโลกรัม

7.3 ผลตอบแทนสุทธิในการปลูกข้าว

ข้าวเหนียวนาปี	1,248,362	กิบต่อเฮกเตอร์ หรือ	493	กิบต่อกิโลกรัม
ข้าวเหนียวนาแขง	2,164,559	กิบต่อเฮกเตอร์ หรือ	597	กิบต่อกิโลกรัม
ข้าวเจ้านาปี	802,640	กิบต่อเฮกเตอร์ หรือ	388	กิบต่อกิโลกรัม
ข้าวเจ้าพันธุ์ CR203	1,739,348	กิบต่อเฮกเตอร์ หรือ	404	กิบต่อกิโลกรัม
ข้าวไร่	491,334	กิบต่อเฮกเตอร์ หรือ	282	กิบต่อกิโลกรัม

ที่มา : ตารางที่ 7.33 ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนสุทธิในการปลูกข้าวแต่ละชนิด ปี ค.ศ. 2007

จะเห็นว่าข้าวเหนียวนาแขงให้ผลตอบแทนสุทธิต่อเฮกเตอร์สูงสุด ส่วนข้าวไร่ให้ผลตอบแทนสุทธิต่ำสุดและเมื่อคิดเป็นร้อยละของต้นทุนทั้งหมด จะให้ผลตอบแทนอยู่ระหว่างร้อยละ 22 – 43

8. สถานการณ์ตลาดราคาและการค้าข้าว

8.1 วิธีการตลาดข้าว

วิธีการตลาดข้าวใน สปป.ลาว ไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก เพราะส่วนใหญ่เน้นการผลิตข้าวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจึงจะจำหน่าย ชาวนาประมาณร้อยละ 85 มีผู้จ้างเป็นของตนเอง เมื่อต้องการบริโภคข้าว ก็จะนำข้าวไปสีขนาดเล็กในหมู่บ้าน ในส่วนที่จะจำหน่ายส่วนใหญ่จะมีผู้รวบรวมข้าวเปลือกที่เข้าไปรับซื้อในหมู่บ้าน แล้วนำไปขายให้โรงสีอีกต่อหนึ่ง ส่วนโรงสีจะขายให้กับพ่อค้าข้าวสาร ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในตลาดสดในเมืองและส่วนหนึ่งก็จะขายปลีกให้กับผู้บริโภคโดยตรง ด้วยนอกจากนี้ภาครัฐยังมีบทบาทในการค้าข้าวมากพอสมควร เช่นหน่วยงานของทหาร ดำรง จะมีสัญญาซื้อขายล่วงหน้ากับโรงสีเพื่อซื้อข้าวเป็นสวัสดิการแก่กำลังพล บริษัท เสิบียงอาหารขาออก – ขาเข้าของแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง ก็จะซื้อข้าวสำรองไว้ และจำหน่ายให้กับประชาชนเพื่อป้องกันการขาดแคลนข้าวในปลายฤดู ส่วนการค้าในลักษณะเป็นข้าวถุงสำเร็จรูปยังไม่มี

8.2 ราคาข้าวในประเทศ

จากข้อมูลราคาข้าวเปลือก ข้าวสารที่รวบรวมโดยกรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรม และการค้า สปป.ลาว ใน 4 แขวง คือ นครหลวงเวียงจันทน์ สะหวันนะเขต จำปาสัก และหลวงพระบาง ระหว่างปี ค.ศ. 2005 – 2007 พบว่า

ข้าวเปลือกเหนียว

ราคาจะอยู่ระหว่าง 1,000 – 2,500 กีบต่อกิโลกกรัม ทุกแขวงมีแนวโน้มสูงขึ้น ตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. 2007 และไม่พบความแตกต่างของราคาที่เด่นชัดระหว่างแขวง

ข้าวเปลือกเจ้า

ราคาจะอยู่ระหว่าง 1,075 – 2,500 กีบต่อกิโลกกรัม โดยส่วนใหญ่ราคาของนครหลวงเวียงจันทน์ จะสูงกว่าแขวงอื่นๆ และทุกแขวงจะมีราคาเฉลี่ยสูงขึ้นในปี ค.ศ. 2007 ยกเว้นแขวงจำปาสัก ที่มีราคาเฉลี่ยลดลง

ข้าวสารเหนียวลาว ชั้น1

ราคาจะอยู่ระหว่าง 2,275 – 6,000 กีบต่อกิโลกกรัม ซึ่งความแตกต่างระหว่างแขวงไม่ชัดเจนเช่นเดียวกัน เช่น ในปี ค.ศ. 2005 ราคาในนครหลวงเวียงจันทน์สูงสุด แต่ในปี ค.ศ. 2006 ราคาของแขวงหลวงพระบางสูงสุด เป็นต้น

ข้าวสารเจ้าลาว ชั้น1

ราคาจะอยู่ระหว่าง 2,600 – 6,000 กีบต่อกิโลกกรัม และก็ไม่มีความแตกต่างระหว่างแขวงที่ชัดเจนเช่นเดียวกัน

เมื่อเปรียบเทียบราคาระหว่างข้าวสารเหนียวกับข้าวสารเจ้าใน 3 ปีที่ศึกษาพบว่า ราคาข้าวสารเจ้าจะสูงกว่าราคาข้าวสารเหนียวในทุกแขวงยกเว้นแขวงหลวงพระบาง และเมื่อเปรียบเทียบราคาข้าวเปลือก

เหนียวเมล็ดสั้นของไทย กับราคาข้าวเปลือกเหนียวของ สปป.ลาว พบว่าในช่วงปี ค.ศ.2006 – 2007 ราคาข้าวเปลือกเหนียวของไทยสูงกว่าของ สปป.ลาว โดยมีความแตกต่างกันระหว่าง 1,000 – 4,000 บาทต่อตัน ยกเว้นเดือนธันวาคม 2007 ซึ่งราคา แขวงสะหวันนะเขต และหลวงพระบาง สูงกว่าของไทยเพียงเล็กน้อย

8.3 การค้าข้าวของ สปป.ลาว

จากการศึกษาพบว่า การส่งออก และนำเข้าข้าวของ สปป.ลาว ที่เป็นทางการมีน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นการค้าชายแดน ระหว่าง ลาว – ไทย ลาว – เวียดนาม ลาว – จีน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเปลือก สินค้าข้าวเป็นสินค้าควบคุมการส่งออก นำเข้าต้องขออนุญาตจากกระทรวงอุตสาหกรรม และการค้า โดยความเห็นชอบของกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ ซึ่งปกติจะต้องให้ระดับแขวงเป็นผู้พิจารณาการส่งออกของ สปป.ลาว ในทางทะเลสามารถส่งออกได้ 2 ทาง คือ ผ่านทางท่าเรือแหลมฉบังของประเทศไทย และท่าเรือเมืองคานังของเวียดนาม

9. แนวโน้มการผลิตและความต้องการข้าวในอนาคต

9.1 แนวโน้มการผลิต

พิจารณาจากแนวโน้มในอดีต และศักยภาพ และข้อจำกัดของพื้นที่ ทั้งน้ำปีและนาแซง รวมทั้งนโยบายของรัฐบาล ที่มุ่งหวังที่จะขยายการผลิตจนถึงระดับที่ส่งออกได้ คาดว่าในปี ค.ศ.2020 สปป.ลาว จะมีเนื้อที่ปลูกข้าวรวม (นาปี นาแซง และข้าวไร่) ประมาณ 1,000,000 เฮกเตอร์ โดยผลผลิตรวม 4.153 ล้านตัน ข้าวเปลือกมีผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ตันต่อเฮกเตอร์

9.2 ความต้องการข้าวในอนาคต

พิจารณาจากอัตราการเจริญเติบโตของประชากร อัตราบริโภคต่อหัวและการใช้ประโยชน์อื่นๆ คาดว่ามีความต้องการใช้ข้าวในปี ค.ศ. 2020 รวมประมาณ 3.360 ล้านตันข้าวเปลือก ดังนั้นในปี ค.ศ. 2020 จึงน่าจะมีข้าวเหลือประมาณ 0.793 ตันข้าวเปลือก อย่างไรก็ตามในจำนวนนี้ คงไม่สามารถจะส่งออกตามระบบปกติได้ทั้งหมด ส่วนหนึ่งต้องเก็บสำรองไว้ และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นการค้าตามชายแดนนอกระบบและใช้ประโยชน์อย่างอื่น

10. แนวทางการพัฒนาข้าว

10.1 วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนงาน และมาตรการ

วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย

เพื่อให้มีทิศทางการพัฒนาการผลิต และการตลาดข้าวของ สปป.ลาว ให้สามารถส่งออกข้าวได้อย่างมั่นใจ โดยไม่มีปัญหาขาดแคลนข้าว เพื่อบริโภคภายในประเทศ จึงเห็นสมควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของการพัฒนาข้าว ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

“สปป.ลาว ผลิตข้าวได้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ และสามารถส่งออกข้าวคุณภาพดีได้ภายในปี ค.ศ. 2013”

พันธกิจ (Mission)

- 1) ผลิต และกระจายเมล็ดพันธุ์ดีให้ชาวนาอย่างเพียงพอทั่วถึง และทันต่อฤดูกาล
- 2) ถ่ายทอดความรู้ในการผลิตข้าว และการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับชาวนาอย่างเป็นระบบ
- 3) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนากระบวนการสีข้าวให้ได้มาตรฐานระดับส่งออก
- 4) สร้าง และพัฒนาระบบตรวจสอบ และรับรองมาตรฐานสินค้าข้าวในระดับสากล
- 5) กำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาการผลิต และการส่งออก

เป้าหมาย (Target)

- 1) เพิ่มผลผลิตเฉลี่ยจาก 3.4 ตันต่อเฮกเตอร์ ในปี ค.ศ. 2006 เป็น 3.7 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และ 4.2 ตัน ในปี ค.ศ. 2020
- 2) ส่งออกข้าวสารเหนียวคุณภาพดี 20,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และเพิ่มเป็น 50,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020
- 3) ส่งออกข้าวสารเจ้าคุณภาพดี 10,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และเพิ่มเป็น 200,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020
- 4) ส่งออกข้าวสารเหนียวอินทรีย์ 500 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และเพิ่มเป็น 5,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020
- 5) ส่งออกข้าวสารเหนียวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ได้ 300 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และ 3,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020
- 6) ผลิตข้าวสารเจ้าสำหรับอุตสาหกรรมในประเทศ (ทำเบียร์ เส้นก๋วยเตี๋ยว เส้นขนมจีน) ให้ได้ 35,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และ 40,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020

การกำหนดเป้าหมายส่งออกไม่ได้กำหนดตามผลผลิตที่คาดว่าจะยังคงเหลือจากการใช้ในประเทศทั้งหมด แต่จะพิจารณาจากข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ของสปป.ลาว ด้วย เช่น ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการส่งออก ปัญหาคุณภาพผลผลิต (ข้าวเปลือก) ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควรในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและขีดความสามารถของชาวนา และต้องใช้เวลา รวมทั้งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐพอสมควร ตลอดจนการปรับปรุงกระบวนการสีข้าวให้ได้คุณภาพมาตรฐานส่งออก ซึ่งต้องหาผู้ลงทุนเช่นเดียวกัน และเพื่อความชัดเจนในการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จะต้องปรับเป้าหมายให้อยู่ในรูปของเนื้อที่ปลูกด้วย ซึ่งแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

บทสรุปบทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

เป้าหมายเนื้อที่ของเขตส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพดีเพื่อการส่งออกและการแปรรูป

ชนิดของข้าว	เป้าหมาย ปี ค.ศ. 2013			เป้าหมาย ปี ค.ศ. 2020		
	ข้าวสาร (ตัน)	คิดเป็น ข้าวเปลือก (ตัน)	ต้องมี เนื้อที่ปลูก (เฮกแตร์)	ข้าวสาร (ตัน)	คิดเป็น ข้าวเปลือก (ตัน)	ต้องมี เนื้อที่ปลูก (เฮกแตร์)
- ข้าวเหนียวคุณภาพดี	20,000	32,000	10,000	50,000	85,000	25,000
- ข้าวเจ้าคุณภาพดี	10,000	16,000	5,000	200,000	350,000	100,000
- ข้าวเหนียวอินทรีย์	500	800	300	5,000	8,000	3,000
- ข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	300	500	200	3,000	5,000	2,000
- ข้าวเจ้าเพื่อการแปรรูป	35,000	58,000	15,000	40,000	65,000	17,000
รวมผลิตเพื่อส่งออก	30,800	49,300	15,500	258,000	448,000	130,000
รวมทั้งหมด	65,800	107,300	30,500	298,000	513,000	147,000

ที่มา : ตารางที่ 10.1

จากข้อมูลในปี ค.ศ. 2006 สปป.ลาว มีเนื้อที่ปลูกข้าวรวมทุกชนิดเท่ากับ 808,640 เฮกแตร์ ได้ผลผลิต 2,663,700 ตันข้าวเปลือก แต่ไม่แยกเป็นข้าวเหนียวและข้าวเจ้า แต่มีผู้ประมาณการไว้ว่าจะมีข้าวเจ้าอยู่ประมาณร้อยละ 15 ดังนั้นในปัจจุบันจะมีเนื้อที่ปลูกข้าวเจ้าอยู่แล้วประมาณเท่ากับ 121,296 เฮกแตร์ มีผลผลิตที่เป็นข้าวเจ้าอยู่จำนวนประมาณ 399,550 ตันข้าวเปลือก หากไม่มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวเจ้าเลย ก็ยังมีข้าวเจ้าเหลือพอที่จะส่งออกได้จนถึงปี ค.ศ. 2020 อย่างไรก็ตามข้าวเจ้าที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนหนึ่งใช้บริโภคในประเทศด้วย จึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนไปปลูกข้าวเจ้าเพิ่มเติมเพื่อให้มีเพียงพอต่อการบริโภคในประเทศ และเหลือส่งออก ยิ่งไปกว่านั้นเป้าหมายการส่งออกส่วนหนึ่งนั้นจะมุ่งเน้นการผลิตที่มีคุณภาพ จึงจำเป็นจะต้องมีแผนพัฒนาขึ้นมาเพื่อรองรับ

สำหรับเหตุผลที่กำหนดให้เริ่มส่งออกข้าวของ สปป.ลาว ได้อย่างจริงจังในปี ค.ศ.2013 คือประมาณ 5 ปี นับจากปี ค.ศ.2008 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนการผลิต เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการปรับตัวของชาวนา และความพร้อมของภาครัฐ และภาคเอกชน ส่วนเป้าหมายระยะที่ 2 ที่กำหนดไว้ถึง ปี ค.ศ.2020 เนื่องจากเป็นปีที่รัฐบาล สปป.ลาว กำหนดให้เป็นปีที่ประเทศจะต้องพ้นจากสถานะการเป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

10.2 ขั้นตอนของการพัฒนา

การพัฒนาข้าวใน สปป.ลาว ต้องทำอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ดังนี้

1. ต้องปรับปรุงคุณภาพของข้าวเปลือก ณ ไร่นา ก่อนเป็นอันดับแรก โดยให้ชาวนาเปลี่ยนพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่ ตรงกับความต้องการของตลาด ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสม และไม่ปะปนกับพันธุ์ข้าวอื่น โดยทำในพื้นที่นาร่องก่อน
2. สนับสนุน และส่งเสริมการสร้างโรงสีใหม่ หรือปรับปรุงโรงสีเดิมให้ได้มาตรฐาน โดยให้สิ่งจูงใจ เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินกู้พิเศษ หรือลดหย่อนภาษีรายได้ให้กับนักลงทุน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศที่มีประสบการณ์ในการส่งออกข้าว แต่ต้องคำนึงถึงสัดส่วนการลงทุนด้วยเพราะข้าวเป็นสินค้าที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ
3. การลงทุนสร้างโรงสี ควรเป็นโรงสีขนาดกลางที่ได้มาตรฐาน โดยเริ่มในพื้นที่นาร่องก่อน และกระจายอยู่ตามแหล่งผลิตในภาคต่างๆ ตามความเหมาะสม
4. ส่งเสริมให้มีการซื้อขายข้าวเปลือกตามชนิดของกลุ่มพันธุ์ และชั้นคุณภาพแทนการซื้อละเพื่อให้ชาวนามีแรงจูงใจในการผลิตข้าวคุณภาพดี ในระยะแรกควรมุ่งเน้นการผลิตข้าวคุณภาพดีเพื่อจำหน่ายในตลาดภายในประเทศก่อน เช่น ในเมืองใหญ่ๆ หรือแหล่งท่องเที่ยว โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนไปปลูกข้าวเจ้าคุณภาพดี เมื่อสามารถผลิตข้าวได้คุณภาพมาตรฐานสากลอย่างแน่นอนแล้ว จึงขยายไปยังตลาดต่างประเทศ
5. สำหรับตลาดต่างประเทศ ในระยะแรกก็ควรมุ่งไปที่ตลาดซึ่งไม่ต้องการข้าวคุณภาพดีมากนัก เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบังกลาเทศ เป็นต้น ต่อจากนั้นจึงขยายไปยังประเทศที่ต้องการสินค้าคุณภาพ และสปป.ลาว ได้ GSP (Generalized System of Preferences) เช่น อเมริกา และยุโรป เป็นต้น

10.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนา (Development Strategy)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าวในสปป.ลาว ประกอบด้วย

10.3.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการผลิต

- 1) ผลิตเมล็ดพันธุ์ดีให้เพียงพอและกระจายให้ทั่วถึง รวดเร็วทันฤดูกาล
- 2) ปรับปรุงระบบชลประทานเดิมและขยายพื้นที่ชลประทานใหม่ เพื่อให้สามารถขยายพื้นที่การทํานาแข่งให้ได้มากขึ้น
- 3) กำหนดเขตส่งเสริมการผลิตตามชนิดของข้าว และวัตถุประสงค์ของการผลิต เช่น เขตการผลิตเพื่อส่งออก เขตการผลิตข้าวเพื่ออุตสาหกรรมแปรรูป โดยทำในลักษณะนาร่องและครบวงจร
- 4) เร่งรัดงานวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวเจ้าและพันธุ์ที่มีคุณสมบัติพิเศษสำหรับตลาดเฉพาะ (Niche Market) เช่น ข้าวอินทรีย์ ข้าวที่เป็นข้าวเฉพาะถิ่น หรือข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ข้าว GI)
- 5) ประสานขอรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศเกี่ยวกับงานวิจัยและพัฒนาข้าว รวมทั้งการพัฒนานุเคราะห์ด้านการวิจัยข้าว

บทสรุปบทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

10.3.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาวนา

- 1) พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ กลุ่มผู้ผลิตข้าวคุณภาพดี และกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ (Site Specific)
- 2) ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรชาวนา หรือกลุ่มชาวนาเป็นการเฉพาะ นอกเหนือจากกลุ่มเกษตรกรทั่วไป เพื่อรองรับการถ่ายทอดความรู้ และการรับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือ องค์กรเอกชน รวมทั้งทำหน้าที่รวบรวมผลผลิต เพื่อจำหน่ายหรือแปรรูป(สี) เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิต และจัดหาปัจจัยการผลิตในราคาที่เป็นธรรมให้กับชาวนาที่เป็นสมาชิกกลุ่ม
- 3) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งธนาคารข้าวชุมชนในแหล่งผลิตข้าวไม่เพียงพอในระดับครัวเรือน เพื่อให้ชาวนาผู้ขาดแคลนข้าวบริโภคมาเยี่ยมไปบริโภค และชดใช้คืนภายหลังในรูปข้าวเปลือก หรือเงินสด โดยรัฐสนับสนุนงบประมาณลงทุนในการสร้างยุ้งฉางและเงินทุนหมุนเวียนโดยให้ชาวนาในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการธนาคารข้าวชุมชน

10.3.3 ยุทธศาสตร์การสร้างมูลค่าเพิ่ม

- 1) กำหนดมาตรฐานและสร้างระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวจากระดับไร่นาไปจนถึงการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์และข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างโรงสีใหม่หรือปรับปรุงโรงสีเดิมให้สีข้าวได้มาตรฐานส่งออก โดยมีมาตรการที่เอื้อต่อผู้ลงทุน
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างโรงงานแปรรูปเป็นแป้งเพื่ออุตสาหกรรมทำเส้นก๋วยเตี๋ยวและเส้นขนมจีน เพื่อเพิ่มมูลค่า และทดแทนการนำเข้า

10.3.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการตลาด

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ให้สะดวกและเหมาะสมกับการขนส่งและการจำหน่าย ซึ่งจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ (Image) สินค้าข้าวของสปป.ลาว ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป
- 2) สร้างตราสัญลักษณ์สินค้าข้าวของประเทศ (National Brand) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะข้าวคุณภาพดี ข้าวอินทรีย์ และข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสปป.ลาว และให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและกระจายไปทั่วโลก
- 3) สร้างระบบเชื่อมโยงระหว่างชาวนากับโรงสี และโรงงานแปรรูป เพื่อให้มีการซื้อขายข้าวเปลือกอย่างเป็นธรรม โดยให้องค์กรชาวนาเป็นตัวแทนในการรวบรวมผลผลิตในแต่ละท้องถิ่น
- 4) ประสานเจรจากับต่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า เพื่อขจัดปัญหาในทางปฏิบัติให้สามารถส่งออกได้จริง โดยเฉพาะมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

5) ให้ความสำคัญกับตลาดชายแดน (จีน เวียดนาม และไทย) โดยปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้อต่อการส่งออก และเจรจากับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งออกสินค้าข้าวไปแต่ละประเทศ รวมทั้งส่งออกเป็นสินค้าผ่านแดน

6) ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการลงทุนร่วมระหว่างผู้ประกอบการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว กับนักธุรกิจค้าข้าวของไทย และ/หรือ เวียดนาม ในการดำเนินการธุรกิจส่งออกข้าวของ สปป.ลาว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการฝึกทักษะของผู้ส่งออกของ สปป.ลาว ด้วย

10.4 แผนงานโครงการ

10.4.1 แผนงานพัฒนาการผลิต

ประกอบไปด้วยโครงการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) โครงการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวและเทคโนโลยีการผลิตข้าว
- 2) โครงการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์
- 3) โครงการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน
- 4) โครงการกำหนดเขตส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจร

10.4.2 แผนงานพัฒนาชาวนา

ประกอบไปด้วยโครงการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) โครงการจัดตั้งองค์กรชาวนา
- 2) โครงการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้สู่ชาวนา
- 3) โครงการธนาคารข้าวชุมชน

10.4.3 แผนงานการสร้างมูลค่าเพิ่ม

ประกอบไปด้วยโครงการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) โครงการสร้างระบบมาตรฐาน และการตรวจรับรองคุณภาพสินค้า
- 2) โครงการพัฒนาและปรับปรุงโรงสี
- 3) โครงการส่งเสริมการลงทุนสร้างโรงงานทำแป้งข้าว

10.4.4 แผนงานพัฒนาการตลาด

ประกอบไปด้วยโครงการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) โครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างตราสินค้า
- 2) โครงการประชาสัมพันธ์ข้าวลาว

11. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

11.1 สรุปผลการศึกษา

สถานการณ์การผลิตข้าวของ สปป.ลาว ในปัจจุบันเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว มีปริมาณเพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศ แต่มีประเด็นรายละเอียดต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อเตรียมการเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวในอนาคต ดังนี้

1) แม้ในภาพรวมจะมีผลผลิตเพียงพอ แต่ยังมีหลายแขวงที่ไม่สามารถผลิตข้าวได้เพียงพอ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ทางภาคเหนือของประเทศ เนื่องจากพื้นที่เป็นภูเขาสูง มีพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การให้น้ำน้อย ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่จึงเป็นข้าวไร่ที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกแตร์ต่ำ การที่จะส่งออกข้าวนี้ ต้องมีการหามาตรการเพื่อแก้ไขปัญหานี้ในพื้นที่ส่วนนี้ด้วย

2) การผลิตข้าวของ สปป.ลาว ส่วนใหญ่เป็นการผลิตข้าวเหนียว เนื่องจากประชาชนนิยมบริโภคข้าวเหนียว แต่ข้าวที่ซื้อขายกันในตลาดโลกส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเจ้า ตลาดข้าวเหนียวมีค่อนข้างจำกัด ดังนั้นถ้าต้องการส่งออกในปริมาณที่มาก จะต้องมีการปลูกข้าวเจ้าเพิ่มขึ้น หรือแบ่งพื้นที่บางส่วนไปปลูกข้าวเจ้าด้วย โดยไม่ให้มีผลกระทบต่อผลผลิตข้าวเหนียวที่จะใช้บริโภคภายในประเทศ

3) คุณภาพของข้าวเป็นประเด็นสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ว่าจะส่งออกข้าวได้มากน้อยเพียงใด จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การผลิตข้าวใน สปป.ลาว ยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพทั้งข้าวเปลือกและข้าวสาร โดยข้าวเปลือกที่ชาวนาผลิตได้นั้น ยังไม่มีความบริสุทธิ์ของสายพันธุ์ เพราะชาวนานิยมเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองต่อเนื่องนานหลายปี และเมื่อนำไปขายให้กับพ่อค้าหรือโรงสีแล้ว ส่วนใหญ่ก็ไม่แยกกองตามชนิดของกลุ่มพันธุ์ เมื่อนำไปสีจึงได้ข้าวที่ไม่มีคุณภาพ

4) โรงสีที่มีอยู่ ณ สปป.ลาว ส่วนใหญ่เป็นโรงสีขนาดเล็กมีกำลังการผลิตไม่เกิน 10 ตันต่อวัน ขาดอุปกรณ์ที่จะคัดแยกขนาดและข้าวพันธุ์อื่นๆ ที่ปนออก เช่น ตระแกรงกลมคัดเมล็ด เครื่องขัดมัน และเครื่องยิงสี (Color Sorter) ทำให้ข้าวสารที่สีไม่ได้มาตรฐานเพียงพอที่จะส่งออก

5) ใน สปป.ลาว มีการใช้แป้งข้าวเจ้าไปทำผลิตภัณฑ์ เช่น ก๋วยเตี๋ยว (เฟอ) และขนมจีน (ข้าวปุ้น) มากพอสมควร ข้าวเจ้าที่ผลิตเพื่ออุตสาหกรรมแปรรูปในประเทศยังไม่เพียงพอ และยังคงโรงงานแปรรูปแป้ง ต้องนำเข้าจากต่างประเทศทำให้เสียเงินตราต่างประเทศ

6) งานวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ค่อนข้างจะประสบผลสำเร็จ สามารถพัฒนาพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับการปลูกใน สปป.ลาว ได้หลายพันธุ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียวทั้งนี้เนื่องจากมีโครงการร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (IRRI) แต่ปัจจุบันโครงการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ร่วมกับ IRRI ได้สิ้นสุดลงแล้ว ทำให้งานวิจัยและพัฒนาพันธุ์มีแนวโน้มว่าจะช้าลงอีก เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ รวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์การวิจัย

7) งานส่งเสริมการผลิตและถ่ายทอดความรู้แก่ชาวนา แม้จะมีหน่วยงานที่รองรับชัดเจน คือ กองส่งเสริมการเกษตรและป่าไม้ (NAFES) แต่ในทางปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวนาใน

ท้องถิ่นยังไม่เป็นระบบ การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของศูนย์ค้นคว้ากิจกรรมฯ กับศูนย์ส่งเสริมฯ ในท้องถิ่นยังไม่ดีพอ และเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะทางเรื่องข้าวยังมีน้อย และขาดงบประมาณในการออกไปปฏิบัติงานในพื้นที่

8) ระบบการกระจายเมล็ดพันธุ์ดียังไม่สามารถดำเนินงานได้ตามแนวทางที่ตั้งไว้ ชาวนาส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับเมล็ดพันธุ์ดีอย่างทั่วถึง แต่จะเก็บไว้ใช้เองหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้านทำให้เมล็ดพันธุ์ด้อยคุณภาพ ซึ่งนำไปสู่ผลผลิตที่ด้อยคุณภาพในที่สุด

9) การเพิ่มผลผลิตโดยการขยายเนื้อที่นาปีคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากที่ลุ่มที่เหมาะสมแก่ การทำนาจำกัด และพื้นที่บางส่วนได้ถูกนำไปใช้ในการปลูกพืชอื่นค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน ทางที่จะเพิ่มผลผลิตได้ง่ายที่สุดคือการเพิ่มเนื้อที่ปลูกข้าวนาแซงซึ่งต้องอาศัยระบบชลประทานที่ดี และถ้าพิจารณาจากข้อมูลเนื้อที่ชลประทานที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้ว อาจจะไม่จำเป็นต้องขยายพื้นที่ชลประทานอีกมากนัก เพราะยังไม่มีการใช้พื้นที่ชลประทานในการปลูกข้าวนาแซงเต็มพื้นที่ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากปัญหาเรื่องราคาข้าวที่ผ่านมาไม่ค่อยพอใจ รวมทั้งระบบชลประทานบางส่วนชำรุดทรุดโทรมจึงใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการปรับปรุงให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ

11.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การพัฒนาการผลิตข้าวของสปป.ลาว มีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพดีสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ปรับปรุงระบบการผลิตและกระจายพันธุ์ดีให้ชาวนาได้รับเมล็ดพันธุ์ดีอย่างเพียงพอ และทั่วถึงทันต่อฤดูกาล รวมทั้งควรมีการปรับเปลี่ยนไปปลูกพันธุ์ข้าวเจ้าด้วย เพราะมีตลาดมากกว่า

2) ปรับปรุงระบบส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้สู่ชาวนา โดยการพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการผลิตข้าวให้มีความรู้ความสามารถและจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการปฏิบัติงานในพื้นที่

3) ปรับปรุงระบบชลประทานให้สามารถทำนาได้เต็มพื้นที่ เพื่อขยายพื้นที่การปลูกข้าวนาแซง

4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างหรือปรับปรุงโรงสีข้าวให้ได้มาตรฐานส่งออก ซึ่งต้องเป็นข้าวสารที่มีขนาดสม่ำเสมอไม่มีพันธุ์อื่นปะปน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสร้างโรงงานแปรรูปข้าว (เป็นแป้ง) เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าว ทั้งนี้อาจร่วมลงทุนกับต่างประเทศด้วยก็ได้

5) สนับสนุนงบประมาณ เพื่อการวิจัยและพัฒนาให้เพียงพอและพัฒนานักวิจัยให้มีขีดความสามารถเพิ่มมากขึ้น โดยประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศ

6) โครงการวิจัยควรมีการวิจัยพันธุ์ข้าวเจ้า ข้าวเจ้าหอม และพันธุ์ข้าวเฉพาะถิ่นที่มีความโดดเด่น เช่น ข้าวเก่า เพื่อใช้เป็นพันธุ์ขึ้นทะเบียนเป็นข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ซึ่งจะเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าข้าว

7) กำหนดเขตส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจร โดยกำหนดพื้นที่นำร่องที่จะส่งเสริมการปลูกข้าวแต่ละชนิด เช่น ข้าวเหนียว ข้าวเจ้า ข้าวอินทรีย์ และข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ข้าว GI) ซึ่งในพื้นที่

ดังกล่าว จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มชาวนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสำหรับชุมชน (ศูนย์ข้าวชุมชน) จัดหาเมล็ดพันธุ์ดีให้เพียงพอ มีเจ้าหน้าที่เข้าไปให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ มีโรงสีที่ได้มาตรฐาน และในระยะยาวให้มีการรับรองคุณภาพมาตรฐานข้าว ด้วย

8) ปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐาน การตรวจรับรองแหล่งผลิตและผลผลิตซึ่งควรเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบสินค้าส่งออกตัวอื่นๆ ด้วย

9) ปรับปรุงกฎระเบียบการลงทุน การให้สินเชื่อเพื่อการส่งออกและกระบวนการส่งออก ให้เอื้อต่อผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกข้าว

10) ให้มีมาตรการสำรองข้าวเพื่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศ โดยเฉพาะสำหรับประชาชนผู้มีรายได้น้อย โดยมอบหมายให้หน่วยงานรัฐวิสาหกิจของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ

11) การพัฒนาและส่งเสริมการผลิตข้าวต้องทำอย่างบูรณาการ (Integration) และครบวงจร ทั้งการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ การถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร การสร้างและการปรับปรุงโรงสี ไปจนถึงการตลาด และการให้สินเชื่อ และในการจัดสรรงบประมาณรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับงานพัฒนาข้าวในระดับต้นๆ (High Priority) โดยรัฐบาลควรจัดตั้งเป็นโครงการนำร่องขึ้นในพื้นที่ นครหลวงเวียงจันทน์ หรือแขวงสหวันนะเขต หรือแขวงจำปาสัก แขวงใดแขวงหนึ่งก่อน

12) การพัฒนาการตลาด ต้องเน้นการผลิตข้าวคุณภาพดีและจำหน่ายในประเทศก่อน แล้วจึงขยายไปตลาดต่างประเทศ และเน้นประเทศใกล้ๆ และไม่ต้องการข้าวคุณภาพดีมากนัก ต่อไปจึงขยายไปยังประเทศที่ต้องการข้าวคุณภาพสูงและให้ GSP (Generalized System of Preferences) กับ สปป.ลาว

13) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ทราบถึงคุณภาพสินค้าข้าวของลาวที่มีความหลากหลาย มีกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่จะต้องดำเนินการหลังจากที่มั่นใจแล้วว่าสินค้าข้าวของประเทศได้มาตรฐานสากลแล้ว

ส่วนที่ 1
ข้อมูลพื้นฐาน

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย – สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นไปอย่างราบรื่น โดยรัฐบาลไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ความร่วมมือประเทศไทย – สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ ส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ สปป.ลาว มีความก้าวหน้า เข้มแข็งรุ่งเรือง และเป็นมิตรที่ดีของไทย โครงการศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกการส่งออกข้าวของ สปป.ลาวนี้ เกิดขึ้นจากรัฐบาล สปป.ลาว โดยสถาบันค้นคว้าเศรษฐกิจแห่งชาติ มีความต้องการจะพัฒนา กลไกการส่งออกข้าวของลาว ให้มีประสิทธิภาพสามารถส่งข้าวออกได้ในตลาดโลก เนื่องจากในขณะนี้ สปป.ลาว เชื่อว่าสามารถผลิตข้าวในภาพรวมได้เพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศแล้ว และถ้า สปป.ลาว สามารถส่งออกข้าวได้แล้วก็จะเป็นการเพิ่มรายได้เงินตราต่างประเทศ ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาข้าวซึ่งเป็นอาชีพหลักและเป็นวิถีชีวิตของคนลาว

การศึกษาค้นคว้าและวิจัยในครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณจากสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (International Institute for Trade and Development: ITD) เพื่อทำการศึกษานโยบายการพัฒนาการผลิตและกลไกการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ประกอบกับประเทศไทยมีการส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลกต่อเนื่องกันมากว่า 20 ปี จึงน่าจะมีประสบการณ์ในเรื่องนี้อยู่มาก และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการศึกษารั้งนี้ จึงกำหนดให้มีนักวิจัยจาก สปป.ลาว เข้าร่วมด้วย เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาไปจัดทำแผนปฏิบัติการ (Operational Plan) เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมต่อไป รวมทั้งนำประสบการณ์ที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาระบบการผลิตและสถานการณ์การผลิตรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวของ สปป.ลาว ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1.2.2 เพื่อศึกษากลไกทางการตลาดและการค้าข้าว โรงสีและการแปรรูปเพื่อใช้ทั้งในประเทศและการส่งออก

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกการตลาดเพื่อนำไปสู่การส่งออกข้าวของ สปป.ลาว ในอนาคต

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาภาพรวมระดับประเทศ โดยมีพื้นที่ตัวอย่างครอบคลุมทุกภาคของประเทศ ทั้งการผลิตเพื่อการบริโภคและการผลิตเพื่อการส่งออก โดยคัดเลือกพื้นที่ที่จะศึกษาในแขวงต่างๆ ดังนี้

ภาคเหนือ แขวงบ่อแก้วและแขวงหลวงน้ำทา เป็นแหล่งปลูกข้าวไร่ใช้บริโภคในประเทศและเป็นเขตที่อยู่ใกล้กับจีน ซึ่งมีเส้นทางที่อาจจะส่งออกข้าวไปจีนได้ในอนาคต

ภาคกลาง นครหลวงเวียงจันทน์ และแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวสำคัญของประเทศ และมีเส้นทางที่สามารถส่งข้าวออกไปเวียดนามและไทยหรือผ่านไปยังประเทศที่สามได้

ภาคใต้ แขวงจำปาสัก เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งผลิตเพื่อการส่งออกได้

1.3.2 กลุ่มประชากรเป้าหมายของการศึกษาจะครอบคลุมตั้งแต่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งการผลิตและการค้า ชาวนาผู้ผลิต ผู้แปรรูป (โรงสีและโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ข้าวเป็นวัตถุดิบ) พ่อค้าในท้องถิ่น นักธุรกิจส่งออกหรือผู้ที่สนใจจะเป็นผู้ส่งออกในอนาคต

1.3.3 ประเด็นที่จะศึกษาจะครอบคลุมถึง

- งานวิจัยและส่งเสริมการผลิตข้าวของภาครัฐ สปป.ลาว เช่น ชนิดพันธุ์ข้าว กระบวนการกระจายเมล็ดพันธุ์ดีไปถึงมือเกษตรกร และระบบการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งการสนับสนุนต่างๆ จากภาครัฐ

- กระบวนการผลิตข้าวของชาวนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น พันธุ์ที่ปลูก คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก วิธีการเก็บเกี่ยวและกระบวนการหลังการเกี่ยว คุณภาพของข้าวเปลือก รวมทั้งปัญหาต่างๆ ของชาวนา

- กระบวนการแปรรูป (สี) ข้าว และการแปรรูปในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องของรัฐและเอกชน เช่น จำนวนโรงสีและมาตรฐานการสี คุณภาพของข้าวสาร รวมทั้งการลงทุนในกระบวนการสีข้าวเพื่อการส่งออก

- กลไกการตลาดในประเทศและการส่งออกข้าว ได้แก่ วิธีการตลาด ระบบการให้สินเชื่อ รวมทั้งการคมนาคมและขนส่งภายในประเทศ และการส่งออกโดยตรงหรือส่งออกผ่านประเทศที่สาม

- กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎระเบียบและขั้นตอนในการส่งออกสิทธิพิเศษทางการค้าที่ได้รับจากต่างประเทศ รวมทั้งกฎระเบียบในการลงทุนใน สปป.ลาว

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากแหล่งต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและใน สปป.ลาว ที่เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม สถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าว โครงสร้างพื้นฐาน ภาวะเบี้ยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อ การลงทุนและการส่งออก รวมทั้งการดำเนินงานโดยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา

1.4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยคณะวิจัยโครงการที่ประกอบไปด้วย ผู้มีประสบการณ์ด้านต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนของไทย และนักวิจัยจากสถาบันค้นคว้า เศรษฐกิจแห่งชาติ (National Economic Research Institute : NERI) และสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิค กสิกรรมและป่าไม้ (National Agriculture and Forestry Research Institute : NAFRI) ของ สปป.ลาว และจากสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (International Institute for Trade and Development : ITD) ร่วมดำเนินการวิจัย และดำเนินการวิจัยภาคสนาม ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย คณะวิจัย แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่หนึ่ง จะเป็นการออกไปสังเกตข้อเท็จจริงในพื้นที่และสอบถามผู้ประกอบการต่างๆ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่ไม่ต้องใช้แบบสอบถาม แต่จะอาศัยประสบการณ์ของนักวิจัยแต่ละคน เป็นหลัก

รูปแบบที่สอง จะเป็นการออกไปเก็บข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านตัวอย่างและผู้ประกอบการตัวอย่าง โดยใช้สอบถาม (Questionnaire) โดยคณะสำรวจภายใต้การกำกับดูแลของคณะวิจัยซึ่งคณะสำรวจนี้ เป็น เจ้าหน้าที่ของ NERI ทั้งหมดรวม 3 คน ตัวอย่างแบบสอบถามอยู่ใน ภาคผนวก 1

1.4.3 การกำหนดพื้นที่เป้าหมายและการเลือกตัวอย่างในการสำรวจตามโครงการนี้ จะดำเนินการ ในลักษณะการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยไม่ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Random Sampling) เนื่องจากมีเวลาและงบประมาณค่อนข้างจำกัด ดังนั้น จึงกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานคือให้ ครอบคลุมทุกภาค (เหนือ กลาง และใต้) และให้มีตัวแทนจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ทุกกลุ่ม ตั้งแต่ชาวนา พ่อค้าข้าวเปลือก โรงสี พ่อค้าข้าวสาร ผู้ส่งออก และผู้ประกอบการโรงงานแปรรูปที่ใช้ข้าว เป็นวัตถุดิบ สำหรับจำนวนตัวอย่างที่ได้สำรวจจริงในแต่ละกลุ่ม แสดงไว้ในตารางที่ 1.1 ซึ่งทำได้ ใกล้เคียงกับแผนที่วางไว้ โดยตัดตัวอย่างผู้ส่งออกออกไป เนื่องจากไม่มีผู้ส่งออกที่ดำเนินการธุรกิจ ส่งออกข้าวเป็นการเฉพาะ การส่งออกทำโดยพ่อค้าขายส่งหรือโรงสี และเป็นการค้าชายแดน และได้สอบถามข้อมูลการส่งออกมาด้วยแล้ว สำหรับการสำรวจภาคสนามได้ดำเนินการระหว่างเดือน มกราคม – เมษายน ปี ค.ศ. 2008 รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่างอยู่ใน ภาคผนวก 2

ตารางที่ 1.1 จำนวนตัวอย่างในการสำรวจข้อมูลใน สปป.ลาว

แขวง	ชานา	พ่อค้า ข้าวเปลือก	โรงสี	พ่อค้า ข้าวสาร	โรงงาน อุตสาหกรรม	รวม
- นครหลวงเวียงจันทน์ และเวียงจันทน์	34	1	4	2	4	45
- สะหวันนะเขต	48	2	5	3	2	60
- จำปาสัก	49	2	3	3	2	59
- บ่อแก้ว และหลวงน้ำทา	18	-	-	3	-	21
รวม	149	5	12	11	8	185

หมายเหตุ : (1) แขวงบ่อแก้วและหลวงน้ำทาสำหรับชานาสำรวจเฉพาะต้นทุนการผลิต
(2) ไม่รวมตัวอย่างชานาที่สำรวจเฉพาะต้นทุนการผลิตข้าว เช่น พันธุ์ CR 203
พื้นนครหลวงเวียงจันทน์อีก 12 ราย

1.4.4 ศึกษาและสังเกตข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งแหล่งผลิตและจุดผ่านแดนที่สำคัญ เพื่อพัฒนาเป็นจุดส่งออกในอนาคต

1.4.5 จัดการประชุมหารือระหว่างคณะวิจัยเพื่อหาข้อเท็จจริงประกอบการวิเคราะห์เพิ่มเติม

1.4.6 วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงาน ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Method) ในรูปแบบของตาราง แผนภูมิ รูปภาพและสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าสัดส่วน (Proportion) และอัตราการเจริญเติบโต (Growth Rate) เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจซึ่งจะครอบคลุมตามประเด็นต่างๆ ในข้อที่ 1.3.3

1.4.7 จัดสัมมนาเพื่อนำเสนอผลการศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ และรับฟังข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมสัมมนา เพื่อปรับปรุงรายงานการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4.8 จัดให้มีการศึกษาดูงานเกี่ยวกับงานพัฒนาการผลิตและกระบวนการส่งออกข้าวของไทยของนักวิจัยจาก สปป.ลาว จำนวน 2 คน รายละเอียดกำหนดการศึกษาดูงานอยู่ใน ภาคผนวก 3

1.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักของการศึกษา คือ การพัฒนาให้ สปป.ลาว มีขีดความสามารถในการส่งออกข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยจึงได้วางกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1.5.1 วิเคราะห์ปริมาณผลผลิตของประเทศในภาพรวมระดับประเทศ และระดับแขวงว่ามีเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศและเหลือเพื่อการส่งออกได้จริงหรือไม่

1.5.2 ถ้าปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอ จะมีแนวทางพัฒนาผลผลิตอย่างไร จึงจะสามารถเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอ โดยจะพิจารณาถึงโอกาสในการขยายพื้นที่ปลูกโดยเฉพาะในฤดูแล้งในพื้นที่ชลประทานที่ก่อสร้างเสร็จแล้ว แต่ยังใช้ประโยชน์ไม่เต็มพื้นที่หรือแผนงานที่จะขยายพื้นที่ชลประทานใหม่รวมทั้งการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่

1.5.3 ถ้ามีปริมาณผลผลิตเพียงพอแล้วก็ต้องวิเคราะห์คุณภาพของผลผลิตทั้งในด้านความบริสุทธิ์ของพันธุ์ สิ่งเจือปนต่างๆ และมาตรฐานของโรงสีข้าวว่าจะสามารถผลิตข้าวสารให้มีคุณภาพเพียงพอต่อการส่งออกหรือไม่ อะไรคือประเด็นปัญหาที่สำคัญ และจะมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพอย่างไร จึงจะทำให้ผลผลิตเป็นที่ยอมรับของตลาดโลก

1.5.4 วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนสุทธิในการทำนาเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาความเป็นไปได้ในการตอบสนองของชาวนาในการขยายพื้นที่หรือลงทุนจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกแตร์

1.5.5 ศึกษากระบวนการวิจัยพัฒนาและการส่งเสริมการผลิตข้าว ตั้งแต่โครงสร้างและภารกิจขององค์กร ความเชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กลไกในการผลิตและการกระจายพันธุ์ดี การถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกร ไปจนถึงการตลาดข้าวเปลือก ข้าวสาร การแปรรูป เพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและเสนอแนะมาตรการในการแก้ไขปัญหา

1.5.6 เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกของ สปป.ลาว มีไม่มากนัก ดังนั้น โอกาสที่จะพัฒนาผลผลิตในเชิงปริมาณเพื่อการส่งออกจึงทำได้อย่างจำกัด ประกอบกับต้องแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านคือไทยและเวียดนาม ซึ่งเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่อันดับ 1 และ 2 ของโลกด้วย ดังนั้น แนวทางที่เป็นไปได้ในการส่งออกควรมุ่งเน้นการผลิตในเชิงคุณภาพเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับตลาดเฉพาะ (Niche Market) เช่น ข้าวอินทรีย์ เนื่องจาก สปป.ลาว ยังมีการใช้สารเคมีน้อยและประกอบกับมีพันธุ์ที่หลากหลายและมีคุณลักษณะพิเศษที่สามารถพัฒนาและขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI) ได้แต่ทั้งนี้ ต้องมีการพัฒนาระบบมาตรฐานและการตรวจรับรองและตรากฎหมายขึ้นมารองรับด้วย

1.5.7 ศึกษากระบวนการให้สินเชื่อ การส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาล และกระบวนการส่งออกว่ามีประเด็นใดบ้างที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการค้าและการลงทุน ถ้าจำเป็นก็จะมีข้อเสนอแนะเพื่อให้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เอื้อต่อการส่งออกมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสิทธิประโยชน์ทางการค้าต่างๆ ที่ สปป.ลาว ได้รับจากต่างประเทศเพื่อใช้เป็นช่องทางในการส่งออกต่อไป

1.6 องค์ประกอบของรายงาน

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดองค์ประกอบและสาระสำคัญของรายงานผลการศึกษาไว้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

เป็นส่วนที่กล่าวถึงความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ ขอบเขตและวิธีการศึกษา สภาพเศรษฐกิจและสังคม สถานการณ์ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร บทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน กฎระเบียบการให้สินเชื่อ การลงทุน และการส่งออก รวมทั้งสิทธิประโยชน์ทางการค้าที่ สปป.ลาว ได้รับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป และให้ผู้สนใจได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในอนาคต หรือเป็นข้อมูลสำหรับนักธุรกิจทั้งใน สปป.ลาว และจากต่างประเทศในการตัดสินใจลงทุนเพื่อดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับข้าวใน สปป.ลาว ข้อมูลในส่วนนี้ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเนื้อหาอยู่ในบทที่ 1 ถึงบทที่ 5

ส่วนที่ 2 สถานการณ์การผลิต การแปรรูป และการตลาด

เป็นส่วนที่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์สถานการณ์การผลิต คุณภาพของข้าว การแปรรูปข้าว สถานการณ์ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยรวมถึงวิธีการตลาด (Marketing Channel) ราคาข้าวเปลือกและข้าวสาร ความต้องการบริโภค รวมทั้งต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของชาวนาในปัจจุบัน โดยข้อมูลที่ใช้จะเป็นทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ ที่ได้จากการสำรวจของคณะนักวิจัย โดยมีเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่บทที่ 6 ถึงบทที่ 8

ส่วนที่ 3 แนวโน้มในอนาคตและแนวทางการพัฒนา

ในส่วนนี้จะนำผลวิเคราะห์จากส่วนที่ 2 มาวิเคราะห์การผลิตและความต้องการข้าวในอนาคตและกำหนดแนวทางพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมทั้งแผนงาน โครงการ และมาตรการต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว เนื้อหาส่วนนี้จะอยู่ในบทที่ 9 บทที่ 10 และบทที่ 11 เป็นบทสรุป

บทที่ 2

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.1 การเมืองและการปกครอง

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป.ลาว มีระบบการปกครองแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยสถาบันการเมืองที่สำคัญ คือ

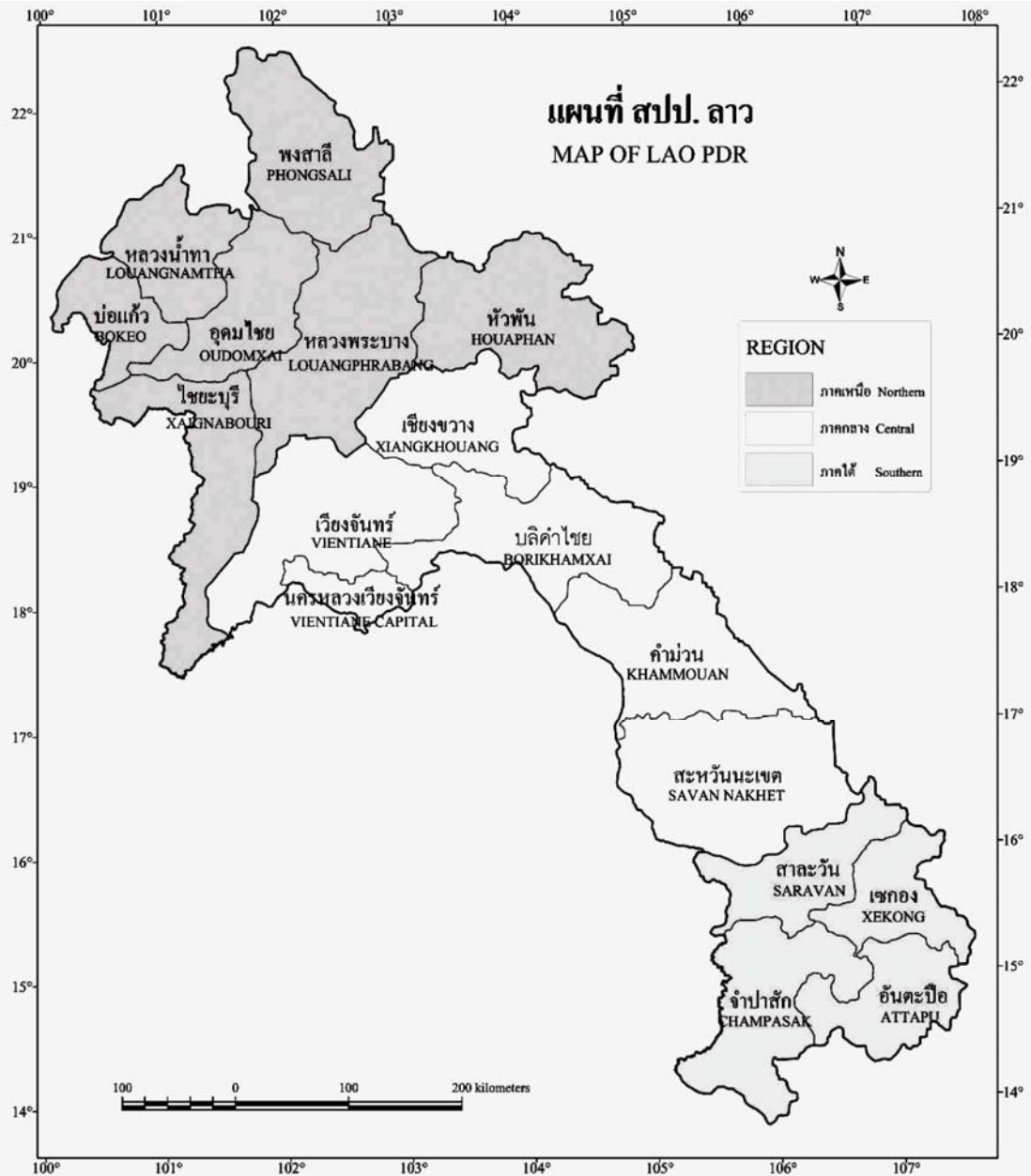
- 1) พรรคประชาชนปฏิวัติลาว
- 2) คณะรัฐบาล
- 3) สภาแห่งชาติ

ในด้านการปกครองได้มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 17 แขวง รวม 139 เมือง (อำเภอ) ในแต่ละเมืองแบ่งออกเป็นบ้าน (หมู่บ้าน) รวม 10,027 บ้าน และแบ่งพื้นที่ตามสภาพภูมิศาสตร์จะมี 3 ภาค คือ ภาคเหนือ มี 7 แขวง ได้แก่ พงสาลี หลวงน้ำทา อุดมไชย บ่อแก้ว หลวงพระบาง หัวพัน และไชยยะบุรี ภาคกลาง มี 6 แขวง ได้แก่ นครหลวงเวียงจันทน์ เชียงขวาง เวียงจันทน์ บลิต้าไชย คำม่วน และสะหวันนะเขต ภาคใต้มี 4 แขวง ได้แก่ สาละวัน เซกอง จำปาสัก และอัตตะปือ (ภาพที่ 2.1) โดยแต่ละแขวงจะมีเจ้าแขวงเป็นผู้ปกครองสูงสุด

พรรคประชาชนปฏิวัติลาว เป็นพรรคเดียวใน สปป.ลาว ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดมาตั้งแต่ลาวมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบบสังคมนิยมเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.1975 ซึ่งถือเป็นวันชาติของ สปป.ลาว ด้วย ในด้านบริหารมีประธานประเทศเป็นประมุขของประเทศและนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และมีรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารแต่ละกระทรวง ส่วนสภาแห่งชาติจะประกอบไปด้วยสมาชิกจำนวน 115 คน ที่ประชาชนเป็นผู้เลือกจากผู้ที่พรรคฯ เสนอ (รัฐธรรมนูญ สปป.ลาว)

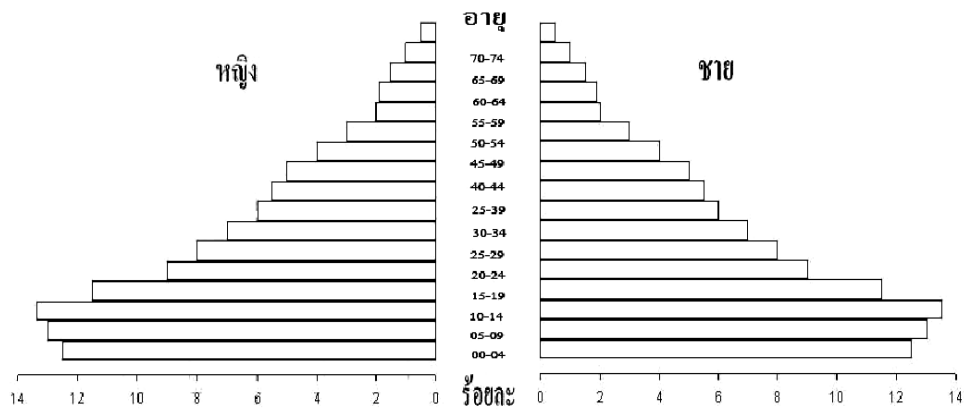
2.2 ประชากรและแรงงาน

ประชากรของสปป.ลาว เมื่อแบ่งตามสภาพภูมิประเทศที่อยู่อาศัย และเชื้อชาติจะประกอบไปด้วยลาวลุ่ม ประมาณร้อยละ 55 ลาวเทิงประมาณร้อยละ 11 และลาวสูง (ชาวเขา) ประมาณร้อยละ 8 และชนเผ่าต่างๆ อีกหลายชนเผ่ารวมอีกร้อยละ 26 ประชากรประมาณร้อยละ 75 นับถือศาสนาพุทธ มีภาษาลาวเป็นภาษาราชการ

ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงขอบเขตของแขวง และภาคใน สปป.ลาว

จากข้อมูลในวารสารสถิติกิจกรรม 30 ปี กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ พบว่าในปี ค.ศ. 2005 สปป.ลาว มีประชากร 5.61 ล้านคน เมื่อเทียบกับปี ค.ศ.1995 ที่มีประชากร 4.61 ล้านคน ประชากรเพิ่มขึ้น 1.0 ล้านคน รายละเอียดจำนวนประชากรในแต่ละแขวงในปี ค.ศ.1995 และ ค.ศ. 2005 แสดงไว้ในตารางที่ 2.1 และจากการสำรวจพลเรือนและที่อยู่อาศัยโดยอ้างอิงข้อมูล ณ วันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 2005 พบว่า ประชากรประมาณร้อยละ 50 อยู่ในวัยทำงาน คือ มีอายุอยู่ระหว่าง 15-59 ปี และอายุต่ำกว่า 15 ปี มีประมาณร้อยละ 40 และอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ประมาณร้อยละ 10 (ภาพที่ 2.2) นอกจากนี้ยังได้ ประเมินการอัตราการเจริญเติบโตของประชากรในช่วงเวลาปี ค.ศ. 1995 กับปี ค.ศ. 2005 พบว่า มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 2.1 ต่อปี

ภาพที่ 2.2 ร้อยละของประชากร ชาย-หญิง จำแนกตามช่วงอายุ

ที่มา : การสำรวจพลเมืองและที่อยู่อาศัย ปี 2005

ศูนย์สถิติแห่งชาติ สปป.ลาว

จากการสำรวจรายจ่ายและการบริโภคของประชากรลาวในปี ค.ศ. 2002/03 (Lao Expenditure and Consumption Survey 2002 – 2003 : LECS 3) พบว่า สปป.ลาว มีครัวเรือนทั้งหมด 867 พันครัวเรือน มีสมาชิกเฉลี่ย 6.1 คนต่อครัวเรือน เป็นครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง 240 พันครัวเรือน หรือร้อยละ 28 ที่เหลือร้อยละ 72 อาศัยอยู่ในเขตชนบท สมาชิกของครัวเรือนในเขตเมืองเท่ากับ 5.8 คนต่อครัวเรือน ในเขตชนบทเท่ากับ 6.2 คนต่อครัวเรือน

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรรายแขวง ปี ค.ศ.1995 และปี ค.ศ. 2005

หน่วย : คน

แขวง	1995	2005	เพิ่มขึ้น
ภาคเหนือ	1,504,876	1,747,934	243,058
- พงสาลี	154,099	167,181	13,082
- หลวงน้ำทา	115,680	145,231	29,551
- อุดมไชย	211,927	264,830	52,903
- บ่อแก้ว	114,542	145,919	31,377
- หลวงพระบาง	367,825	405,949	38,124
- ห้วยพัน	246,653	280,780	34,127
- ไชยะบุรี	294,151	338,044	43,893
ภาคกลาง	2,190,949	2,736,226	545,277
- นครหลวงเวียงจันทน์	528,395	695,473	167,078
- เขียวขวาง	202,260	228,882	26,622
- เวียงจันทน์	288,909	386,558	97,649
- บลิก้าไชย	164,927	225,167	60,240
- คำม่วน	274,692	336,935	62,243
- สะหวันนะเขต	677,254	824,662	147,408
ภาคใต้	916,454	1,125,837	209,383
- สาละวัน	258,327	324,470	66,143
- เซกอง	64,695	85,316	20,621
- จำปาสัก	505,489	603,880	98,391
- อັดตะปือ	87,943	112,171	24,228
รวมทั้งประเทศ	4,612,279	5,609,997	997,718

ที่มา : วารสารสถิติกิจกรรม 30 ปี (1976 – 2005) 2006

กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาว

ในด้านการทำงาน จากการสำรวจ LECS 3 พบว่าประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ในภาพรวมทั้งประเทศส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 71 ของชั่วโมงการทำงานทั้งหมดใช้ในการทำงานในไร่นาของตนเอง ร้อยละ 24 ทำงานของตนเองแต่ไม่เกี่ยวกับภาคเกษตร และอีกประมาณร้อยละ 6 ทำงานเป็นลูกจ้าง เมื่อพิจารณาแยกเป็นเขตในเมืองกับเขตชนบท พบว่าเขตในเมืองมีการทำงานในไร่นาของตนเอง

เพียงร้อยละ 34 และทำงานรับจ้างร้อยละ 17 ขณะที่เขตชนบททำงานในไร่นาของตนเองร้อยละ 83 ทำงานรับจ้างเพียงร้อยละ 2 ที่เหลือร้อยละ 15 ทำงานของตนเองไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

ในด้านการศึกษา จากการสำรวจ LECS 3 เช่นเดียวกัน พบว่าประชากรเพศชายมีอัตราการอ่านออกเขียนได้ (Literacy Rate) ร้อยละ 86 ขณะที่เพศหญิงมีอัตราการอ่านออกเขียนได้เพียงร้อยละ 65 โดยมีจำนวนปีที่เข้าโรงเรียน 5 ปี เท่ากันทั้งเพศชายและหญิง ในภาพรวมมีประชากรตั้งแต่อายุ 6 ปีขึ้นไปไม่เคยเข้าโรงเรียนเลยถึงร้อยละ 23 โดยเพศหญิงไม่เคยเข้าโรงเรียนเลยถึงร้อยละ 31 ขณะที่เพศชายไม่เคยเข้าโรงเรียนเลยร้อยละ 15 ซึ่งจะเห็นความแตกต่างในเรื่องโอกาสในการเข้ารับการศึกษาระหว่างชายและหญิงอย่างชัดเจน

ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จากการคำนวณโดยใช้ตัวชี้วัดของ United Nations Development Programme คือ Human Development Index (HDI) ในปี ค.ศ. 2003 สปป.ลาว ถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 135 จาก 175 ประเทศทั่วโลก และมีอายุขัยเฉลี่ย 59 ปี (ศูนย์สถิติแห่งชาติ สปป.ลาว ค.ศ. 2005)

2.3 ระบบและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ในระยะแรกหลังการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1975 สปป.ลาว ได้ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมและต่อมาในปี ค.ศ. 1986 ได้มีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจเสรีหรือเศรษฐกิจที่อิงการตลาดตามนโยบาย “จินตนาการใหม่” (New Economic Mechanism : NEM) โดยให้ความสำคัญกับความเคลื่อนไหวของราคาที่ปล่อยให้เป็นไปตามกลไกของตลาด และมีการบริหารงานในเชิงธุรกิจมากขึ้น

2.3.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของ สปป.ลาว เมื่อพิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ราคาตลาด (Market Price) ในปี ค.ศ. 2006 พบว่า ประกอบด้วยภาคการเกษตรร้อยละ 42 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 32 ภาคบริการร้อยละ 25 และอีกประมาณร้อยละ 1 เป็นการนำเข้า จากการศึกษาข้อมูลโครงสร้างทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี ค.ศ. 2002 ถึงปี ค.ศ. 2006 พบว่า สัดส่วนทางภาคเกษตร ได้ลดลงจากร้อยละ 49.87 ในปี ค.ศ. 2002 เป็นร้อยละ 42.33 ในปี ค.ศ. 2006 ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมได้เพิ่มจากร้อยละ 24.42 เป็นร้อยละ 31.65 และภาคบริการมีการเพิ่มเพียงเล็กน้อย จากร้อยละ 24.91 เป็น 25.05 ในช่วงเวลาเดียวกัน

ในด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวมระหว่าง ปี ค.ศ. 2002 - 2006 มีการเจริญเติบโตค่อนข้างดีอยู่ระหว่างร้อยละ 5.77 ถึง 8.31 โดยภาคการเกษตรมีอัตราการเจริญเติบโตต่ำสุดอยู่ระหว่างร้อยละ 2.20 ถึง 3.98 ส่วนภาคอุตสาหกรรม มีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างสูงทุกปี โดยอยู่ระหว่างร้อยละ 10.11 ถึง 17.08 ภาคบริการมีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ระหว่างร้อยละ 5.82 ถึง 7.71 และการนำเข้ามีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างสูงอยู่ระหว่างร้อยละ 8.90 ถึง 15.15

ในส่วนของ GDP รวม ราคาตลาดได้เพิ่มจาก 1,805 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 2002 เป็น 3,475 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 2006 และ GDP ต่อหัวได้เพิ่มจาก 331 ดอลลาร์สหรัฐ เป็น 561 ดอลลาร์สหรัฐ ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน สำหรับอัตราเงินเฟ้อในช่วงเวลาดังกล่าวจะอยู่ระหว่างร้อยละ 6.9 ถึง 15.6 (ตารางที่ 2.2)

ตารางที่ 2.2 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรายสาขาของ สปป.ลาว
ปี ค.ศ. 2002 – 2006

สาขา	2002	2003	2004	2005	2006
สัดส่วน (%)					
- การเกษตร	49.87	48.19	46.64	44.55	42.33
- อุตสาหกรรม	24.42	25.73	27.09	29.28	31.65
- บริการ	24.91	25.25	25.39	25.26	25.05
- การนำเข้า	0.80	0.82	0.88	0.91	0.97
อัตราการเจริญเติบโต (%)	5.92	5.77	6.92	7.27	8.31
- การเกษตร	3.98	2.20	3.47	2.47	2.91
- อุตสาหกรรม	10.11	11.46	12.55	15.93	17.08
- บริการ	5.82	6.93	7.71	6.71	7.41
- การนำเข้า	12.57	8.90	9.99	11.11	15.15
GDP รวมราคาตลาด (ล้านเหรียญสหรัฐ)	1,805	2,209	2,609	3,003	3,475
GDP รวมราคาคงที่ ปี ค.ศ. 1990 (ล้านเหรียญสหรัฐ)	39	1,310	1,401	1,503	1,628
GDP ต่อหัวราคาตลาด (เหรียญสหรัฐ)	331	375	428	509	561
อัตราเงินเฟ้อ (%)	10.6	15.6	10.6	7.2	6.9

ที่มา : กรมสถิติแห่งชาติ 2007 สปป.ลาว

2.3.2 การค้า

1) การนำเข้า

ในด้านการนำเข้าพบว่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นทุกปีจาก 534 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 2002 เพิ่มขึ้นเป็น 956 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 2006 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นการนำเข้าตามปกติ 567 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และนำเข้าตามโครงการลงทุนจากต่างประเทศ 389 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อพิจารณาเป็นกลุ่มสินค้าพบว่า มีการนำเข้าเชื้อเพลิงมากที่สุดคือ 194 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาเป็นวัตถุดิบ

สำหรับตัดเย็บเสื้อผ้า 99 ล้านเหรียญสหรัฐ วัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมและการเกษตร 76 ล้านเหรียญสหรัฐ และรถยนต์และอะไหล่รถยนต์ 33 ล้านเหรียญสหรัฐ ตามลำดับ ในส่วนของการนำเข้าสินค้าการเกษตรโดยตรงคือ อาหารและพืชผัก มีมูลค่าประมาณ 30 ล้านเหรียญสหรัฐ และส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรคือ อุปกรณ์การเกษตรมีมูลค่า 22 ล้านเหรียญสหรัฐ สำหรับการนำเข้าวัตถุดิบไม่ได้แยกรายการระหว่างวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมทั่วไปกับอุตสาหกรรมเกษตร มีมูลค่ารวม 76 ล้านเหรียญสหรัฐ (ตารางที่ 2.3)

2) การส่งออก

ในด้านการส่งออก พบว่ามีการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปีจาก 323 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี ค.ศ. 2002 เป็น 878 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี ค.ศ. 2006 เพิ่มขึ้น 555 ล้านเหรียญสหรัฐ ในระยะเวลา 4 ปี หรือเฉลี่ยเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 40 ต่อปี โดยมีการส่งออกแร่ขี้ผึ้งและแร่ธาตุต่างๆ มูลค่าสูงสุดคือ 393 ล้านเหรียญสหรัฐ รองลงมาได้แก่ เสื้อผ้า 126 ล้านเหรียญสหรัฐ ไฟฟ้า 101 ล้านเหรียญสหรัฐ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ 97 ล้านเหรียญสหรัฐ และทองคำ 93 ล้านเหรียญสหรัฐ ในส่วนของสินค้าการเกษตรมีมูลค่าการส่งออกน้อยมาก โดยส่งออกสัตว์และผลิตภัณฑ์การเกษตรเพียง 33 ล้านเหรียญสหรัฐ และกาแฟมูลค่า 9 ล้านเหรียญสหรัฐ (ตารางที่ 2.4) เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงปี ค.ศ. 2002 - 2006 การส่งออกแร่ธาตุต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากประมาณ 4 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี ค.ศ. 2002 เพิ่มขึ้นเป็น 486 ล้านเหรียญสหรัฐ (รวมแร่ทอง) คิดเป็นร้อยละ 55 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมดในปี ค.ศ. 2006 เนื่องจากรัฐบาล ได้มีการให้สัมปทานในการทำเหมืองแร่เหล่านี้ นอกจากนี้พลังงานไฟฟ้า ซึ่งในอดีตเคยมีมูลค่าการส่งออกสูงสุดก็ตาม แต่ในปัจจุบันยังน้อยกว่าสินค้าประเภทเสื้อผ้า ซึ่งเป็นสินค้าดาวรุ่งของ สปป.ลาว เนื่องจากมีการย้ายฐานการผลิตจากต่างประเทศมายังประเทศลาว ซึ่งมีค่าจ้างแรงงานถูกและสามารถใช้ประโยชน์สิทธิพิเศษทางการค้าที่ สปป.ลาว ได้รับจากต่างประเทศได้ด้วย

ตารางที่ 2.3 มูลค่าการนำเข้าสินค้าของ สปป.ลาว จำแนกตามกลุ่มสินค้า ปี ค.ศ. 2002 – 2006

หน่วย : เหรียญสหรัฐ

ลำดับที่	รายการ	2002	2003	2004	2005	2006
1	น้ำมันเชื้อเพลิง	79,605,822	107,000,000	101,009,639	148,000,000	194,233,137
2	วัตถุดิบที่ใช้ในการตัดเย็บเสื้อผ้า	73,685,033	55,595,961	83,272,883	72,228,949	98,652,169
3	วัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมและการเกษตร	N/A	43,036,907	33,156,885	145,471,319	76,311,520
4	ยานพาหนะและอะไหล่รถยนต์	18,678,102	28,542,193	35,800,000	20,107,079	32,702,867
5	เสื้อผ้า	13,254,406	13,523,229	15,931,224	21,113,915	30,141,989
6	อาหารและพืชผัก	16,339,630	22,692,166	18,556,761	20,707,259	29,561,940
7	เครื่องมือก่อสร้าง	28,090,341	21,357,510	24,598,959	22,897,206	27,441,316
8	อุปกรณ์การเกษตร	8,801,632	16,819,120	10,677,703	10,804,229	22,231,708
9	เครื่องใช้และอะไหล่อิเล็กทรอนิกส์	3,223,917	3,690,201	3,887,532	7,404,860	13,803,718
10	ไฟฟ้า	6,788,270	7,552,440	9,745,360	19,900,550	13,744,176
11	สินค้าฟุ่มเฟือย	1,534,235	4,163,545	4,829,000	6,222,753	6,281,941
12	การรักษาโรค	2,679,247	1,845,718	3,226,324	3,345,189	5,922,657
13	การค้านอกระบบ	80,224,452	21,338,065	19,503,068	4,690,000	5,499,246
14	เครื่องใช้สำนักงานและอุปกรณ์กีฬา	4,423,992	3,959,489	630,362	1,371,505	2,061,156
15	สินค้าสำหรับนันทนาการและการจำหน่าย		2,000,000			
16	สินค้าอื่น ๆ	14,099,427	6,984,326	3,682,600	6,405,763	8,544,751
รวมนำเข้า		351,428,506	360,100,870	368,508,300	510,670,576	567,140,291
การนำเข้าสำหรับโครงการต่างประเทศ		182,154,595	191,017,517	193,291,701	175,349,492	388,993,840
รวมนำเข้าทั้งหมด		533,583,101	551,118,387	561,800,001	686,020,068	956,134,131

ที่มา : กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว

ตารางที่ 2.4 มูลค่าการส่งออกสินค้าของ สปป.ลาว จำแนกตามกลุ่มสินค้า ปี ค.ศ. 2002 – 2006

หน่วย : เหรียญสหรัฐ

ลำดับที่	รายการ	2002	2003	2004	2005	2006
1	ยิบซัมและแร่ต่าง ๆ	3,903,928	46,502,906	67,435,528	128,353,401	393,029,668
2	เสื้อผ้า	99,937,863	87,115,268	99,134,385	107,528,471	126,169,176
3	ไฟฟ้า	92,694,000	97,360,000	86,295,857	94,629,997	101,190,281
4	ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	74,725,357	67,053,370	72,414,067	72,129,382	96,617,268
5	ทองคำ	-	-	-	-	92,602,818
6	สัตว์และผลิตภัณฑ์การเกษตร	7,661,796	11,123,119	17,218,415	22,753,234	33,388,469
7	สินค้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	17,054,591	7,166,805	10,777,159	11,388,150	17,870,089
8	กาแฟ	9,773,937	10,915,964	13,021,172	9,599,327	9,712,558
9	ผลิตภัณฑ์ป่าไม้	8,223,654	5,722,816	3,368,684	3,907,743	5,895,946
10	หัตถกรรม	2,736,675	12,429,600	1,987,010	2,756,635	1,125,534
11	หวายและไม้ไผ่	3,074,349	2,896,835		1,970,591	42,789
12	อื่น ๆ	2,832,608	4,274,603	2,667,723	553,682	363,952
รวมทั้งหมด		322,618,758	352,624,286	374,320,000	455,624,613	878,008,548

ที่มา : กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว

3) ดุลการค้า

ในภาพรวมการค้าของ สปป.ลาว ในปี ค.ศ. 2006 จะขาดดุลการค้าอยู่ประมาณ 78 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ก็มีแนวโน้มที่ดีขึ้น เนื่องจากการขาดดุลการค้ามีแนวโน้มลดลง (ยกเว้นปี 2005) โดยในปี ค.ศ. 2002 ขาดดุลการค้าอยู่ประมาณ 211 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ปี ค.ศ. 2003-2005 ขาดดุลการค้าประมาณ 199 188 และ 230 ล้านดอลลาร์สหรัฐตามลำดับ

	ปี ค.ศ. 2002	2003	2004	2005	2006 (ล้านเหรียญสหรัฐ)
การส่งออก	322.6	352.6	374.3	455.6	878.0
การนำเข้า	533.6	551.1	561.8	686.0	950.1
ดุลการค้า	-211.0	-198.5	-187.5	-230.4	-78.1

มูลค่าการค้าดังกล่าวยังไม่รวมการค้าชายแดนระหว่างลาว - ไทย ลาว - เวียดนาม และลาว - จีน ที่ไม่ได้จัดบันทึกไว้แต่คาดว่าจะมีมูลค่าไม่น้อย เมื่อเทียบกับข้อมูลที่เป็นทางการ

4) ประเทศคู่ค้า

ในส่วนของประเทศคู่ค้าพบว่า ในการนำเข้าส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าจากประเทศกลุ่ม ASEAN โดยในปี 2006 นำเข้าจากกลุ่มนี้ 738 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณเกือบร้อยละ 80 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด ซึ่งเป็นการนำเข้าจากประเทศไทยสูงสุดคือ 574 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาเป็นการนำเข้าจากเวียดนาม 148 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับประเทศนอกกลุ่ม ASEAN มีการนำเข้ามากที่สุด คือ จากจีน ญี่ปุ่น และเยอรมันนี ซึ่งมีมูลค่านำเข้า 85 39 และ 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ในด้านการส่งออกตลาดที่สำคัญของ สปป.ลาว คือ กลุ่ม ASEAN เช่นเดียวกัน โดยมีการส่งออกในกลุ่มประเทศนี้ประมาณ 590 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณเกือบร้อยละ 70 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด โดยส่งออกไปยังประเทศไทยมากที่สุดคือ 456 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงมา ได้แก่ เวียดนาม 94 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมาเลเซีย 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับกลุ่มประเทศนอก ASEAN ที่เป็นตลาดที่สำคัญของ สปป.ลาว ได้แก่ ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร จีน เยอรมันนี และฝรั่งเศส ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 93 51 41 25 และ 14 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ

2.3.3 การลงทุนจากต่างประเทศ

สาขาที่มีการลงทุนมากที่สุดในปี ค.ศ. 2006 คือ ด้านพลังงานไฟฟ้า 1,777 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงไปได้แก่ การเกษตร การก่อสร้าง อุตสาหกรรมและหัตถกรรม การค้า และเหมืองแร่ ซึ่งมีมูลค่าการลงทุนประมาณ 459 131 123 86 และ 74 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ โดยมียอดการลงทุนรวม 168 โครงการ มูลค่ารวมประมาณ 2,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ตารางที่ 2.5)

ตารางที่ 2.5 มูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศใน สปป.ลาว แยกตามสาขา ปี ค.ศ. 2006

ลำดับที่	สาขา	จำนวนโครงการ	มูลค่าการลงทุน (เหรียญสหรัฐ)
1	ผลิตไฟฟ้า	13	1,776,702,200
2	การเกษตร	39	458,518,711
3	ก่อสร้าง	3	130,600,000
4	อุตสาหกรรมและหัตถกรรม	31	122,996,955
5	การค้า	17	86,049,085
6	เหมืองแร่	26	73,806,160
7	โรงแรมและภัตตาคาร	9	32,224,181
8	บริการ	21	12,098,651
9	เสื้อผ้า	5	3,885,000
10	ที่ปรึกษา	1	1,800,000
11	อุตสาหกรรมไม้	3	1,010,000
รวมทั้งหมด		168	2,699,690,943

ที่มา : กรมส่งเสริม และคุ้มครองการลงทุนภายในและต่างประเทศ สปป.ลาว

ในปี ค.ศ. 2006 ประเทศที่ลงทุนใน สปป.ลาว มากที่สุด คือ ประเทศไทย ซึ่งมีการลงทุนรวม 30 โครงการ มูลค่า 655 ล้านดอลลาร์ รongลงไปได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย เวียดนาม เกาหลีใต้ ซึ่งมีการลงทุนมูลค่า 423 402 350 261 และ 164 ล้านดอลลาร์ ตามลำดับ (ตารางที่ 2.6)

2.3.4 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในช่วงปี ค.ศ. 2001 ถึง ปี ค.ศ. 2007 สำหรับเงินกีบกับเงินบาทจะอยู่ระหว่าง 203 กีบ ถึง 279 กีบต่อหนึ่งบาท ซึ่งในช่วง 5 ปีล่าสุดมีความผันผวนไม่มากนัก ในขณะที่อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินกีบกับเงินเหรียญสหรัฐจะอยู่ระหว่าง 8,938 ถึง 10,673 กีบต่อหนึ่งเหรียญสหรัฐ ในช่วงเวลาเดียวกัน (ตารางที่ 2.7)

ตารางที่ 2.6 มูลค่าและจำนวนโครงการที่ลงทุนใน สปป.ลาว รายประเทศ ปี ค.ศ. 2006

ลำดับที่	ประเทศ	จำนวนโครงการ	มูลค่าการลงทุน (เหรียญสหรัฐ)
1	ไทย	30	655,229,967
2	จีน	55	423,231,606
3	ญี่ปุ่น	2	401,500,000
4	อินเดีย	1	350,000,000
5	เวียดนาม	22	261,176,139
6	เกาหลีใต้	15	163,741,000
7	สิงคโปร์	5	43,465,000
8	ฝรั่งเศส	11	12,143,611
9	อื่น ๆ	27	389,203,620
รวม		168	2,699,690,943

ที่มา : กรมส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนภายในและต่างประเทศ สปป.ลาว

ตารางที่ 2.7 อัตราการแลกเปลี่ยนเฉลี่ยเงินตราระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 2001 – 2007

ปี ค.ศ.	กีบ/เหรียญสหรัฐ	กีบ/บาท
2001	8,937.75	202.85
2002	10,111.17	236.65
2003	10,609.40	256.56
2004	10,644.48	266.50
2005	10,672.80	266.77
2006	10,189.96	262.70
2007	9,608.33	278.79

ที่มา : ธนาคารแห่งชาติ สปป.ลาว

บทที่ 3

สถานการณ์ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร

3.1 การใช้ที่ดิน

สปป.ลาว มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 23.68 ล้านเฮกเตอร์ จากข้อมูลของสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์เทคนิค กสิกรรมและป่าไม้ ในปี ค.ศ. 2002 (ยังไม่มีข้อมูลที่ใหม่กว่านี้) พบว่า เนื้อที่ส่วนใหญ่เป็นเนื้อที่ป่าไม้ โดยรวมถึงเนื้อที่ป่าจริงและพื้นที่ว่างเปล่าที่มีศักยภาพที่จะกลายเป็นป่า (Potential Forest) ซึ่งมีเนื้อที่ป่าทุกประเภทรวม 21.31 ล้านเฮกเตอร์ หรือร้อยละ 90 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ ส่วนเนื้อที่ทำการเกษตรถาวร ไม่รวมเนื้อที่การไร่เลื่อนลอย มีประมาณ 1.164 ล้านเฮกเตอร์ หรือประมาณร้อยละ 5 ของเนื้อที่ทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นที่นา 0.925 ล้านเฮกเตอร์ หรือประมาณร้อยละ 79 ของเนื้อที่การเกษตรทั้งหมด ที่เหลือเป็นเนื้อที่การเกษตรอื่นๆ (ตารางที่ 3.1) ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะแตกต่างกับข้อมูลการถือครองที่ดิน (โดยเกษตรกร) ที่รวบรวมโดยกรมแผนการ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ เพราะวิธีการได้มาของข้อมูล และการจำแนกประเภทการใช้ที่ดินไม่เหมือนกัน โดยข้อมูลของสถาบันฯ จะได้จากการแปลข้อมูลดาวเทียม ซึ่งไม่คำนึงถึงผู้ถือครอง ส่วนของกรมแผนการจะคิดจากเนื้อที่ถือครองโดยเกษตรกรเท่านั้น และจำแนกเป็นที่ดินที่เพาะปลูกไม่ถาวร (Arable Land) หรือปลูกพืชล้มลุก (Annual Crop) ซึ่งรวมที่นาทุกประเภททั้งที่เป็นที่นาถาวรและนาแบบไร่เลื่อนลอย (ไร่หมุนเวียน) ด้วย และเป็นที่ปลูกไม้ยืนต้น (Permanent Crop) ที่ทุ่งหญ้าถือครอง (ส่วนตัว) ที่ป่าถือครอง (ส่วนตัว) และที่อื่นๆ และเป็นข้อมูลเก่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998/99 จึงไม่ได้นำเสนอเปรียบเทียบในที่นี้ อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตของคณะนักวิจัยพบว่าการใช้ที่ดินในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก โดยในภาคกลาง ที่รกร้างว่างเปล่า หรือที่นาบางส่วนได้เปลี่ยนไปปลูกอ้อย ซึ่งเป็นพื้นที่ซึ่งรัฐบาลให้สัมปทานกับภาคเอกชนของไทยมาลงทุนปลูกอ้อย และสร้างโรงงานน้ำตาล 2 โรง ในแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งจะต้องใช้พื้นที่จำนวนมาก นอกจากนี้กำลังจะมีแนวโน้มที่จะมีการปลูกมันสำปะหลังเพิ่มมากขึ้นในอนาคตเช่นเดียวกัน เพราะเป็นพืชปลูกง่าย ราคาดี มีผลตอบแทนสูง ซึ่งขณะนี้ได้มีการนำท่อนพันธุ์จากประเทศไทยมาขยายพันธุ์จำนวนมาก ส่วนในภาคใต้ก็มีการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน ส่วนในภาคเหนือได้มีการปลูกยางพาราจำนวนมาก ซึ่งเป็นการลงทุนจากจีนเกือบทั้งหมด โดยส่วนใหญ่ปลูกบนพื้นที่ลาดชันบนภูเขา ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นนโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเพื่อทดแทนการปลูกพืชเสพติดของรัฐบาลด้วย ซึ่งในกรณีนี้ไม่กระทบกับพื้นที่ปลูกข้าวยกเว้นข้าวไร่ แต่มีประเด็นที่ต้องระวังในก็คือถ้าปลูกไม้ถูกวิธีก็อาจเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินเป็นอย่างมาก ซึ่งในภาพรวมจะเห็นได้ว่าพื้นที่ว่างเพื่อขยายพื้นที่ทำนา ถูกจำกัดลงเพราะมีพืชอื่นมาทดแทนในบางพื้นที่

ตารางที่ 3.1 การใช้ที่ดินของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2002

หน่วยเนื้อที่ : เฮกแตร์

ประเภท การใช้ที่ดิน	ภาคเหนือ		ภาคกลาง		ภาคใต้		รวมทั้งประเทศ	
	เนื้อที่	%	เนื้อที่	%	เนื้อที่	%	เนื้อที่	%
เนื้อที่ป่าไม้ทั้งหมด	9,439,959	96.12	8,161,035	86.77	3,762,966	84.49	21,363,962	90.22
- ป่าปัจจุบัน	3,303,236	33.63	4,061,332	43.18	2,451,505	55.05	9,816,075	41.45
- มีศักยภาพเป็นป่า	6,095,908	62.07	3,903,587	41.5	1,271,724	28.55	11,271,219	47.60
- ป่าอื่นๆ	40,815	0.42	196,116	2.09	39,737	0.89	276,668	1.17
เนื้อที่การเกษตรถาวร	118,874	1.21	550,465	5.85	495,388	11.12	1,164,727	4.92
- ที่นา	106,253	1.08	545,604	5.80	273,182	6.13	925,037	3.91
- ที่การเกษตรอื่นๆ	12,621	0.13	4,801	0.05	222,208	4.99	239,690	1.01
เนื้อที่อื่นๆ	262,068	2.67	693,700	7.38	195,546	4.39	1,151,314	4.86
รวม	9,820,900	100.00	9,405,200	100.00	4,453,900	100.00	23,680,000	100.00

ที่มา : เอกสาร "การกำหนดแบ่งเขตการใช้ที่ดินกสิกรรมและป่าไม้ระดับมหภาค (แขวง)"

สถาบันค้นคว้า วิทยาศาสตร์ เทคนิค กสิกรรมและป่าไม้ 2007 กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

เมื่อพิจารณาเป็นรายภาคจะเห็นว่าภาคเหนือและภาคกลาง มีเนื้อที่ทั้งหมดของภาคใกล้เคียงกัน ส่วนภาคใต้มีเนื้อที่น้อยที่สุด สำหรับการเกษตรภาคกลางมีเนื้อที่มากที่สุดและใกล้เคียงกับภาคใต้ ส่วนภาคเหนือมีเนื้อที่การเกษตรน้อยที่สุด เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ในส่วนของที่นา ภาคกลางมีเนื้อที่นามากที่สุดเป็นสองเท่าของที่นาในภาคใต้ ส่วนภาคเหนือมีที่นายน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม ทั้งภาคกลางและภาคเหนือเนื้อที่การเกษตรส่วนใหญ่ใช้ทำนาเกือบทั้งหมด ส่วนภาคใต้มีเนื้อที่ทำนาประมาณร้อยละ 55 ของเนื้อที่การเกษตร ส่วนที่เหลือเป็นการปลูกพืชอื่นๆ เช่น กาแฟ ถั่วลิสง ถั่วเขียว ฝ้าย และยางพารา เป็นต้น

เมื่อพิจารณาการใช้ที่ดินรายแขวงพบว่า แขวงพงสาละมีสัดส่วนที่เป็นเนื้อที่การเกษตรต่ำสุดคือเท่ากับร้อยละ 0.40 ของเนื้อที่ทั้งหมดของแขวง ส่วนแขวงที่มีสัดส่วนเนื้อที่การเกษตรสูงสุดร้อยละ 20 อยู่ที่แขวงจำปาสัก สำหรับสัดส่วนเนื้อที่นาเมื่อเทียบกับเนื้อที่การเกษตรต่ำสุดอยู่ที่แขวงเซกอง คือ ร้อยละ 19.6 และสูงสุดเท่ากับร้อยละ 99.82 อยู่ที่แขวงเวียงจันทน์ (ตารางที่ 3.2)

3.2 การชลประทาน

ระบบชลประทานใน สปป.ลาว มีหลายรูปแบบ โดยจะมีเนื้อที่ได้รับน้ำทั้งจากอ่างเก็บน้ำและฝายน้ำล้น รวมทั้งใช้เครื่องสูบน้ำจากแม่น้ำต่างๆ รวมทั้งแม่น้ำโขง ทั้งนี้ สปป.ลาว ได้เริ่มมีการพัฒนาระบบชลประทานขนาดใหญ่มาตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 70 หรือประมาณ 30 ปีเศษที่ผ่านมา โดยเริ่มที่แขวงนครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน โครงการชลประทานทั้งหมดได้เพิ่มจาก 10,170 แห่ง ในปี ค.ศ. 2000 เป็น 24,655 แห่ง ในปี ค.ศ. 2005 เพิ่มขึ้น 5,525 แห่ง หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.8 ในปี ค.ศ. 2006 ในภาพรวมทั้งประเทศ สปป.ลาว มีเนื้อที่ชลประทานฤดูฝนรวมทุกประเภท 336,305 เฮกแตร์ คิดเป็นร้อยละ 29 ของเนื้อที่การเกษตรทั่วประเทศ (อาจมีสัดส่วนน้อยกว่านี้ เพราะข้อมูลเนื้อที่การเกษตรเป็นของปี ค.ศ. 2002 ซึ่งปัจจุบันอาจเพิ่มขึ้นแล้ว) ส่วนเนื้อที่ชลประทานฤดูแล้งมี 199,595 เฮกแตร์ หรือเท่ากับร้อยละ 17 ของเนื้อที่การเกษตรทั่วประเทศ (ตารางที่ 3.3) อย่างไรก็ตาม พื้นที่ชลประทานส่วนใหญ่เป็นชลประทานขนาดเล็ก เช่น ฝาย และการสูบน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ

เมื่อพิจารณาเป็นรายภาคพบว่า ภาคกลางมีเนื้อที่ชลประทานฤดูฝนมากที่สุดเท่ากับ 203,218 เฮกแตร์ รองลงมาเป็นภาคเหนือ มีเนื้อที่ชลประทาน 71,675 เฮกแตร์ ในขณะที่ภาคใต้มีเนื้อที่ชลประทานน้อยที่สุดคือ 61,452 เฮกแตร์ อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับเนื้อที่การเกษตรของแต่ละภาคแล้วพบว่า ภาคเหนือมีสัดส่วนเนื้อที่ชลประทานมากที่สุดคือ ร้อยละ 60 ของเนื้อที่การเกษตรของภาค รองลงมาเป็นภาคกลาง ซึ่งมีเนื้อที่ชลประทานร้อยละ 37 ของเนื้อที่การเกษตรของภาค ส่วนภาคใต้มีเนื้อที่ชลประทานเพียงร้อยละ 12 ของเนื้อที่การเกษตรทั้งภาค สำหรับชลประทานฤดูแล้ง ภาคกลางมีเนื้อที่มากที่สุดคือ 121,908 เฮกแตร์ หรือประมาณร้อยละ 61 ของเนื้อที่ชลประทานฤดูแล้งทั้งหมดของประเทศ รองลงมาเป็นภาคใต้มีเนื้อที่ชลประทานฤดูแล้ง 50,278 เฮกแตร์ หรือประมาณร้อยละ 25 ของเนื้อที่ชลประทานฤดูแล้ง

ตารางที่ 3.2 เนื้อที่การเกษตรและเนื้อที่นารายแขวงปี ค.ศ. 2002

แขวง/ภาค	เนื้อที่ทั้งหมดของแขวง		เนื้อที่การเกษตร		เนื้อที่นา	
	เฮกแตร์	%	เฮกแตร์	% ⁽¹⁾	เฮกแตร์	% ⁽²⁾
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
ภาคเหนือ	9,820,900	41.47	118,874	1.21	106,253	89.38
พงสาลี	1,595,100	6.74	6,369	0.40	5,786	90.85
หลวงน้ำทา	960,500	4.06	20,825	2.17	18,203	87.41
อุดมไชย	1,222,500	5.16	11,179	0.91	9,809	87.74
บ่อแก้ว	698,900	2.95	13,208	1.89	9,602	72.70
หลวงพระบาง	2,001,200	8.45	15,490	0.77	13,491	87.09
ห้วยพัน	1,703,800	7.19	21,042	1.24	20,582	97.81
ไชยะบุรี	1,638,900	6.92	30,761	1.88	27,410	89.11
ภาคกลาง	9,405,200	39.72	550,465	5.85	545,604	99.12
นครหลวงเวียงจันทน์	367,100	1.55	70,263	19.14	69,058	98.29
เชียงขวาง	1,454,374	6.14	57,324	2.57	37,249	99.80
เวียงจันทน์	2,038,226	8.61	68,101	3.34	67,981	99.82
บอลิคำไซ	1,628,600	6.88	33,454	2.05	32,570	97.36
คำม่วน	1,740,400	7.35	97,863	5.62	96,801	98.91
สะหวันนะเขต	2,176,500	9.19	243,459	11.19	241,937	99.37
ภาคใต้	4,453,900	18.81	495,388	11.12	273,180	55.14
สาละวัน	1,034,400	4.37	135,751	13.12	92,173	67.90
เซกอง	911,100	3.85	43,765	4.80	8,577	19.60
จำปาสัก	1,428,600	6.03	285,888	20.01	144,783	50.64
อัตตะปือ	1,079,800	4.56	29,983	2.78	27,648	92.21
รวมทั้งประเทศ	23,680,000	100.00	1,164,727	4.92	925,037	79.42

ที่มา : เอกสาร “การกำหนดเขตการใช้ที่ดินกสิกรรมและป่าไม้ระดับมหภาค (แขวง)”

สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิคกสิกรรมและป่าไม้ 2007 กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

หมายเหตุ : (1) ร้อยละของเนื้อที่ทั้งหมดของแขวง , (2) ร้อยละของเนื้อที่ทำการเกษตร

บทที่ 3 สถานการณ์ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพเทคโนโลยีในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

ในระดับแขวงพบว่า แขวงสะหวันนะเขต เวียงจันทน์ และนครหลวงเวียงจันทน์ มีเนื้อที่ชลประทานฤดูฝนมากที่สุด 50,029 , 46,558 และ 46,179 เฮกเตอร์ ตามลำดับ แต่เมื่อคิดเป็นร้อยละของเนื้อที่การเกษตรในแต่ละแขวงพบว่า แขวงที่มีสัดส่วนเนื้อที่ชลประทานเกินกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่การเกษตรมีทั้งหมด 9 แขวง จากทั้งหมด 17 แขวง เรียงตามลำดับ ได้แก่ อุดมไชย (93%) พงสาลี (82%) บลิตาไชย (71%) เวียงจันทน์ (68%) นครหลวงเวียงจันทน์ (66%) หลวงพระบาง (66%) หัวพัน (55%) และไชยะบุรี (52%) ส่วนแขวงที่มีสัดส่วนชลประทานฤดูฝนน้อยที่สุดคือ แขวงเซกอง (4%) สำหรับแขวงที่มีเนื้อที่ชลประทานฤดูแล้งสูงสุดคือ แขวงจำปาสัก ซึ่งมีเนื้อที่ชลประทานฤดูแล้ง 35,124 เฮกเตอร์ รองลงมา ได้แก่ แขวงสะหวันนะเขต นครหลวงเวียงจันทน์ และแขวงเวียงจันทน์ ซึ่งมีเนื้อที่ชลประทานฤดูแล้งเท่ากับ 34,108 27,384 และ 24,961 เฮกเตอร์ ตามลำดับ

ในด้านการใช้ประโยชน์ในการปลูกข้าวนาแซง (ข้าวนาปรัง) พบว่าในภาพรวมในปี ค.ศ. 2006 มีเนื้อที่ปลูกเพียง 68,500 เฮกเตอร์ หรือร้อยละ 34 ของเนื้อที่ชลประทานฤดูแล้ง ซึ่งมีพื้นที่ชลประทานเหลืออยู่อีกประมาณ 131,095 เฮกเตอร์ พื้นที่ส่วนนี้อาจสามารถใช้ปลูกข้าวนาปรังได้อีกถ้าต้องการ อย่างไรก็ตาม ส่วนหนึ่งได้ใช้ปลูกพืชฤดูแล้งชนิดอื่นด้วย และอีกส่วนหนึ่งก็ขาดชุดเครื่องมือไม่สามารถใช้งานได้

ในด้านแผนงานการขยายพื้นที่ชลประทานนั้น สปป.ลาว ได้มีแผนที่จะขยายพื้นที่ชลประทานอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ค.ศ. 2010 กำหนดเป้าหมายให้มีชลประทานฤดูฝน 340,000 เฮกเตอร์ (เกือบบรรลุเป้าหมายแล้ว) และชลประทานฤดูแล้ง 220,000 เฮกเตอร์ (เกือบบรรลุเป้าหมายเช่นเดียวกัน) นอกจากนี้ สปป.ลาว ยังมีพื้นที่ที่เหมาะสมและมีแผนที่จะก่อสร้างเขื่อนเพื่อผลิตไฟฟ้าอีกหลายแห่งซึ่งบางแห่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทานได้อีก

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่า สปป.ลาว มีโอกาสที่จะขยายพื้นที่ปลูกข้าวนาแซงได้อีกมาก โดยไม่จำเป็นต้องขยายพื้นที่ชลประทานเพียงแต่ต้องปรับปรุงระบบเดิมให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการที่ชาวนาจะขยายการปลูก และเพิ่มการดูแลรักษาข้าวนาแซงหรือไม่ คงจะอยู่ที่ราคาและผลตอบแทนสุทธิที่จะได้รับ หรือการส่งเสริมของรัฐบาล โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบชลประทานที่ให้สามารถใช้งานได้เต็มตามศักยภาพ

ตารางที่ 3.3 เนื้อที่การเกษตร เนื้อที่ชลประทาน และเนื้อที่ปลูกข้าวนาแซง ปี ค.ศ. 2006

หน่วย : เฮกแตร์

แขวง/ภาค	เนื้อที่การเกษตร	เนื้อที่ปลูกข้าว (นาปี)	เนื้อที่ชลประทาน (ฤดูฝน)	% ของเนื้อที่การเกษตร	%ของเนื้อที่ (นาปี)	เนื้อที่ชลประทาน (ฤดูแล้ง)	เนื้อที่ปลูกข้าว (นาแซง)	ส่วนต่าง (7) - (8)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
ภาคเหนือ	118,874	92,070	71,635	60.26	77.80	27,414	6,330	21,084
- พงสาลี	6,369	6,205	5,241	82.29	84.46	1,599	200	1,399
- หลวงน้ำทา	20,825	11,375	7,353	35.31	64.64	3,515	800	2,715
- อุดมไชย	11,179	11,640	10,447	93.41	89.75	3,507	300	3,207
- บ่อแก้ว	13,208	13,455	10,837	82.05	80.54	2,848	900	1,948
- หลวงพระบาง	15,490	12,225	10,174	65.68	83.22	3,982	1,400	2,582
- หัวพัน	21,042	11,800	11,538	54.83	97.78	3,407	1,500	1,907
- ไชยะบุรี	30,761	25,370	16,045	52.16	63.24	8,556	1,230	7,326
ภาคกลาง	550,465	356,305	203,218	36.92	57.03	121,908	55,470	66,438
- นครหลวงเวียงจันทน์	70,263	52,645	46,179	65.72	87.72	27,384	21,100	6,284
- เขียวขวาง	37,324	19,345	10,620	28.45	54.90	3,248	170	3,078
- เวียงจันทน์	68,101	49,335	46,558	68.37	94.37	24,961	6,700	18,261
- บลิลำไชย	33,454	32,375	23,690	70.81	73.17	16,321	3,000	13,321
- คำม่วน	97,863	51,515	26,142	26.71	50.75	15,886	5,000	10,886
- สะหวันนะเขต	243,459	151,090	50,029	20.55	33.11	34,108	19,500	14,608
ภาคใต้	495,388	181,455	61,452	12.40	33.87	50,278	6,700	43,578
- สาละวัน	135,751	62,620	18,735	13.80	29.92	11,947	3,400	8,547
- เซกอง	43,765	6,835	1,728	3.95	25.28	904	400	504
- จำปาสัก	285,888	92,230	37,154	13.00	40.28	35,124	2,400	32,724
- อັดตะปือ	29,983	19,760	3,835	12.79	19.41	2,298	500	1,798
รวมทั้งประเทศ	1,164,727	629,820	336,305	28.87	53.40	199,595	68,500	131,095

ที่มา : วารสารสถิติกสิกรรม 2006 กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

หมายเหตุ : เนื้อที่การเกษตรเป็นข้อมูลปี 2002 (ไม่พบข้อมูลที่ใหม่กว่านี้) เนื้อที่นาปีไม่รวมเนื้อที่

ปลูกข้าวไร่ซึ่งปลูกในฤดูนาปีหรือฤดูฝนเช่นเดียวกัน

บทที่ 3 สถานการณ์ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพเทคโนโลยีในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการส่งเสริมและพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

3.3 โครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร

3.3.1 ยุ้งฉาง

ยุ้งฉางที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นยุ้งฉางขนาดเล็กของชาวนาเพื่อเก็บข้าวไว้บริโภคของแต่ละครัวเรือนซึ่งประมาณร้อยละ 85 มียุ้งฉางเป็นของตนเอง (จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ) สำหรับบางครัวเรือนที่ไม่มียุ้งฉางก็จะเก็บผลผลิตไว้ในถุงปุ๋ย(ถุงพลาสติกสาน) ซึ่งไม่ค่อยเหมาะสมนักเพราะการระบายอากาศไม่ดี ถ้าหากเก็บรักษาในขณะที่ผลผลิตยังมีความชื้นชื้นอยู่มากอาจทำให้เมล็ดเน่าได้ง่ายใน สปป.ลาว ยังไม่มียุ้งฉางขนาดใหญ่หรือไซโล ในเชิงพาณิชย์ของรัฐบาลหรือของเอกชน แม้แต่โรงสีบางแห่งก็ไม่มียุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวเปลือกที่เป็นกิจลักษณะแต่จะเก็บปะปนกันภายในบริเวณของอาคารที่มีเครื่องสีข้าวอยู่ด้วย ซึ่งอาจทำให้ข้าวเปลือกที่ซื้อมาจากชาวนาปะปนกัน ทำให้ไม่เหมาะที่จะสีเป็นการค้าเพื่อส่งออก

3.3.2 ตลาดกลาง

ไม่มีตลาดกลางสำหรับซื้อขายข้าวเปลือกเป็นการเฉพาะ การซื้อขายส่วนใหญ่จะเป็นการซื้อขายโดยตรงระหว่างโรงสีกับชาวนา หรือชาวนากับผู้รวบรวมในท้องถิ่น ซึ่งผู้รวบรวมในท้องถิ่นจะนำไปขายให้กับโรงสีอีกต่อหนึ่ง ที่สำรวจพบในแขวงจำปาสักมีตลาดกลางที่สร้างโดยรัฐ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและซื้อขายผลผลิตบางชนิด เช่น กาแฟ และพืชผัก โดยไม่รวมถึงข้าว และมีตลาดเอกชนที่เป็นแหล่งจำหน่ายข้าวสารขนาดใหญ่ที่มีผู้ขายส่ง และขายปลีกจำนวนมากในตลาดใหม่ดาวเรืองที่เมืองปากเซ แขวงจำปาสักโดยปกติแล้วตลาดจำหน่ายข้าวสารที่มีผู้ขายค่อนข้างมาก มักจะอยู่ในร้านค้าบริเวณตลาดสดของแต่ละเมือง

3.3.3 โรงสีข้าว

โรงสีข้าว เป็นเครื่องจักรและโครงสร้างที่สำคัญในขั้นตอนการแปรรูปข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร และเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยมีหลักความจริงที่ว่าเมื่อนำข้าววัตถุดิบ (ข้าวเปลือก) ที่มีคุณภาพดี ผ่านกระบวนการของเครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ดีแล้ว สินค้า (ข้าวสาร) ที่ออกมาก็ต้องได้คุณภาพดีตามไปด้วย และจากการรวบรวมข้อมูลของกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว มีจำนวนโรงสีทั่วประเทศไม่ต่ำกว่า 12,700 โรง และจำนวนแรงงานที่ใช้ในโรงสีรวม 18,531 คน หรือ เฉลี่ย 1.46 คน ต่อโรงสี (ตารางที่ 3.4) ซึ่งตามข้อเท็จจริงน่าจะมีโรงสีมากกว่านี้เพราะขาดข้อมูลบางแขวง

ตารางที่ 3.4 จำนวนโรงสีข้าวรายแขวงของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005

ลำดับที่	แขวง	จำนวนโรงสี (โรง)	จำนวนแรงงาน (คน)	หมายเหตุ
1	นครหลวงเวียงจันทน์	389	687	ไม่มีข้อมูล
2	พงสาลี	-	-	
3	หลวงน้ำทา	9	26	
4	อุดมไชย	-	-	ไม่มีข้อมูล
5	บ่อแก้ว	362	-	
6	หลวงพระบาง	12	55	
7	ห้วยพัน	124	125	ไม่มีข้อมูล
8	ไชยะบุรี	1,407	1,703	
9	เชียงทอง	1,760	-	
10	เวียงจันทน์	1,334	1,779	
11	บอลิคำไซ	-	-	
12	คำม่วน	1,613	3,831	
13	สะหวันนะเขต	1,993	2,593	
14	สาละวัน	1,135	418	
15	เซกอง	96	145	
16	จำปาสัก	1,981	4,251	
17	อัตตะปือ	505	918	
รวม		12,700	18,531	

ที่มา : กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว

3.3.4 โรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ข้าวเป็นวัตถุดิบ

ในปัจจุบัน สปป.ลาว ยังไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้ข้าวเหนียวเป็นวัตถุดิบ การแปรรูปข้าวเหนียวส่วนใหญ่ทำในระดับครัวเรือน เช่น การทำขนมหรือทำเหล้า ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่ส่วนใหญ่จะใช้ข้าวเจ้าเป็นวัตถุดิบ เช่น โรงงานเบียร์ซึ่งเป็นโรงงานขนาดใหญ่ มี 3 โรง โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว และโรงงานทำเส้นขนมจีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กหรือขนาดกลาง จากข้อมูลที่รวบรวมโดยกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว ในปี ค.ศ. 2005 พบว่ามีโรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว (เฟอ) 119 โรง และโรงงานทำเส้นขนมจีน (ข้าวปุ้น) 107 โรง รวมโรงงานแปรรูปที่ใช้แป้งข้าวเจ้าทั้งหมด 226 โรง ซึ่งความจริงอาจมากกว่านี้เพราะบางแขวงไม่มีข้อมูล (ตารางที่ 3.5)

บทที่ 3 สถานการณ์ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพเทคโนโลยีในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 3.5 จำนวนโรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยวและโรงงานผลิตเส้นขนมจีนใน สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005

หน่วย : โรงงาน

ลำดับที่	แขวง	จำนวนโรงงาน ผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว	จำนวนโรงงาน ผลิตเส้นขนมจีน	รวม
1	นครหลวงเวียงจันทน์	14	28	42
2	พงสาลี	4	0	4
3	หลวงน้ำทา	3	0	3
4	อุดมไชย	11	0	11
5	บ่อแก้ว	2	0	2
6	หลวงพระบาง	6	0	6
7	หัวพัน	0	0	0
8	ไชยะบุรี	0	0	0
9	เชียงขวาง	0	0	0
10	เวียงจันทน์	1	63	64
11	บลิดำไชย	0	0	0
12	คำม่วน	0	2	2
13	สะหวันนะเขต	6	6	12
14	สาละวัน	20	0	20
15	เซกอง	0	2	2
16	จำปาสัก	52	6	58
17	อัตตะปือ	0	0	0
รวม		119	107	226

ที่มา : กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว

3.4 การคมนาคม

สปป.ลาว เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (Land Locked) โดยทิศเหนือติดกับประเทศจีนและเวียดนาม ทิศตะวันออกติดกับเวียดนาม ทิศตะวันตก (ภาคกลางและภาคใต้ของ สปป.ลาว) ติดกับประเทศไทยและพม่า (บริเวณภาคเหนือของ สปป.ลาว) ทิศใต้ติดกับประเทศกัมพูชา มีแม่น้ำโขงไหลผ่านในประเทศและผ่านตามแนวชายแดนจากเหนือลงใต้ ระยะทางประมาณ 2,030 กิโลเมตร

การคมนาคมระหว่างประเทศ สามารถใช้ได้ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดยทางน้ำจะใช้แม่น้ำโขงเป็นหลัก แต่ก็จะมีปัญหาบ้างในฤดูแล้งที่เรือขนาดใหญ่ไม่สามารถผ่านไปได้ เพราะน้ำน้อย ส่วนทางอากาศก็จะมีสายการบินระหว่างประเทศที่เชื่อมโยงระหว่างลาวกับไทย เวียดนาม และจีนที่นครหลวงเวียงจันทน์ แขวงจำปาสัก (ปากเซ) และหลวงพระบาง สำหรับการขนส่งสินค้าทางทะเลในปัจจุบันจะผ่านทางประเทศไทยหรือผ่านทางเวียดนามก็ได้

ถนนหมายเลข 13

เป็นถนนสายหลักที่สำคัญที่สุดของประเทศจากภาคเหนือสู่ภาคใต้ของประเทศ มีระยะทางประมาณ 1,370 กิโลเมตร เริ่มจากเมืองบ่อเต็นชายแดนทางทิศเหนือของ สปป.ลาว ติดกับจีน ลงมาทางทิศใต้ผ่านเมืองสำคัญต่างๆ เช่น หลวงพระบาง นครหลวงเวียงจันทน์ ท่าแขก (แขวงคำม่วน) สะหวันนะเขต เมืองปากเซ (แขวงจำปาสัก) ไปถึงชายแดนประเทศกัมพูชา สภาพถนนในปัจจุบันเป็นถนนลาดยาง 2 ช่องการจราจร สามารถใช้งานได้ทุกฤดูกาล โดยบริเวณภาคเหนือจะผ่านภูเขามีสันทางคดเคี้ยว ส่วนบริเวณภาคกลางและภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นทางเรียบ

ถนนสายหมายเลข 9 (R 2)

เป็นถนนสายหลักที่สำคัญที่ทำให้ สปป.ลาว มีทางออกสู่ทะเลอีกทางหนึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของ East - West Corridor ซึ่งดำเนินการภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่ อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion : GMS) โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) เป็นเส้นทางที่เริ่มต้นจากเมืองเมะละหมั่งของพม่าเข้าสู่ประเทศไทยที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผ่านพิษณุโลก ขอนแก่น ไปยังมุกดาหาร ข้ามสะพานไปยังเมืองไกรสอน พรหมวิหาร(เมืองกันทะบุรี)แขวงสะหวันนะเขต ในส่วนของ สปป.ลาว ได้กำหนดให้มีเขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวันเซโน (Savan - Seno Special Economic Zone : SSSEZ) เพื่อรองรับการพัฒนาถนนดังกล่าว และเพื่อดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศด้านภาษีที่ดิน การลดค่าสาธารณูปโภค และสิทธิประโยชน์จาก GSP ที่ สปป.ลาว ได้รับจากต่างประเทศ ซึ่งมี 2 แห่ง (Site) คือ Site A อยู่เชิงสะพานมิตรภาพไทย - ลาว มีวัตถุประสงค์จัดทำเป็นที่พัก แหล่งท่องเที่ยวและพาณิชยกรรม และ Site B อยู่ในเมืองเซโน บนถนนหมายเลข 9 ห่างจาก Site A ประมาณ 20 กิโลเมตร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเป็นเขตอุตสาหกรรมและศูนย์กระจายสินค้า กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ไม้และการแปรรูป และสินแร่ เป็นต้น สำหรับเส้นทางหมายเลข 9

ของ สปป.ลาว เริ่มจากสะพานนะเขตไปทางทิศตะวันออกจรดชายแดนเวียดนามที่บ้านแดนสะพานเมืองเซโปนของสปป.ลาว ระยะทางประมาณ 240 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางโดยตลอด มี 2 ช่องจราจร สามารถใช้งานได้ตลอดทั้งปี ส่วนใหญ่เป็นทางเรียบใช้เวลาประมาณ 3 – 3.5 ชั่วโมง เชื่อมต่อกับเมืองลาวบาว จังหวัดกว๋างตรีของเวียดนามต่อไปยังเมืองดองฮา และเชื่อมผ่านเมืองเว้และต่อไปจนถึงท่าเรือเมืองดานังของเวียดนามได้ ได้รวมระยะทางในเวียดนาม (ลาวบาว – ดานัง) ประมาณ 265 กิโลเมตร หรือจาก (สะพานนะเขต – ดานัง) ประมาณ 505 กิโลเมตร ซึ่งเมืองลาวบาวนี้ทางเวียดนามได้กำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจการค้าพิเศษ ซึ่งมีพื้นที่ถึง 15,804 เฮกตาร์ ทั้งนี้เพื่อดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศ โดยแลกเปลี่ยนกับสิทธิพิเศษต่างๆ เช่น ไม้เก็บภาษีรายได้ 12 ปี ต่อจากนั้นเก็บภาษี 12% ลดหย่อนค่าสาธารณูปโภค และได้สิทธิ GSP จากประเทศผู้นำเข้า เป็นต้น

ถนนหมายเลข 3 (R 3)

เป็นส่วนหนึ่งของ North - South Corridor ของ GMS โดยเชื่อมต่อระหว่างภาคเหนือของไทยที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ของสปป.ลาว ไปทางทิศเหนือและไปเชื่อมต่อกับถนนหมายเลข 13 ที่บ้านนาเดย แขวงหลวงน้ำทาและต่อไปยังเมืองบ่อเต็นชายแดนลาว – จีน ต่อกับเมืองโมฮั่นของจีนและต่อไปยังเมืองเซียงรุ้ง (สิบสองปันนา) และคุนหมิง มณฑลยูนนานของจีนตอนใต้ สภาพถนนในปัจจุบันสามารถใช้ได้ทั้งปีเช่นเดียวกัน มี 2 ช่องจราจร ระยะทางจากห้วยทรายถึงชายแดนลาว – จีน ประมาณ 250 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 4 ชั่วโมง เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นภูเขาเส้นทางคดเคี้ยว นอกจากมีจุดผ่านแดนที่บ่อเต็นแล้วยังมีทางแยกจากหลวงน้ำทาไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปยังเมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา ซึ่งจะมีจุดผ่านแดนไปยังจีนได้เช่นเดียวกัน และปัจจุบันได้มีการนี้ขนส่งข้าวเปลือกเข้าไปยังจีนผ่านช่องทางนี้ด้วย เนื่องจากเมืองสิงเป็นแหล่งที่ผลิตข้าวที่สำคัญของแขวงหลวงน้ำทา ที่มีพื้นที่ราบเหมาะสมกับการปลูกข้าว และจีนได้เข้ามาส่งเสริมการปลูกข้าวเจ้าลูกผสม (Hybrid Rice) ที่เมืองสิง และรับซื้อผลผลิตคืนด้วย

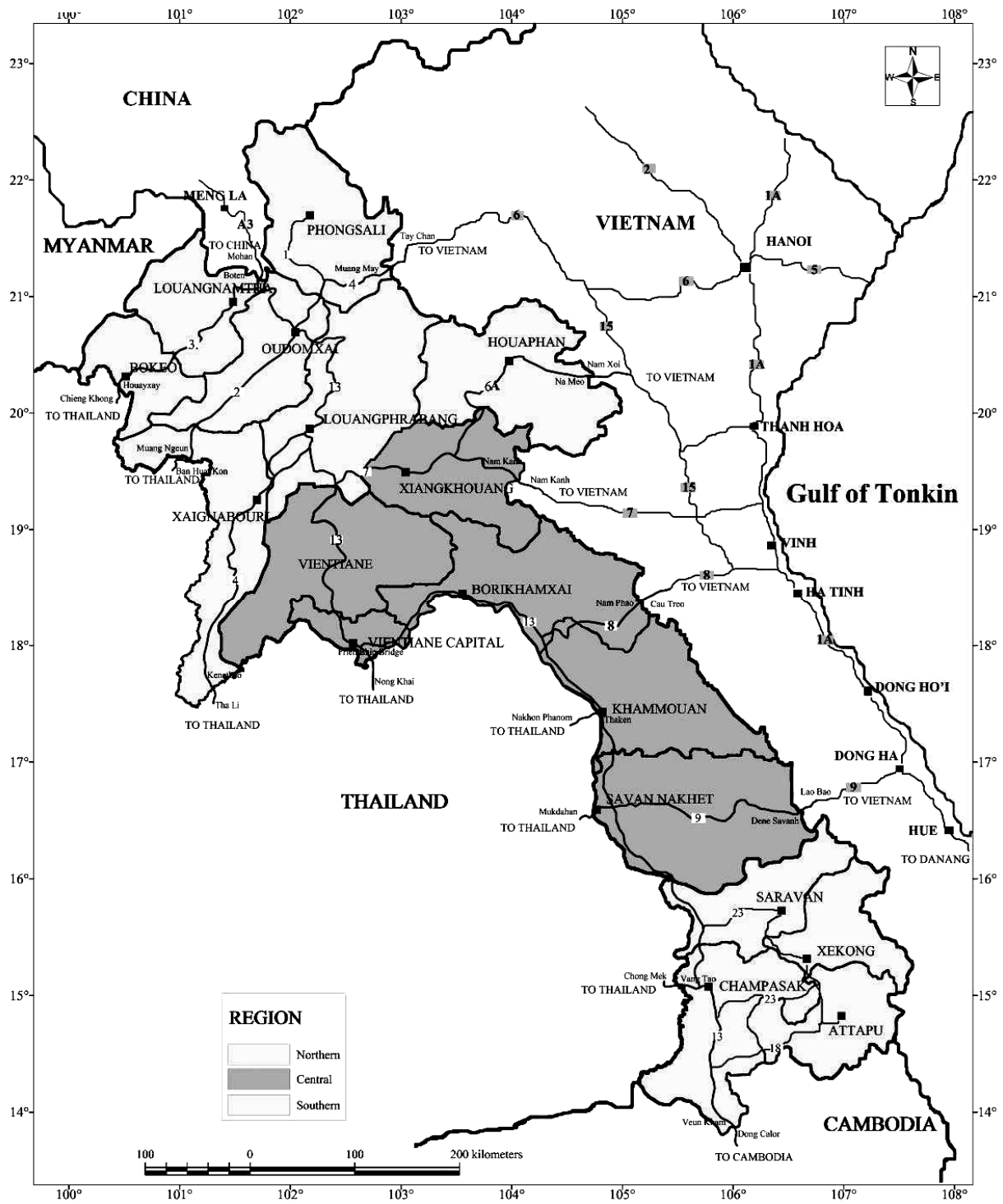
นอกจากถนนสายหลัก 3 สายที่กล่าวมาแล้ว ยังมีสายสำคัญที่เชื่อมต่อกับเวียดนามอีกหลายสาย เช่น ถนนหมายเลข 4 ที่เชื่อมต่อกับเวียดนามที่ แขวงพงสาลี ถนนหมายเลข 8 ที่แยกจากถนนหมายเลข 13 ที่บ้านเวียงคำผ่านหลักขาว (กิโลเมตรที่ 20) เชื่อมต่อกับเวียดนามที่เมืองน้ำพาว แขวงบอลิคำไซ กับก่าวแจวของเวียดนามและต่อไปยังเมืองวินท์ ถนนหมายเลข 12 จากเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน เชื่อมต่อกับเวียดนาม ที่บ้านนาโพธิ์ แขวงคำม่วน รวมทั้งถนนหมายเลข 18 ที่เชื่อมต่อระหว่างลาวตอนใต้กับเวียดนาม แต่ถนนเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังไม่เหมาะที่จะเป็นเส้นทางขนส่งระหว่างประเทศทางด้านเวียดนาม เพราะสภาพถนนยังไม่ดีพอเมื่อเทียบกับ ถนนหมายเลข 9

นอกจากถนนสายหลักตามที่กล่าวมาแล้ว ยังมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างไทย – ลาว ซึ่งสร้างเสร็จแล้ว 2 แห่ง คือ ระหว่างจังหวัดหนองคายของไทยกับนครหลวงเวียงจันทน์ของ สปป.ลาว และระหว่างจังหวัดมุกดาหารของไทยกับแขวงสะหวันนะเขตของ สปป.ลาว ส่วนที่อยู่ระหว่างการก่อสร้างหรือมีแผนที่จะก่อสร้างอีก 2 แห่ง คือ ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมกับเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน และที่อำเภอเซียงของ จังหวัดเชียงราย กับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว นอกจากนี้ ยังมีสะพานข้ามแม่น้ำเหืองระหว่างอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย กับแขวงไซยะบุรีซึ่งจะทำให้การเชื่อมต่อระหว่างไทย-ลาว ทำได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ในด้านการขนส่งทางรถไฟ ขณะนี้อยู่ระหว่างก่อสร้างทางรถไฟเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดหนองคายกับท่านาแล้งของ นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ซึ่งเป็นสถานที่ขนถ่ายสินค้าระหว่างของไทยและ สปป.ลาว คาดว่าจะเปิดให้บริการได้ภายในปี ค.ศ.2008 นี้ แผนที่เส้นทางคมนาคมหลักใน สปป.ลาว แสดงไว้ในภาพที่ 3.1

จากการที่ได้มีการก่อสร้างสะพานและถนนสายสำคัญ รวมทั้งทางรถไฟดังกล่าวจะทำให้ สปป.ลาว เปลี่ยนสถานะจากประเทศ Land Locked เป็น Land Linked ซึ่งใช้ถนนเป็นเส้นทางคมนาคม และขนส่งระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะมีทางเลือกที่จะออกสู่ทะเลได้หลายเส้นทางมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกมากขึ้นแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากเป็นเส้นทางระหว่างประเทศ ดังนั้น กฎกติกาที่จะบังคับใช้ในแต่ละประเทศจะต้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน และเอื้อต่อการใช้เส้นทางดังกล่าว ให้มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้นด้วย เช่น การตรวจปล่อยสินค้า การขนถ่ายสินค้า รวมทั้งภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ เป็นต้น

แม้ว่า สปป.ลาว จะได้มีการพัฒนาเส้นทางสายหลัก ซึ่งสามารถเชื่อมต่อระหว่างเมือง/แขวงสำคัญทั่วประเทศ และระหว่างประเทศไปแล้วก็ตาม แต่เส้นทางคมนาคมภายในประเทศยังไม่มีความสะดวกเท่าที่ควร โดยเฉพาะการขนส่งสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ยังเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายอยู่มาก เช่น การเดินทางจากนครหลวงเวียงจันทน์ไปแขวงบ่อแก้วโดยทางบกจะต้องอ้อมขึ้นไปแขวงหลวงน้ำทาที่อยู่เหนือแขวงบ่อแก้วก่อนแล้วจึงวกกลับลงมาเพราะเส้นทางที่ตรงกว่ายังไม่สะดวก ดังนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางระหว่างแขวงหรือเมืองสำคัญให้ดียิ่งขึ้นกว่านี้ ทั้งนี้เพื่อให้การเคลื่อนย้ายสินค้าเกษตรที่อาจเน่าเสียหาขายสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ในราคาที่ประหยัด โดยเฉพาะเมื่อต้องการส่งออกไปขายยังต่างประเทศ รวมทั้งเกษตรกรผู้ผลิตจะได้รับราคาผลผลิตที่สูงขึ้น จึงใจให้มีการพัฒนาผลผลิตมากยิ่งขึ้นต่อไป

ภาพที่ 3.1 แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคมหลักใน สปป.ลาว

บทที่ 3 สถานการณ์ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

บทที่ 4

นโยบายรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับข้าว

4.1 นโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรของรัฐบาล

ในการประชุมสมัชชาของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ครั้งที่ 8 เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2006 ได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายการพัฒนาประเทศไว้ว่า ในปี ค.ศ. 2020 สปป.ลาว จะต้องพ้นจากสถานะการเป็นประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Development Country : LDC) มีความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจต้องขยายตัวอย่างต่อเนื่องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี แก้ไขปัญหาความยากจนให้หมดสิ้นไป ประชาชนต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีจากปัจจุบัน 3 เท่าตัว โดยประชากรจะต้องมีรายได้เฉลี่ย 800 เหรียญสหรัฐต่อคนต่อปี ยุติการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อการทำไร่หมุนเวียน (ไร่เลื่อนลอย) และพัฒนาบุคคลกรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่อุตสาหกรรมโดยมีระยะสั้นถึงปี ค.ศ. 2010 และระยะยาวถึงปี ค.ศ. 2020 โดยในปี ค.ศ. 2006 – 2010 จะเป็นช่วงของการเสริมสร้างพื้นฐานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

ในด้านแผนพัฒนาการเกษตรและป่าไม้ในช่วงปี ค.ศ. 2006 – 2010 (แผน 5 ปี ฉบับที่ 6) ที่จัดทำโดยกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตด้านกสิกรรมและป่าไม้มีความมั่นคง มีเสถียรภาพ และขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการรักษาสภาพแวดล้อม สามารถรับประกันและตอบสนองความต้องการด้านอาหารให้กับสังคมได้อย่างเพียงพอ และมีวัตถุดิบป้อนให้แก่อุตสาหกรรมอาหาร และมีผลิตภัณฑ์สินค้าเพื่อการส่งออกเพิ่มขึ้น

ในตอนนี้จะมีการนำเสนอแผนพัฒนาการเกษตรและป่าไม้ของ สปป.ลาว อย่างย่อ เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามโครงการนี้เท่านั้น ซึ่งเป็นข้อมูลจากกรมแผนงาน กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว ที่จัดทำเมื่อปี ค.ศ. 2005 โดยมีทิศทางและเป้าหมายดังนี้

1. ทิศทางของแผน

1.1 ปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการปกป้องรักษาป่าไม้ แหล่งน้ำ ความหลากหลายของระบบนิเวศวิทยา และความหลากหลายทางชีวภาพที่มีค่า ดำเนินการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ ควบคู่กับการปลูกไม้ให้เป็นป่า กำหนดเขตทดลองปลูกไม้ใช้สอยเพื่อทดแทนการนำไม้จากป่ามาใช้

1.2 เพิ่มเนื้อที่ชลประทานและการใช้เครื่องจักรกลรวมทั้งไฟฟ้า โดยให้มีอัตราส่วนเนื้อที่ชลประทานร้อยละ 60 – 70 ของเนื้อที่การเกษตรในเขตที่ราบ หรือร้อยละ 50 ของเนื้อที่ปลูกข้าวนาปีในปี ค.ศ. 2010

1.3 กำหนดเขตการผลิตเฉพาะโดยมีจุดเน้นหนักในแต่ละเขต และคำนึงถึงการใช้แรงงาน สมรรถนะของดิน สภาพภูมิอากาศ พื้นที่ว่าง รวมทั้งแหล่งน้ำ และขยายพื้นที่ใหม่ที่เหมาะสมกับการผลิตเฉพาะอย่าง

1.4 ปรับโครงสร้างการผลิต ควบคู่ไปกับการทำการเกษตรแบบเข้มข้น โดยใช้สารเคมีและเทคโนโลยีชีวภาพ (Bio-Technology) เพื่อเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) คุณภาพ และมาตรฐานของผลผลิตการเกษตรเพื่อการค้า

1.5 ปรับปรุงระบบการผลิตใหม่ โดยจัดตั้งสมาคมและกลุ่มการผลิต เพื่อรองรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิต และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของเกษตรกร การขอสินเชื่อ รวมทั้งเป็นการขยายกำลังการผลิตให้เพิ่มขึ้น โดยเปลี่ยนการผลิตแบบธรรมชาติไปสู่การผลิตเป็นฟาร์มที่สอดคล้องกับการตลาดและการแปรรูป

1.6 การพัฒนาบุคลากรควบคู่ไปกับการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ลงไปช่วยให้คำแนะนำ และช่วยเหลือระดับท้องถิ่น เพื่อกำหนดความต้องการพัฒนาอย่างละเอียดในแต่ละเขต เน้นหนักจัดตั้งคณะทำงานรับผิดชอบโครงการ และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งเสริมและติดตามผลการปฏิบัติงาน

2. เป้าหมาย

2.1 เป้าหมายรวม

ภายในปี ค.ศ. 2010 อัตราการขยายตัวของภาคการเกษตรและป่าไม้และการแปรรูปจะต้องเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 – 4 ต่อปี และให้ภาคการเกษตรมีส่วนใน GDP รวมของประเทศลดลงจากร้อยละ 47 ในปี ค.ศ. 2005 – 2006 เป็นร้อยละ 45 และ 43 ในปี ค.ศ. 2007 – 2008 และ ปี ค.ศ. 2009 – 2010 ตามลำดับ

2.2 เป้าหมายเฉพาะด้าน

2.2.1 เป้าหมายหมวดอาหาร

- ผลิตให้เพียงพอและสามารถตอบสนองความต้องการได้ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพในทุกสถานการณ์ โดยปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชาติ โดยเฉพาะในเขตชนบท ให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม สร้างพื้นฐานระบบนิเวศวิทยาด้านกลไกการเกษตรอย่างยั่งยืน
- ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากกลไกธรรมชาติไปสู่การผลิตสินค้าที่สอดคล้องสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมแปรรูปและบริการ เพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิต การสร้างงาน และเพิ่มแหล่งผลิตการกลไกธรรมชาติ ป่าไม้และประมงให้แก่ตลาดภายในและการส่งออก
- ให้ความสนใจแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารในเขตที่สูง (ภูเขา) โดยการสร้างรายได้เพื่อให้มีความสามารถในการซื้ออาหาร พร้อมกับการส่งเสริมการผลิตอาหารในที่ราบลุ่ม

โดยคำนึงถึงสภาพของธรรมชาติ และระบบนิเวศวิทยาของเขต และละเว้นการปฏิบัติที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการผลิต เพื่อรับประกันความพอเพียงของเสบียงอาหารและธัญญาหารของชาติ

- จะต้องผลิตอาหารให้พอเพียง สำหรับข้าวบริโภคมีความต้องการเฉลี่ย 450 – 500 กิโลกรัมข้าวเปลือกต่อปีต่อคน เพื่อรับประกันด้านพลังงานให้ได้ 2,400 – 2,500 กิโลแคลอรีต่อคนต่อปี โดยพื้นที่เป้าหมายคือเขตรากลุ่มใหญ่ 7 แห่ง และที่ราบลุ่มขนาดเล็กในเขตภูเขาทั่วประเทศ

- ภายในปี ค.ศ. 2010 ผลผลิตในรูปข้าวเปลือกโดยรวม จะต้องให้ได้ 3.0 – 3.5 ล้านตัน ซึ่งจำนวนนี้เป็นพืชอาหารอื่นประมาณร้อยละ 10 -15

- เพิ่มสัดส่วนการผลิตสาขาการเลี้ยงสัตว์ให้ได้ร้อยละ 42 – 45 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ สาขาการเลี้ยงสัตว์ให้

- สปป.ลาว จะต้องมีการสำรองอาหารตามข้อตกลงของกลุ่มประเทศ ASEAN ให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประมาณ 1 เดือน หรือประมาณร้อยละ 10 - 15 ของความต้องการบริโภคของประชาชนลาวทั้งประเทศ ดังนั้น ในปี ค.ศ. 2010 ความต้องการสำรองอาหารจะมีประมาณ 60,000 – 85,000 ตันข้าวสาร

- ผลิตวัตถุดิบป้อนให้กับโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ให้เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศและการส่งออก

2.2.2 เป้าหมายการปลูกข้าว

1. ข้าวรวม

โดยการเพิ่มพื้นที่ปลูกและผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกเตอร์ของข้าวนาปีและนาปรัง โดยศึกษาหารูปแบบเทคนิคที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการผลิต โดยเฉพาะในเขตที่สูงให้ได้ผลผลิตสูงกว่าเดิม และเพิ่มเนื้อที่ในการปลูกข้าวรวมจาก 769,400 เฮกเตอร์ ผลผลิต 2.65 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2006 เป็นเนื้อที่ 838,000 เฮกเตอร์ และผลผลิต 3.0 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2010 โดยจำแนกเป็น

1) ข้าวนาปี

เพิ่มเนื้อที่จาก 600,000 เฮกเตอร์ ผลผลิต 2.12 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2006 ให้ได้เนื้อที่ 648,000 เฮกเตอร์ และผลผลิต 2.34 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2010

2) ข้าวนาแขง (ข้าวนาปรัง)

เพิ่มเนื้อที่จาก 75,000 เฮกเตอร์ ผลผลิต 0.34 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2006 เป็นเนื้อที่ 100,000 เฮกเตอร์ และผลผลิต 0.47 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2010

3) ข้าวในพื้นที่สูง

เพิ่มเนื้อที่ข้าวไร่จาก 70,000 เฮกแตร์ ผลผลิต 0.14 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2006 เป็นเนื้อที่ 90,000 เฮกแตร์ และผลผลิต 0.18 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2010 สำหรับข้าวไร่เลื่อนลอยให้ลดเนื้อที่ลงจาก 24,000 เฮกแตร์ ผลผลิต 0.045 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2006 ให้หมดสิ้นไปในปี ค.ศ. 2010

สำหรับเป้าหมายพืชอาหารอื่นๆ เช่น ข้าวโพดหวาน เพื่อกมัน ผลไม้ และพืชผักต่างๆ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์และการประมงก็ได้กำหนดไว้ในแผนเช่นเดียวกัน แต่จะไม่ขอก้าวในขั้นนี้เพราะอยู่นอกเหนือขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดเป้าหมายพืชที่ผลิตเป็นสินค้าอื่นๆ อีก เช่น กาแฟ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วเขียว ลูกเดือย งา ยาสูบ อ้อย ฝ้าย เนื้อวัว ไก่ไข่ ไก่เนื้อ สุกร และปลา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากแผนได้มีการกำหนดมาตั้งแต่ปีค.ศ. 2005 ดังนั้น เป้าหมายในปัจจุบันอาจมีการทบทวนเปลี่ยนแปลง (Revised) ได้บ้าง เช่น เป้าหมายการผลิตข้าว (ปรับปรุงใหม่) ในปีค.ศ. 2010 สำหรับข้าวรวมจะมีเนื้อที่ปลูก 875,000 เฮกแตร์ ผลผลิตเฉลี่ย 3.66 ตันต่อเฮกแตร์ และผลรวมเท่ากับ 3.20 ล้านตัน โดยจำแนกเป็นเป้าหมายข้าวนาปี เนื้อที่ปลูก 660,000 เฮกแตร์ ผลผลิตเฉลี่ย 3.71 ตันต่อเฮกแตร์ และผลรวมเท่ากับ 2.451 ล้านตัน นาแขง (นาปรัง) 115,000 เฮกแตร์ ผลผลิตเฉลี่ย 4.61 ตันต่อเฮกแตร์ และผลรวมเท่ากับ 530,000 ตัน ข้าวไร่ เนื้อที่ปลูก 100,000 เฮกแตร์ ผลผลิตเฉลี่ย 2.19 ตันต่อเฮกแตร์ และผลรวมเท่ากับ 219,000 ตัน (ข้อมูลจากกรมแผนงาน กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาว)

เพื่อให้แผนงานที่กำหนดไว้เกิดผลสำเร็จ จึงได้กำหนดให้มีโครงการต่างๆ ขึ้นมารองรับ ซึ่งมีโครงการเกี่ยวกับข้าวทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่

1. โครงการชี้นำการผลิตข้าวแบบเข้มข้น และเปลี่ยนฤดูกาลทำนาในจุดเน้นหลัก 7 แห่ง (งบประมาณ 480 ล้านกีบ)
2. โครงการกำหนดแผนรวมและชี้นำการผลิตข้าวเพื่อการส่งออก (งบประมาณ 230 ล้านกีบ)
3. โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการจัดตั้งและรูปแบบการส่งเสริมชาวนา (งบประมาณ 230 ล้านกีบ)
4. โครงการแบ่งเขตนิเวศวิทยาทั่วประเทศ (งบประมาณ 310 ล้านกีบ)
5. โครงการสร้างตัวแบบเกี่ยวกับการรับประกันเสถียรอาหารระดับชุมชน (งบประมาณ 350 ล้านกีบ)
6. โครงการปรับปรุงระบบแหล่งข่าวข้อมูลการตลาดกสิกรรม (งบประมาณ 250 ล้านกีบ)

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลสปป.ลาว ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตข้าวเป็นอย่างมาก โดยจะมีการผลิตให้เพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศและการส่งออก โดยการเพิ่มเนื้อที่ชลประทาน การกำหนดเขตการผลิตเฉพาะ การจัดตั้งกลุ่มการผลิต การให้สินเชื่อ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรและกระจายเจ้าหน้าที่ให้ลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแนวความคิดการดำเนินงานของโครงการศึกษาครั้งนี้

4.2 องค์กรของรัฐ

องค์กรของรัฐที่จะกล่าวในตอนนี้จะมีทั้งองค์กรหลักในการวิจัยพัฒนาและส่งเสริมการผลิตข้าว การค้าข้าว รวมทั้งหน่วยงานที่ส่งเสริมและกำกับดูแลการลงทุน ซึ่งได้แก่

4.2.1 กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ (Ministry of Agriculture and Forestry)

1) สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิค กสิกรรมและป่าไม้

(National Agriculture and Forestry Research Institute : NAFRI)

เป็นหน่วยงานเทียบเท่ากรม (Department) ในส่วนที่เกี่ยวกับข้าว มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว เทคโนโลยีเกี่ยวกับข้าว รวมทั้งผลิตเมล็ดพันธุ์คัด (Breeder Seed) พันธุ์หลัก (Foundation Seed) และพันธุ์ขยายหรือพันธุ์ขึ้นทะเบียน (Registered Seed) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปขยายพันธุ์หรือจำหน่ายแจกให้ชาวนานำไปปลูกต่อไป สถาบัน NAFRI มีศูนย์วิจัย ค้นคว้าทดลองที่อยู่ในความรับผิดชอบ 10 ศูนย์ (ส่วนกลาง นครหลวงเวียงจันทน์ 8 ศูนย์ และส่วนท้องถิ่น 2 ศูนย์) และ 8 สถานีที่อยู่ท้องถิ่น สำหรับศูนย์/สถานีที่ดำเนินการเกี่ยวกับข้าว ในปัจจุบันมี 9 แห่ง ได้แก่

ศูนย์ค้นคว้ากสิกรรมนาพอก	บ้านท่าดอกคำ เมืองไชยธานี
	นครหลวงเวียงจันทน์
สถานีทดลองหนองเหี้ยว	นครหลวงเวียงจันทน์
สถานีทดลองปากแจ้	แขวงเวียงจันทน์
สถานีทดลองท่าสะโน	แขวงสะหวันนะเขต
สถานีทดลองโพนงาม	แขวงจำปาสัก
สถานีทดลองหนองแดง	แขวงสาละวัน
สถานีทดลองหนองหล่ม	แขวงอัตตะปือ
ศูนย์ค้นคว้ากสิกรรมและป่าไม้หลวงน้ำทา	แขวงหลวงน้ำทา
ศูนย์ค้นคว้ากสิกรรมและป่าไม้ภาคเหนือ	แขวงหลวงพระบาง

2) กองส่งเสริมกิจกรรมและป่าไม้แห่งชาติ

(National Agriculture and Forestry Extension Service : NAFES)

เป็นหน่วยงานเทียบเท่ากรม (แต่ สปป. ลาว เรียกว่า “กอง”) มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการส่งเสริมการผลิตทุกชนิดทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าวมีหน้าที่ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เรื่องข้าวสู่ชาวนา โดยการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรในระดับหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ ชั้นพันธุ์จำหน่ายหรือพันธุ์รับรอง (Certified Seed: R₃) เพื่อจำหน่ายให้ชาวนาและจำหน่ายให้โครงการต่างๆด้วย รวมทั้งร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศในการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ที่แขวงต่างๆ ภายใต้แผนกกิจกรรมและป่าไม้ของแขวง

3) กรมปลูกฝัง (Department of Agriculture)

ทำหน้าที่เป็นเสาหลักให้กับคณะรัฐมนตรีในการดูแลและวางแผนพัฒนาการผลิตพืชทุกชนิดในภาพรวมของประเทศรวมทั้งข้าว ส่งเสริมการทำการเกษตรที่ปลอดภัย (กิจกรรมสะอาด) การป้องกันศัตรูพืชและการกักกันพืช และออกใบรับรองคุณภาพพืชอาหารและหรือพืชที่ผลิตเป็นสินค้าเชิงพาณิชย์ มีขอบเขตการรับผิดชอบทั่วประเทศ โดยมีเจ้าหน้าที่ของกรมปลูกฝังประจำในแผนกกิจกรรมและป่าไม้แขวงในแต่ละแขวงด้วย โครงสร้างองค์กรของกรมปลูกฝัง ประกอบด้วย

- แผนกบริหาร
- แผนกแผนการ
- แผนกคุ้มครองการปลูกฝัง
- แผนกกระเบียบการ
- แผนกกักกันพืช
- ศูนย์ป้องกันพืช (บ้านสาละคำ เมืองหาดทรายฟอง นครหลวงเวียงจันทน์)
- ศูนย์พัฒนากิจกรรมสะอาด (ตั้งอยู่ที่เดียวกับศูนย์ป้องกันพืช)

4) แผนกกิจกรรม และป่าไม้แขวง

ในแต่ละแขวงจะมีแผนกกิจกรรมและป่าไม้แขวง (สำนักงานกิจกรรมและป่าไม้จังหวัด) ภายใต้การกำกับดูแลของหัวหน้าแผนก ซึ่งขึ้นกับเจ้าแขวง โดยมีแขนงการเกษตรและป่าไม้ต่างๆ อยู่ภายใต้แผนก ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมและป่าไม้ (แขนงส่งเสริมกิจกรรมและป่าไม้) แขนงแผนงาน แขนงชลประทาน แขนงปลูกฝัง แขนงเลี้ยงสัตว์และการประมง และแขนงป่าไม้ รวมทั้งห้องการของแผนกฯ (ฝ่ายบริหาร) ศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมและป่าไม้แขวงเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรทุกชนิด รวมทั้งข้าว และพัฒนาชาวนาในระดับแขวง

ในระดับเมือง (อำเภอ) จะมีห้องการกิจกรรมและป่าไม้ประจำเมือง (สำนักงาน กิจกรรมและป่าไม้อำเภอ) และแบ่งงานออกเป็น 2 หน่วยงานย่อย คือ หน่วยงานบริหารและหน่วยงานวิชาการ ซึ่งหน่วยงานวิชาการจะรับผิดชอบงานวิชาการทั้งหมดได้แก่ งานปลูกฝัง(ด้านพืช) งานเลี้ยงสัตว์และการ

ประมง งานชลประทาน และงานป่าไม้ ซึ่งงานปลูกฝังจะเป็นผู้ดูแลงานที่เกี่ยวกับข้าวของแต่ละเมือง จากโครงสร้างดังกล่าวจะเห็นว่าในระดับแขวงและระดับเมืองมีสายการบังคับบัญชา 2 สาย โดยสายหนึ่งเป็นสายวิชาการก็จะขึ้นกับกรมในสังกัดที่ส่วนกลางนครหลวงเวียงจันทน์ ส่วนอีกสายหนึ่งคือ สายบริหารจะขึ้นกับเจ้าแขวงหรือเจ้าเมืองตามลำดับ

สำหรับ โครงสร้างของกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ทุกระดับ ตั้งแต่ส่วนกลางไปจนระดับแขวงและเมืองแสดงไว้ใน ภาพที่ 4.1

4.2.2 กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า (Ministry of Industry and Trade)

1) กรมการค้าภายใน

มีหน้าที่เสนอแนะนโยบายการค้าภายในประเทศ สนับสนุนส่งเสริมและปกป้องการผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลราคาสินค้าทุกชนิด รวมทั้งราคาข้าวเปลือกและข้าวสารในแขวงต่างๆ ที่สำคัญทั่วประเทศ เพื่อนำเสนอกระทรวงฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) กรมนโยบายการค้าต่างประเทศ

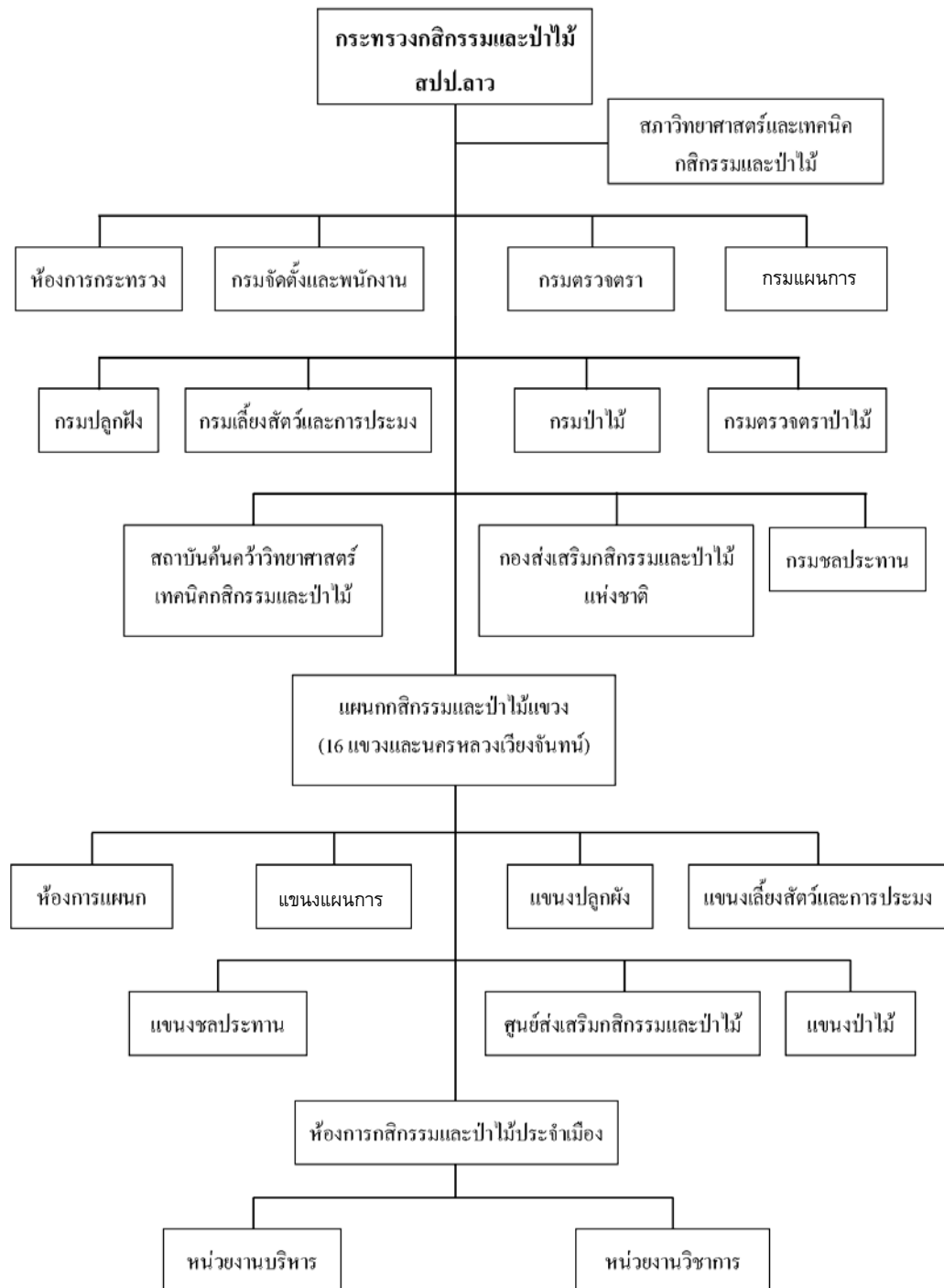
มีหน้าที่รับผิดชอบในการเสนอแนะนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ติดต่อประสานงานความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมและการค้าต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งปฏิบัติงานในฐานะฝ่ายเลขานุการของคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจของ ASEAN การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของอาเซียน (SOM) และงานเกี่ยวกับองค์การการค้าโลก (WTO)

3) กรมการนำเข้าและส่งออก

มีหน้าที่เสนอแนะนโยบายการนำเข้าและส่งออกสินค้า ส่งเสริมการค้าและการส่งออกสินค้า คุ้มครองและอำนวยความสะดวกให้แก่การนำเข้า ส่งออก ทั้งการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน และออกใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าให้กับผู้ส่งออก

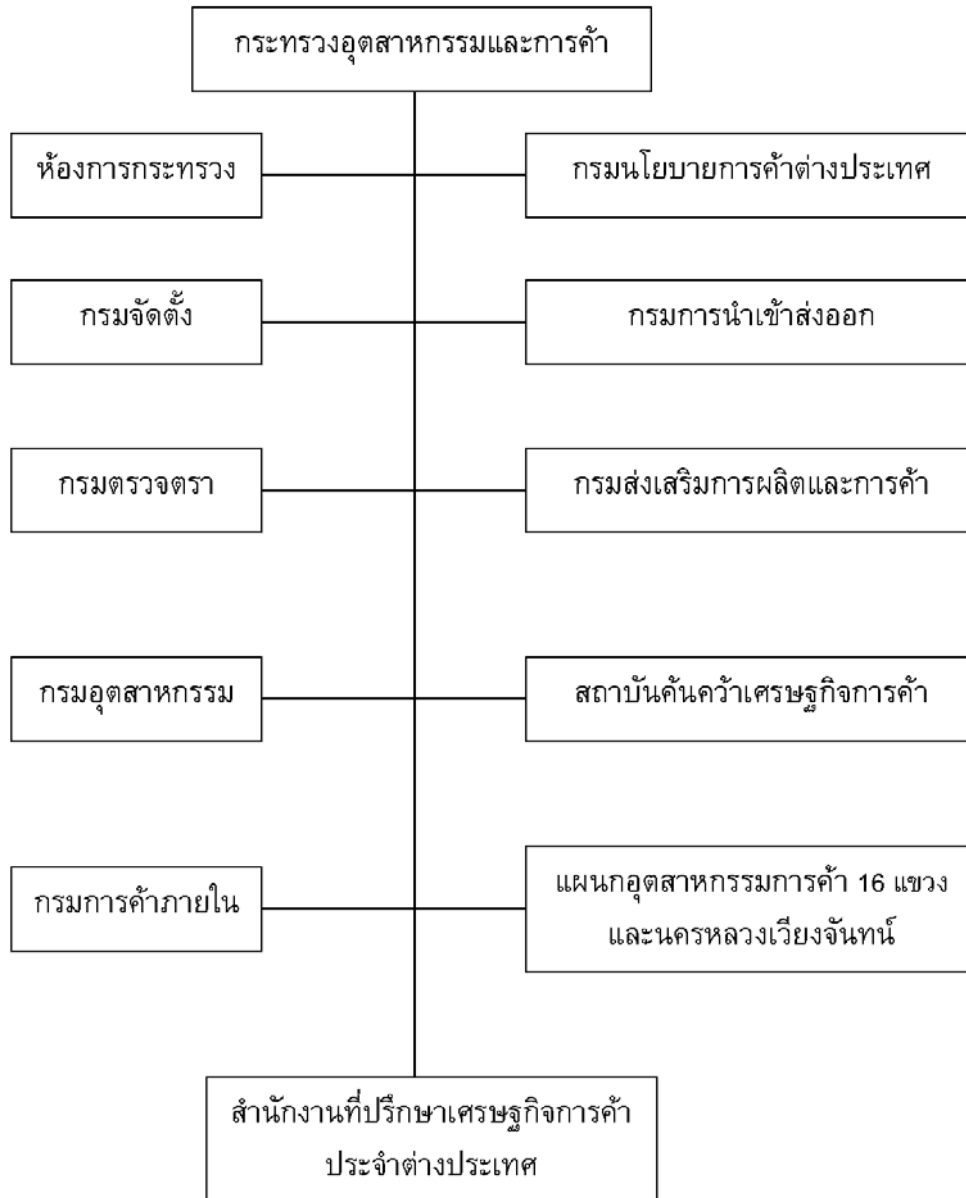
4) แผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง

มีหน้าที่กำกับดูแลการค้าภายในแขวง ศึกษา และเสนอแนะนโยบาย ควบคุมการเคลื่อนย้ายสินค้าบางชนิด บางฤดูกาล ต่อเจ้าแขวงถ้าเห็นว่าจำเป็น รวมทั้งอนุญาตการนำเข้าส่งออกสินค้าของแขวง ในกรณีของสินค้าข้าวจะใช้กลไกของแผนกในการซื้อข้าวมาสำรองในต้นฤดู เพื่อไม่ให้ราคาข้าวเปลือกตกต่ำหรือเพื่อป้องกันข้าวขาดแคลนในปลายฤดู และขายออกในปลายฤดู ให้กับผู้บริโภคภายในประเทศที่ขาดแคลนข้าว หรือถ้าเหลือก็จะส่งออกต่างประเทศ โดยปกติจะมอบหมายให้รัฐวิสาหกิจภายใต้สังกัด คือ บริษัท รัฐวิสาหกิจ เสียมิงอาหารขาออก – ขาเข้า เป็นผู้ดำเนินการโดยมีทุนหมุนเวียนให้ ซึ่งบริษัทดังกล่าวบางครั้งยังทำหน้าที่จัดซื้อข้าวแทนหน่วยงานตำรวจ ทหาร ที่ต้องการจัดหาข้าวเพื่อเป็นสวัสดิการแก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตนเองด้วย ส่วนการขออนุญาตนำเข้าส่งออกข้าวจะต้องให้แผนกกลาโหมและป่าไม้ของแขวง ให้ความเห็นชอบก่อนจึงจะอนุมัติให้นำเข้าส่งออกได้

ภาพที่ 4.1 แผนผังโครงสร้างกระทรวงเกษตรและป่าไม้ สปป.ลาวส่วนกลางแขวงและเมือง

สำหรับโครงสร้างของกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าในส่วนกลาง แสดงไว้ในภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 แผนผังโครงสร้างกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว

4.2.3 กระทรวงแผนการและการลงทุน (Ministry of Planning and Investment)

1) กรมส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนภายในและต่างประเทศ

(Department for Promotion and Management of Domestic and Foreign Investment : DDFI)

เป็นหน่วยงานระดับกรมภายใต้สังกัดกระทรวงแผนงานและการลงทุน (Ministry of Planning and Investment) ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน มีสำนักงานสาขาอยู่ทุกแขวงภายใต้แผนกแผนงานและการลงทุน มีการจัดตั้งหน่วยบริการด้านการลงทุนแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว หรือ บริการประตูเดียว (One-stop Service Unit : OSU) ทั้งที่ส่วนกลางที่นครหลวงเวียงจันทน์ และที่แขวงทุกแขวงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ต้องการลงทุน

การดำเนินงานส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน จะมีคณะกรรมการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน (Committee for Promotion and Management of Investment : CPMI) ในส่วนกลาง ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแผนงานและการลงทุนทำหน้าที่เป็นประธานของ CPMI โดยตำแหน่งในระดับแขวงก็จะมี CPMI เช่นเดียวกัน โดยมีเจ้าแขวงหรือนายกเทศมนตรีนครหลวงเวียงจันทน์เป็นประธานโดยตำแหน่ง

2) แผนกแผนการและการลงทุนแขวง

แบ่งส่วนราชการออกเป็นแขนงต่างๆ ได้แก่ แขนงแผนการ แขนงสถิติ แขนงประเมินผล แขนงความร่วมมือสากล และแขนงส่งเสริมการลงทุน ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนภายในแขวง

4.3 องค์กรธุรกิจเอกชน

จากการที่ สปป.ลาว ได้ใช้นโยบาย “จินตนาการใหม่” ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา เอกชนสามารถดำเนินธุรกิจได้เช่นเดียวกับประเทศเสรีนิยม (ทุนนิยม) โดยทั่วไป ซึ่งได้มีการจัดตั้งสภาการค้าและอุตสาหกรรมแห่งชาติลาว ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการค้า และให้คำปรึกษาแก่ภาครัฐในการดำเนินงานเกี่ยวกับการค้าภายในประเทศและต่างประเทศ

ในส่วนขององค์กรธุรกิจเกี่ยวกับข้าว แม้จะได้มีการจัดตั้งสมาคมผู้ส่งออกข้าวลาวภายใต้การกำกับดูแลของสภาการค้าและอุตสาหกรรมแห่งชาติลาวแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นองค์กรที่ยังไม่เข้มแข็ง เพราะยังมีสมาชิกร้อยละน้อยมาก กิจกรรมที่ผ่านมาเป็นเพียงการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเป็นการดำเนินการภายใต้การชี้นำของสภาการค้าฯ ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าขนาดเล็ก ตั้งแต่ผู้รวบรวมข้าวเปลือกในท้องถิ่น เจ้าของโรงสีที่รับจ้างสีและซื้อข้าวเปลือกมาสีและขายข้าวสารด้วย รวมทั้งพ่อค้าเร่ขายข้าวสารในท้องถิ่น พ่อค้าข้าวสารในเมือง ส่วนการส่งออกยังมีน้อยมาก จึงยังไม่มีธุรกิจส่งออกข้าวเป็นการเฉพาะ การค้าข้าวส่วนใหญ่เป็นการค้าชายแดน

4.4 องค์การเกษตรกร

ในช่วงหลังการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1975 ในระยะแรกรัฐบาล สปป.ลาว มีนโยบายที่จะใช้ “สหกรณ์” เป็นองค์กรในการผลักดันในการเพิ่มผลผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว สปป.ลาว ยังผลิตข้าวได้ไม่เพียงพอแก่การบริโภค โดยการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ แต่มีแนวทางปฏิบัติไม่เหมือนกับสหกรณ์ในประเทศเสรีนิยมทั่วไป กล่าวคือ เจ้าของที่ดินจะต้องนำที่ดินมาร่วมในกระบวนการผลิตในลักษณะ “นารวม” แม้ว่าในหลักการแล้วรัฐบาลจะไม่บังคับ แต่จะให้เป็นไปด้วยความสมัครใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติเกษตรกรส่วนใหญ่ต้องเข้าร่วมโดยปริยาย เพราะเป็นนโยบายของรัฐบาล ซึ่งในระยะแรกจำนวนสหกรณ์ได้มีมากขึ้นตามลำดับ โดยในปี 1979 มีสหกรณ์ทั่วประเทศถึง 2,452 สหกรณ์ อย่างไรก็ตาม ในปีต่อๆ มาเป็นที่ประจักษ์ว่าสถาบันสหกรณ์แทนที่จะเป็นองค์กรที่จะช่วยสนับสนุนในการเพิ่มผลผลิต กลับทำให้ผลผลิตโดยรวมลดลง ประกอบกับเกิดภาวะแห้งแล้งและน้ำท่วมในภาคกลางและภาคใต้ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญ รวมทั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดูแลเรื่องสหกรณ์ก็ขาดความรู้ในเรื่องบริหารจัดการ ทำให้จำนวนสหกรณ์ลดลงประมาณครึ่งหนึ่งในระหว่างปี ค.ศ. 1980 – 1981

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังมียุทธศาสตร์สนับสนุนแนวทางการดำเนินงานในรูปของสหกรณ์ต่อไป โดยมีมาตรการจูงใจเกี่ยวกับภาษีและสินเชื่อ เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์ ทำให้จำนวนสหกรณ์เพิ่มขึ้นอีกครั้ง โดยในปี ค.ศ. 1986 มีจำนวนสหกรณ์ทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 3,976 สหกรณ์ แต่การดำเนินงานของสหกรณ์ส่วนใหญ่มีเพียงแต่ซื้อแต่ไม่มีกิจกรรม ส่วนสหกรณ์ที่ประสบผลสำเร็จก็มีอยู่บ้าง โดยสหกรณ์ที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดอยู่ที่แขวงจำปาสัก สะหวันนะเขต เขียงขวาง สาละวัน และไชยะบุรี

หลังจากปี ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ตระหนักถึงความล้มเหลวของการดำเนินงานของสหกรณ์ในรูปแบบดังกล่าว จึงได้ประกาศยกเลิกการจัดตั้งสหกรณ์ที่มีจุดมุ่งหวังเพื่อการพัฒนา การผลิต รวมทั้งยกเลิก “ฟาร์มของรัฐบาล” (State Farms) โดยให้เกษตรกรแต่ละรายดำเนินการผลิตในลักษณะเป็นเอกเทศของแต่ละครอบครัว (ข้อมูลจาก J.M. Schiller, M.B. Chan Phengxay, B. Linguist, and S. Appa Rao, editors. 2006. **Rice in Laos**. Los Banos (Philippines) :International Rice Research Institute. 457P.)

ในปัจจุบัน แม้ว่ารัฐบาลจะไม่ส่งเสริมให้มีการจัดตั้ง “สหกรณ์” ในรูปแบบเดิมก็ตาม แต่การรวมกลุ่มเกษตรกรตามสาขาอาชีพยังเป็นแนวทางหนึ่งที่รัฐบาลใช้เป็นกลไกในการถ่ายทอดความรู้ หรือรับการสนับสนุนจากรัฐบาล การบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน การพัฒนาท้องถิ่น เช่น กลุ่มพัฒนาบ้าน กลุ่มสินเชื่อเพื่อการผลิตของธนาคารส่งเสริมกสิกรรม ซึ่งสมาชิกสามารถค้าประกัน ซึ่งกันและกัน โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ส่วนตัวค้ำประกัน และกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อบริหารจัดการการใช้น้ำ เป็นต้น

4.5 องค์กรระหว่างประเทศ

ใน สปป.ลาว องค์กรระหว่างประเทศนับว่ามีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาการผลิตข้าวของลาวจากอดีตจนถึงปัจจุบันทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การรวบรวมพันธุ์ข้าว การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ใหม่ๆ การพัฒนาระบบชลประทาน ตัวอย่างองค์กรเหล่านี้ ได้แก่

IRRI	: International Rice Research Institute
FAO	: Food and Agriculture Organization
ADB	: Asian Development Bank
UNDP	: United Nations Development Programme
EU	: European Union
USAID	: United States Agency for International Development
ACIAR	: Australian Center for International Agricultural Research
SDC	: Swiss Agency for Development Cooperation
World Bank	
Mekong Commission	
ไทย เวียดนาม และฟิลิปปินส์ เป็นต้น	

การพัฒนาการผลิตข้าวของ สปป.ลาว ต่อไปในอนาคตยังคงมีความจำเป็นจะต้องขอความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ เหล่านี้ต่อไปอีกระยะหนึ่ง ถ้าต้องการที่จะผลิตข้าวให้ได้เพียงพอและมีมาตรฐานสำหรับส่งออกไปในอนาคต โดยเฉพาะความร่วมมือกับ IRRI ซึ่งเป็นองค์กรนานาชาติที่มีขีดความสามารถในการวิจัย และพัฒนาพันธุ์ข้าวและเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ทันสมัยที่สุดในโลก ซึ่งการดำเนินงานร่วมกับ IRRI ตามโครงการ Lao – IRRI ซึ่งได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจาก SDC ที่เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 และสิ้นสุดโครงการเมื่อปี ค.ศ. 2003 สามารถพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกในสปป.ลาว ได้หลายชนิดพันธุ์

บทที่ 5

กฎระเบียบและสิทธิประโยชน์

5.1 กฎระเบียบการให้สินเชื่อ

จากการสอบถามธนาคารต่างๆ ในสปป.ลาว เกี่ยวกับการให้สินเชื่อเพื่อการผลิตและการส่งออกข้าวสรุปได้ ดังนี้

5.1.1 ธนาคารนโยบาย

ได้ก่อตั้งขึ้นใหม่ในปี ค.ศ. 2006 โดยแยกงานสินเชื่อตามนโยบายของรัฐออกมาจากธนาคารส่งเสริมกสิกรรม มีเงินทุนประเดิม 53,000 ล้านกิบ ธนาคารมีนโยบายให้สินเชื่อกับประชาชนทั่วไปเฉพาะใน 47 เมือง ที่เป็นเขตยากจนเพื่อผลิตสินค้าหรือลงทุนในกิจกรรมตามนโยบายของรัฐบาลในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านกสิกรรม ป่าไม้ หัตถกรรม อุตสาหกรรม และพัฒนาชนบท ทั้งนี้เพื่อสร้างงานทำและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศในที่สุด

การปล่อยสินเชื่อสามารถทำได้ทั้งในรูปแบบส่วนบุคคลและกลุ่มผู้ผลิต เพียงแต่ต้องอยู่ในเขตยากจน 47 เมืองดังกล่าวเท่านั้น และเป็นโครงการตรงตามนโยบายของรัฐบาล การกู้ยืมส่วนบุคคลต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน แต่จะไม่ค่อยเข้มงวดเหมือนกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ส่วนในรูปของกลุ่มจะใช้บุคคลค้ำประกันซึ่งกันและกัน โดยจะต้องมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มการผลิต และมีฝ่ายปกครองของหมู่บ้านและของเมืองเป็นผู้อนุมัติ

อัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้ระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี คิดร้อยละ 7 ต่อปี ระยะกลางไม่เกิน 3 ปี คิดดอกเบี้ยร้อยละ 8 ต่อปี และระยะยาวเกินกว่า 3 ปี คิดดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี โดยจะต้องมีเอกสารการดำเนินการธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมายประกอบการพิจารณาด้วย

5.1.2 ธนาคารส่งเสริมกสิกรรม

ในช่วงก่อนปี ค.ศ. 2003 ธนาคารจะปล่อยเฉพาะสินเชื่อเฉพาะเพื่อการกสิกรรมเท่านั้น หลังจากปี ค.ศ. 2003 เป็นต้นมา ธนาคารส่งเสริมกสิกรรมสามารถปล่อยสินเชื่อเพื่อธุรกิจได้ ทุกประเภท แต่ยังคงเน้นสินเชื่อเพื่อการกสิกรรมโดยขยายขอบเขตให้รวมถึงการพัฒนาชนบทด้วย การดำเนินงานของธนาคารจะเป็นไปในรูปแบบของธุรกิจมากขึ้น ส่วนสินเชื่อที่เป็นนโยบายของรัฐบาลจะอยู่ในความรับผิดชอบของธนาคารนโยบาย ในการให้บริการนั้นธนาคารส่งเสริมกสิกรรม จะมีสาขาอยู่ทุกแขวงทั่วประเทศ

วงเงินที่ธนาคารสามารถปล่อยให้ผู้กู้กลุ่ม ซึ่งจะมีกลุ่มละประมาณ 7 - 15 คน สำหรับกลุ่มการผลิตด้านกสิกรรมจะให้ผู้กู้ได้ไม่เกิน 5 ล้านกิบ (17,857 บาท) ต่อครอบครัว การกู้แบบกลุ่มนี้ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน แต่จะให้ผู้กู้ค้ำประกันซึ่งกันและกัน กรณีการกู้ส่วนบุคคลจะต้องมีหลักทรัพย์ค้ำ

ประกันเกินกว่าร้อยละ 40 ของวงเงินที่กู้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ธนาคารจะให้กู้ได้ประมาณร้อยละ 60 ของหลักทรัพย์ที่นำมาค้ำประกัน โดยหลักทรัพย์ต้องเป็นประเภทที่สามารถขายต่อได้ง่าย เช่น อาคาร หรือ ที่ดิน

สำหรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จะขึ้นอยู่กับว่าเป็นลูกค้าเก่าหรือลูกค้าใหม่ ลูกค้าชั้นดีหรือไม่ดี โดยอัตราดอกเบี้ยที่กู้เป็นสกุลเงินกบจะอยู่ระหว่างร้อยละ 12 – 15 ต่อปี สำหรับสินเชื่อเพื่อการผลิตระยะสั้น มีระยะเวลาให้กู้ 6 – 12 เดือน ขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรมที่ขอกู้ ทั้งนี้ ธนาคารสามารถปล่อยเงินกู้ได้ 3 สกุล คือ กีบ ไทยบาท และดอลลาร์สหรัฐ ถ้าเป็นการกู้สกุลเงินบาทจะมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 – 15 ต่อปี ส่วนสกุลดอลลาร์สหรัฐ จะมีอัตราดอกเบี้ยระหว่างร้อยละ 8 – 10 ต่อปี

ในระยะเวลาที่ผ่านมา มีพ่อค้าข้าวและนักธุรกิจโรงสีข้าวได้มากู้ยืมเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในระยะประมาณ 3 ปี ซึ่งตามระเบียบธนาคารสามารถให้กู้ยืมได้มากกว่า 3 ปี ขึ้นอยู่กับระยะเวลาของโครงการ ในปี ค.ศ. 2007 ธนาคารได้ปล่อยเงินกู้ไปประมาณ 52,000 ล้านบาท และในฤดูนาปี ปี ค.ศ. 2007/08 ได้ปล่อยเงินกู้ไปแล้ว 55,000 ล้านบาท

กรณีการปล่อยกู้ในการปลูกข้าวจะให้สินเชื่อที่ครอบคลุมเฉพาะค่าปุ๋ยเคมี ค่าเมล็ดพันธุ์และค่าน้ำเท่านั้น ส่วนค่าแรงงานจะไม่ให้กู้เพราะส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครอบครัว สำหรับค่าปุ๋ยเคมีนั้น จะให้เกษตรกรไปติดต่อที่ร้านใดก็ได้ แต่ต้องเป็นร้านที่ธนาคารได้ระบุชื่อร้าน หรือได้รับการรับรองขึ้นทะเบียนไว้แล้ว 2 – 3 ร้าน และทางร้านจะเป็นผู้เรียกเก็บเงินค่าปุ๋ยเคมีจากทางธนาคารโดยตรง ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกษตรกรนำเงินไปใช้อย่างอื่นที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ ส่วนค่าเมล็ดพันธุ์จะให้เป็นเงินสด

กรณีตัวอย่าง ของสาขาจำปาสักในปี 2007 ได้ปล่อยสินเชื่อปลูกข้าวใน 5 เมืองที่เป็นแหล่งปลูกข้าวจำนวน 106 หมู่บ้าน 388 กลุ่มผลิตรวม 3,169 ครัวเรือนมีเนื้อที่การผลิตข้าว 8,679 เฮกแตร์ เงินกู้รวม 3,935 ล้านบาทในอัตราดอกเบี้ย 13% ต่อปี

สำหรับการขอเปิดสินเชื่อ เพื่อการติดต่อการค้าระหว่างประเทศ โดยมีการทำข้อตกลงเรื่องการสั่งซื้อในรูปแบบ Letter of Credit : L/C นั้น ปัจจุบันยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ

5.1.3 ธนาคารการค้าต่างประเทศ

แม้ว่าการปล่อยสินเชื่อเพื่อการผลิตด้านการกลั่นและป้าไม้ จะไม่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของธนาคาร แต่ธนาคารก็ไม่จำกัดเฉพาะสินเชื่อเพื่อการค้าต่างประเทศเท่านั้น สามารถให้สินเชื่อสำหรับธุรกิจทั่วไปด้วย เช่น ให้ผู้ทำการค้าข้าวเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนและสินเชื่อเพื่อเป็นเงินลงทุนในการสร้างโรงสีได้ในวงเงินกู้เพื่อลงทุนร้อยละ 60 ของงบลงทุนทั้งหมดในระยะประมาณ 5 – 10 ปี โดยอัตราดอกเบี้ยจะขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ขอกู้ (ระยะสั้น กลาง ยาว) ซึ่งตามระเบียบของธนาคาร การปล่อยสินเชื่อจะต้องเป็นกิจการที่มีใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ร้อยละ 100 ของเงินที่กู้ยืม และต้องมีการจัดทำแผนธุรกิจที่ชัดเจนด้วย

ในระยะเวลาที่ผ่านมาในภาพรวมธนาคาร ได้ปล่อยเงินกู้ให้กับโรงสีข้าวในนครหลวง เวียงจันทน์ จำนวน 10 โรง ในวงเงิน 2.5 พันล้านกีบ ที่แขวงจำปาสัก เมืองปากเซ จำนวน 5 โรง วงเงิน 2 พันล้านกีบ แขวงคำม่วน 10 โรง วงเงิน 3 พันล้านกีบ

ในส่วนของการขอสินเชื่อเพื่อการส่งออก (Packing Credit) จะขึ้นอยู่กับผู้ขอสินเชื่อว่าเป็นลูกค้าเก่าหรือลูกค้าใหม่ ถ้าเป็นลูกค้าใหม่จะให้สินเชื่อ 1 ส่วนต่อมูลค่าสินทรัพย์ 1.5 ส่วน ส่วนลูกค้าเก่าจะให้สินเชื่อ 2 ส่วน ต่อมูลค่าสินทรัพย์ 1 ส่วน

ในด้านวงเงินสินเชื่อธนาคารสามารถให้กู้ได้สูงพอสมควรโดยปล่อยเงินกู้ให้ผู้กู้สูงสุดได้ถึง 57,000 ล้านกีบ ทั้งนี้ เป็นไปตามระเบียบของธนาคารแห่งชาติของ สปป.ลาว

ข้อสังเกต จากการสอบถามจากธนาคารต่างๆ รวมทั้งธนาคารพาณิชย์ ในภาพรวมแล้ว จะเห็นว่าทุกธนาคารในปัจจุบัน (ยกเว้นธนาคารนโยบาย)

1. สามารถให้สินเชื่อในธุรกิจได้เกือบทุกประเภท ทั้งการผลิตทั่วไปและธุรกิจส่งออกทั้งด้านการเกษตรและนอกการเกษตร แต่ประเด็นปัญหาในปัจจุบันก็คือ ทุกธนาคารจะให้ความสำคัญกับหลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกัน (Asset Loan) มากกว่าที่จะพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการ (Project Loan) และสินทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกัน ส่วนใหญ่ต้องเป็นสินทรัพย์ที่สามารถจำหน่ายได้ง่ายเมื่อต้องการ เช่น ที่ดิน และอาคารสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ส่วนสินทรัพย์ที่เป็นเครื่องจักรของโรงงานหรือผลผลิตไม่สามารถใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันได้

2. ในปัจจุบันยังไม่มีสินเชื่อเพื่อการส่งออกเป็นการเฉพาะการใช้ L/C เพื่อค้ำประกันเงินกู้ โดยไม่มีสินทรัพย์ค้ำประกันยังไม่สามารถทำได้ในขณะนี้ และอัตราดอกเบี้ยโดยทั่วไปแล้วค่อนข้างสูงคือ สูงกว่าร้อยละ 10 นอกจากนี้ การประเมินมูลค่าหลักทรัพย์จะทำโดยเจ้าหน้าที่ของธนาคารเอง

3. ยังไม่มีหน่วยงานกลางของรัฐหรือของเอกชนที่ทำหน้าที่ประเมินหลักทรัพย์โดยตรง ซึ่งทำให้ธนาคารประเมินมูลค่าทรัพย์สินต่ำกว่าความเป็นจริงเพื่อลดความเสี่ยงของธนาคาร

5.2 กฎระเบียบการลงทุน

สปป.ลาว มีนโยบายที่จะส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศอย่างจริงจัง โดยมีกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการลงทุนอย่างชัดเจน คือ กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนต่างประเทศในสปป.ลาว ปี ค.ศ. 2004 และประกาศของนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติตามกฎหมายการลงทุนต่างประเทศ ปี ค.ศ. 2005 ซึ่งมีหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและสิทธิประโยชน์โดยย่อ ดังนี้ (รายละเอียดศึกษาได้จากเอกสารที่จัดพิมพ์เผยแพร่ทั่วไปโดยกรมส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน สปป.ลาว หรือที่ (www.invest.laopdr.org))

5.2.1 การกำหนดเขตการส่งเสริม

ประกอบไปด้วย 3 เขต ซึ่งจะประกาศเป็นรายเมือง (อำเภอ) ไม่ใช่ทั้งแขวง ดังนี้

เขตที่ 1 สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานยังไม่พร้อมมากนัก

เขตที่ 2 สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานมีความพร้อมปานกลาง

เขตที่ 3 สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานมีความพร้อมมากที่สุด

5.2.2 สิทธิประโยชน์

- ภาษีรายได้ของบริษัท จะได้รับสิทธิประโยชน์แตกต่างกันในแต่ละเขต
เขตที่ 1 ยกเว้น 7 ปี ต่อจากนั้น (หลัง 7 ปี) เสียภาษีปกติ 10%
เขตที่ 2 ยกเว้น 5 ปี ต่อจากนั้น (หลัง 5 ปี) เสียภาษี 7.5% อีก 3 ปี (หลัง 8 ปี)
จะเสียภาษีปกติ 15%
เขตที่ 3 ยกเว้น 2 ปี ต่อจากนั้น (หลัง 2 ปี) เสียภาษี 10% อีก 2 ปี (หลัง 4 ปี)
จะเสียภาษีปกติ 20%
- ภาษีศุลกากร ได้รับการยกเว้นภาษีการนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์ในการผลิต และวัตถุดิบในการผลิต และยกเว้นภาษีขาออก ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่ส่งออก
- ภาษีรายได้ส่วนบุคคลของผู้ลงทุนต่างประเทศ ต้องเสีย 10%
- มีสิทธิส่งรายได้กลับประเทศ หรือประเทศที่ 3
- อายุการลงทุนได้ถึง 50 ปีและต่อได้อีกแต่รวมกันไม่เกิน 75 ปี
- มีสิทธิจ้างพนักงานผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศได้แต่ไม่เกิน 10% ของจำนวนพนักงานทั้งหมด
- ได้รับวีซ่าประเภทเข้า-ออกได้หลายครั้ง (Multiple Entry Visa) สำหรับผู้ลงทุนต่างประเทศและครอบครัว มีระยะเวลาคราวละ 5 ปี ซึ่งสามารถต่ออายุได้

5.2.3 ประเภทกิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริม

จะอยู่ในประกาศแนบท้ายของระเบียบ ซึ่งจะมีอยู่ทั้งหมด 8 ประเภท ตั้งแต่การผลิตเพื่อส่งออก อุตสาหกรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การบริการ รวมทั้งการพัฒนาศูนย์การซึ่งอุตสาหกรรมเกษตร (Processing of Agriculture) ก็อยู่ในบัญชีที่ได้รับการส่งเสริมด้วย

5.2.4 เงื่อนไข

- การผลิตเพื่อการส่งออก จะต้องเงินทุนจดทะเบียน 300,000 เหรียญสหรัฐ และต้องส่งออกไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด
- การผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรป่าไม้ และหัตถกรรม ต้องมีทุนจดทะเบียน 300,000 เหรียญสหรัฐ หรือมากกว่า

5.2.5 ลักษณะการลงทุน มี 3 รูปแบบ คือ

- ธุรกิจร่วมแบบมีสัญญา เป็นการร่วมทุนระหว่างนิติบุคคลในประเทศกับฝ่ายต่างประเทศ โดยไม่ต้องตั้งนิติบุคคลใหม่ แต่ดำเนินกิจการตามสัญญา (Contract) ที่มีต่อกัน
- การลงทุนร่วม (Joint Ventures) ต้องจดทะเบียนประกอบธุรกิจภายใต้กฎหมายของ สปป.ลาว โดยผู้ลงทุนต่างประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของทุนจดทะเบียนทั้งหมด
- ต่างประเทศลงทุนทั้งหมด (100%) ซึ่งต้องได้รับอนุมัติจาก DDPI และเป็นธุรกิจที่ไม่ขัดต่อกฎหมายของ สปป.ลาว

5.2.6 การยื่นขออนุมัติ

- วงเงินการลงทุนถ้าสูงกว่า 3,000,000 เหรียญสหรัฐ (หรือ 5,000,000 เหรียญสหรัฐ สำหรับแขวงนครหลวงเวียงจันทน์ สะหวันนะเขต จำปาสัก และนครหลวงพระบาง) ให้ยื่นคำขอที่ CPMI ส่วนกลางนครหลวงเวียงจันทน์
- วงเงินการลงทุนต่ำกว่า 3,000,000 หรือ 5,000,000 เหรียญสหรัฐ แล้วแต่กรณีให้ยื่นคำขอได้ที่ CPMI ที่แขวงหรือที่ส่วนกลางก็ได้

จากกฎระเบียบการลงทุนดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า การลงทุนในการผลิตข้าวหรือสร้างโรงสีข้าวเพื่อทำธุรกิจส่งออกสามารถขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้ตามระเบียบนี้

5.3 กฎระเบียบและขั้นตอนการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สินค้าข้าวทั้งข้าวเปลือกและข้าวสารจัดเป็นสินค้าควบคุมการนำเข้าและส่งออก จะต้องมีการขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนจึงจะนำเข้าหรือส่งออกได้

5.3.1 ขั้นตอนการส่งออกสินค้าจาก ส.ป.ป.ลาว

ขั้นตอนที่ 1. การเจรจาตกลงทำสัญญากับลูกค้า

ผู้ส่งออกทำสัญญาดอกกับลูกค้าผู้ซื้อในต่างประเทศ โดยจะต้องมีการตกลงรายละเอียดเงื่อนไขต่างๆ ที่ครอบคลุมถึงจำนวนปริมาณ ราคา ณ จุดส่งมอบ เงื่อนไขการชำระค่าสินค้า มาตรฐานคุณภาพสินค้า และเอกสารยืนยันจากทางราชการ สปป.ลาว ที่ลูกค้าปลายทางต้องการประกอบการนำเข้า เช่น ใบแสดงแหล่งกำเนิดสินค้า (CO : Country of Origin) ใบแสดงการปลอดจากแมลงและศัตรูพืช (Phytosanitary Certificate) และอื่นๆ

ขั้นตอนที่ 2. การขออนุญาตส่งออก

เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าควบคุม ดังนั้นผู้ส่งออกจะต้องไปขออนุญาตกับกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า ณ นครหลวงเวียงจันทน์ หรือแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง ซึ่งก่อนที่จะแผนกอุตสาหกรรมและการค้าจะอนุญาตให้ส่งออกได้ก็จะต้องขอความเห็นชอบจากกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ หรือแผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวงก่อน ทั้งนี้ เพื่อตรวจสอบว่ามีข้าวเพียงพอที่จะส่งออก โดยไม่ทำความ

เคือครือนใให้กับประชาชนผู้บริโภคภายในประเทศ ทั้งนี้ ผู้ส่งออกจะต้องมีเอกสารประกอบการขออนุญาตด้วย คือ

- สัญญาซื้อขายระหว่างผู้ส่งออกกับลูกค้า
- บัญชีราคาสินค้า (Invoice)
- บัญชีบรรจุหีบห่อ (Packing List)

ขั้นตอนที่ 3. การจัดทำเอกสารประกอบการส่งออก

ผู้ส่งออกจะต้องจัดทำเอกสารประกอบการส่งออกให้ลูกค้าโดยดำเนินการดังนี้

- นำตัวอย่างข้าวสารไปให้กรมอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขเพื่อตรวจสอบคุณภาพและขอใบรับรองคุณภาพข้าว ซึ่งมีระยะเวลา 6 เดือน
- จัดทำเอกสารการส่งออกของกรมภาษี กระทรวงการเงิน เพื่อนำแสดงการส่งออก ณ ด่านชายแดนส่งออกและขอยกเว้นภาษีส่งออก โดยมีเอกสารบัญชีราคาสินค้าและบัญชีบรรจุหีบห่อประกอบการพิจารณาด้วย
- ขอเอกสารแสดงแหล่งกำเนิดสินค้า (CO) จากกรมการนำเข้าส่งออก หรือแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง ภายใต้เงื่อนไขตามแบบฟอร์มของประเทศผู้รับสินค้าปลายทาง เช่น
 - Form S สำหรับประเทศเวียดนาม
 - Form D สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียน
 - Form A สำหรับประเทศในสมาคมยุโรป
- นำสินค้าไปผ่านการรมยาเพื่อปลอดจากแมลงและศัตรูพืช เพื่อขอใบรับรองการปลอดจากแมลงและศัตรูพืชจากกรมปลูกฝัง กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ หรือแผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวง
- ในการส่งออกไปยังบางประเทศ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐฯ และญี่ปุ่น อาจต้องการใบรับรองมาตรฐานการผลิตระดับไร่นา (Good Agricultural Practice : GAP) และใบรับรองมาตรฐานโรงสี (Good Manufacturing Practice : GMP) จากหน่วยงานของทางราชการ สปป.ลาว หรือหน่วยงานรับรองมาตรฐานสากล

ขั้นตอนที่ 4. ก่อนการนำสินค้าออกไปด่านชายแดน

ผู้ส่งออกต้องเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากแผนกอุตสาหกรรมแขวงและการค้าแขวง แผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวง แผนกภาษีแขวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาตรวจปล่อยสินค้าเพื่อทำใบเคลื่อนย้ายสินค้าไปยังชายแดน

ขั้นตอนที่ 5. การนำสินค้าออกจากด่านชายแดนไปประเทศผู้ซื้อปลายทาง

เมื่อสินค้ามาถึงด่านชายแดน ผู้ส่งออกต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ภาษี เจ้าหน้าที่หน่วยกักกันพืช เจ้าหน้าที่การค้าประจำด่าน เพื่อออกหนังสือกำกับการส่งออกไปกับสินค้า

กรณีการส่งออกไปประเทศเพื่อนบ้านที่มีด่านชายแดนติดกัน เช่น ประเทศไทย เวียดนาม จีน เมื่อนำสินค้าข้ามแดนแล้วจะต้องนำเอกสารตามรายละเอียดในขั้นตอนที่ 3 ให้เจ้าหน้าที่ประเทศปลายทางเพื่อดำเนินการตามระเบียบของประเทศนั้นๆ ต่อไป

กรณีการส่งออกไปประเทศที่สาม ต้องสำแดงเป็นสินค้าผ่านแดนและแจ้งเจ้าหน้าที่ประเทศเพื่อนบ้านที่มีด่านชายแดนติดกัน เช่น ประเทศไทย เวียดนาม เพื่อแสดงการนำสินค้าไปประเทศที่สาม เพื่อขออนุญาตนำสินค้าไปลงเรือที่ท่าเรือของประเทศนั้นๆ

ขั้นตอนที่ 6. ผู้ส่งออกต้องส่งเอกสารตัวจริงให้ลูกค้าปลายทาง

- บัญชีราคาสินค้า
- บัญชีบรรจุหีบห่อ
- ใบแสดงแหล่งกำเนิดสินค้า
- ใบแสดงการปลอดจากแมลงและศัตรูพืช
- ใบรับรองคุณภาพข้าวสาร
- ใบรับรองมาตรฐาน GAP/GMP (ของโรงสี) เฉพาะบางประเทศ

5.3.2 ปัญหาการส่งออกสินค้าข้าวไปต่างประเทศ

1. การให้ผู้ส่งออกต้องไปขออนุญาตหรือติดต่อกับหลายหน่วยงานนั้น ทำให้มีข้อยุ่งยากและเสียเวลามาก รวมทั้งผู้ประกอบการต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วย
2. การตรวจปล่อยสินค้า มีการเชิญให้เจ้าหน้าที่หลายหน่วยงานของแขวงมาดูแลการตรวจปล่อย และทำใบเคลื่อนย้ายสินค้า ทำให้เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายสำหรับให้เจ้าหน้าที่ที่เดินทางมาที่สถานที่ที่ขึ้นสินค้าของผู้ประกอบการรวมกันเป็นจำนวนมาก
3. หน่วยงานการออกใบรับรองการปลอดจากโรคแมลง ศัตรูพืช โรงรมยา และอุปกรณ์รมยา เพื่อให้สินค้าโดยเฉพาะข้าวสารปลอดจากแมลงและศัตรูพืชที่ได้มาตรฐานในสปป.ลาว ยังไม่มีความพร้อม
4. ยังไม่มีหน่วยงานของรัฐที่สามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการในการพัฒนาการผลิตเพื่อให้ได้ระดับ Good Agricultural Practice/Good Manufacturing Practice (GAP/GMP) และไม่มีหน่วยงานของรัฐที่จะตรวจประเมินเพื่อออกใบรับรองที่สากลยอมรับ
5. ผู้ประกอบการ ถ้าต้องการส่งออกสินค้าไปตลาดต่างประเทศบางประเทศต้องว่าจ้างหน่วยงานรับรองจากต่างประเทศมาช่วยวางระบบคุณภาพ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในโรงงานและมาตรวจประเมินเพื่อออกใบรับรองให้สากลยอมรับ ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ผู้ประกอบที่มีทุนมากจึงจะทำได้ เช่น โรงเบียร์ แต่ผู้ประกอบการรายเล็กไม่มีทุนมากพอ

สำหรับขั้นตอนการส่งออกข้าวของไทยอยู่ในภาคผนวก 4 ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องได้ศึกษาและปรับใช้ตามความเหมาะสมในการเตรียมการเป็นผู้ส่งออกข้าวของสปป.ลาว ในอนาคต

5.4 สิทธิประโยชน์ทางการค้า

สิทธิประโยชน์ทางการค้าเป็นสิทธิพิเศษที่ประเทศใดประเทศหนึ่งหรือประเทศภาคีสถัญญตกลงที่จะให้ประโยชน์ทางการค้าแก่อีกประเทศหนึ่งในการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีนำเข้าหรือผ่อนผันการปฏิบัติทางด้านมาตรการที่มีใช้ภาษี รวมทั้งเงื่อนไขด้านปริมาณ โควตา เวลา คุณภาพ หรือเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเข้า เป็นผลให้ประเทศที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางการค้าสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการค้าที่สำคัญ เพื่อขยายโอกาสทางการค้า สร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสร้างอำนาจต่อรอง และได้แต้มต่อหรือเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านราคาสินค้าของตน ทำให้สามารถขายแข่งขันได้ในตลาดโลก เป็นแรงจูงใจให้เกิดการค้าและขยายการลงทุน โดยเฉพาะการลงทุนจากต่างประเทศรวมทั้งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ สิทธิประโยชน์ทางการค้าแบ่งได้เป็น 2 มาตรการ คือ มาตรการทางภาษีและมาตรการที่มีใช้ภาษี (Non-tariff Measures) ในตอนนี้จะนำเสนอเฉพาะมาตรการทางภาษีที่บางประเทศหรือกลุ่มประเทศให้กับสปป.ลาวโดยย่อเท่านั้น ส่วนประเทศที่ไม่ได้นำเสนอในที่นี้และมาตรการที่มีใช้ภาษี สามารถสอบถามได้ที่กรมการค้าและส่งออก กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าสปป.ลาว สำหรับสิทธิพิเศษทางด้านภาษีที่สำคัญที่สปป.ลาว ได้รับจากต่างประเทศ สรุปได้ ดังนี้

5.4.1 GSP (Generalized System of Preferences)

ประเทศที่ให้สิทธิพิเศษ GSP มี 34 ประเทศ ประเทศที่สำคัญ ได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งให้สิทธิพิเศษ GSP กับการนำเข้าสินค้า ข้าว (พิกัดศุลกากร 1006) จากบางประเทศและจาก สปป.ลาว ดังนี้

5.4.1.1 สหภาพยุโรป

(1) ข้าวเปลือก (พิกัด 1006.10)

สำหรับเพาะปลูก 3.8 % สำหรับ Round grain และ Long grain ตามขนาดเมล็ดที่กำหนดไว้ 105.5 EUR/1000 Kg

(2) ข้าวกล้อง (พิกัด 1006.20) 32.5 EUR/1000 Kg

(3) ข้าวสารเจ้าหรือข้าวสารเหนียวทุกชนิด (พิกัด 1006.30) 72.5 EUR/1000 Kg

(4) ปลายข้าว (พิกัด 1006.40) 32.5 EUR/1000 Kg

(5) สำหรับประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries :LDCs)

เช่น สปป.ลาว จะได้รับสิทธิพิเศษเป็น Tariff Quota สำหรับสินค้าข้าว ภาษีเป็น 0% ปริมาณ 6,696 ตัน ในปี 2008 - 2009

5.4.1.2 สหรัฐอเมริกา

- (1) ข้าวเปลือก 1.8 เซ็นต์/กิโลกรัม
- (2) ข้าวกล้อง Basmati 0.83 และข้าวกล้องอื่น 2.1 เซ็นต์/กิโลกรัม
- (3) ข้าวึ่ง (Parboiled rice) 11.2%
- (4) ข้าวสารเจ้าหรือข้าวสารเหนียว 1.4 เซ็นต์/กิโลกรัม
- (5) ปลายข้าว 0.44 เซ็นต์/กิโลกรัม
- (6) สำหรับประเทศ LDCs เช่น สปป.ลาว ภาษีเป็น 0%

5.4.1.3 ญี่ปุ่น

- (1) ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวสารเจ้า หรือข้าวสารเหนียว ปลายข้าว 402 เยน/กิโลกรัม
- (2) รัฐบาลญี่ปุ่นนำเข้าจากประเทศสมาชิก WTO 0%

5.4.2 CEPT (Common Effective Preferential Tariff)

เป็นความตกลงการค้าระหว่างประเทศ ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) โดยสินค้าข้าวจากสปป.ลาว จะได้รับสิทธิอัตราภาษี CEPT จากประเทศอาเซียน ดังนี้

1) บรูไน

ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวสารเจ้าหรือข้าวสารเหนียว และปลายข้าว ภาษีเป็น 0%

2) สิงคโปร์

ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวสารเจ้าหรือข้าวสารเหนียว และปลายข้าว ภาษีเป็น 0%

3) เวียดนาม

- (1) ข้าวเปลือกสำหรับทำพันธุ์ 0 % และอื่น ๆ 30 %
- (2) ข้าวกล้อง 30%
- (3) ข้าวสารเจ้าหรือข้าวสารเหนียว 5%
- (4) ปลายข้าว 5%

4) พม่า

- (1) จัดข้าวอยู่ใน Sensitive list
- (2) ข้าวเปลือก 0%
- (3) ข้าวกล้อง ข้าวสารเจ้า หรือข้าวสารเหนียว และปลายข้าว 5%

5) กัมพูชา

- (1) ข้าวเปลือกสำหรับทำพันธุ์ 0 % และอื่น ๆ 5%
- (2) ข้าวกล้อง 7%
- (3) ข้าวสารเจ้า 5% - 6%
- (4) ข้าวสารเหนียว ปี ค.ศ. 2008 7 % ปี ค.ศ. 2009 – 2010 5 %
- (5) ปลายข้าว 5%

6) ไทย

ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวสารเจ้าหรือข้าวสารเหนียว และปลายข้าว 5%

7) ฟิลิปปินส์

(1) จัดข้าวอยู่ใน Sensitive list : SL จึงไม่มีอัตราภาษี

(2) MFN Rate ของข้าวเปลือกสำหรับทำพันธุ์ 0 % และข้าวอื่นๆ 50%

8) มาเลเซีย

ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวสารเจ้าหรือข้าวสารเหนียว และปลายข้าว 40%

9) อินโดนีเซีย

(1) จัดข้าวเป็น Highly Sensitive List : HSL

(2) ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวสารเจ้า หรือข้าวสารเหนียว
และปลายข้าว 430 รูเปีย/กิโลกรัม

สำหรับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (ASEAN Integration System of Preferences : AISP) สปป.ลาว จะได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าจากสมาชิกอาเซียน เก้าในรูปแบบให้ฝ่ายเดียว (One-way Free Trade) หลายรายการสินค้า แต่ไม่รวมสินค้าข้าวของ สปป.ลาว

5.4.3. ข้อตกลงพิเศษระหว่างเวียดนามกับ สปป.ลาว

เวียดนามให้สินค้าข้าวจาก สปป.ลาว ได้สิทธิพิเศษเพิ่มเติมจาก CEPT ดังนี้

1) ภายใต้ VIET – LAO Preferential Tariff Program สปป.ลาวได้รับการลดภาษีขาเข้า 50% จาก CEPT Rate คือ จาก อัตราภาษี 5% ลดลงเหลือ 2.5%

2) ภายใต้ข้อตกลงระหว่างกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าของสปป.ลาว กับ กระทรวงการค้าของเวียดนาม สปป.ลาว ได้รับสิทธิพิเศษอัตราภาษี 0% สำหรับสินค้าข้าวในปี ค.ศ. 2007 ปริมาณ 40,000 ตัน และในปี ค.ศ.2008 ปริมาณเท่ากับปี ค.ศ.2007

5.4.4. FTA (Free Trade Area)

1) FTA เป็นความตกลงระหว่างประเทศซึ่งจะเป็นระหว่างสองประเทศ หรือมากกว่านั้นก็ได้ เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (FTA อาเซียน – จีน) โดยจีนจัดข้าวเป็น Highly Sensitive List อัตราภาษีทั่วไป 180% ซึ่งจีนจะลดภาษีลง 50% ในปี ค.ศ.2015 และหลังจากนั้นจีนจะไม่ลดภาษีลงอีกก็ได้ สำหรับในกรอบ FTA อาเซียน – จีน ยังมีประเทศ ที่จัดสินค้าข้าวไว้ใน HSL และ SL คือ

- อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย ข้าวถูกจัดอยู่ใน HSL
- พม่าและลาว ข้าวถูกจัดอยู่ใน SL

นอกจากนั้น ยังมีความตกลงอื่นที่จีนให้สิทธิพิเศษแก่ สปป.ลาว อีก ได้แก่ Special Preferential Tariff Rates (SPTR) in Asia Pacific Treaty และ SPTR อื่นๆ ที่จีนให้กับบังคลาเทศอาฟกานิสถาน ประเทศในแอฟริกา กัมพูชา พม่า และสปป. ลาว แต่ไม่รวมสินค้าข้าว

5.4.5 WTO

มีสมาชิกประมาณ 150 ประเทศ ซึ่งในปัจจุบัน สปป.ลาว ได้ขอสมัครเป็นสมาชิก WTO แล้ว แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้รับฐานะเป็นสมาชิกของ WTO สำหรับประเทศไทยเปิดตลาดข้าวให้กับทุกประเทศที่เป็นสมาชิก WTO โดยมีโควตารวมในปี 2008 ปริมาณ 247,757 ตัน ภายในโควตา 30% นอกโควตา 52% แม้ สปป.ลาว จะไม่ได้เป็นสมาชิกของ WTO แต่ประเทศไทยมีข้อยกเว้นสำหรับ สปป.ลาว ใช้อัตราภาษีเท่ากับสมาชิก WTO ได้

นอกจากมาตรการทางภาษีตามที่กล่าวมาแล้วยังมีมาตรการที่มีใช้ภาษี (Non-tariff Barriers : NTBs) อีกมากมาย ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ซึ่งทำความยุ่งยากให้กับการค้าข้าวระหว่างประเทศไม่น้อย บางประเทศยุ่งยากต่อการปฏิบัติของประเทศผู้ส่งออก ทั้งนี้เนื่องจากข้าวสำหรับในหลายๆ ประเทศ เป็นสินค้าที่มีความอ่อนไหวทางการเมือง แม้จะเป็นประเทศที่ผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศก็ตาม การลดภาษีต้องลดทีละน้อยค่อยเป็นค่อยไป และการให้โควตาก็ให้เท่าที่จำเป็นตามกฎหมายของ WTO หรือบางกรณีแม้จะมีภาษีนำเข้าเป็น 0% แล้วก็ตาม แต่ในปฏิบัติแล้วก็ไม่สามารถจะส่งเข้าไปได้ เนื่องด้วยขีดจำกัดมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี มาตรการต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ มาตรการทางสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures : SPS) มาตรการอุปสรรคด้านเทคนิคทางการค้า (Technical Barriers to Trade : TBT) เช่น ข้อกำหนดในการติดฉลาก การบรรจุหีบห่อ รวมทั้งการบริหารการนำเข้าของบางประเทศที่ให้องค์กรของรัฐเป็นผู้นำเข้าเท่านั้น ซึ่งบางครั้งพยายามหาช่องทางกีดกันไม่ให้มีการนำเข้าจริงเพราะต้องการปกป้องผู้ผลิตภายในประเทศ ดังนั้น ประเทศผู้ส่งออกต้องศึกษารายละเอียดของประเทศผู้นำเข้าแต่ละประเทศ บางกรณีก็อาจจะจำเป็นต้องมีการเจรจาระดับรัฐบาลเพื่อหาทางผ่อนปรนมาตรการดังกล่าว นอกจากนี้ในบางประเทศก็จะมีมาตรฐานของบริษัทเอกชน ผู้นำเข้าเพิ่มเติมไปจากมาตรฐานของรัฐบาลอีกด้วย เช่น มาตรฐานการเกษตรที่ดี (GAP) ของร้านค้าปลีกของกลุ่มประเทศ EU (Euro GAP) ทั้งนี้ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือสำหรับผู้บริโภคในประเทศนั้นๆ

ตัวอย่าง มาตรการที่มีใช้ภาษี NTBs ของประเทศผู้นำเข้าข้าวที่สำคัญบางประเทศ เช่น

- (1) จีนกำหนดคุณสมบัติของผู้นำเข้าต้องมีใบอนุญาตนำเข้า มีการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มกับสินค้านำเข้า และมาตรการโควตาภาษี เป็นต้น
- (2) ญี่ปุ่น กำหนดเงื่อนไขการนำเข้าข้าว โดยการจัดประมูลข้าวที่ใช้ในอุตสาหกรรม และข้าวที่บริโภค มีการตรวจวิเคราะห์สารเคมีอย่างละเอียด การติดฉลากต้องระบุชื่อสายพันธุ์ วันที่สีข้าว ชื่อที่อยู่ โทรศัพท์ผู้จัดจำหน่าย ซึ่งยุ่งยากต่อการปฏิบัติ
- (3) สหรัฐอเมริกา มีกฎหมายป้องกันการก่อการร้ายทางชีวภาพกับอาหารที่นำเข้า ซึ่งมีขั้นตอนต้องปฏิบัติตามมากมาย

- (4) สหภาพยุโรป กำหนดมาตรการอาหารเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งข้าวที่นำเข้า
- (5) รัสเซีย กำหนดข้าวที่นำเข้าต้องไม่เป็น GMOs
- (6) อินโดนีเซีย ผู้นำเข้าข้าวต้องผ่านการรับรอง และจดทะเบียน หรือเป็นรัฐวิสาหกิจ
- (7) มาเลเซีย กำหนดให้ข้าวต้องขออนุญาตการนำเข้า และให้องค์กรข้าวและข้าวเปลือกแห่งชาติเป็นผู้นำเข้าเพียงผู้เดียว

(8) ไทย ในกรณีนำเข้าข้าวตามกรอบ WTO ผู้นำเข้าต้องเป็นนิติบุคคล และไม่ต้องขออนุญาตนำเข้า สำหรับการนำเข้าจากนอกกรอบ WTO ต้องขออนุญาตนำเข้า

- (9) ฟิลิปปินส์ ต้องมีใบอนุญาตนำเข้าข้าว

เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าที่มีความอ่อนไหวทางการเมือง แม้หลายประเทศจะมีการลดหย่อนภาษี การนำเข้าโดยเฉพาะบางประเทศอาจไม่ต้องเสียภาษีนำเข้า (ภาษีนำเข้า 0%) สำหรับการนำเข้าจากประเทศ LDC's เช่น สปป.ลาว ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังมีขั้นตอนในทางปฏิบัติค่อนข้างยุ่งยาก โดยเฉพาะมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีและต้องมีการขออนุญาต และหลายกรณีอาจไม่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าก็ได้ ทั้งนี้เพื่อปกป้องผู้ผลิตในประเทศ

ตารางที่ 5.1 อัตราการเสียภาษีนำเข้าข้าวจาก สปป.ลาว ที่ประเทศต่างๆ เรียกเก็บ

กรอบ ประเทศ	รายการ						หมายเหตุ
	ข้าวเปลือกทำพันธุ์	ข้าวเปลือกอื่นๆ	ข้าวกล้อง	ข้าวสารเจ้า	ข้าวสารเหนียว	ปลายข้าว	
GSP							
สหภาพยุโรป	0%	0%	0%	0%	0%	0%	ข้าวสารในโควตา 6,696 ตัน ในปี 2008 - 2009
สหรัฐอเมริกา	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
CEPT							
บรูไน	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
สิงคโปร์	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
เวียดนาม	0%	30%	30%	5%	5%	5%	ข้อตกลงพิเศษ เวียดนามลดให้ สปป.ลาว
		ลดเหลือ 15%	ลดเหลือ 15%	ลดเหลือ 2.5%	ลดเหลือ 2.5%	ลดเหลือ 2.5%	ตามกรอบ CEPT อีก 50%
พม่า	0%	0%	5%	5%	5%	5%	
กัมพูชา	0%	5%	7%	5 – 6%	7%	5%	ข้าวสารเจ้า ปี 2008
					5%		ข้าวสารเจ้า ปี 2009 - 2010
ไทย	5%	5%	5%	5%	5%	5%	
ฟิลิปปินส์	0%	50%	50%	50%	50%	50%	เป็นอัตราภาษี MFN เนื่องจากข้าวอยู่ใน 3L
มาเลเซีย	40%	40%	40%	40%	40%	40%	
อินโดนีเซีย	(430 รูเปีย/กิโลกรัม ทุกรายการ)						ข้าวอยู่ใน MSL
ข้อตกลงพิเศษอื่นๆ							
สปป.ลาว - เวียดนาม	0%	0%	0%	0%	0%	0%	ปี 2007 - 2008 ปริมาณ 40,000 ตัน
WTO/ไทย - สปป.ลาว	ปี 2008 อัตราภาษี ในโควตา 30% จำนวน 247,757 ตัน และนอกโควตา 52%						ไทยให้สิทธิพิเศษ สปป.ลาว เทียบเท่าสมาชิก WTO

จากสิทธิประโยชน์ดังกล่าวข้างต้น สปป.ลาว จึงควรใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษทางภาษีที่ได้รับการยกเว้น หรือลดหย่อนภาษีจากประเทศต่างๆ อย่างเต็มที่ โดยมีประเทศที่สำคัญที่น่าสนใจ คือ

- (1) สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ซึ่งให้สิทธิ GSP 0% แก่ สปป.ลาว
- (2) บรูไน สิงคโปร์ เวียดนาม ไทย ให้สิทธิ CEPT แก่ สปป.ลาว ในอัตราภาษีที่ต่ำโดยเฉพาะเวียดนาม ยังมีข้อตกลงพิเศษให้ สปป.ลาว ได้สิทธิพิเศษ 0%
- (3) ไทย ให้สิทธิพิเศษทางภาษี แก่ สปป.ลาว เท่ากับสมาชิก WTO

อนึ่งสำหรับจีน แม้ว่าในกรอบ อาเซียน – จีน จะไม่ได้ลดภาษีนำเข้าข้าว แต่เนื่องจากจีนเป็นตลาดใหญ่มาก และมีเขตพื้นที่ติดต่อกับ สปป.ลาว จึงควรที่ สปป.ลาว จะกำหนดเป็นนโยบายในการเจรจาให้จีน ลดภาษีแก่ สปป.ลาว เป็นการเฉพาะ

ส่วนที่ 2

สถานการณ์การผลิต การแปรรูป
และการตลาด

บทที่ 6

สถานการณ์การผลิต การแปรรูปและการบริโภคข้าว

6.1 ระบบการผลิตข้าวในภาพรวม

การปลูกข้าวใน สปป.ลาว ส่วนใหญ่จะเป็นการปลูกข้าวเหนียวและโดยทั่วไปจะมี 3 ลักษณะตามสภาพระบบนิเวศ (Ecosystem) ซึ่งได้แก่

ข้าวนาปี หมายถึง ข้าวที่ปลูกในฤดูฝน (Wet - season rice) ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกในที่ลุ่มและอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก (Rain fed Lowland) และใน สปป.ลาว ส่วนใหญ่ปลูกโดยวิธีปักดำ (Transplanting) อย่างไรก็ตาม ในบางพื้นที่ในภาคเหนือการทำนาในฤดูนาปีโดยวิธีปักดำนี้อาจทำในที่ราบที่อยู่บนภูเขาสูง หรือตามหุบเขา รวมทั้งทำเป็นขั้นบันได (Terrace) บนไหล่เขาก็ได้ โดยชาวนาจะเริ่มตกกล้าในต้นฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน และปักดำในเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม เก็บเกี่ยวเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ขึ้นกับพันธุ์ที่ปลูกว่าจะเป็นพันธุ์เบาที่เก็บเกี่ยวได้เร็ว ซึ่งเหมาะที่จะปลูกในที่ดอนหรือที่มีน้ำไม่เพียงพอในปลายฤดูหรือพันธุ์หนักที่เก็บเกี่ยวช้า สำหรับข้าวนาปีในปี 1976 มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 317,676 เฮกเตอร์ หรือร้อยละ 61 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวรวมทุกชนิด เพิ่มขึ้นเป็น 618,820 เฮกเตอร์ หรือร้อยละ 78 ในปี ค.ศ. 2006 ขณะที่ผลผลิตเพิ่มจาก 455,476 ตัน หรือร้อยละ 69 ของผลผลิตรวมเป็น 2,161,400 หรือร้อยละ 81 ของผลผลิตรวมในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งจะเห็นว่าเนื้อที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 95 หรือเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว และผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 375 หรือเพิ่มเป็นเกือบ 5 เท่าตัวในช่วงเวลา 30 ปี (ตารางที่ 6.1)

ข้าวนาแขง (นาปรัง) หมายถึง ข้าวที่ปลูกในฤดูแล้ง (Dry-season rice) ในที่มีน้ำเพียงพอหรือในเขตชลประทาน (Irrigated rice) หลังเก็บเกี่ยวข้าวนาปี ส่วนใหญ่ใช้วิธีปักดำเช่นเดียวกัน โดยจะเริ่มปักดำประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ส่วนการเก็บเกี่ยวนั้นขึ้นอยู่กับวันที่ปลูก เนื่องจากพันธุ์ที่ปลูกเป็นประเภทที่ไม่ไวแสง (ปลูกได้ทั้งฤดูนาปีและนาแขง) โดยอายุการเก็บเกี่ยวจะอยู่ระหว่าง 120-145 วัน ขึ้นกับพันธุ์ที่ปลูก ส่วนเนื้อที่การทำนาแขงนั้น ในช่วงแรกเพิ่มขึ้นโดยตลอดคือจาก 2,741 เฮกเตอร์ ในปี ค.ศ. 1976 เพิ่มขึ้นเป็น 10,000 เฮกเตอร์ ในปี ค.ศ. 1985 และเพิ่มขึ้นสูงสุดเป็น 102,000 เฮกเตอร์ ในปี ค.ศ. 2001 ต่อจากนั้นได้เริ่มลดลงเหลือเพียง 68,500 เฮกเตอร์ ในปี ค.ศ. 2006 สาเหตุที่เนื้อที่ลดลงทั้งๆ ที่มีเนื้อที่ชลประทานเพิ่มขึ้นน่าจะเป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจของชาวนาเองที่พิจารณาจากต้นทุนและผลตอบแทนที่อาจไม่จูงใจให้คงการผลิตหรือขยายการผลิตออกไป ซึ่งในปี ค.ศ. 2006 มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวนาแขงคิดเป็นร้อยละ 9 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวรวม ทุกชนิด โดยลดลงจากร้อยละ 14 ในปี ค.ศ. 2001 ที่ปลูกสูงสุด ส่วนผลผลิตในปี ค.ศ. 2006 ได้ 310,000 ตัน คิดเป็น ร้อยละ 12 ของผลผลิตรวม โดยลดลงจากร้อยละ 19 ในปี ค.ศ. 2001 (ตารางที่ 6.1)

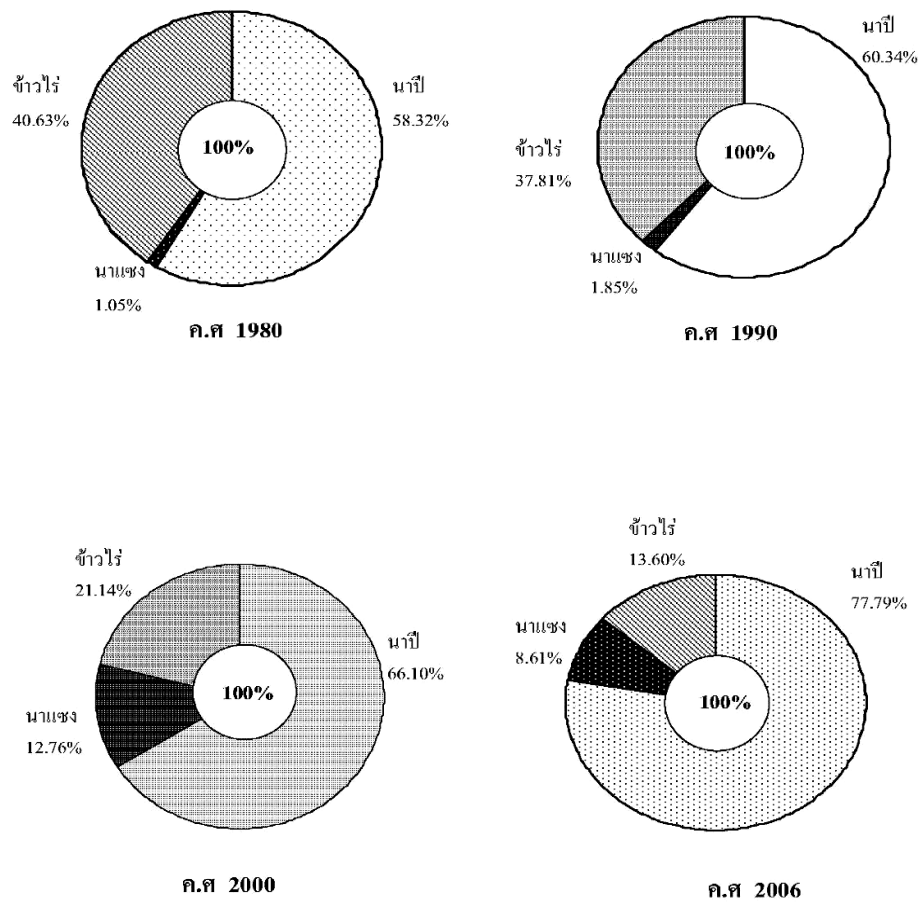
ข้าวไร่ เป็นข้าวที่ปลูกบนที่สูงตามไหล่เขา (Upland rice) ซึ่งปลูกโดยวิธีหยอดเมล็ดคล้ายกับการปลูกพืชไร่โดยทั่วไป และจะทำการปลูกในฤดูฝนเช่นเดียวกับข้าวนาปี เนื้อที่ปลูกข้าวไรมีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด ทั้งในด้านเนื้อที่และสัดส่วน ยกเว้นบางปีอาจมีขึ้นลงบ้างเล็กน้อยในปี ค.ศ. 2001 ค.ศ. 2004 และ ปี ค.ศ.2006 โดยมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวสูงสุดในปี 1980 ซึ่งเท่ากับ 297,412 เฮกแตร์ หรือร้อยละ 41 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวรวมลดลงเหลือ 108,225 เฮกแตร์ หรือร้อยละ 14 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวรวมในปี 2006 ในขณะที่ผลผลิตลดลงจาก 337,036 ตัน หรือร้อยละ 32 เป็น 192,300 หรือร้อยละ 7 ของผลผลิตข้าวรวมในช่วงเวลาเดียวกัน (ตารางที่ 6.1 ภาพที่ 6.1 และ 6.2)

สาเหตุที่การปลูกข้าวไร่ลดลงโดยตลอด เนื่องจากการปลูกข้าวส่วนหนึ่งเป็นการปลูกแบบไร่หมุนเวียน ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายที่ต้องการลดพื้นที่ส่วนที่เป็นไร่หมุนเวียนลง การปลูกข้าวแบบไร่หมุนเวียนนี้ชาวนาจะย้ายที่ปลูกไปเรื่อยๆ โดยปลูกซ้ำในที่เดิมประมาณ 2 – 3 ปี แล้วปล่อยให้ว่างไว้ประมาณ 5 – 7 ปี ซึ่งในปัจจุบันระยะเวลาที่ปล่อยให้ว่างไว้จะลดลงเหลือประมาณ 2 – 3 ปี เนื่องจากพื้นที่ใหม่มีจำกัด การปล่อยให้ดินว่างไว้ก็เพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้นและโรคแมลงหายไป โดยก่อนปลูกใหม่เกษตรกรจะทำการตัดไม้และเผาป่า (Slash – and – burn) ซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและเกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามการทำไร่หมุนเวียนที่มีการเผาป่าไม่ใช่เพื่อการปลูกข้าวไร่แต่เพียงอย่างเดียว การปลูกพืชไร่อื่นๆ ก็มีการทำแบบไร่หมุนเวียนเช่นเดียวกัน ซึ่งทุกประเทศมีการรณรงค์ให้เลิกทำการเกษตรแบบไร่หมุนเวียนนี้เพราะเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดสภาวะโลกร้อน และรัฐบาล สปป.ลาวก็มีนโยบายที่จะให้เกษตรกรลดและเลิกการทำไร่หมุนเวียนในที่สุด

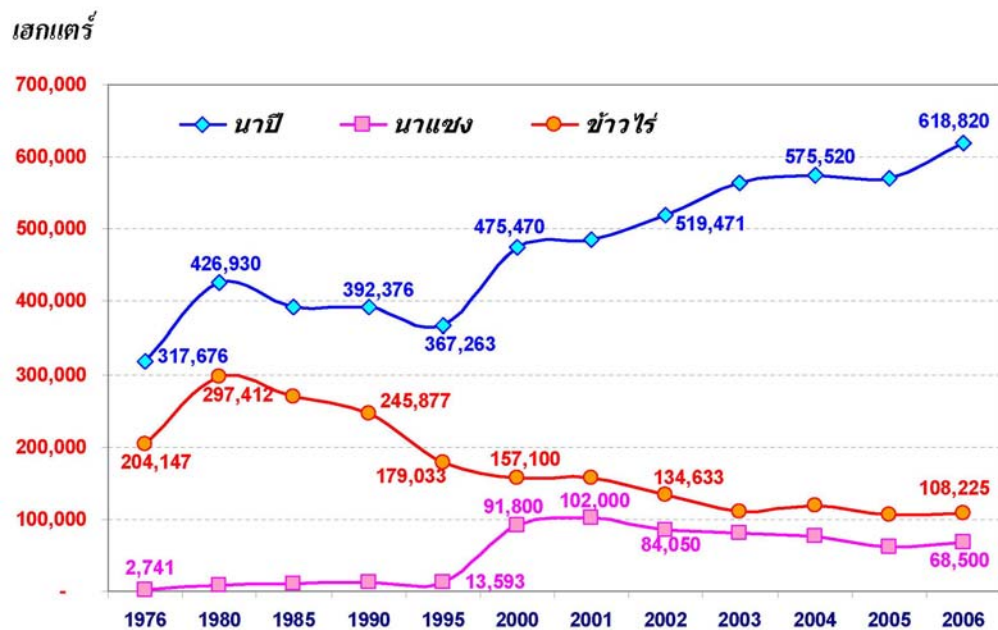
ตารางที่ 6.1 เนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตข้าวจำแนกตามระบบนิเวศของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 1976-2006

ปี ค.ศ.	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (เฮกแตร์)			ผลผลิต (ตัน)		
	นาปี	นาแขง	ข้าวไร่	นาปี	นาแขง	ข้าวไร่
1976	317,676	2,741	204,147	455,476	3,471	201,991
%	(60.56)	(0.52)	(38.92)	(68.91)	(0.53)	(30.56)
1980	426,930	7,708	297,412	705,007	11,085	337,036
%	(58.32)	(1.05)	(40.63)	(66.94)	(1.05)	(32.01)
1985	393,133	10,000	270,354	1,023,345	26,518	345,314
%	(57.75)	(1.50)	(40.75)	(73.35)	(1.90)	(24.75)
1990	392,376	12,047	245,877	1,081,127	40,992	369,376
%	(60.34)	(1.85)	(37.81)	(72.49)	(2.75)	(24.76)
1995	367,263	13,593	179,033	1,071,337	50,384	296,108
%	(65.59)	(2.43)	(31.98)	(75.56)	(3.55)	(20.89)
2000	475,470	91,800	157,100	1,552,800	390,150	258,350
%	(66.10)	(12.76)	(21.14)	(70.53)	(17.72)	(11.75)
2001	486,770	102,000	158,005	1,619,880	436,250	278,600
%	(65.18)	(13.66)	(21.16)	(69.78)	(18.68)	(11.94)
2002	519,471	84,050	134,633	1,801,200	375,000	240,300
%	(70.38)	(11.38)	(18.24)	(74.54)	(15.52)	(9.94)
2003	564,958	81,360	109,999	1,819,800	369,100	186,200
%	(74.70)	(10.76)	(14.54)	(76.62)	(15.54)	(7.84)
2004	575,520	76,840	117,960	1,976,000	341,800	21,120
%	(74.71)	(9.98)	(15.31)	(78.13)	(13.52)	(8.35)
2005	569,750	61,030	105,240	2,082,100	271,000	214,800
%	(77.41)	(8.29)	(14.30)	(81.80)	(10.55)	(8.37)
2006	618,820	68,500	108,225	2,161,400	310,000	192,300
%	(77.79)	(8.61)	(13.60)	(81.14)	(11.64)	(7.22)

ที่มา : กรมแผนการ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

ภาพที่ 6.1 ร้อยละเนื้อที่เก็บเกี่ยวของข้าวแต่ละระบบนิเวศใน สปป. ลาว

ภาพที่ 6.2 เนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปี นาแขงและ ข้าวไร่ สปป.ลาว ในปี ค.ศ. 1976 - 2006

6.2 พันธุ์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต

สปป.ลาว เป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายทางพันธุกรรมของข้าว ซึ่งจากการรวบรวมพันธุ์ของกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ของ สปป.ลาว ร่วมกับ International Rice Research Institute (IRRI) สามารถรวบรวมพันธุ์ได้กว่า 13,000 ตัวอย่างมากเป็นอันดับ 2 ของจำนวนตัวอย่างเชื้อพันธุ์ที่เก็บไว้ในธนาคารเชื้อพันธุ์ (Gene Bank) ของ IRRI รองจากอินเดีย ซึ่งสามารถแยกเป็นพันธุ์ต่างๆ ได้ไม่น้อยกว่า 3,000 ชนิด โดยส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเหนียว (จาก J.M. Schiller, M.B. Chanphengzay, S. Linquist, and S. Appa Rao, editors. 2006. **Rice in Laos**. Los Banyos (Philippines) : International Rice Research Institute, 457 p.) ข้าวที่ชาวนาใน สปป.ลาว ปลูกมีชนิดพันธุ์ที่หลากหลาย บางพันธุ์เป็นชนิดเดียวกันแต่เรียกชื่อแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น พันธุ์ที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ข้าวเหนียว เนื่องจากคนส่วนใหญ่บริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก ส่วนข้าวเจ้ามีการบริโภคน้อยโดยลาวสูงบางเผ่า เช่น ม้ง และเข่า และคนในเมือง รวมทั้งนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ สัดส่วนข้าวเหนียวกับข้าวเจ้าไม่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นสถิติอย่างเป็นทางการ แต่มีผู้ประมาณไว้ว่าประมาณร้อยละ 85 ของผลผลิตรวม การปลูกข้าวเจ้าส่วนใหญ่จะปลูกไว้เพื่อทำขนมหรือแปรรูป เช่น ขนมจีน และเส้นก๋วยเตี๋ยวหรือส่งโรงงานทำเบียร์

ในอดีตพันธุ์ที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นเมือง แม้ในปัจจุบันยังมีการปลูกพันธุ์พื้นเมืองอยู่มาก โดยเฉพาะในภาคเหนือ ทั้งนี้ อาจเกิดจากความนิยมในการบริโภคและขาดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกในภาคเหนือที่อยู่บนที่สูงและมีอากาศหนาวเย็นในช่วงปลายฤดูฝน ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่แตกต่างจากภาคกลางและภาคใต้ ที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มซึ่งปัจจุบันมีการปลูกพันธุ์ปรับปรุง (Improved Varieties) ค่อนข้างมากแล้ว

6.2.1 การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว

พันธุ์ข้าว เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญลำดับแรกที่มีผลต่อผลผลิตข้าวที่จะได้รับ ซึ่งจะต้องมีการวิจัยและพัฒนาขึ้นมาในประเทศเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ซึ่งการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวของ สปป.ลาว ได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังครั้งแรก ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1976 ที่สถานีค้นคว้าและขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวสาละคำ เมืองหาดทรายฟอง นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นสถานีค้นคว้าแห่งแรกของประเทศที่สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1955 โดยได้มีการพัฒนาพันธุ์สำเร็จครั้งแรก ด้วยการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างข้าวเหนียวสันป่าตองของไทยกับพันธุ์ IR 848 - 120 จาก IRRI ได้สายพันธุ์สาละคำ 1 - 7 - 2 และสาละคำ 1 - 3 - 2 โดยคาดหวังว่าจะได้พันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงเช่นเดียวกับสายพันธุ์ IR 848 - 120 และคุณภาพเมล็ดดีเหมือนพันธุ์สันป่าตอง แต่ปรากฏว่ายังได้ผลผลิตไม่ดีเท่ากับพันธุ์ IR ต่อมาได้มีการทดลองผสมพันธุ์ครั้งที่ 2 โดยใช้พันธุ์แม่ห้าง ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมืองของลาวกับพันธุ์ข้าวเจ้า IR 2823 - 103 วัตถุประสงค์ของการผสมพันธุ์ดังกล่าวเพื่อให้ได้พันธุ์ข้าวเหนียวที่ให้ผลผลิตสูงและทนทานต่อเพลี้ยจักจั่นสีน้ำตาล ต่อมาในปี ค.ศ. 1988 สามารถคัดเลือกสายพันธุ์ที่มีคุณสมบัติดังตัวหลายสายพันธุ์ เช่น สายพันธุ์สาละคำ 2 - 69 ซึ่งได้มีการ

นำมาขยายพันธุ์ด้วย ส่วนการผสมพันธุ์ครั้งที่ 3 ระหว่างพันธุ์พื้นเมืองของลาวคือ พันธุ์อีขาว และ IR 2823 – 103 แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ

การพัฒนาสายพันธุ์เริ่มประสบผลสำเร็จอย่างชัดเจน ภายหลังที่ได้มีโครงการร่วมมือ Lao – IIRI ในปี ค.ศ. 1991 ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลสวีเดน โดยแนวทางการค้นคว้าในช่วงเวลาดังกล่าวดำเนินการในหลายรูปแบบ ได้แก่ การคัดเลือกสายพันธุ์จาก IIRI โดยตรง และคัดเลือกสายพันธุ์จากโครงการปรับปรุงพันธุ์ของไทยและโครงการ Thai – IIRI รวมทั้งคัดเลือกจากประเทศต่างๆ แล้วนำมาทดสอบใน สปป.ลาว รวมทั้งคัดเลือกจากลูกผสมระหว่างสายพันธุ์ของลาวเอง และพันธุ์พื้นเมืองของลาวโดยตรง (จากเอกสารคำแนะนำการใช้พันธุ์ข้าวนาปี สปป.ลาว โครงการค้นคว้าข้าวแห่งชาติและโครงการร่วมมือ Lao – IIRI สถาบันค้นคว้ากลีกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว ค.ศ. 2000) ในปัจจุบันโครงการ Lao – IIRI ได้สิ้นสุดลงแล้ว

สำหรับพันธุ์ปรับปรุงที่พัฒนาที่ สปป.ลาว และได้เผยแพร่และส่งเสริมให้ชาวนาปลูกที่เป็นพันธุ์ข้าวเหนียว แสดงไว้ในตารางที่ 6.2 ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ไม่ไวต่อช่วงแสง (Photoperiod non-sensitive) คือพันธุ์ที่ปลูกได้ทั้งนาปีและนาแขง มีเพียง 2 พันธุ์เท่านั้นที่ไวต่อช่วงแสง ซึ่งปลูกได้เฉพาะฤดูนาปี สำหรับพันธุ์ข้าวเหนียวที่นำเข้าจากต่างประเทศโดยตรง และได้ส่งเสริมให้ชาวนาใน สปป.ลาว ปลูก แสดงไว้ในตารางที่ 6.3 ซึ่งทั้งหมดเป็นพันธุ์ที่พัฒนาในประเทศไทย ส่วนพันธุ์ข้าวเจ้าที่นำเข้าจากต่างประเทศ และส่งเสริมให้ชาวนาปลูก แสดงไว้ในตารางที่ 6.4 ซึ่งเป็นพันธุ์ที่พัฒนาที่ประเทศไทย และพันธุ์ที่คัดเลือกจากไทยมาพัฒนาต่อที่ สปป.ลาว (พันธุ์โพนงาม 1) และพันธุ์นำเข้าจากเวียดนามโดยตรง 1 พันธุ์ คือพันธุ์ CR 203 สำหรับพันธุ์ข้าวเหนียวพื้นเมืองที่ส่งเสริมใน สปป.ลาว แสดงไว้ในตารางที่ 6.5 และพันธุ์ข้าวเจ้าพื้นเมืองของลาวที่ปรับปรุงและส่งเสริมใน สปป.ลาว แสดงไว้ในตารางที่ 6.6

ตารางที่ 6.2 คุณลักษณะของข้าวเหนียวพันธุ์ปรับปรุงที่ได้พัฒนาและส่งเสริมใน สปป.ลาว

ลำดับ	พันธุ์	ปี ค.ศ.ที่ เผยแพร่	อายุการเก็บเกี่ยว/ช่วง ออกดอก (วัน)	สภาพพื้นที่ที่เหมาะสม	คุณสมบัติอื่นๆ	ผลผลิตเฉลี่ย (ตัน/เฮกแตร์)
ทำดอกคำ 1 (TDK1)	IRRI (คู่ผสมไทย - IR)	1993	140 – 145	ดอนปานกลาง , ดอน	แตกกอดี,ตอบสนองต่อน้ำ N	4.0 – 4.6
ทำดอกคำ 2 (TDK2)	ไทย (คู่ผสมไทย - IR)	1993	135 - 140	ดอน	ตอบสนองต่อน้ำ N	N/A
ทำดอกคำ 3 (TDK3)	เวียดนาม	1997	130 – 140	ดอน	คุณภาพการสีดี, การบริโภคดี	3.0 – 4.0
ทำดอกคำ 4 (TDK4)*	ไทย (คู่ผสมไทย - IR)	1998	กลาง ค.ค.	ปานกลาง , ลุ่ม	ตอบสนองต่อน้ำ N, ไวต่อช่วงแสง	2.9 – 4.1
ทำดอกคำ 5 (TDK5)	ลาว	2000	125 – 130	ดอน	คุณภาพการสีดี, การบริโภคดี	2.5 – 5.1
ทำดอกคำ 6 (TDK6)	IRRI	2003	135 – 140	ดอน หรือดอนปานกลาง	คุณภาพการสีดี, การบริโภคดี	3.0 – 4.3
ทำดอกคำ 7 (TDK7)	IRRI	2003	135 – 140	ดอน	คุณภาพการสีดี, การบริโภคดี	2.7 – 5.4
โพนงาม 1 (PNG1)	IRRI (คู่ผสมไทย - IR)	1993	125 – 130	ดอน	เหมาะกับดินที่มีความอุดมสมบูรณ์	2.5 – 4.1
โพนงาม 2 (PNG2)* (เหนียวอบล 1)	ไทย (คู่ผสมไทย - IR)	1995	กลาง ค.ค.	ปานกลาง , ลุ่ม	ไวต่อช่วงแสง ปัจจุบันไม่แนะนำ เพราะไม่ต้านทานต่อโรคและแมลง	N/A
โพนงาม 3 (PNG3)	IRRI	2005	130 – 135	ดอน	เหมาะสำหรับดินที่อุดมสมบูรณ์ปานกลาง	2.0 – 3.5
โพนงาม 5 (PNG5)	IRRI	2005	125 – 130	ดอน	เหมาะสำหรับดินที่อุดมสมบูรณ์ดี	2.7 – 4.1
โพนงาม 6 (PNG6)	IRRI	2005	130 – 135	ดอน , ดอนปานกลาง	เหมาะสำหรับดินที่อุดมสมบูรณ์ดี	2.0 – 3.5
ทำสะโน 1 (TSN1)	ไทย (คู่ผสมไทย - IR)	1998	140 – 145	ดอนปานกลาง	ตอบสนองต่อน้ำ N เหมาะสมสำหรับดินที่อุดมสมบูรณ์ดี	3.5 – 4.5
ทำสะโน 2 (TSN2)	ลาว	2004	130 – 135	ดอน หรือดอนปานกลาง	ตอบสนองต่อน้ำ N ดี	N/A
ทำสะโน 3 (TSN3)	ลาว	2004	135 – 140	ดอนปานกลาง	ตอบสนองต่อน้ำ N ดี	N/A
ทำสะโน 4 (TSN4)	ลาว	2004	125 – 130	ดอน	ตอบสนองต่อน้ำ N ดี	2.5 – 5.5
น้ำตาล 1 (NTN1)	ไทย (คู่ผสมไทย - IR)	1998	125 – 130	ดอน	ให้ผลผลิตสูงในแขวงไซยะบุรี	1.8 – 3.6
น้ำทา 1 (NTH1)	ลาว - IRRI		135 – 140	ดอน		2.5 – 4.2

หมายเหตุ : ทั้งหมดไม่มีความหอม และไม่ไวต่อช่วงแสง *ยกเว้นทำดอกคำ 4 และโพนงาม 2 ที่ไวต่อช่วงแสง

ที่มา : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิค กสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

ตารางที่ 6.3 คุณลักษณะของข้าวเหนียวพันธุ์ปรับปรุงที่นำเข้าจากต่างประเทศที่ได้รับการส่งเสริมใน สปป.ลาว

ลำดับ	ที่มา	ปีที่เผยแพร่	อายุการเก็บเกี่ยวช่วง ออกดอก	ความหอม	สภาพพื้นที่ที่เหมาะสม	คุณสมบัติอื่น ๆ	ผลผลิตเฉลี่ย ตัน / เฮกเตอร์
กข.6 (RD 6)	ไทย	1986	ปลายเดือนตุลาคม	หอม	ปานกลาง , ต่ำ	ไวต่อช่วงแสง	1.5 – 3.5
กข.8 (RD 8)	ไทย	1986	ปลายเดือนตุลาคม	หอมน้อย	ปานกลาง , ต่ำ	ไวต่อช่วงแสง	N/A
กข.10 (RD 10)	ไทย	1978	130 – 135 วัน	ไม่หอม	ดอน	ไม่ไวต่อช่วงแสง	3.0 – 3.5
หางหยี 71	ไทย	1995	กลางเดือนตุลาคม	ไม่หอม	ปานกลาง , ต่ำ	ไวต่อช่วงแสง	N/A

ที่มา : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิค กสิกรรมและป่าไม้ สปป .ลาว

ตารางที่ 6.4 คุณลักษณะของข้าวเจ้าพันธุ์ปรับปรุงที่นำเข้าจากต่างประเทศที่ได้รับการส่งเสริมใน สปป.ลาว

ลำดับ	ที่มา	ปีที่เผยแพร่	อายุการเก็บเกี่ยวช่วง ออกดอก	ความหอม	สภาพพื้นที่ที่เหมาะสม	คุณสมบัติอื่น ๆ	ผลผลิตเฉลี่ย ตัน / เฮกเตอร์
ขาวดอกมะลิ 105 (KDML 105)	ไทย	1975	ปลายเดือนตุลาคม	หอม	ปานกลาง , ต่ำ	ไวต่อช่วงแสง	1.6 – 2.6
กข.23 (RD 23)	ไทย	1994	125 – 130 วัน	ไม่หอม	ดอน , ปานกลาง	ไม่ไวต่อช่วงแสง	N/A
โพณงาม 4 (PNG 4)	ไทย-IRRI	1998	130 – 135 วัน	ไม่หอม	ปานกลาง , ต่ำ	ไวต่อช่วงแสง	2.0 – 3.7
CR 203	เวียดนาม	1983	125 – 130 วัน	ไม่หอม	ดอน , ปานกลาง	ไม่ไวต่อช่วงแสง	3.5

ที่มา : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิค กสิกรรมและป่าไม้ สปป .ลาว

ตารางที่ 6.5 คุณลักษณะของข้าวเหนียวพันธุ์พื้นเมืองของลาวที่ได้รับการส่งเสริมใน สปป.ลาว

ลำดับ	ที่มา	ช่วงออกดอก	ความหอม	สภาพพื้นที่ที่เหมาะสม	คุณสมบัติอื่นๆ
นางนวล	สะหวันนะเขต	ต้นตุลาคม	ไม่หอม	ปานกลาง , ดอน	สามารถปลูกได้ด้วยหลายแขวงของภาคเหนือ
หอมนางนวล	สะหวันนะเขต	ต้นถึงกลางตุลาคม	หอม	ปานกลาง , ดอน	ปลูกได้อยู่ทั้งภาคกลางและภาคใต้
หมากขม	สะหวันนะเขต	กลางตุลาคม (15-20)	หอม	ปานกลาง , ลุ่ม	ปลูกได้อยู่ภาคกลาง, ใต้ และน้ำทา
เมืองงา	อุดมไชย	กลางตุลาคม (10-15)	ไม่หอม	ปานกลาง , ลุ่ม	สามารถปลูกได้ทุกภาคของลาว
ตาเขียด	อุดมไชย	ต้นตุลาคม	ไม่หอม	ดอน , ปานกลาง	สามารถปลูกได้ทุกภาคของลาว
หมากอูง	จำปาสัก	กลางตุลาคม	ไม่หอม	ดอน , ปานกลาง	ปลูกได้อยู่ทั้งภาคกลางและภาคใต้
ดอกไม้		กลางตุลาคม	หอม	ดอน , ปานกลาง	ปลูกได้อยู่ทั้งภาคกลางและภาคใต้
สายแก้ว	หลวงพระบาง	กลางตุลาคม	ไม่หอม	ปานกลาง	สามารถปลูกได้ทุกภาคของลาว
คอแดง		กลางถึงท้ายตุลาคม	ไม่หอม	ดอน , ปานกลาง	
ไถ่น้อย	หัวพัน, เขียงขวาง	ท้ายกันยายนถึงต้นตุลาคม	หอม	ดอน , ปานกลาง	สามารถปลูกได้ด้วยหลายแขวงของภาคเหนือ
ยอนดอ		ท้ายกันยายนถึงต้นตุลาคม	ไม่หอม	ดอน , ปานกลาง	สามารถปลูกได้ด้วยหลายแขวงของภาคเหนือ
เหมือย	หลวงน้ำทา	กลางตุลาคม	ไม่หอม	ปานกลาง	สามารถปลูกได้ด้วยหลายแขวงของภาคเหนือ
อีขาว		กลางตุลาคม	ไม่หอม		
จีตมแดง		ต้นถึงกลางตุลาคม	ไม่หอม		เหมาะสำหรับทั้งภาคกลางและใต้
จีตมใหญ่		ต้นถึงกลางตุลาคม	ไม่หอม		
หอมผู้ไท		ต้นถึงกลางตุลาคม	หอม	ปานกลาง , ลุ่ม	เหมาะสำหรับทั้งภาคกลางและใต้
หอมทุ่ง	เวียงจันทน์	ท้ายกันยายน	หอม		เหมาะสำหรับทั้งภาคกลางและใต้
หอมดอ	เวียงจันทน์	ท้ายกันยายน	หอม		ปลูกได้บางแขวงของภาคเหนือ

ที่มา : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิค กลไกกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

ตารางที่ 6.6 คุณลักษณะของข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองของลาวที่ปรับปรุงใน สปป.ลาว

ลำดับ	ช่วงออกดอก	ความหอม	ความอ่อน	สภาพพื้นที่ ที่เหมาะสม
ข้าวเจ้าเปลือกแดง ข้าวเจ้าควาย	กลางถึงท้ายตุลาคม ต้นถึงกลางตุลาคม	หอม ไม่หอม	อ่อน แข็ง	ปานกลาง , ดอน ดอน

ในปัจจุบันงานวิจัยและพัฒนาด้านกลไกกรรมและป่าไม้ ของกระทรวงกลไกกรรมและป่าไม้ ของ สปป.ลาว ทั้งหมดจะอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีกลไกกรรมและป่าไม้ (NAFRI) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในงานวิจัยทุกสาขาทั้งด้านพืช ที่ประกอบไปด้วยข้าว พืชไร่ พืชสวน ด้านปศุสัตว์และประมง โดยมีศูนย์และสถานีวิจัยกระจายอยู่ทั่วประเทศ ในส่วนของงานวิจัยเกี่ยวกับข้าวจะมีศูนย์/สถานีวิจัยทดลองอยู่ 9 แห่ง ครอบคลุมทุกภาคของประเทศ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และจากการสังเกตข้อเท็จจริงของคณะนักวิจัย ตามโครงการฯ ที่ได้ไปเยี่ยมชมศูนย์/สถานีวิจัย 4 แห่ง คือ ศูนย์ค้นคว้ากลไกกรรมนาพอก นครหลวงเวียงจันทน์ สถานีวิจัยทดลองทำสะโน แขวงสะหวันนะเขต สถานีวิจัยทดลองโพนงาม แขวงจำปาสัก ศูนย์ค้นคว้ากลไกกรรมและป่าไม้ น้ำทา แขวงหลวงน้ำทา (ชื่อศูนย์/สถานีวิจัยอาจคลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริงเล็กน้อย เช่น ศูนย์ค้นคว้าข้าว ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืช เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนชื่อรวมทั้งบทบาทหน้าที่ของศูนย์/สถานีวิจัย เช่น งานวิจัยค้นคว้าและงานผลิตเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น) พบว่า ในการทำงานวิจัยและพัฒนาของศูนย์/สถานีวิจัย น่าจะมีปัญหาเกือบทุกด้าน ทั้งด้านบุคลากรที่มีนักวิจัยอยู่เพียง 1 - 3 คนต่อศูนย์/สถานีวิจัย ยกเว้นที่นาพอกที่มีเจ้าหน้าที่มากกว่าที่อื่น และส่วนหนึ่งกำลังไปศึกษาต่อต่างประเทศ งบประมาณและอุปกรณ์การวิจัยไม่เพียงพอโดยเฉพาะหลังจากโครงการช่วยเหลือจากต่างประเทศหลายโครงการได้สิ้นสุดลง รวมทั้งอุปกรณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ เช่น เครื่องอบเมล็ดพันธุ์ เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ก็ไม่มีหรือถ้ามีก็ชำรุดไม่สามารถใช้งานได้ หรือมีขนาดใหญ่เกินไปไม่เหมาะสมกับปริมาณการผลิต ดังนั้นถ้าต้องการที่จะปรับปรุงงานวิจัยและพัฒนาข้าวให้มีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องแล้ว ควรเพิ่มจำนวนนักวิจัยให้กับศูนย์/สถานีวิจัย จัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพิ่มเติม และจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอทั้งนี้หากรัฐบาลไม่มีงบประมาณเพียงพอก็อาจขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศได้เพราะงานวิจัยและพัฒนาเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งการปรับปรุงพันธุ์และเทคโนโลยีการผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะพันธุ์ที่พัฒนาขึ้นมาแล้วระยะหนึ่งที่เคยดีด้านทนต่อโรคและแมลงบางชนิด เมื่อใช้ไปนาน ๆ ความต้านทานต่อโรคและแมลงอาจลดลง นอกจากนี้สภาพนิเวศของ สปป.ลาว มีความแตกต่างกันค่อนข้างมากระหว่างภาคเหนือกับภาคกลางหรือภาคใต้ของประเทศ งานวิจัยและพัฒนาพันธุ์ต้องให้มีความหลากหลาย โดยใช้ประโยชน์จากเชื้อพันธุ์ที่ได้เก็บ

รวบรวมไว้แล้วให้มากที่สุด เช่นพันธุ์ที่ทนต่อสภาพอากาศหนาวในภาคเหนือ พันธุ์ข้าวไร่ พันธุ์ข้าวเจ้า เพื่อการส่งออก รวมทั้งพันธุ์เฉพาะถิ่นเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์(Geographical Indication) ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดในตอน 6.2.2 ต่อไป

6.2.2 พันธุ์ข้าวและเทคโนโลยีที่ชาวบ้านใช้

ตามที่กล่าวมาแล้วว่าการพัฒนาพันธุ์ข้าวของลาวเกิดผลสำเร็จและเห็นผลงานชัดเจนในช่วงตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมา โดยรัฐบาลลาวภายใต้ความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะความร่วมมือกับ IRRI ได้มีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์และกระจายพันธุ์ดีให้ชาวบ้านนำไปปลูกหลายพันธุ์ โดยเฉพาะในที่บริเวณราบลุ่มริมแม่น้ำโขงในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศ การเลือกชนิดพันธุ์ข้าวของชาวบ้านที่จะนำไปปลูกนั้นจะขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่นาของตนเองว่าเป็นที่ลุ่มหรือที่ดอนและฤดูกาลที่ปลูก กรณีที่นาค่อนข้างดอนจะเลือกพันธุ์เบาอายุสั้นเพราะปริมาณน้ำในปลายฤดูอาจไม่เพียงพอ บางพันธุ์ปลูกได้เฉพาะฤดูนาปี เพราะเป็นพันธุ์ที่ไวต่อช่วงแสง (Photoperiod Sensitive) บางพันธุ์ปลูกได้ทั้งนาปีและนาแขง เพราะเป็นพันธุ์ที่ไม่ไวต่อช่วงแสง

จากการสำรวจของสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิค กลไกกรรมและป่าไม้ พบว่าพันธุ์ที่ชาวบ้านนิยมปลูกในฤดูฝนหรือนาปี ในปัจจุบัน จำแนกตามสภาพพื้นที่และภาคแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

ชั้นความสูง	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้
ที่สูง (Upper Terrace)	พันธุ์พื้นเมือง	TDK 1-6 TSN 1-3 PNG 1-6	TDK 1-6 PNG 1, 3, 5
ที่ดอน (Middle Terrace)	พันธุ์ไก่อ้อย (ข้าวหอม) TDK 5 NTH 1	ข้าวเจ้าหอมมะลิ ข้าวเหนียวหอมนางนวล TDK 1 TDK 6 TSN 3	ข้าวเจ้าหอมมะลิ TDK 1 RD 6 PNG 1-6
ที่ลุ่ม (Low Terrace)	- ไม่มีที่ลุ่ม	RD 6 RD 8 TDK 10	RD 6 TDK 10

พันธุ์ที่นิยมปลูกทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นพันธุ์ข้าวเหนียว ยกเว้นข้าวเจ้าหอมมะลิที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศไทย โดยที่

TDK	หมายถึง	ศูนย์ค้นคว้ากลไกกรรมบ้านท่าดอกคำ (Thadokkham) ซึ่งเป็นชื่อสถานที่ที่พัฒนาพันธุ์ขึ้นมา อยู่ที่นครหลวงเวียงจันทน์
TSN	หมายถึง	สถานีทดลองท่าสะโน (Thasano) อยู่ที่แขวงสะหวันนะเขต
PNG	หมายถึง	สถานีทดลองโพนงาม (Phone Ngam) อยู่ที่แขวงจำปาสัก
NTH	หมายถึง	สถานีทดลองน้ำทา (Namtha) อยู่ที่แขวงหลวงน้ำทา
RD	หมายถึง	กรมการข้าว (Rice Department) ของประเทศไทย

ในส่วน of ข้าวนาแซง ชาวนาทั้งหมดปลูกข้าวพันธุ์ปรับปรุง สัดส่วนของการปลูกข้าวแต่ละพันธุ์ในแต่ละภาคในฤดูนาแซงแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

ภาค	พันธุ์	ร้อยละ
เหนือ	TDK 1, 5, 6	50
	NTN 1	30
	NTH 1	20
กลาง	TDK 1-6	40
	TSN 2, 3	30
	PNG 1-6	20
	NTN 1	5
	CR 203 (ข้าวเจ้า เวียดนาม)	5
ใต้	PNG 1, 3, 5, 6	50
	TDK 1, 5, 6	45
	CR 203 (ข้าวเจ้า เวียดนาม)	5

หมายเหตุ: NTN หมายถึง ชื่อพันธุ์น้ำตาล (Namthane) เป็นพันธุ์ที่พัฒนาที่สถานีทดลอง 30 เฮกแตร์ เมืองเพียงแขวงไซยะบุรี

ที่มา : สถาบันวิจัยค้นคว้า วิทยาศาสตร์ เทคนิค กลไกกรรม และป่าไม้ สปป.ลาว

สำหรับข้าวพันธุ์ CR 203 เป็นพันธุ์ข้าวเจ้าที่พัฒนาในเวียดนามโดยชาวนาจะปลูกในฤดูนาแซง เป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกเตอร์สูง แต่คนไม่นิยมบริโภคเพราะคุณภาพไม่ดี เมล็ดแข็งและหักมาก ซึ่งชาวนาจะปลูกเพื่อส่งโรงสีเพื่อสี และจำหน่ายให้กับโรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว และโรงงานทำเบียร์อีกต่อหนึ่ง

พันธุ์ข้าว ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นข้าวขาวทั้งหมด อย่างไรก็ดี ใน สปป.ลาว ยังมีข้าวอีกประเภทหนึ่งคือข้าวก่ำหรือข้าวเหนียวดำ ซึ่งมีมากมายพันธุ์เช่นเดียวกัน โดยปกติชาวนาจะไม่นิยมปลูกเป็นกิจลักษณะ แต่จะปลูกครอบครัวละเล็กน้อย เพื่อทำขนม ทำเหล้า หรือไว้บริโภคในโอกาสพิเศษเท่านั้น

ในทางปฏิบัติชาวนาบางส่วนยังนิยมปลูกข้าวหลายพันธุ์ในฤดูนาปี โดยแบ่งเป็นแปลงขนาดเล็กอยู่ในแปลงนา ผืนใหญ่ของตนเอง มีบริเวณติดต่อกัน ด้วยเหตุผลหลายประการทั้งในเรื่องของสภาพพื้นที่และการกระจายแรงงานที่เก็บเกี่ยวไม่พร้อมกัน รวมทั้งมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน คือ เพื่อบริโภคโดยตรงหรือแปรรูป ซึ่งประเด็นการปลูกหลายพันธุ์ในบริเวณใกล้เคียงกันนี้จะปัญหาหากต้องการผลิตเพื่อส่งออกในอนาคต

ในด้านการใช้เทคโนโลยีในการผลิต ชาวนาส่วนใหญ่ยังใช้ควายในการเตรียมดิน แต่ในที่ลุ่มภาคกลางและภาคใต้ได้มีการใช้รถแทรกเตอร์ โดยเฉพาะรถแทรกเตอร์ขนาดเล็กหรือรถไถเดินตามในการเตรียมดินกันมากขึ้น ส่วนภาคเหนือซึ่งปลูกข้าวไร่จะใช้วิธีหยอดหลุม การเก็บเกี่ยวยังใช้แรงงานคนยังไม่มีการใช้เครื่องจักรเกี่ยวหรือเครื่องเกี่ยววนวด (Combine) แต่ก็มีการใช้เครื่องจักรขนาดเล็กในการนวดแทนแรงงานคนซึ่งเริ่มขาดแคลนโดยเฉพาะในเมืองใหญ่ เช่น นครหลวงเวียงจันทน์ แขวงสะหวันนะเขตและแขวงจำปาสักที่มีแรงงานไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น หรือไปทำงานที่ฝั่งประเทศไทย ชาวนาใน สปป.ลาว ในอดีตมีการใช้ปุ๋ยเคมีกันน้อยมาก โดยเริ่มมีการใช้กันมากขึ้นในช่วงปี ค.ศ.1990 เป็นต้นมา หลังจากรัฐบาลได้มีการกระจายพันธุ์ปรับปรุงไปให้ชาวนาปลูก ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ตอบสนองต่อปุ๋ยมากกว่าพันธุ์พื้นเมือง โดยจะปลูกมากในฤดูนาแซงเพราะสามารถควบคุมระดับน้ำได้ อย่างไรก็ตาม การใช้ปุ๋ยยังต่ำกว่าคำแนะนำ เพราะปุ๋ยเคมีมีราคาแพงและชาวนาขาดเงินทุนในการซื้อปุ๋ยเคมี โดยจะใส่ปุ๋ยเคมีเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

อย่างไรก็ตามใน สปป.ลาว มีพันธุ์ข้าวที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นที่ชาวนาได้ปลูกกันมานานแล้ว เช่น ข้าวไถ่น้อย ข้าวก่ำและพันธุ์ข้าวไร่ต่างๆ ที่สามารถผลิตเป็นข้าวคุณภาพเพื่อการส่งออกในลักษณะเป็นสินค้าเฉพาะถิ่นหรือสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ สำหรับสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศกำลังพัฒนา แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้วได้มีการพัฒนาเรื่องนี้ไปค่อนข้างมาก เช่น กรณีของไวน์บอร์โดว์ (Bordeaux) ในฝรั่งเศสที่มีคุณลักษณะโดดเด่นเฉพาะถิ่นการกำหนดให้เป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้านั้นๆ ได้ในกรณีของข้าวในประเทศไทย ได้มีการกำหนดให้ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง (จังหวัดพัทลุง) เป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ขึ้นทะเบียนเรียบร้อยแล้ว

แล้ว เมื่อวันที่ 14 มีนาคม ค.ศ. 2006 และได้มีข้าวอีกหลายชนิดที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วหรืออยู่ในระหว่างการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ (5 จังหวัด แต่ไม่ครบทุกอำเภอ) ข้าวเสาไห้สระบุรี (จังหวัดสระบุรี) ข้าวเหนียวเขี้ยวลุงปราง (จังหวัดลำปาง) เป็นต้น สำหรับความหมายและขั้นตอนการดำเนินงานและการขอขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยย่อ มีดังนี้

1. ความหมาย

ในกรณีของประเทศไทยความหมายของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ให้ความหมายไว้ว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายความว่า ชื่อสัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว “สินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” เป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าโดยการผลิตที่มีเอกลักษณ์ มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ที่ผลิตสามารถบ่งชี้ได้ว่าเป็นสินค้าที่เกิดขึ้น ณ ที่ใดที่หนึ่ง มีลักษณะจำเพาะที่มีความพิเศษในตัวสินค้า และเกี่ยวข้องกับผู้ผลิตสินค้านั้น ลักษณะสำคัญของสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สรุปได้ ดังนี้

- เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง
- มีความเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติและมนุษย์
- เน้นผลิตกับพื้นที่ผลิต/ทรัพยากรในพื้นที่
- สินค้ามีเอกลักษณ์พิเศษแตกต่างจากสินค้าเดียวกัน
- ผู้บริโภคมั่นใจและพึงพอใจที่จะซื้อสินค้าในราคาที่สูงกว่าสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตจากที่อื่น

2. การได้มาซึ่งสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

- รวมกลุ่มผู้ประกอบการร่วมกันแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้าเพื่อศึกษาความเป็นไปได้และกำหนดคุณลักษณะ (Specification)
- รวบรวมข้อมูลสินค้าลักษณะพิเศษ ประวัติศาสตร์การผลิต
- จัดทำข้อกำหนดที่ทุกคนในชุมชนปฏิบัติได้
- ขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย (จะต้องมีกฎหมายรองรับ)
- มีกลไกการควบคุมและการใช้ GI (ตรวจรับรอง)

3. ประโยชน์ของการขอขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

- เพิ่มมูลค่าของสินค้าและเป็นเครื่องมือทางการตลาด
- ให้มีการดูแลรักษามาตรฐานของสินค้า
- ส่งเสริมอุตสาหกรรมรากหญ้าหรือ SMEs
- สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น
- เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยว

รายละเอียดจะอยู่ในเอกสาร “ข้าว GI” จัดพิมพ์โดยสำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรกฎาคม ค.ศ. 2006)

ถ้า สปป.ลาว ต้องการดำเนินการให้มีสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสากลจำเป็นจะต้องออกกฎหมายมารองรับด้วย ดูรายละเอียดในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ได้ในภาคผนวก 5

6.3 งานส่งเสริมการผลิตข้าว

ส่วนด้านงานส่งเสริมการผลิตข้าว ในปัจจุบันงานส่งเสริมการผลิตได้แยกเป็นอิสระออกจากหน่วยงานวิจัย โดยจัดตั้งเป็นกองส่งเสริมกสิกรรมและป่าไม้ (NAFES) สังกัดกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ มีฐานะเทียบเท่ากับกรมต่างๆ เช่น กรมปลูกฝัง กรมเลี้ยงสัตว์และการประมง เป็นต้น โดยจะมีหน่วยงานในระดับแขวง คือ ศูนย์ส่งเสริมกสิกรรมและป่าไม้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของแผนกกสิกรรมและป่าไม้ แขวง และในแต่ละเมืองก็จะมีห้องการ (สำนักงาน) ส่งเสริมกสิกรรมและป่าไม้ประจำเมือง อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าเมือง ภายใต้ห้องการส่งเสริมกสิกรรมและป่าไม้ประจำเมือง จะแยกออกเป็น 2 หน่วยงานย่อย คือ หน่วยงานบริหารและหน่วยงานวิชาการ ซึ่งประกอบไปด้วยงานส่งเสริมทุกสาขาทั้งด้านพืช (รวมทั้งข้าว) ปศุสัตว์และประมง โครงสร้างดังกล่าวนี้ เป็นโครงสร้างที่ได้มีการปรับปรุงล่าสุด ซึ่งเกิดจากการโยกย้ายเจ้าหน้าที่จากกรมด้านวิชาการต่างๆ ได้แก่ กรมปลูกฝัง (ด้านพืช) กรมเลี้ยงสัตว์ และการประมง กรมป่าไม้ และกรมชลประทาน มารวมไว้ในหน่วยงานระดับเมืองเพียงหน่วยงานเดียว (ภาพที่ 4.1 บทที่ 4)

การจัดโครงสร้างของงานส่งเสริมการผลิตโดยจัดตั้งเป็นกองส่งเสริมกสิกรรมและป่าไม้แห่งชาติ ในรูปแบบดังกล่าวนี้ แม้จะมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานไว้ชัดเจนแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติอาจมีปัญหาอยู่บ้าง คือ การเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยกับงานส่งเสริมในส่วนกลาง และการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานวิชาการ เช่น ศูนย์/สถานีค้นคว้าต่างๆ กับหน่วยงานส่งเสริมในพื้นที่ซึ่งยังไม่มี ความชัดเจนในทางปฏิบัติแม้จะได้มีข้อตกลงในหลักการแล้วก็ตาม ดังนั้นผู้บริหารระดับสูงสุดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดด้วย มิฉะนั้นแล้วงานด้านวิชาการส่งเสริมเฉพาะทางอาจทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่น (ระดับเมือง) อาจมีความรู้เฉพาะทาง เช่น เรื่องข้าวไม่เพียงพอที่จะให้คำแนะนำแก่ชาวนาได้

นอกจากนี้การถ่ายทอดความรู้สู่ชาวนายังไม่สามารถดำเนินการได้ตามระบบที่วางไว้ ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการแบบเฉพาะกิจภายใต้โครงการต่างๆ ที่มีงบประมาณสนับสนุนเท่านั้น ส่วนงานส่งเสริมตามปกติทำได้ค่อนข้างจำกัดเพราะไม่สามารถออกไปเยี่ยมเยียนพบปะหรือฝึกอบรมเกษตรกรได้มากนัก เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณและยานพาหนะ การพัฒนาและส่งเสริมการผลิตข้าวให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จะต้องมีเจ้าหน้าที่เข้าไปแนะนำให้มีความรู้กับชาวนาอย่างใกล้ชิด โดยมีการตั้งกลุ่ม

ชาวนาขึ้นมารองรับการถ่ายทอดความรู้และสร้างองค์กรเหล่านี้ให้เข้มแข็งเพื่อใช้เป็นเครือข่ายในการถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนการทำงานของภาครัฐ

นอกจากการส่งเสริมโดยภาครัฐแล้ว ภาคเอกชน เช่น โรงงานเบียร์ก็ได้มีการส่งเสริมการปลูกข้าวเจ้าเพื่อป้อนโรงงาน โดยการให้สินเชื่อสำหรับเมล็ดพันธุ์และปุ๋ย โรงสีบางโรงก็ทำหน้าที่ส่งเสริมโดยการจัดหาเมล็ดพันธุ์มาให้ยืมพร้อมกับปุ๋ยและรับซื้อคืนพร้อมกับหักค่าใช้จ่ายที่ให้กู้ยืมไว้แล้ว แต่ส่วนใหญ่จะไม่มีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ร่วมด้วย นอกจากนี้ยังมีองค์กรเอกชน (NGO) ต่าง ๆ ที่ได้มีการสนับสนุนในการจัดการฝึกอบรมชาวนาและจัดหาเมล็ดพันธุ์บางส่วนให้กับชาวนาในบางพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ยากจนด้วย ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมควรเข้าไปประสานงานกับองค์กรต่างๆ เหล่านี้เพื่อให้งานส่งเสริมการผลิตข้าวเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

6.4 เนื้อที่ปลูก ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ย

ข้าวเป็นอาหารหลักของคนลาว ซึ่งส่วนใหญ่นิยมบริโภคข้าวเหนียว การปลูกข้าวคือวิถีชีวิตของคนลาวเช่นเดียวกับคนไทย แต่เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถปลูกข้าวได้มากนัก ในระดับนโยบายของ สปป.ลาว ได้ตั้งเป้าประสงค์ไว้ว่าจะต้องผลิตข้าวให้เพียงพอแก่การบริโภคในประเทศ และถ้าเป็นไปได้หากมีเหลือก็จะส่งออกไปขายยังต่างประเทศด้วย

ในภาพรวม สปป.ลาว ได้มีการขยายเนื้อที่ปลูกข้าวมาโดยตลอด โดยในปี ค.ศ.1985 มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 663,487 เฮกแตร์ ในปี ค.ศ. 2006 เพิ่มขึ้นเป็น 795,545 เฮกแตร์ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 คิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.4 ต่อปี โดยเพิ่มมากที่สุดระหว่างปี ค.ศ.1998 กับ ปี ค.ศ.1999 ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 16 ในระยะเวลาเพียงปีเดียว ในด้านผลผลิตได้เพิ่มจาก 1.395 ล้านตัน เป็น 2.664 ล้านตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 91 หรือประมาณเกือบเท่าตัวในระยะ 21 ปี หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 4 ต่อปี ในส่วนของผลผลิตเฉลี่ยได้เพิ่มจาก 2.1 ตันต่อเฮกแตร์ เป็น 3.3 ตันต่อเฮกแตร์หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 2.7 ต่อปี (ตารางที่ 6.7 และภาพที่ 6.3 – 6.4)

เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค ในปี ค.ศ. 2006 พบว่าภาคกลางเป็นแหล่งที่ปลูกข้าวใหญ่ที่สุดของประเทศ คือ มีเนื้อที่ปลูก 428,550 เฮกแตร์ คิดเป็นร้อยละ 53 ของเนื้อที่ปลูกข้าวทั่วประเทศ รองลงไปเป็นภาคใต้มีเนื้อที่ปลูก 196,720 เฮกแตร์ หรือร้อยละ 24 ส่วนภาคเหนือมีเนื้อที่ปลูกใกล้เคียงกับภาคใต้คือมีเนื้อที่ปลูก 183,370 เฮกแตร์ คิดเป็นร้อยละ 23 ของเนื้อที่ปลูกทั่วประเทศ หรือถ้าจะกล่าวสรุปโดยประมาณคือ ภาคกลางมีเนื้อที่ปลูกข้าวประมาณครึ่งหนึ่งของเนื้อที่ปลูกข้าวทั่วประเทศ ส่วนที่เหลือจะปลูกในภาคใต้และภาคเหนือในจำนวนพื้นที่ที่ใกล้เคียงกันคือ ประมาณ 1 ใน 4 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั่วประเทศ สำหรับผลผลิตระดับภาคพบว่าภาคกลางมีผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 57 ของผลผลิตรวม รองลงไปเป็นภาคใต้มีผลผลิตร้อยละ 23 ส่วนภาคเหนือมีผลผลิตรวมน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 20 ของผลผลิตรวมทั้งประเทศ (ตารางที่ 6.8)

เมื่อพิจารณาเป็นรายแขวงพบว่า แขวงสะหวันนะเขตมีเนื้อที่ปลูกข้าวเป็นอันดับ 1 ของประเทศ มีเนื้อที่ปลูก 172,335 เฮกแตร์ หรือร้อยละ 21 หรือประมาณ 1 ใน 5 ของเนื้อที่ปลูกข้าว ทั่วประเทศรองลงไป

ได้แก่ แขวงจำปาสัก นครหลวงเวียงจันทน์ และสาละวัน ซึ่งมีเนื้อที่ปลูก 94,630 เฮกแตร์ 73,745 เฮกแตร์ และ 71,020 เฮกแตร์ ตามลำดับ สำหรับผลผลิตรายแขวงพบว่าแขวงสะหวันนะเขตมีผลผลิตสูงสุด คือ ร้อยละ 22 ของผลผลิตรวมทั้งประเทศ ซึ่งเกือบเท่ากับผลผลิตรวมของภาคใต้ทั้งภาค และมากกว่าผลผลิตภาคเหนือรวมทั้งภาค สำหรับแขวงที่มีผลผลิตรวม รองลงไปได้แก่ แขวงจำปาสัก และนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งมีผลผลิตรวมร้อยละ 12 และร้อยละ 11 ตามลำดับ ส่วนแขวงที่มีผลผลิตน้อยที่สุด คือ แขวงพงสาลีในภาคเหนือ และแขวงอัตตะปือในภาคใต้ ซึ่งแต่ละแขวงมีผลผลิตไม่ถึงร้อยละ 2 ของผลผลิตรวมทั้งประเทศ (ตารางที่ 6.8)

ในด้านผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกแตร์โดยรวม มีผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 ต้นต่อเฮกแตร์ เมื่อจำแนกเป็นรายภาคพบว่า ภาคกลางให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.56 ต้นต่อเฮกแตร์ ส่วนภาคเหนือให้ผลผลิตเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.97 ต้นต่อเฮกแตร์ เพราะส่วนใหญ่ปลูกข้าวไร่ ซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ยต่ำเนื่องจากปลูกพันธุ์พื้นเมือง เมื่อพิจารณาเป็นรายแขวงพบว่า นครหลวงเวียงจันทน์ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.03 ต้นต่อเฮกแตร์ เนื่องจากมีระบบชลประทานค่อนข้างดี รองลงไป ได้แก่ แขวงเวียงจันทน์ และแขวงบอลิคำไซ ที่ได้ผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และ 3.56 ต้นต่อเฮกแตร์ ตามลำดับ สำหรับแขวงสะหวันนะเขตซึ่งมีเนื้อที่ปลูกมากที่สุด มีผลผลิตเฉลี่ย 3.41 ต้นต่อเฮกแตร์ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง แต่ก็สูงกว่าผลผลิตเฉลี่ยทั้งประเทศ (ตารางที่ 6.8)

เมื่อพิจารณาเฉพาะข้าวนาปี ในปี ค.ศ. 2006 มีเนื้อที่ปลูกรวม 620,820 เฮกแตร์ โดย ภาคกลางยังคงเป็นแหล่งปลูกข้าวนาปีที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ รองลงไปเป็นภาคใต้เช่นเดียวกับข้าวมล ผลผลิตใหญ่จะอยู่ที่แขวงสะหวันนะเขตและจำปาสัก ในด้านผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาปีทั้งประเทศในปี 2006 จะเท่ากับ 3.49 ต้นต่อเฮกแตร์ โดยภาคเหนือซึ่งมีเนื้อที่น้อยที่สุดคือเพียงร้อยละ 15 ของนาปีรวมทั้งประเทศแต่ให้ผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาปีสูงสุดคือ 3.98 ต้นต่อเฮกแตร์ ขณะที่ภาคใต้มีผลผลิตเฉลี่ยต่ำสุดคือ 3.25 ต้นต่อเฮกแตร์ (ตารางที่ 6.9)

สำหรับข้าวนาแข ในปี ค.ศ. 2006 มีเนื้อที่ปลูกรวม 68,500 เฮกแตร์ โดยมีแหล่งปลูกใหญ่อยู่ในภาคกลาง ซึ่งมีเนื้อที่ปลูก 55,470 เฮกแตร์ หรือประมาณร้อยละ 80 ของเนื้อที่นาแขทั้งประเทศ เนื่องจากมีพื้นที่ชลประทานมากที่สุด โดยมีปลูกมากที่นครหลวงเวียงจันทน์และแขวงสะหวันนะเขต ส่วนภาคใต้และภาคเหนือมีเนื้อที่ปลูกข้าวนาแขใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ 10 ของเนื้อที่ปลูกข้าวนาแขรวม สำหรับผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาแขโดยรวมเท่ากับ 4.53 ต้นต่อเฮกแตร์ โดยแขวงคำม่วนมีผลผลิตเฉลี่ยสูงสุด 5.54 ต้นต่อเฮกแตร์ และต่ำสุดอยู่ที่เชียงขวาง 3.41 ต้นต่อเฮกแตร์ (ตารางที่ 6.10)

ในส่วน of ข้าวไร่ ในปี ค.ศ. 2006 มีเนื้อที่ปลูกรวม 110,320 เฮกแตร์ โดยมีการปลูกมากที่สุดในภาคเหนือคือ มีเนื้อที่ 84,970 เฮกแตร์ หรือร้อยละ 77 ของเนื้อที่ปลูกข้าวไร่รวมทั้งประเทศ รองลงไปเป็นภาคกลางมีเนื้อที่ปลูก 16,775 เฮกแตร์ หรือร้อยละ 15 ของเนื้อที่ปลูกข้าวไร่ทั้งหมด ที่เหลือ 8,575 เฮกแตร์ ปลูกในภาคใต้ สำหรับผลผลิตเฉลี่ยข้าวไร่โดยรวมเท่ากับ 1.78 ต้นต่อเฮกแตร์ และผลผลิตเฉลี่ยแต่ละภาคไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 6.11)

ตารางที่ 6.7 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยของข้าวรวมใน สปป.ลาว
ปี ค.ศ. 1985-2006

ปี	เนื้อที่ปลูก (1,000 เฮกแตร์)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (1,000 เฮกแตร์)	ผลผลิต (1,000 เมตริกตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม/เฮกแตร์)
1985	N/A	663.487	1,395.18	2,103
1986	N/A	651.751	1,450.32	2,225
1987	N/A	566.131	1,215.51	2,147
1988	N/A	556.235	1,003.38	1,804
1989	N/A	606.374	1,404.10	2,316
1990	N/A	650.300	1,491.50	2,294
1991	N/A	570.203	1,223.38	2,146
1992	N/A	608.056	1,502.30	2,471
1993	N/A	551.710	1,250.63	2,267
1994	N/A	610.960	1,577.02	2,581
1995	633.370	559.890	1,417.83	2,532
1996	561.880	553.740	1,413.50	2,553
1997	645.510	601.300	1,660.00	2,761
1998	650.220	617.540	1,674.50	2,712
1999	732.180	717.580	2,102.82	2,930
2000	763.110	719.370	2,201.70	3,061
2001	789.290	746.780	2,334.68	3,126
2002	776.360	738.100	2,416.50	3,274
2003	821.310	756.320	2,375.10	3,140
2004	797.147	770.320	2,529.00	3,283
2005	793.980	736.020	2,568.00	3,489
2006	808,640	795,545	2,663.70	3,350
อัตราการเจริญเติบโต (%)	2.59*	1.35	4.09	2.70

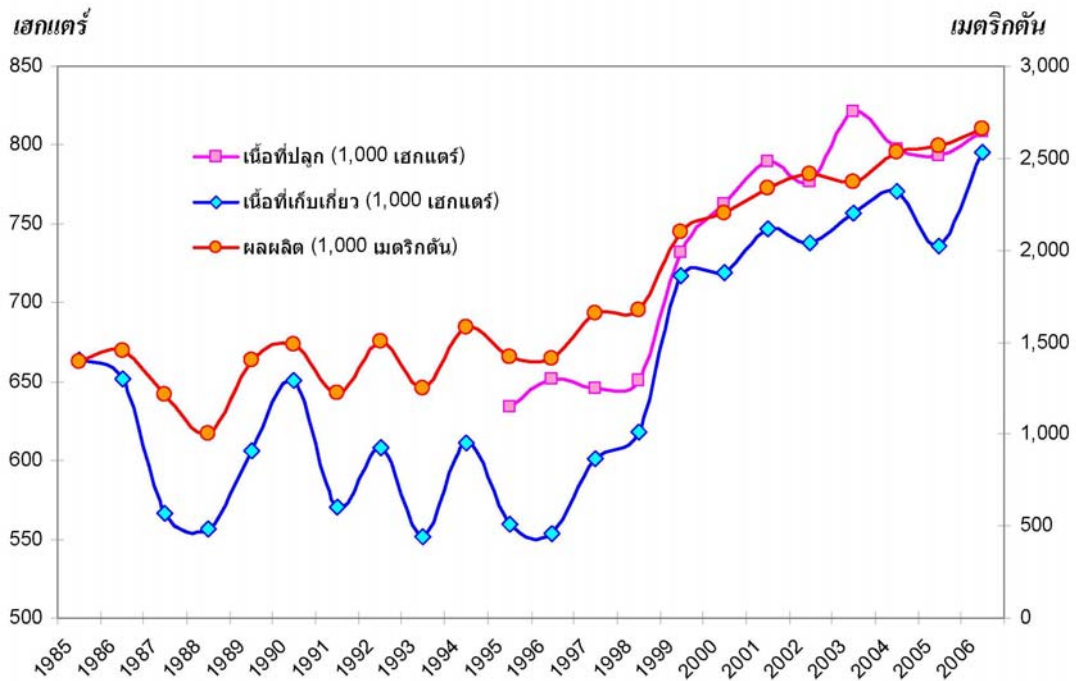
หมายเหตุ : * คัดจากปี ค.ศ. 1995 – 2006

ที่มา : กรมแผนการ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

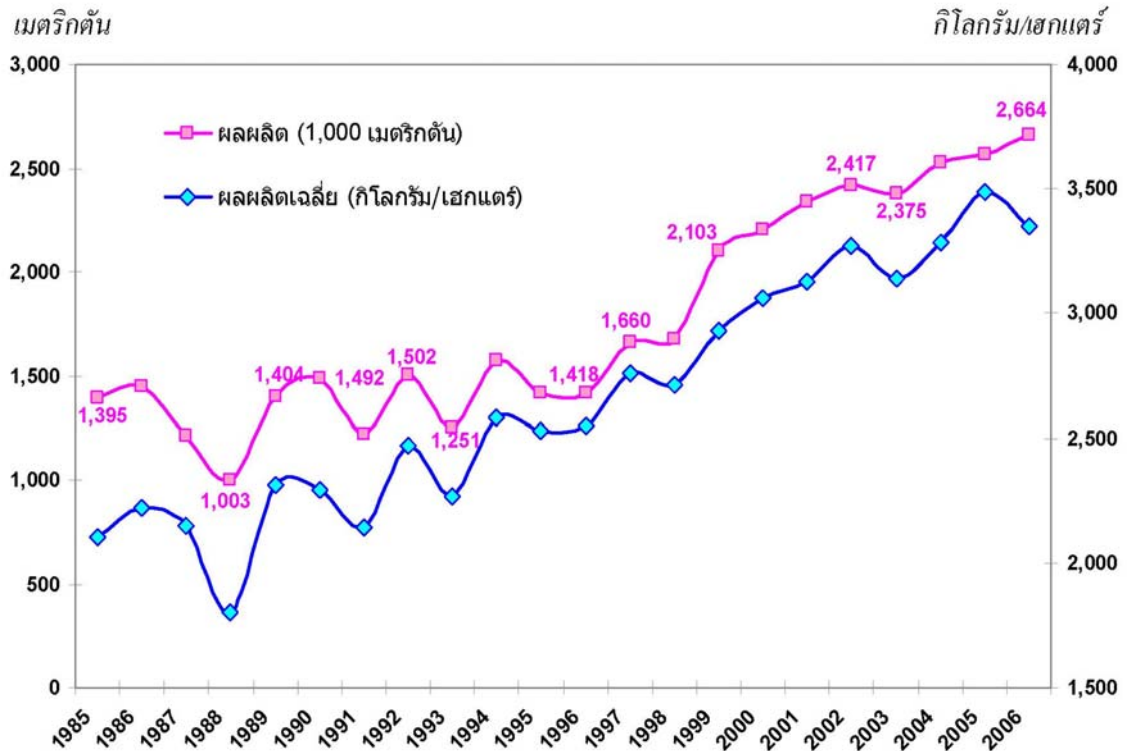
ตารางที่ 6.8 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยข้าวรวมรายแขวงของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006

แขวง/ภาค	เนื้อที่ปลูก		เนื้อที่เก็บเกี่ยว (เฮกแตร์)	ผลผลิต		ผลผลิตเฉลี่ย (ตัน/เฮกแตร์)
	เฮกแตร์	%		ตัน	%	
ภาคเหนือ	183,370	22.68	181,105	537,070	20.16	2.97
- พงสาลี	14,105	1.74	13,955	41,930	1.57	3.00
- หลวงน้ำทา	18,875	2.33	18,215	56,830	2.13	3.12
- อุดมไชย	27,065	3.35	27,065	67,100	2.52	2.48
- ป่อแก้ว	22,120	2.74	22,110	73,760	2.77	3.34
- หลวงพระบาง	34,465	4.26	33,575	84,180	3.16	2.51
- ห้วยพัน	25,335	3.13	25,335	82,390	3.09	3.25
- ไชยะบุรี	41,405	5.12	40,850	130,880	4.91	3.20
ภาคกลาง	428,550	53.00	426,845	1,518,730	57.02	3.56
- นครหลวงเวียงจันทน์	73,745	9.12	73,740	297,175	11.16	4.03
- เขียงขวาง	28,155	3.48	27,670	85,855	3.22	3.10
- เวียงจันทน์	57,750	7.14	57,750	225,100	8.45	3.90
- บลิก้าไชย	39,250	4.85	38,760	138,115	5.19	3.56
- คำม่วน	57,315	7.09	57,315	186,850	7.01	3.26
- สะหวันนะเขต	172,335	21.31	171,610	585,635	21.99	3.41
ภาคใต้	196,720	24.33	187,595	607,900	22.82	3.24
- สาละวัน	71,020	8.78	67,210	227,840	8.55	3.39
- เซกอง	9,105	1.13	8,995	27,440	1.03	3.05
- จำปาสัก	94,630	11.70	94,480	310,370	11.65	3.29
- อັดตะปือ	21,965	2.72	16,910	42,250	1.59	2.50
รวมทั้งประเทศ	808,640	100.00	795,545	2,663,700	100.00	3.35

ที่มา : วารสารสถิติการเกษตร 2006 กรมแผนการ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

ภาพที่ 6.3 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ข้าวรวม สปป.ลาว ปี ค.ศ.1985-2006

ภาพที่ 6.4 ผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ยข้าวรวม สปป.ลาว ปี ค.ศ.1985-2006

ตารางที่ 6.9 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาปีของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006

แขวง/ภาค	เนื้อที่ปลูก (เฮกแตร์)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (เฮกแตร์)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (ตัน/เฮกแตร์)
ภาคเหนือ	92,070	90,800	361,830	3.98
- พงสาลี	6,205	6,055	26,455	4.37
- หลวงน้ำทา	11,375	10,740	41,645	3.88
- อุดมไชย	11,640	11,640	40,050	3.44
- บ่อแก้ว	13,455	13,455	56,260	4.18
- หลวงพระบาง	12,225	12,115	46,080	3.80
- ห้วยพัน	11,800	11,800	54,280	4.60
- ไชยะบุรี	25,370	24,995	97,060	3.88
ภาคกลาง	356,305	355,200	1,237,130	3.48
- นครหลวงเวียงจันทน์	52,645	52,640	200,075	3.80
- เขียงขวาง	19,345	18,895	68,775	3.64
- เวียงจันทน์	49,335	49,335	192,410	3.90
- บลิกำไชย	32,375	32,275	119,985	3.72
- คำม่วน	51,515	51,515	157,820	3.06
- สะหวันนะเขต	151,090	150,540	498,065	3.31
ภาคใต้	181,445	172,820	562,440	3.25
- สาละวัน	62,620	58,810	202,240	3.44
- เซกอง	6,835	6,760	22,880	3.38
- จำปาสัก	92,230	92,080	299,770	3.26
- อັดตะปือ	19,760	15,170	37,550	2.48
รวมทั้งประเทศ	690,820	618,820	2,161,400	3.49

ที่มา : วารสารสถิติการเกษตร 2006 กรมแผนการ กระทรวงการเกษตรและป่าไม้ สปป.ลาว

ตารางที่ 6.10 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาแซงของ สปป.ลาว
ปี ค.ศ. 2006

ภาค	เนื้อที่ปลูก (เฮกแตร์)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (เฮกแตร์)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (ตัน/เฮกแตร์)
ภาคเหนือ	6,330	6,330	25,970	4.10
- พงสาลี	200	200	900	4.50
- หลวงน้ำทา	800	800	3,690	4.61
- อุดมไชย	300	300	1,200	4.00
- บ่อแก้ว	900	900	3,600	4.00
- หลวงพระบาง	1,400	1,400	6,000	4.29
- ห้วยพัน	1,500	1,500	5,410	3.61
- ไชยะบุรี	1,230	1,230	5,170	4.20
ภาคกลาง	55,470	55,470	252,910	4.56
- นครหลวงเวียงจันทน์	21,100	21,100	97,100	4.60
- เขียวขวาง	170	170	580	3.41
- เวียงจันทน์	6,700	6,700	29,430	4.39
- บลิกำไชย	3,000	3,000	12,900	4.30
- คำม่วน	5,000	5,000	27,700	5.54
- สะหวันนะเขต	19,500	19,500	85,200	4.37
ภาคใต้	6,700	6,700	31,120	4.64
- สาละวัน	3,400	3,400	17,100	5.03
- เซกอง	400	400	1,470	3.68
- จำปาสัก	2,400	2,400	10,600	4.42
- อັดตะปือ	500	500	1,950	3.90
รวมทั้งประเทศ	68,500	68,500	310,000	4.53

ที่มา : วารสารสถิติการเกษตร 2006 กรมแผนการ กระทรวงการเกษตรและป่าไม้ สปป.ลาว

ตารางที่ 6.11 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยข้าวไร่ของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006

แขวง/ภาค	เนื้อที่ปลูก (เฮกแตร์)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (เฮกแตร์)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (ตัน/เฮกแตร์)
ภาคเหนือ	84,970	83,975	149,270	1.78
- พงสาลี	7,700	7,700	14,575	1.89
- หลวงน้ำทา	6,700	6,675	11,495	1.72
- อุดมไชย	15,125	15,125	25,850	1.71
- บ่อแก้ว	7,765	7,755	13,900	1.79
- หลวงพระบาง	20,840	20,060	32,100	1.60
- ห้วยพัน	12,035	12,035	22,700	1.89
- ไชยะบุรี	14,805	14,625	28,650	1.96
ภาคกลาง	16,775	16,175	28,690	1.77
- นครหลวงเวียงจันทน์	-	-	-	-
- เขียวขวาง	8,640	8,605	16,500	1.92
- เวียงจันทน์	1,715	1,715	3,260	1.90
- บลิก้าไชย	3,875	3,485	5,230	1.50
- คำม่วน	800	800	1,330	1.66
- สะหวันนะเขต	1,745	1,570	2,370	1.51
ภาคใต้	8,575	8,075	14,340	1.78
- สาละวัน	5,000	5,000	8,500	1.70
- เซกอง	1,870	1,835	3,090	1.68
- จำปาสัก	-	-	-	-
- อັดตะปือ	1,705	1,240	2,750	2.22
รวมทั้งประเทศ	110,320	108,225	192,300	1.78

ที่มา : วารสารสถิติกสิกรรม 2006 กรมแผนการ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกแตร์ของข้าวทั้ง 3 ประเภท พบว่าในเกือบทุกแขวง ข้าวนาปรังจะให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงสุด รองลงไปเป็นข้าวนาแซงและข้าวไร่ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่ำสุด (ตารางที่ 6.12 และภาพที่ 6.5) ทั้งนี้ เนื่องจากการปลูกข้าวไร่ส่วนใหญ่ใช้พันธุ์พื้นเมืองในขณะที่ข้าวนาแซงทั้งหมดใช้ข้าวพันธุ์ปรับปรุงและปลูกในเขตชลประทานรวมทั้งมีการใช้ปุ๋ยเคมีมากกว่า ส่วนนาปีอาศัยน้ำฝนเป็นหลักและบางส่วนยังปลูกพันธุ์พื้นเมืองอยู่ อย่างไรก็ตาม มีบางแขวงคือ บ่อแก้ว หัวพัน และเชียงขวาง ผลผลิตเฉลี่ยของนาปีสูงกว่านาแซง ทั้งนี้ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของแขวงบ่อแก้วทราบว่า สาเหตุที่ข้าวนาปีของแขวงให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงกว่าข้าวนาแซงในปี ค.ศ. 2006 เนื่องจากการปลูกข้าวนาแซงในปีดังกล่าวมีน้ำไม่เพียงพอ ส่วนการปลูกข้าวนาปีในฤดูฝนปีนั้นไม่ขาดแคลนน้ำหรือไม่มีปัญหาฝนทิ้งช่วง

6.5 การผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์

พันธุ์ข้าวที่ได้มีการวิจัยและพัฒนาขึ้นมาและนำไปทดสอบในไร่นาจนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ทั้งในเรื่องผลผลิตเฉลี่ย คุณภาพการหุงต้มและความต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูพืชแล้ว ทางรัฐบาลก็จะนำไปขยายพันธุ์เพื่อจำหน่ายแจกให้ชาวนานำไปปลูกในไร่นาของตนเองต่อไป การใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพกล่าวคือ มีความบริสุทธิ์ตรงตามลักษณะประจำพันธุ์ ไม่มีพันธุ์อื่นปน และมีความงอกสูงต้นกล้ามีความแข็งแรง ก็จะทำให้การผลิตข้าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ผลผลิตสูงและผลตอบแทนที่คุ้มค่า

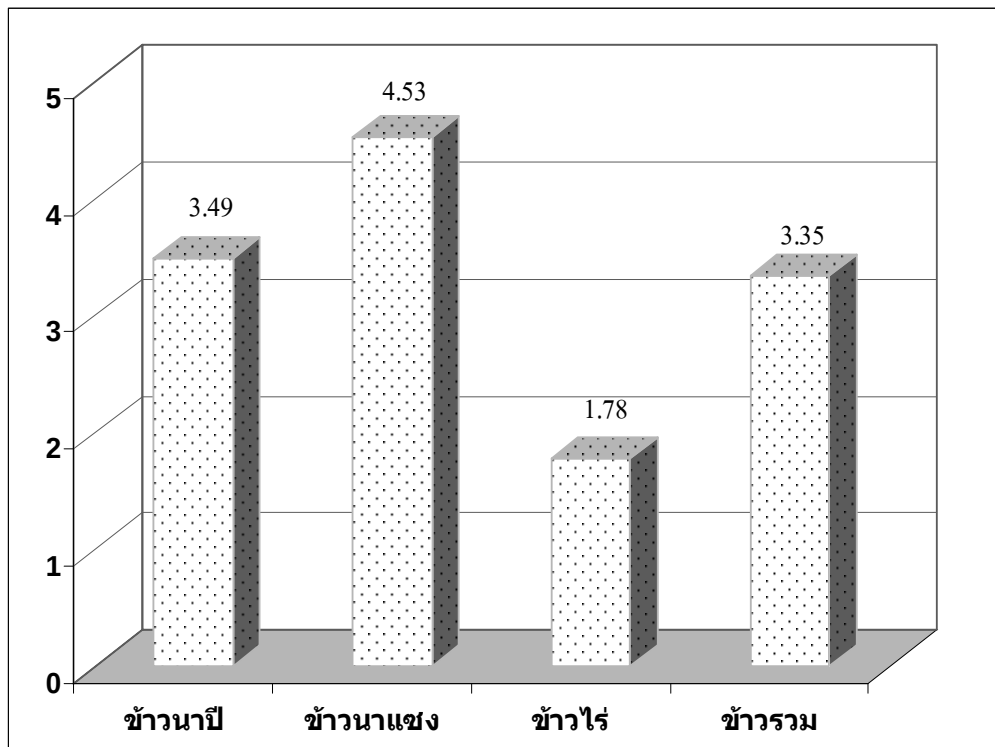
ระบบการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวในสปป.ลาวตามแผนที่วางไว้ (ภาพที่ 6.6) จะเริ่มจากการผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ (Breeder Seed) โดยศูนย์คั่นคว่ำกลีกรมนาพอก ซึ่งตามนโยบายเดิมจะผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ที่ศูนย์ฯ นี้เพียงแห่งเดียว แต่ปัจจุบันได้มอบหมายให้สถานีทดลองโพนงาม แขวงจำปาสัก (ภาคใต้) และสถานีคั่นคว่ำทดลองท่าสะโน แขวงสะหวันนะเขต (ภาคกลาง) ผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ด้วย เพราะอยู่ใกล้กับแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศ ไม่จำเป็นต้องส่งมาจากนครหลวงเวียงจันทน์ เพราะจะเสียเวลาเสียค่าใช้จ่ายสูง โดยจะผลิตเฉพาะพันธุ์ที่ตรงกับความต้องการของชาวนาในแต่ละพื้นที่ ตัวอย่างกรณีการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวของแผนกกลีกรมนาและป่าไม้แขวงบ่อแก้ว โดยซื้อจากศูนย์ตลาดค้าของกรมปลูกฝิง นครหลวงเวียงจันทน์ ในราคา กิโลกรัมละ 3,500 กีบ (12.50 บาท) ต้องเสียค่าขนส่งหลายขั้นตอนคือ จากศูนย์ถึงสถานีขนส่งนครหลวงเวียงจันทน์ 200 กีบต่อกิโลกรัม ค่าขนส่งจากนครหลวงเวียงจันทน์ถึงแขวงบ่อแก้ว 1,300 กีบต่อกิโลกรัม รวมค่าขนส่ง 1,500 กีบต่อกิโลกรัม เมื่อรวมต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์แล้วจะเท่ากับ 5,000 กีบต่อกิโลกรัม (ประมาณ 18 บาท) เมื่อรวมกับค่าขนส่งถึงเมืองหัวยทราย ซึ่งเป็นที่ทำการของแผนกกลีกรมนาและป่าไม้แขวงไปยังเมืองต่างๆ เพื่อส่งมอบให้ชาวนาต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งอีก 300 กีบต่อกิโลกรัม รวมเป็น 5,300 กีบ (ประมาณ 20 บาท) ต่อกิโลกรัม นับว่าเป็นค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงมากเมื่อเทียบกับราคามูลค่าเมล็ดพันธุ์ที่ไม่รวมค่าขนส่งคือ 3,500 กีบต่อกิโลกรัม ซึ่งเพิ่มขึ้นอีก 1,800 กีบต่อกิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 51 หรือเทียบกับราคาที่ข้าวเปลือกที่ตลาดประมาณ 2,000 - 2,500 กีบต่อกิโลกรัม เท่ากับราคามูลค่าเมล็ดพันธุ์สูงกว่าราคาข้าวเปลือกกว่าเท่าตัว

ตารางที่ 6.12 ผลผลิตเฉลี่ย จำแนกตามสภาพพื้นที่และฤดูกาลปลูกข้าวรายแขวง ปี ค.ศ. 2006

หน่วย : ตันต่อเฮกแตร์

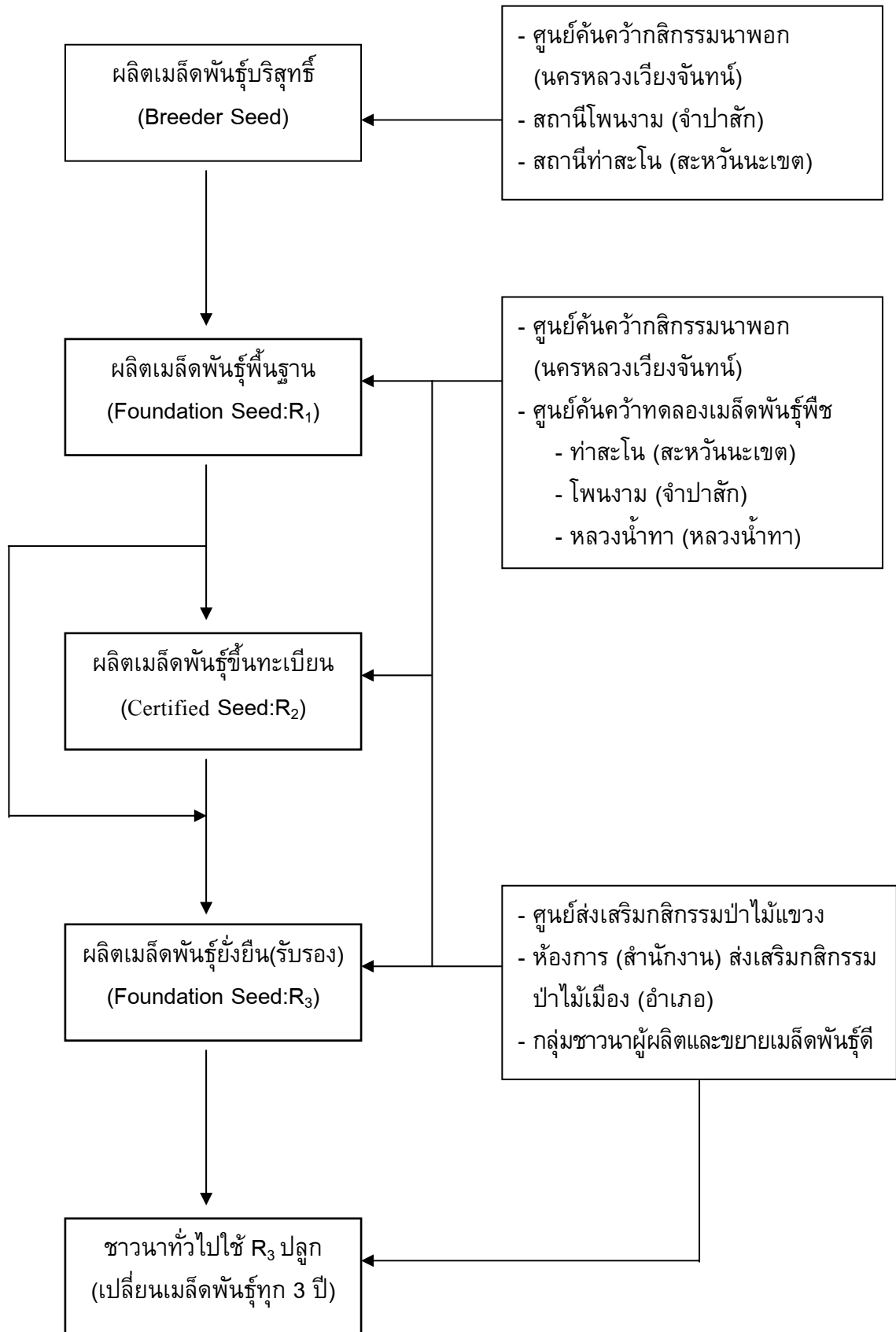
แขวง/ภาค	นาปี	นาแขง	ข้าวไร่	ข้าวรวม
ภาคเหนือ	3.98	4.10	1.78	2.97
- พงสาละ	4.37	4.50	1.89	3.00
- หลวงน้ำทา	3.88	4.61	1.72	3.12
- อุดมไชย	3.44	4.00	1.71	2.48
- บ่อแก้ว	4.18	4.00	1.79	3.34
- หลวงพระบาง	3.80	4.29	1.60	2.51
- ห้วยพัน	4.60	3.61	1.89	3.25
- ไชยะบุรี	3.88	4.20	1.96	3.20
ภาคกลาง	3.48	4.56	1.77	3.56
- นครหลวงเวียงจันทน์	3.80	4.60	-	4.03
- เขียวขวาง	3.64	3.41	1.92	3.10
- เวียงจันทน์	3.90	4.39	1.90	3.90
- บลิกำไชย	3.72	4.30	1.50	3.56
- คำม่วน	3.06	5.54	1.06	3.26
- สะหวันนะเขต	3.31	4.37	1.51	3.41
ภาคใต้	3.25	4.64	1.78	3.24
- สาละวัน	3.44	5.03	1.70	3.39
- เซกอง	3.38	3.68	1.68	3.05
- จำปาสัก	3.26	4.42	-	3.29
- อັดตะปือ	2.48	3.90	2.22	2.50
เฉลี่ยทั้งประเทศ	3.49	4.53	1.78	3.35

ที่มา : วารสารสถิติกิจกรรม 2006 กรมแผนการ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

ภาพที่ 6.5 เปรียบเทียบผลผลิตเมล็ดพันธุ์ต่อเฮกแตร์ ทั้งประเทศระหว่างข้าวนาปี ข้าวนาแซง และข้าวไร่
สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006

เมื่อได้เมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์แล้วศูนย์/สถานีค้นคว้าที่เกี่ยวข้องก็จะทำการผลิตขยายพันธุ์ เพื่อเพิ่มปริมาณเมล็ดพันธุ์อีกครั้งหนึ่ง เรียกเมล็ดพันธุ์ขั้นนี้ว่า เมล็ดพันธุ์พื้นฐาน (Foundation Seed : R_1) หรือพันธุ์หลัก โดยยังคงผลิตในสถานีทดลองเช่นเดียวกัน ต่อจากนั้นก็นำไปขยายพันธุ์ต่อจะได้เมล็ดพันธุ์ที่เรียกว่าเมล็ดพันธุ์ขึ้นทะเบียน (Registered Seed : R_2) และจะยังคงผลิตในสถานีทดลองเช่นเดียวกับ R_1 เมื่อได้ R_2 แล้วก็จะนำไปขยายอีกครั้งหนึ่งก็จะได้เมล็ดพันธุ์ยั่งยืนหรือพันธุ์รับรอง (Certified Seed : R_3) การผลิตเมล็ดพันธุ์ขั้น R_3 นี้อาจจะผลิตจาก R_1 โดยตรงก็ได้แต่ก็จะทำให้ได้ R_3 ในปริมาณที่น้อยลง ซึ่งเมล็ดพันธุ์ขั้น R_3 นี้ชาวนาทั่วไปจะนำไปปลูกและผลิตเป็นข้าวเปลือก (Grain) เพื่อการบริโภคหรือจำหน่ายได้ โดยที่ชาวนาสามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองได้อีกหลายปี แต่ข้อมูลทางวิชาการจะแนะนำให้ใช้เมล็ดพันธุ์ซ้ำเดิมที่เก็บไว้ใช้เองไม่เกิน 3 ปี เพราะถ้าเก็บไว้นานเกินไปคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ก็จะเสื่อมลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะความบริสุทธิ์ของพันธุ์ที่อาจจะมีพันธุ์อื่นปะปนเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

ภาพที่ 6.6 ระบบการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว ของกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว

บทที่ 6 สถานการณ์การผลิต การแปรรูปและการบริโภคข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

เนื่องจากการผลิตชั้น R_3 จะต้องใช้เนื้อที่ปลูกจำนวนมากเพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์เพียงพอ จึงไม่สามารถที่จะผลิตในศูนย์/สถานีทดลองของทางราชการได้ เพราะไม่มีเนื้อที่มากพอ ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงต้องปลูกในที่ของชาวนาภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์/สถานี และเมื่อได้ผลผลิตแล้วทางศูนย์/สถานีจะรับซื้อคืนในราคาและคุณภาพที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า และนำเมล็ดพันธุ์ที่ได้มาปรับปรุงคุณภาพก่อนที่จะจำหน่ายแจกเป็นเมล็ดพันธุ์ให้ชาวนาไปปลูกต่อไป ซึ่งขั้นตอนผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 นี้ ตามข้อตกลงเดิมกองส่งเสริมกสิกรรมและป่าไม้แห่งชาติจะเป็นผู้รับผิดชอบ แต่สถานการณ์ในปัจจุบันกำลังพิจารณาว่าจะมอบภารกิจนี้ให้กับสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิค กสิกรรมและป่าไม้ โดยศูนย์/สถานีต่างๆ ในสังกัดเป็นผู้รับผิดชอบเช่นเดิมก่อนโอนงานให้กองส่งเสริมฯ หรือไม่

ขั้นตอนที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ตั้งแต่ขั้นการผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ไปจนถึงขั้นเมล็ดพันธุ์รับรอง (R_3) ซึ่งทางราชการจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ และจะต้องมีงบประมาณสนับสนุน ต่อจากนั้นก็จะเป็นขั้นตอนการกระจายเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 ไปสู่ชาวนา ซึ่งขั้นตอนการกระจายเมล็ดพันธุ์นี้มีหลายรูปแบบ เช่น จำหน่ายให้กับโครงการต่างๆ ของรัฐบาลเอง หรือขององค์กรเอกชน (NGO) ซึ่งจะนำไปแจกจ่ายให้ชาวนาอีกต่อหนึ่งหรือศูนย์/สถานีจำหน่ายให้ชาวนาโดยตรง

ปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นใน สปป.ลาว ในปัจจุบันตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ไปจนถึงขั้นตอนการกระจายเมล็ดพันธุ์ คือ ขาดแคลนงบประมาณในการผลิตหรือขาดทุนหมุนเวียน และเมื่อผลิตได้แล้วไม่สามารถจะจำหน่ายได้หมด เพราะชาวนายังนิยมเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองหลายปี (เกินกว่า 3 ปี) โดยไม่มีการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์เลย ทั้งนี้อาจจะเกิดจากราคาที่จำหน่ายแพงเกินไปสำหรับชาวนา หรือไม่มีทุนพอ รวมทั้งยังไม่เชื่อมั่นในเรื่องคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ หรือยังไม่แน่ใจผลประโยชน์ที่จะได้จากการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ (ที่ต้องซื้อ)ว่าจะคุ้มค่าหรือไม่ อย่างไรก็ตามในบางแขวงก็ได้มีการจัดสรรงบประมาณจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ไปแจกให้กับชาวนารายละ 2 กิโลกรัม โดยเฉพาะผู้ที่ประสบภัยน้ำท่วม เพื่อให้ชาวนานำไปขยายพันธุ์ต่อไป หรือในกรณีปกติอาจแจกจ่ายให้ชาวนาไปปลูกแล้วขอข้าวเปลือกคืน 2 เท่าของจำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับ ซึ่งข้าวเปลือกที่ได้รับคืนจากชาวนา ทางราชการจะมอบให้กับกองทุนพัฒนาหมู่บ้านไปดำเนินการแจกจ่ายต่อไป หรือจำหน่ายเป็นเงินเข้ากับกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเกษตรกรสามารถนำกู้ยืมเพื่อไปซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ นอกจากนี้ ในบางแขวง เช่น แขวงหลวงน้ำทาที่อยู่ติดกับประเทศจีน ได้มีคนจีนนำข้าวพันธุ์ลูกผสมมาให้ชาวนาใน สปป.ลาวปลูกโดยจำหน่ายราคากิโลกรัม 12,000 กีบ (ประมาณ 43 บาท) หรือถ้าจะคืนเป็นข้าวเปลือกต้องคืน 3 เท่าของปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่รับมา นอกจากนี้ในแขวงที่ติดกับชายแดนไทย ซึ่งปลูกข้าวเหนียวเช่นเดียวกันก็ยังมีแลกเปลี่ยนพันธุ์ระหว่างชาวนาของทั้ง 2 ประเทศอยู่เป็นประจำ เนื่องจากบางพื้นที่ของ สปป.ลาว อาจไม่มีความสะดวกที่จะมารับเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานราชการของ สปป.ลาวที่อยู่ห่างไกลออกไป

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ศูนย์ค้นคว้าข้าวโพดงาม แขวงจำปาสัก พบว่าทางศูนย์ยังขาดเครื่องอบเมล็ดพันธุ์และเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ที่มีขนาดเหมาะสมเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์กับในศูนย์

ซึ่งเครื่องอบเมล็ดพันธุ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีกำลังการผลิตมากถึง 3 – 4 ตัน/ชั่วโมง หรือ 80 - 100 ตัน/วัน ดังนั้น จึงต้องมีเมล็ดพันธุ์จำนวนมากจึงจะคุ้มค่ากับการเดินเครื่อง เพราะจะเสียค่าใช้จ่ายสูง ในระยะที่ผ่านมาศูนย์ฯ ได้ผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R₂ (พันธุ์ขึ้นทะเลเบียน) ในแต่ละปี ได้ปริมาณ ดังนี้

ปี ค.ศ. 1999/00	ผลิตได้ 80 ตัน	ปี ค.ศ.2003/04	ผลิตได้ 15 ตัน
ปี ค.ศ. 2000/01	ผลิตได้ 20 ตัน	ปี ค.ศ.2004/05	ผลิตได้ 18 ตัน
ปี ค.ศ. 2001/02	ผลิตได้ 16 ตัน	ปี ค.ศ.2005/06	ผลิตได้ 13 ตัน
ปี ค.ศ. 2002/03	ผลิตได้ 30 ตัน	ปี ค.ศ.2006/07	ผลิตได้ 10 ตัน

เมล็ดพันธุ์ดังกล่าวชาวนาสามารถนำไปปลูก และเก็บไว้ใช้ได้เองอย่างน้อย 3 ปี โดยไม่เสื่อมคุณภาพถ้ารู้จักวิธีการคัดเลือกและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ สำหรับอัตราเมล็ดพันธุ์ที่แนะนำให้ชาวนาปลูกคือ 60 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ ดังนั้นเมล็ดพันธุ์ 1,000 กิโลกรัม(1 ตัน) จะปลูกได้ประมาณ 16 เฮกเตอร์ จากกำลังการผลิตสูงสุดที่ศูนย์ฯเคยผลิตได้ 80 ตัน ก็จะสามารถปลูกได้ 1,280 เฮกเตอร์ และถ้าชาวนาเก็บไว้ปลูกเอง 3 ปี เท่ากับว่าศูนย์ฯสามารถขยายพันธุ์การปลูกข้าวพันธุ์ดีได้เท่ากับ 3,840 เฮกเตอร์ ซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับเนื้อที่ปลูกข้าวของแขวงจำปาสักเพียงแขวงเดียว ซึ่งมีเนื้อที่ปลูกข้าวนาปีถึง 92,230 เฮกเตอร์ (ปี ค.ศ.2006) ดังนั้น ถ้าจะผลิตเพื่อจำหน่ายแจกให้ชาวนาไปปลูกโดยตรงให้เพียงพอภายใน 3 ปี หรือเท่ากับปีละประมาณ 30,000 เฮกเตอร์ แล้ว จะต้องใช้เมล็ดพันธุ์ถึง 1,800 ตันต่อปี ซึ่งเป็นการยากที่จะผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้ปริมาณขนาดนี้ โดยให้ศูนย์ฯเป็นผู้รับผิดชอบในการผลิต

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแม้ว่าศูนย์ฯจะผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ไม่มากนัก แต่ก็ไม่สามารถจะจำหน่ายได้หมด เพราะชาวนานิยมเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองและอาจคิดว่าราคาเมล็ดพันธุ์แพงเกินไป ซึ่งในปัจจุบันศูนย์ฯจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ในราคา 4,500 กีบต่อกิโลกรัม บางครั้งก็จะจำหน่ายให้องค์กรเอกชน (NGO) ชื้อไปแจกจ่ายให้ชาวนา หรือจำหน่ายให้กับโครงการต่างๆ ของรัฐบาล

ในส่วนของศูนย์ฯคิดว่าท่าสะโน แขวงสะหวันนะเขต ในปี ค.ศ.2007/08 ผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ 80 ตัน ซึ่งในส่วนนี้มีพันธุ์ข้าวหอมมะลิอยู่ 2-3 ตัน ที่เหลือจะเป็นพันธุ์ท่าสะโน 1,2,3,4 ทำดอกคำ 1,5,6 และ กข 6 โดยเป็นการผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R₁ (เมล็ดพันธุ์พื้นฐาน) สำหรับศูนย์ฯนี้ไม่มีปัญหาเรื่องพื้นที่ที่จะปลูกเพื่อผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ เพราะมีพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบ บริเวณสถานีหลักกิโลเมตรที่ 35 ถึง 500 เฮกเตอร์ ซึ่งศูนย์ฯมีแผนที่จะอบรมชาวนาที่เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีอยู่แล้วให้ รู้จักวิธีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมตามหลักวิชาการ ในระยะที่ผ่านมาศูนย์ฯได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการ Lao – IRRI และจากกรมปลูกฝั ง เพื่อทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นจำนวนเงินหลายล้านกีบ เพื่อนำมาปรับปรุงเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ เครื่องอบ และโรงสี และอีกส่วนหนึ่งเป็นทุนหมุนเวียนในการซื้อเมล็ดพันธุ์จากชาวนา ในปัจจุบันมีทุนหมุนเวียนประมาณ 150 ล้านกีบ สำหรับเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันกำลังการผลิต 7 ตัน/วัน (10 ชั่วโมง) และในปี ค.ศ. 2007 ได้ติดตั้งเครื่องอบเมล็ดพันธุ์ข้าว

1 เครื่องมูลค่า 40 ล้านบาท รวมทั้งโรงเรือนมูลค่า 75 ล้านบาท นอกจากนี้ศูนย์ฯ อยู่ในระหว่างเสนอโครงการปรับปรุงคุณภาพการผลิตและการบรรจุหีบห่อเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ฯต่อรัฐบาล ในวงเงิน 500,000 เหรียญสหรัฐ สำหรับศูนย์ฯนี้คิดว่าข้าวท่าสะโนแห่งนี้นับว่าเป็นศูนย์ฯหนึ่งที่มีความพร้อมในเรื่องอุปกรณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ พอสมควร และน่าจะสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้เพียงพอสำหรับภาคกลางและภาคใต้ของ สปป.ลาว แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดในเรื่องบุคลากรเพราะมีนักวิชาการระดับผู้เชี่ยวชาญเพียง 1 คน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้บริหารศูนย์ฯด้วย ปัญหาอีกประการหนึ่งซึ่งคล้ายกับศูนย์ฯอื่นๆ ก็คือ ชาวนายังไม่นิยมซื้อเมล็ดพันธุ์จากศูนย์ฯตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

สำหรับแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในภาพรวม สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิค กลไกกรรมและป่าไม้แห่งชาติ ได้กำหนดเป้าหมายที่จะผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เพียงพอความต้องการใช้ภายในประเทศและมีเหลือสำรองไว้บางส่วน โดยต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้ 60,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2010 เพื่อให้ประชาชนมีข้าวบริโภคเฉลี่ย 450-500 กิโลกรัมข้าวเปลือกต่อคนต่อปี โดยศูนย์ฯนี้คิดว่ากลไกกรรมฯจะต้องผลิตเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ให้ได้ 500 กิโลกรัม และผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R_1 ให้ได้ 50 ตัน และสำรองไว้ที่ศูนย์/สถานีอีก 10 ตัน ซึ่งจากเมล็ดพันธุ์ชั้น R_1 จำนวน 50 ตัน จะสามารถขยายเป็นพันธุ์ชั้น R_2 ได้ 400 ตัน และได้พันธุ์ชั้น R_3 จำนวน 20,000 ตันต่อฤดูกาลผลิต โดยมีการวางแผนการที่กำหนดให้แต่ละศูนย์/สถานีผลิตพันธุ์ต่างๆ ซึ่งอาจใช้พันธุ์แตกต่างกันไปตามสภาพของพื้นที่นาในแต่ละภาค ที่เป็น นาดอน นาหลุ่ม และนาทาม (น้ำท่วมถึง) ซึ่งพันธุ์ที่จะผลิตจะเป็นทั้งพันธุ์ปรับปรุงที่ให้ผลผลิตสูงทนทานต่อโรคแมลงศัตรูพืช เช่น พันธุ์ท่าดอกคำ พันธุ์โพงาม พันธุ์ท่าสะโน พันธุ์น้ำตาล และพันธุ์น้ำทา รวมทั้งพันธุ์พื้นเมืองที่มีคุณภาพดี เช่น มีกลิ่นหอม ได้แก่ พันธุ์ไก่อ้อย หอมนางนวล เป็นต้น โดยเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 จะแนะนำให้ชาวนาปลูกซ้ำได้ 3 ฤดู แล้วเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ใหม่ ดังนั้น ในระดับประเทศจะต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้จำนวน 15,000 ตันต่อฤดูเป็นอย่างน้อย ซึ่งตามแผนจะมีรายละเอียดให้แต่ละศูนย์/สถานีนำไปปฏิบัติทั้งชนิด และปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ต้องผลิตใน แต่ละชนิด โดยใช้งบประมาณเพื่อการผลิตและจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ (เครื่องอบเมล็ดพันธุ์ เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์) และปรับปรุงยุงฉางสำหรับเก็บเมล็ดพันธุ์รวม 3 ปี จำนวน 74,933 ล้านบาท ซึ่งจะแบ่งของส่วนกลาง (สถาบันค้นคว้าฯ และศูนย์/สถานีต่างๆ) และของแขวงและเมือง

ถ้าหากรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณตามที่วางแผนไว้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินงานได้ตามแผนที่วางไว้ ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ก็จะหมดไป อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นก็คือ ในระดับการผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 นั้น หน่วยงานใดจะเป็นผู้รับผิดชอบระหว่างหน่วยงานค้นคว้ากับหน่วยงานส่งเสริม เพราะเท่าที่สอบถามเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ยังไม่มีความชัดเจน ในการปฏิบัติเนื่องจากอยู่ในช่วงการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องไปปลูกนอกสถานีของทางราชการ ซึ่งจะต้องมีผู้ไปติดตามดูแลและควบคุมคุณภาพอย่างใกล้ชิด

จนเกิดความมั่นใจว่า ชาวนาจะรู้วิธีการคัดเลือกและเก็บเมล็ดพันธุ์เป็นอย่างดี และทำอย่างไรชาวนาจึงจะสนใจที่จะมาเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ใหม่เมื่อใช้ครบ 3 ปีแล้ว

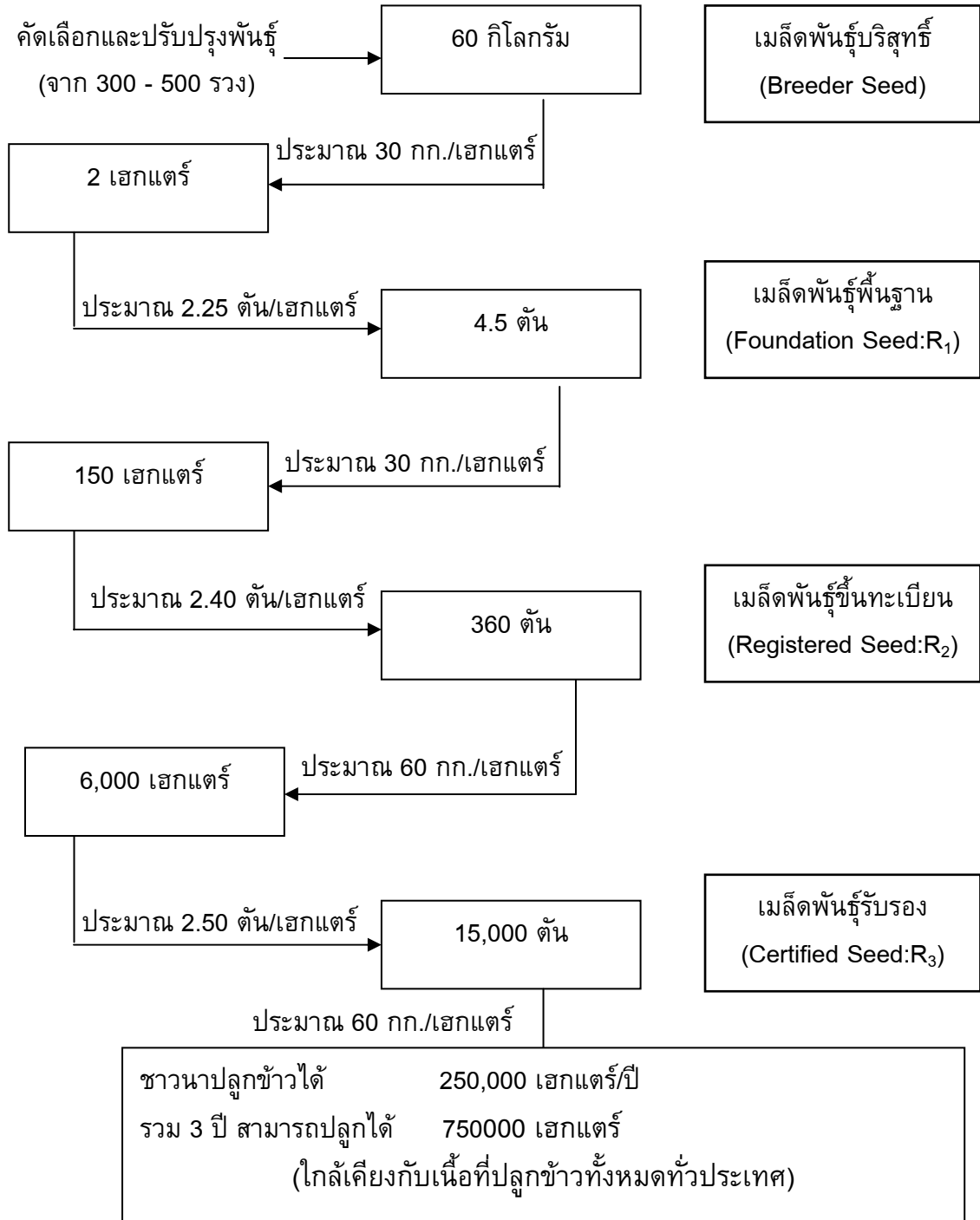
จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านมายังไม่เป็นระบบและตามแผนที่วางไว้ นอกจากนี้การผลิตพันธุ์พื้นฐาน (R_1) ไม่จำเป็นต้องผลิตถึง 50 ตัน โดยผลิตเพียง 4.5 ตัน ก็เพียงพอ (ภาพที่ 6.7) โดยการผลิตเพื่อเหลือเพื่อขาดอีกเล็กน้อยก็ได้ เนื่องจากต้องผลิตหลายพันธุ์และในชั้นเมล็ดพันธุ์ขึ้นทะเบียน (R_2) ผลิตเพียง 360 ตันก็เพียงพอ โดยจัดสรรให้ศูนย์/สถานีต่าง ๆ ผลิตตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับพื้นที่ปลูกข้าวที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของแต่ละศูนย์/สถานี ส่วนในชั้นเมล็ดพันธุ์รับรอง (R_3) ศูนย์ฯ ไม่ควรที่จะผลิตเองโดยศูนย์ฯ เพราะจะสิ้นเปลืองงบประมาณ และต้องใช้อุปกรณ์ที่มีมูลค่าการลงทุนสูงควรให้ชาวนาจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์โดยอาจเรียกว่า “ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน” หรือ “ศูนย์ข้าวชุมชน” เป็นผู้ผลิตภายใต้การกำกับดูแลด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ/สถานี โดยภาครัฐบาลให้การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์เฉพาะใน 1-3 ปีแรก และอุปกรณ์ที่จำเป็นเล็กน้อย เช่น เครื่องทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์(เครื่องสีฝัด) หรือโรงเรือนเก็บเมล็ดพันธุ์และวัสดุรองตาก เป็นต้น และให้กลุ่มชาวนาบริหารจัดการกันเอง โดยจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ในชุมชน ในสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งชาวนาในชุมชนจะมาเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ใหม่กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนทุก 3 ปี ในขณะที่ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ในศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนจะต้องไปซื้อพันธุ์ชั้น R_2 จากศูนย์ฯ/สถานี ทุกปี เพื่อคงความบริสุทธิ์ของสายพันธุ์ (ภาพที่ 6.8) ซึ่งจะเห็นได้ว่าโดยเฉลี่ยแต่ละศูนย์ฯ/สถานี จะต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R_2 เพียงประมาณ 90 ตัน เท่านั้น แต่สามารถกระจายการผลิตในชั้น R_3 ได้ถึงปีละ 15,000 ตัน อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่จะต้องออกไปติดตามดูแลการผลิตเมล็ดพันธุ์ในศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนอย่างใกล้ชิดด้วย เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี

6.6 คุณภาพของข้าว

คุณภาพของข้าวเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณา ถ้าหากต้องการผลิตเพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ข้าวที่มีคุณภาพ หมายถึง ข้าวที่เป็นไปตามมาตรฐานกำหนด โดยจะพิจารณาจากความสม่ำเสมอทั้งด้านกายภาพ เช่น ขนาดของเมล็ดข้าวสาร (สั้น/ยาว/กว้าง) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขนาดตามมาตรฐานที่ใช้ในประเทศไทยคือ

1. ข้าวเมล็ดสั้น (Short Grain) เมล็ดข้าวสารมีความยาวไม่เกิน 5.50 มิลลิเมตร
2. ข้าวเมล็ดยาวปานกลาง (Medium Grain) เมล็ดข้าวสารมีความยาว 5.51- 6.60 มิลลิเมตร
3. ข้าวเมล็ดยาว (Long Grain) เมล็ดข้าวสารมีความยาวระหว่าง 6.61-7.50 มิลลิเมตร
4. เมล็ดยาวมาก (Extra - Long Grain) เมล็ดข้าวสารมีความยาวตั้งแต่ 7.51 มิลลิเมตรขึ้นไป

นอกจากคุณสมบัติทางกายภาพแล้วคุณสมบัติทางเคมี ซึ่งเป็นส่วนประกอบของเมล็ดข้าวสารก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะเชื่อมโยงไปถึงคุณภาพของข้าวหรือวิธีการหุงต้ม เช่น ส่วนประกอบที่เป็นแป้งในเมล็ดข้าวสาร ซึ่งจะมีแป้ง 2 ชนิด คือ อมิโลเปคติน (Amylopectin) และอมิโลส (Amylose) ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

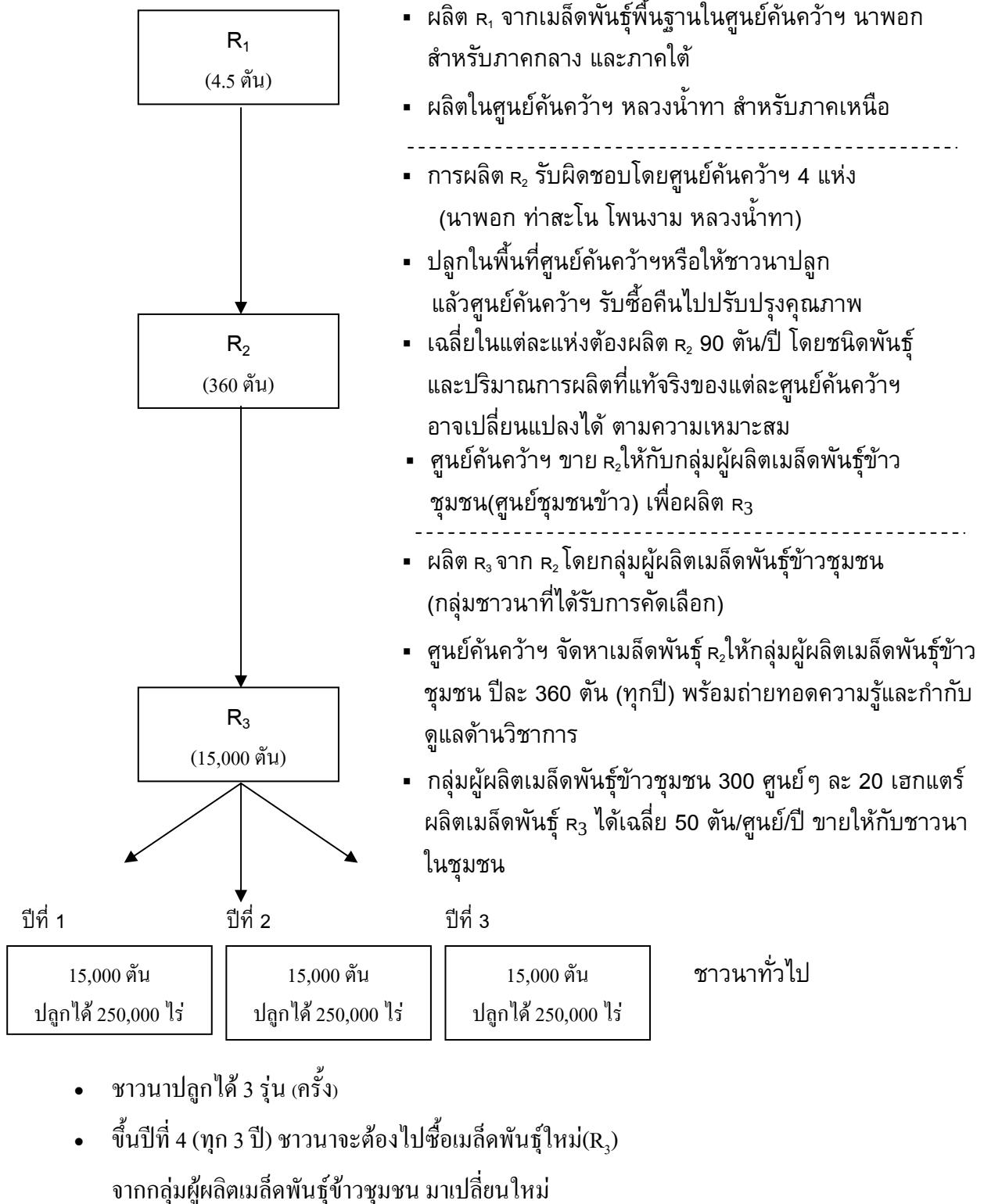

ภาพที่ 6.7 แผนผังแสดงการคำนวณปริมาณและเนื้อที่การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวรวมทุกชนิด ของ สปป.ลาว

บทที่ 6 สถานการณ์การผลิต การแปรรูปและการบริโภคข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

ภาพที่ 6.8 แนวทางการปรับปรุงระบบการกระจายเมล็ดข้าวพันธุ์ดีใน สปป.ลาว

ในข้าวเหนียวจะมีมิโลเปคติน เป็นส่วนประกอบหลักแต่มีมิโลส่น้อยมากหรือไม่มีเลย (0 – 2 %) มิโลเปคตินเป็นส่วนหนึ่งของแป้งที่ทำให้ข้าวสุกมีความเหนียว เมล็ดข้าวสุกเกาะติดกัน ดังนั้นการหุงข้าวเหนียวถ้าจะให้นุ่มต้องใช้วิธีนี้โดยใช้ไอน้ำร้อน ส่วนข้าวเจ้าจะมีแป้งอมิโลสมากกว่าข้าวเหนียวซึ่งปริมาณของแป้งอมิโลสจะมีผลต่อคุณภาพของการหุงต้มซึ่งจะทำให้ข้าวสุกมีลักษณะนุ่ม ร่วน แฉงต่างกัน ข้าวเจ้าที่มีมิโลสสูง ต้องใช้น้ำในการหุงต้มปริมาณมากเพื่อให้แป้งข้าวสุก และข้าวสุกจะร่วนไม่ติดกัน การขยายตัวของข้าวสุกจะทำให้ข้าวฟู ขนาดของเมล็ดขยายใหญ่เรียกว่าหุงขึ้นหม้อ ข้าวอมิโลสต่ำจะใช้น้ำในการหุงข้าวเหนียวและข้าวอมิโลสสูงจะใช้น้ำในการหุงข้าวมาก

การแบ่งชนิดของข้าวเจ้าตามลักษณะข้าวหุงสุก สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ข้าวสุกนุ่มเหนียว เป็นข้าวที่มีปริมาณแป้งอมิโลสต่ำประมาณ 10 - 19% เช่น พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 กข.15 (หอมมะลิเบา) กข.21 และปทุมธานี 1 เป็นต้น
2. ข้าวสุกอ่อน เป็นข้าวที่มีปริมาณแป้งอมิโลสปานกลางประมาณ 20 - 26% เช่น พันธุ์ กข.7 กข.23 สุพรรณบุรี 2 และสุพรรณบุรี 60
3. ข้าวสุกร่วน - แฉง หุงขึ้นหม้อ เป็นข้าวที่มีปริมาณอมิโลสสูงประมาณ 27 - 35% เช่น พันธุ์ชัยนาท 1 กข.11 กข.13 สุพรรณบุรี 1 สุพรรณบุรี 90 ปทุมธานี 60 เป็นต้น

นอกจากคุณสมบัติที่กล่าวมาแล้ว ยังมีคุณสมบัติอื่นๆที่เป็นสิ่งบอกถึงคุณภาพของข้าวอีก เช่น ความขาวใส หรือความแกร่งของเมล็ด โดยเฉพาะความหอม และคุณค่าทางโภชนาการที่มีแร่ธาตุและวิตามินต่างๆ เป็นต้น

คุณภาพของข้าวจะดีหรือไม่ดีนั้น จะเกิดขึ้นได้หลายขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกชนิดพันธุ์ที่ปลูก คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการปลูก วิธีการปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การสี การขนส่ง และการบรรจุหีบห่อก่อนจะไปถึงมือผู้บริโภค

พันธุ์บางพันธุ์เมื่อหุงสุกจะอ่อนนุ่ม เหมาะแก่การบริโภค บางพันธุ์จะแข็งไม่เหมาะกับการบริโภค แต่จะเหมาะแก่อุตสาหกรรมแปรรูป เป็นต้น

ด้านเมล็ดพันธุ์ ต้องใช้พันธุ์ดีที่มีความบริสุทธิ์ไม่มีพันธุ์อื่นหรือข้าววัชพืช (เช่น ข้าวแดง) ปะปน มีเปอร์เซ็นต์ความงอกสูง สามารถเจริญเติบโตเป็นต้นข้าวที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคแมลงให้ผลผลิตสูงและเต็มเมล็ดหรือเมล็ดไม่ลีบ และควรมีการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ที่เป็นเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีที่ผลิตหรือผ่านการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐทุก 3 ปี

ด้านการปลูกและการเก็บเกี่ยวควรปลูกเป็นแปลงเฉพาะพันธุ์ใดพันธุ์หนึ่งที่ต้องการ ไม่ควรปลูกใกล้ชิดกับพันธุ์อื่นๆ เพราะโอกาสที่จะปะปนกันมีสูง โดยเฉพาะในช่วงเก็บเกี่ยว ในช่วงของการดูแลรักษาที่ต้องพยายามถอนพันธุ์ปนออกให้มากที่สุด การปลูกโดยวิธีหว่านจะทำให้การถอนพันธุ์ปนหรือกำจัดวัชพืชทำได้ยากกว่าการปลูกโดยวิธีปักดำ ในช่วงเก็บเกี่ยวจะต้องเก็บเกี่ยวในระยะเวลาที่เหมาะสม คือ ไม่อ่อนเกินไปหรือแก่เกินไปเพราะจะทำให้เป็นปัญหาในการสี การเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องจักรก็ต้อง

ระมัดระวัง ถ้ามีการใช้เครื่องจักรเดียวกันเกี่ยวข้าวหลายแปลงที่ปลูกต่างชนิดกัน จะทำให้เมล็ดปะปนกันได้ ควรทำความสะอาดเครื่องจักรให้ดี แต่ใน สปป.ลาว ขณะนี้ยังไม่มีปัญหาเรื่องนี้เพราะยังไม่มีการใช้เครื่องเกี่ยวข้าว ขั้นตอนการนวดก็เช่นเดียวกันจะต้องไม่นวดปะปนกันระหว่างพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นการนวดด้วยแรงงานคนหรือใช้เครื่องจักรก็ตาม ในส่วนการขนส่งและการเก็บรักษาข้าวเปลือกก็เช่นเดียวกัน ต้องแยกขนตามชนิดของพันธุ์และเก็บแยกคนละยุ้งฉางหรือแยกคนละกองอย่างชัดเจนสำหรับแต่ละพันธุ์

กล่าวโดยสรุป สำหรับข้าวที่จัดเป็นข้าวคุณภาพต่ำ ไม่เหมาะที่จะส่งออกคือ เมล็ดข้าวสารมีสีไม่สม่ำเสมอ มีข้าวแดง ข้าวดำ ข้าวเหลืองปน มีข้าวเหนียวปนกับข้าวเจ้าหรือข้าวเจ้าปนกับข้าวเหนียว รวมทั้งมีสิ่งเจือปนอื่นๆ เกินเกณฑ์ที่กำหนด หรือมีเมล็ดข้าวหักปนมากเกินไป ซึ่งการมีเมล็ดข้าวหักหรือปลายข้าวปนมากก็จะเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งในการจัดชั้นคุณภาพของข้าว เป็นข้าว 5% ข้าว 10% หรือ 25% เป็นต้น

6.7 การแปรรูปข้าว

การแปรรูปข้าว จะแบ่งเป็นการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารของโรงสีข้าวและการแปรรูปข้าวสารของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นผลิตภัณฑ์ขนมจีน เส้นก๋วยเตี๋ยว และเบียร์ ดังนี้

6.7.1 โรงสีข้าว

จากการศึกษาพบว่า โรงสีข้าวใน สปป.ลาว สามารถแบ่งขนาดของโรงสีตามขนาดกำลังการผลิตออกได้ เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 โรงสีขนาดเล็ก กำลังการผลิตต่ำกว่า 10 ตัน (ข้าวสาร) ต่อวัน (8 ชั่วโมง)

กลุ่มที่ 2 โรงสีขนาดกลาง กำลังการผลิตระหว่าง 11 - 50 ตันต่อวัน (8 ชั่วโมง)

กลุ่มที่ 3 โรงสีขนาดใหญ่ กำลังการผลิตเกินกว่า 50 ตันต่อวัน (8 ชั่วโมง)

และจากการสำรวจและสอบถามจากผู้ประกอบการโรงสีของคณะนักวิจัยโครงการพบว่า โรงสีเกือบทั้งหมดเป็นโรงสีขนาดเล็ก (กลุ่มที่ 1) ซึ่งจะมีจำนวนแรงงานเพียงโรงละ 1-2 คน มีกำลังการผลิตระหว่าง 3.2 ตัน ต่อวัน (8 ชั่วโมง) ถึง 8.6 ตัน ต่อวัน (8 ชั่วโมง) ไม่มีโรงสีขนาดใหญ่ มีค่าใช้จ่ายในการสีเฉลี่ย 136,650 กีบ ต่อตันข้าวเปลือกและได้ค่าจ้างสีเฉลี่ย 157,700 กีบ ต่อตันข้าวเปลือก (บางโรงจะไม่คิดค่าสีแต่จะได้ปลายข้าวและรำเป็นค่าตอบแทน) มีค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาเฉลี่ย 9.7 ล้านกีบ ต่อปี (ตารางที่ 6.13) สำหรับเงินทุนก่อสร้างโรงสี (เฉพาะโรงสีสร้างมาไม่เกิน 5 ปี) เฉลี่ย 219 ล้านกีบ ต่อโรง และมีเงินทุนหมุนเวียนเฉลี่ย 1,293 ล้านกีบ ต่อโรง โดยเงินทุนหมุนเวียนจะได้รับการกู้ยืมธนาคารและของตนเอง รวมทั้งกู้จากญาติพี่น้องในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 6.14)

ตารางที่ 6.13 กำลังการผลิต (สี) ค่าใช้จ่ายในการสี ค่าจ้างสีและค่าบำรุงรักษาของโรงสี

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	เฉลี่ย
- กำลังการผลิตเฉลี่ยต่อวัน (8 ชม.) ต่อตันข้าวเปลือก	5.47	3.20	6.32	8.60	5.90
- ค่าใช้จ่ายในการสี (กิบ/ตันข้าวเปลือก)	158,333	200,000	71,600	116,667	136,650
- ค่าจ้างสี (กิบ/ตันข้าวเปลือก)	161,667	-	163,095	148,333	157,700
- ค่าบำรุงรักษาต่อปี(ล้านกิบ)	11.1	10.0	4.8	13.0	9.7

ที่มา:จากการสำรวจคณะนักวิจัยโครงการ

ตารางที่ 6.14 แหล่งเงินทุนหมุนเวียนของโรงสีและเงินทุนก่อสร้างโรงสี

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	รวม
- เงินทุนหมุนเวียนเฉลี่ยต่อโรงสี (ล้านกิบ)	2,113	1,800	360	900	1,293
เป็นของตนเอง (ราย)	2	1	2	3	8
กู้จากธนาคารของรัฐ (ราย)	2	1	3	2	8
กู้จากญาติพี่น้อง (ราย)	2	1	1	2	6
- เงินทุนก่อสร้างโรงสีเฉลี่ยต่อโรง (ล้านกิบ)	257	66	199	200	219

ที่มา: จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

สำหรับโรงสีขนาดเล็กและขนาดกลางมีคุณลักษณะ ดังนี้

โรงสีขนาดเล็ก

โรงสีขนาดเล็กจะมีสองแบบ คือ โรงสีแบบตู้และโรงสีที่ใช้หินโม่ สำหรับสีและใช้กรวยขัด โรงสีขนาดเล็กทั้งสองแบบนี้เป็นการสีข้าวเพื่อบริโภคในท้องถิ่น โดยโรงสีจะทำหน้าที่รับจ้างสีข้าวชาวนา ซึ่งโรงสีจะคิดค่าจ้างเป็นไร่และปลายข้าว ข้าวที่ได้ชาวนาจะนำไปบริโภค หากมีเหลือก็นำไปขายในตลาดหรือไปแลกเปลี่ยนสินค้า คุณภาพข้าวที่สีได้จะเป็นข้าวรวม โรงสีเหล่านี้จะมีอยู่ตามหมู่บ้านในแขวงต่างๆ บางหมู่บ้านมีมากกว่า 1 แห่ง

โรงสีขนาดกลาง

โรงสีขนาดกลางจะมีความสามารถในการสีข้าวสูงกว่า ส่วนกรรมวิธีการสีจะใช้หินสำหรับสีและใช้กรวยขัด หินโม่ที่ใช้สีประกอบด้วยหินสองแผ่น ที่วางโดยหันหน้าเข้าหากัน จานหินทั้งสองแผ่นนี้จะห่างกันเล็กน้อย พอให้เมล็ดข้าวผ่านไปได้แผ่นบนนั้นจะอยู่นิ่ง แผ่นล่างจะเป็นแผ่นหมุน โดยข้าวเปลือกที่ผ่านช่องว่างระหว่างหินทั้งสองแผ่น จะถูกหินโม่นี้กะเทาะเปลือกออก หลังจากนั้นข้าวกล้องจะถูกนำไปในกรวยขัด ซึ่งจะเป็นกรวยที่ฉาบด้วยหินขัดรอบๆ กรวยนี้จะมีแผ่นลาดตาข่ายเป็นระยะๆ ข้าวกล้องจะถูกบีบให้ผ่านระหว่างแกนยางและหินบนกรวย และจะถูกขัดเอารำออกในช่องนั้น

จากผลการสำรวจโรงสีในนครหลวงเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ แขวงสะหวันนะเขต และแขวงจำปาสัก ซึ่งแม้ว่าจะเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศก็ตามส่วนใหญ่ จะพบว่าเป็นโรงสีขนาดเล็ก ไม่มีโรงสีขนาดใหญ่เลย มีโรงสีขนาดกลางที่สีเป็นข้าวสารได้วันละ (8 ชั่วโมง) 11 - 25 ตัน บ้างแต่ไม่มากนัก และข้าวที่สีได้ก็เป็นข้าว 25% หรือ 35% ที่เรียกว่าข้าวรวมเท่านั้น โดยไม่ได้ใช้ตระแกรงกลมคัดแยกให้เป็นข้าว 5% 15% หรือ 100% เพราะหากจะสีเป็นข้าว 15% หรือ 5% จะมีข้าวหักหรือปลายข้าวออกมามาก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีตลาดรองรับหรือขายได้ในราคาถูก ทำให้ต้นทุนของข้าวคุณภาพดีที่คัดออกมามีราคาแพง ดังนั้น โรงสีข้าวจะสีข้าวเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในท้องถิ่นที่เน้นข้าวสารราคาถูกมากกว่าข้าวคุณภาพดี ซึ่งสอดคล้องกับรายได้ของประชาชน ทำให้ผู้ประกอบการไม่มีแผนที่จะปรับปรุงโรงสีให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้

สำหรับโรงสีขนาดกลางที่คณะนักวิจัยโครงการได้สอบถามและเยี่ยมชมโรงสี ซึ่งมีคุณภาพดีกว่าโรงสีอื่นๆ จำนวน 2 แห่ง คือ

1. โรงสี บริษัท ลาวฟูเฟิง จำกัด อยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนของจีน ที่นอกจากจะสีข้าวจำหน่ายและรับจ้างสีข้าวแล้ว ยังขายเครื่องสีข้าวและรับจ้างสร้างโรงสีอีกด้วย โรงสีของบริษัทมีกำลังการผลิตวันละ (8 ชั่วโมง) 20 ตัน นับว่าเป็นโรงสีข้าวที่ทันสมัยที่สุดที่มีอยู่ใน สปป.ลาว ขณะนี้ โดยใช้เครื่องสีข้าวจากสาธารณรัฐประชาชนจีน มีตระแกรงกลมสำหรับคัดเปอร์เซ็นต์ข้าว มีเครื่องขัดมัน และมีเครื่องยิงสี (Color Sorter) ที่ใช้ระบบกล้องจับสีของข้าวที่ไม่ต้องการออก เช่น ข้าวแดง และข้าวขาวปุ่น (ข้าวเหนียวที่ปนมากับข้าวเจ้า) ซึ่งนับว่าเป็นขบวนการผลิตข้าวคุณภาพดี จะเห็นได้จากการที่มีพ่อค้าข้าวจากแขวงจำปาสักนำข้าวเปลือกเข้ามาสีที่โรงสีแห่งนี้ แล้วนำกลับไปขายที่แขวงจำปาสัก เพราะสามารถขายได้ราคาดีกว่าข้าวที่สีจากโรงสีในแขวงจำปาสักเองแต่อย่างไรก็ตาม คุณภาพดังกล่าวก็ยังไม่ได้มาตรฐานที่จะส่งออก เพราะข้าวที่สีได้นั้นยังมีพันธุ์ข้าวต่างๆ ปะปนกันอยู่พอสมควร แม้จะมีสีเดียวกันก็ตาม

เครื่องยิงสี (Color Sorter) นี้ เป็นเครื่องคัดแยกเพื่อปรับปรุงคุณภาพของเมล็ดธัญพืชต่างๆ สำหรับกรณีข้าวสาร หมายถึง เครื่องจักรที่ใช้คัดแยกข้าวเมล็ดแดง เมล็ดดำ ข้าวเมล็ดเหลือง ข้าวที่มีตำหนิข้าวท้องไข่ ข้าวเปลือก รวมทั้งแยกสิ่งเจือปนอื่นๆ ออกจากข้าวสาร รวมถึงการแยกข้าวเจ้าออก

จากข้าวเหนียว หรือแยกข้าวเหนียวออกจากข้าวเจ้า (ดูความแตกต่างของสีข้าวสาร) เพื่อให้ได้ข้าวสารที่มีคุณภาพตามที่ต้องการโดยการปล่อยข้าวให้ไหลผ่านกล้อง CCD เพื่อจับความแตกต่างของสีแล้วประมวลผล สั่งให้หัวเป่าลมยิงเมล็ดข้าวที่ไม่ต้องการแยกออกไปอีกช่องหนึ่ง

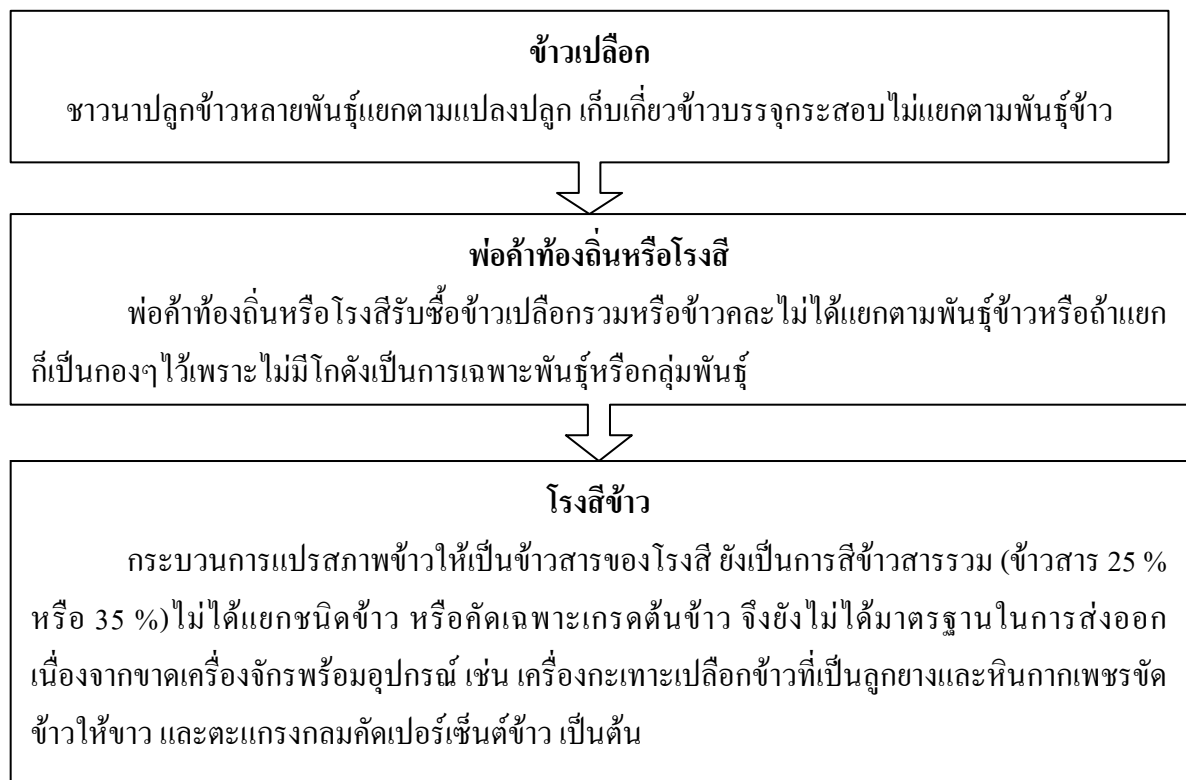
2. โรงสีข้าวของรัฐที่ตั้งอยู่แขวงเวียงจันทน์ และให้เอกชนเช่า มีกำลังการผลิตวันละ (8 ชั่วโมง) 20 ตัน เมื่อพิจารณาในเรื่องทำเลที่ตั้งนั้นเหมาะสมเพราะตั้งอยู่ในแหล่งผลิตข้าวของแขวงเวียงจันทน์ บริเวณโรงสีกว้างขวาง มีลานตากข้าวเป็นพื้นซีเมนต์ เนื้อที่ประมาณ 1 ไร่เศษ มีโกดังและยังจ้างเก็บข้าวเปลือกเป็นสัดส่วนเฉพาะมีความจุรวมประมาณ 2,500 - 3,000 ตัน พร้อมตู้อบลดความชื้น ขนาดวันละ 200 ตัน แต่ไม่มี Color Sorter และตัวโรงสีก็มีขนาดเล็ก กระพ้อเล็ก เครื่องกะเทาะข้าวเปลือก หินลูกยาง หินกลมขัดข้าวขาว และอื่นๆ มีขนาดเล็กไปทั้งหมด ทำให้ไม่สามารถปรับปรุงให้เป็นโรงสีข้าวเพื่อการส่งออกได้ หากต้องการให้สีได้คุณภาพส่งออกจะต้องสร้างร้านสีใหม่ ที่มีกำลังการผลิตวันละ 100 - 150 ตัน โดยทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงศักยภาพในการผลิตข้าวเปลือกของชาวนาในบริเวณนั้น และบริเวณใกล้เคียงว่าจะสามารถผลิตข้าวเปลือกเป็นวัตถุดิบได้ตลอดทั้งปีในปริมาณไม่น้อยกว่า 30,000 - 40,000 ตัน หรือมีเนื้อที่ปลูกประมาณ 10,000 เฮกแตร์ขึ้นไปจึงจะสอดคล้องกับกำลังการผลิตขนาดวันละ 100 - 150 ตัน

ส่วนที่แขวงจำปาสักก็มีโรงสีของแผนกแผนงานและการลงทุนแขวงที่ให้เอกชนเช่า เช่นเดียวกัน และมียังจ้างที่เก็บข้าวเปลือกและข้าวสารเป็นสัดส่วน แต่ก็จัดเป็นโรงสีขนาดเล็กคือ มีกำลังผลิตประมาณ 8 ตันต่อวัน (8 ชั่วโมง) และสีเป็นข้าวชนิด 35% ตามความต้องการของลูกค้า นอกจากนี้ในแขวงจำปาสักยังมีโรงสีขนาดกลางอีก 1 โรง เป็นของแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง ซึ่งมียังจ้างและโซลด้วย แต่ปิดกิจการสีข้าวแล้ว ใช้แต่เพียงยังจ้างในการเก็บรักษาข้าวเปลือก เมื่อมีการสั่งซื้อข้าวสารก็จะไปจ้างโรงสีขนาดเล็กของเอกชนสี จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ได้ให้เหตุผลว่าโรงสีที่มีอยู่สีข้าวไม่ได้มาตรฐาน มีข้าวหักมากเกินไป สีแล้วขาดทุนและยังไม่มีความสามารถที่จะปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้น จึงยุติการสีข้าว

จากการสำรวจของคณะวิจัยโครงการฯ พบว่า ข้าวเปลือกที่โรงสีรับซื้อจากชาวนายังเป็นข้าวเปลือกที่ปะปนกันหลายพันธุ์ เนื่องจากชาวนายังมีการปลูกข้าวหลายชนิดพันธุ์ นอกจากนี้โรงสีส่วนใหญ่ยังรับซื้อในลักษณะข้าวรวมหรือข้าวคละ แต่ก็มีบางโรงแยกเป็นกองๆ บ้างตามแหล่งที่มาของข้าวหรือแยกตามเมือง (อำเภอ) หรือกลุ่มเมืองที่นำข้าวมาจำหน่าย ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในด้านชนิดพันธุ์และคุณภาพของข้าวเปลือก เช่น โรงสีที่ปากเซ แขวงจำปาสัก ได้แบ่งข้าวเหนียวออกเป็น 3 กลุ่ม ตามเมืองที่ผลิตและนำมาจำหน่ายให้กับโรงสี ส่วนข้าวเจ้าแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ตามชนิดพันธุ์ข้าว คือ ข้าวเล็บนก ข้าวขาว ข้าวแดง หอมมะลิ และสุพรรณบุรี เป็นต้น ซึ่งจากการสอบถามเจ้าของโรงสีที่เป็นตัวอย่างในการสำรวจส่วนใหญ่มีความเห็นว่าคุณภาพของข้าวเปลือกที่ชาวนานำมาจำหน่ายให้กับโรงสียังมีคุณภาพไม่ดีและสีได้ข้าวสารที่ยังมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะส่งออก

ในด้านคุณภาพการสีข้าว นั้น เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นโรงสีขนาดเล็ก จึงสีได้ข้าวชนิด 25% - 35% เท่านั้น ซึ่งยังไม่ได้มาตรฐานเพียงพอที่จะส่งออก ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีอุปกรณ์ที่จะใช้คัดแยกขนาดของเมล็ดไม่มีเครื่องขัดมัน รวมทั้งยังไม่มีเครื่องคัดแยกข้าวตามสีหรือเครื่องยิงสี (Color Sorter) ทำให้ข้าวที่สีออกมามีสีสันที่ไม่สม่ำเสมอ กัน เหตุผลที่ผู้ประกอบการโรงสียังไม่ต้องการที่จะปรับปรุงคุณภาพของโรงสีก็คือ ราคาข้าวสารที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ต้องการในปัจจุบันนั้น ยังไม่เน้นข้าวคุณภาพมากนัก แต่จะเน้นราคาเป็นสำคัญ และถ้าโรงสีจะเพิ่มอุปกรณ์เพื่อคัดแยกปลายข้าวหรือข้าวหักออกไปเพื่อให้ได้ข้าวสารชนิด 5% หรือ 100% ก็ไม่สามารถที่จะขายข้าวส่วนที่คัดออกคือ ข้าวหักและปลายข้าวในราคาที่เหมาะสมได้ จึงทำการสีตามความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ถ้าจะต้องการส่งออกข้าวสารจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาเรื่องคุณภาพของข้าวให้ครบวงจร ตั้งแต่พันธุ์ที่ปลูก วิธีการปลูก การเก็บเกี่ยวไปจนถึงการสีข้าว

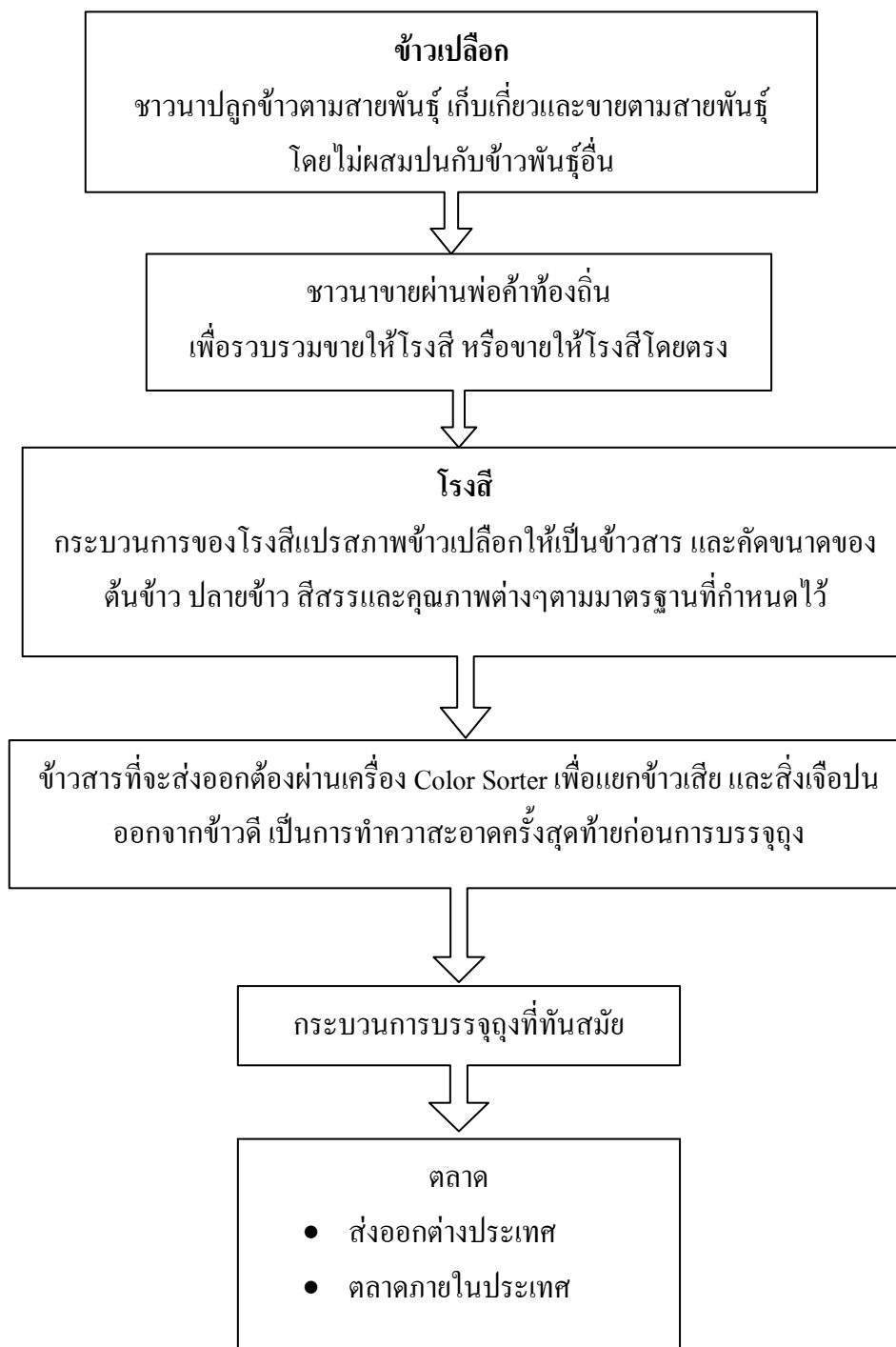
กล่าวโดยสรุป โรงสีใน สปป.ลาว เป็นโรงสีที่ทำการสีข้าวเพื่อการบริโภคในประเทศ เท่านั้นยังไม่มีโรงสีข้าวที่ได้มาตรฐาน เพื่อการส่งออกข้าว ดังนั้นหากจะมีการส่งออกข้าวจะต้องมีการจัดสร้างโรงสีข้าวที่ได้มาตรฐานขึ้นมาใหม่ หรืออย่างน้อยปรับปรุงของเดิมให้ได้มาตรฐาน ทั้งนี้จะต้องมีการปรับปรุงคุณภาพข้าวเปลือกควบคู่กันไปด้วย สำหรับกระบวนการแปรรูปข้าวเปลือกของโรงสีใน สปป.ลาว ในปัจจุบัน แสดงไว้ในภาพที่ 6.9

ภาพที่ 6.9 กระบวนการแปรรูปข้าวเปลือกของโรงสีจากการสำรวจ

เมื่อพิจารณาสภาพโรงสีข้าวของ สปป.ลาว ที่มีอยู่แล้ว การพัฒนาโรงสีเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพให้สามารถสีข้าวเพื่อการส่งออกได้ในอนาคต คณะนักวิจัยเห็นควรต้องดำเนินการใน 3 เรื่อง ดังนี้

1. กระบวนการแปรรูปสภาพของโรงสีที่จะสีข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสารคุณภาพดี เพื่อการส่งออก ควรจะมีขั้นตอนดังนี้(ภาพที่ 6.10)

ภาพที่ 6.10 กระบวนการสีข้าวมาตรฐานการส่งออก

2. โรงสีของรัฐที่ตั้งอยู่ ณ แขวงเวียงจันทน์ซึ่งปัจจุบันประสบปัญหาในการประกอบการสามารถนำมาปรับปรุงใหม่ และวางระบบบริหารจัดการ ให้เป็นต้นแบบในการผลิตข้าวเพื่อการส่งออกของ สปป.ลาว ได้ กล่าวคือ

2.1 มีความพร้อมในการอบลดความชื้นข้าวเปลือก โดยมีตู้อบข้าวเปลือกขนาดวันละ 200 ตัน มีโกดังสำหรับเก็บข้าวเปลือกได้มากกว่า 5,000 ตัน แต่อุปกรณ์ร้านสีที่เป็นส่วนเครื่องจักรที่จะแปรสภาพข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสารนั้น มีขนาดเล็กมาก มีกำลังการผลิตวันละ 10 ตัน ไม่สอดคล้องกับงานที่จะทำ จำเป็นต้องรื้อทิ้ง แล้วสร้างใหม่ให้มีขนาดกำลังผลิตวันละ 200 ตัน

2.2 คณะวิจัยได้ประมาณการลงทุนในสถานที่ดังกล่าว โดยก่อสร้างโรงสีข้าวเปลือกกำลังผลิต 200 ตัน เพื่อให้เป็นส่วนรองรับโครงการผลิตเพื่อเป้าหมายการส่งออกของ สปป.ลาว ดังนี้

2.2.1 ก่อสร้างร้านสี เครื่องจักร ประมาณ 50 ล้านบาท

พร้อมระบบไฟฟ้าและเครื่อง Color Sorter

2.2.2 รถคัดและอุปกรณ์ประจำโรงสี ประมาณ 4 ล้านบาท

2.2.3 ก่อสร้างโรงสี ครอบคลุมส่วนร้านสี ประมาณ 8 ล้านบาท

และบริเวณกองข้าวในกระบวนการผลิต

รวมมูลค่าการลงทุนเพิ่มทั้งหมด 62 ล้านบาท

2.3 ความต้องการใช้ข้าวเปลือกที่จะแปรสภาพเป็นข้าวสารเดือนละ 4,000 ตัน คิดเป็นปีประมาณปีละ 40,000 ตัน ประเมินขึ้นต่ำว่าจะมีกำไรสุทธิจากการผลิตตันละ 400 บาท ดังนั้นจะใช้เวลาในการคืนทุนเท่ากับ 3.8 ปี

3. สปป.ลาว มีศักยภาพที่จะพัฒนาการผลิตข้าวเพื่อการส่งออก โดยใช้โอกาสจากสิทธิ GSP ที่ สปป.ลาว ได้จากประเทศพัฒนาแล้วในการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีนำเข้าจาก สปป.ลาว ซึ่งเป็นโอกาสหลักที่จะทำให้ความประสงค์บรรลุความสำเร็จได้

แต่ สปป.ลาว ต้องมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในขั้นตอนที่สำคัญที่สุดและยากที่สุด คือการผลิตของชาวนา โดยเริ่มตั้งแต่สายพันธุ์ข้าว การดูแลการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา และหลังการเก็บเกี่ยวที่เรียกรวมกันว่า GAP (Good Agricultural Practice) ส่วนขั้นตอนของการแปรสภาพข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสารนั้นไม่ใช่ปัญหาหลัก เพราะถ้ามีเงินลงทุนพร้อม เครื่องจักรจะเป็นผู้ทำงานให้ ก็จะได้ข้าวสารที่คุณภาพดีตามความต้องการ สำหรับขั้นตอนสุดท้ายคือ ตลาดซึ่งมีรองรับอยู่พร้อมแล้ว ดังที่ได้กล่าวมา

6.7.2 โรงงานอุตสาหกรรมเบียร์

จากการสำรวจโรงงานเบียร์ที่มีอยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 3 โรง เป็นของบริษัทเบียร์ลาว 2 โรง อยู่ที่นครหลวงเวียงจันทน์ 1 โรง และแขวงจำปาสักอีก 1 โรง (กำหนดเปิดดำเนินการประมาณปลายปี ค.ศ. 2008) และบริษัทเบียร์ไทเกอร์ อยู่ที่นครหลวงเวียงจันทน์ 1 โรง ขณะนี้เริ่มทดสอบการผลิตเบียร์

สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการคือ ข้าวสารเจ้าชนิดแข็ง ประเภทข้าวท่อนหรือปลายข้าวรวม ประมาณปีละ 10,000 - 12,000 ตัน ในปัจจุบันส่วนหนึ่งจะใช้ข้าวเจ้าพันธุ์ CR 203 ที่ปลูกใน สปป.ลาว เป็นพันธุ์ที่พัฒนาขึ้นที่เวียดนาม ซึ่งให้ผลผลิตสูงและเป็นข้าวแข็งเหมาะกับโรงงานอุตสาหกรรม แต่ไม่เหมาะกับการบริโภคโดยตรง และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นปลายข้าวเจ้าที่นำเข้าจากประเทศไทยและเวียดนาม เนื่องจากผลผลิตในประเทศไม่เพียงพอ แม้ว่าทางโรงงานเบียร์จะมีการส่งเสริมการปลูกข้าวเจ้าชนิดนี้ด้วยก็ตาม

6.7.3 โรงงานอุตสาหกรรมเส้นก๋วยเตี๋ยว และขนมจีน

จากการสำรวจความต้องการข้าวสารเจ้าที่ใช้อุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อทำเส้นก๋วยเตี๋ยวและเส้นขนมจีน พบว่าโรงงานก๋วยเตี๋ยวต้องการข้าวเฉลี่ยปีละ 100 ตันต่อโรง ซึ่งทั้งประเทศมีโรงงานประมาณ 119 โรง ความต้องการในส่วนนี้โดยประมาณจะเท่ากับ 12,000 ตันต่อปี ส่วนโรงงานทำเส้นขนมจีนปริมาณความต้องการเฉลี่ยปีละ 50 ตันต่อโรง และมีโรงงานทั้งหมดประมาณ 107 โรง ความต้องการใช้ข้าวสารเจ้าโดยประมาณจะเท่ากับ 6,000 ตันต่อปี ซึ่งส่วนหนึ่งจะนำเข้าแป้งข้าวเจ้าจากประเทศไทย

ดังนั้นความต้องการข้าวสารเจ้าเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปทั้ง 3 ชนิด รวมกันแล้วมีโดยประมาณ 30,000 ตันต่อปี

6.8 การบริโภคข้าว

ประชาชนลาวบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักทั้ง 3 มื้อ และเกือบทั้งหมดบริโภคข้าวเหนียว ยกเว้นบางชนเผ่า เช่น ชาวม้งหรือเย้าที่บริโภคข้าวเจ้า และคนในเมือง นอกจากบริโภคโดยตรงแล้วยังมีการบริโภคก๋วยเตี๋ยว (เฟอ) และขนมจีน (ข้าวปุ้น) ที่ทำจากแป้งข้าวเจ้าในบางมื้อ จากรายงานผลการสำรวจรายจ่ายและการบริโภคของประชาชนลาวในปี ค.ศ. 2002/03 (LECS 3) พบว่า คนลาวบริโภคข้าวสารโดยเฉลี่ยเท่ากับ 575 กรัมต่อคนต่อวัน หรือเท่ากับประมาณ 210 กิโลกรัม ข้าวสารต่อคนต่อปี หรือคิดเป็นข้าวเปลือกจะเท่ากับ 350 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ในการศึกษาตามโครงการนี้ได้มีการสำรวจอัตราการบริโภคข้าวของชาวนาที่เป็นตัวอย่างใน 3 แขวง กือนครหลวงเวียงจันทน์ สะหวันนะเขตและจำปาสักด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ หรือประมาณร้อยละ 99 เป็นข้าวที่ปลูกเอง และเป็นข้าวเหนียว โดยเฉลี่ยทั้ง 3 แขวง พบว่าอัตราการบริโภคข้าวเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 197 กิโลกรัม โดยแขวงสะหวันนะเขต มีอัตราการบริโภคสูงสุดเท่ากับ 203 กิโลกรัม และแขวงจำปาสักมีอัตราการบริโภคต่ำสุดเท่ากับ 188 กิโลกรัมข้าวสาร อย่างไรก็ตามทั้ง 3 แขวงก็มีอัตราการบริโภคไม่แตกต่างกันมากนัก (ตารางที่ 6.15) และมีอัตราการบริโภคเฉลี่ยใกล้เคียงกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ LECS 3 ซึ่งมีอัตราการบริโภคเฉลี่ยสูงกว่าเล็กน้อย ดังนั้นจึงจะใช้ข้อมูลจาก LECS 3 เป็นฐานในการประมาณการบริโภคข้าวโดยภาพรวมของประเทศ เพราะมีจำนวนตัวอย่างมากกว่า แม้จะเป็นข้อมูลเก่ากว่าก็ตาม เพราะในการคำนวณปริมาณข้าวคงเหลือเพื่อการส่งออกน่าจะปลอดภัยกว่า โดยเฉพาะยังมีบางแขวงที่ยังมีข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภค

ตารางที่ 6.15 ปริมาณการบริโภคข้าวสารของครอบครัวชาวนา

หน่วย : กก./คน/ปี

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	เฉลี่ย	%
ปริมาณที่บริโภคทั้งหมด	200.58	202.53	187.95	196.58	100.0
- ข้าวที่ปลูกเอง	198.79	202.28	185.44	195.08	99.2
ข้าวเหนียว	194.15	198.86	184.66	192.33	97.8
ข้าวเจ้า	4.64	3.42	0.78	2.75	1.4
- ซื้อ	1.79	0.25	2.51	1.50	0.8
ข้าวเหนียว	0.68	0.25	2.35	1.15	0.6
ข้าวเจ้า	1.11	-	0.16	0.35	-

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

จากอัตราการผลิตบริโภค 350 กิโลกรัมข้าวเปลือกต่อคนต่อปีดังกล่าว เมื่อคำนวณเป็นความต้องการบริโภคของคนทั้งประเทศในปี ค.ศ. 2006 ซึ่งมีประชากรประมาณ 5,747,000 คน จะเท่ากับ 2.011 ล้านข้าวเปลือก และเมื่อเทียบกับผลผลิตข้าวเปลือกรวมในปี ค.ศ. 2006 ที่ผลิตได้เท่ากับ 2.664 ล้านตัน ก็นับว่าเพียงพอต่อการบริโภคในภาพรวม หากไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น แต่ในความเป็นจริงแล้วผลผลิตส่วนหนึ่งต้องเก็บไว้ทำพันธุ์ และนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น เช่น ทำเหล้า เลี้ยงสัตว์ ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว ทำเส้นขนมจีน รวมทั้งมีการสูญเสียภายหลังการเก็บเกี่ยว (Post Harvest Lost) ซึ่งจากการประมาณการโดย FAO (จากเอกสาร Rice Supply/Demand Balance, 2002 - 2005 ของกรมแผนงานกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาว) ซึ่งเป็นข้อมูลปี 1995 พบว่า การสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวสูงถึงร้อยละ 12 ของผลผลิต ในส่วนของการใช้เมล็ดพันธุ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนาดำจะใช้เมล็ดพันธุ์น้อยกว่านาหว่าน หรือนาหยอด (ข้าวไร่) โดยกรมแผนงานได้ประมาณไว้เท่ากับร้อยละ 3 ของผลผลิตหรือเฉลี่ย 95 กิโลกรัมต่อเฮกตาร์ และการใช้ประโยชน์อื่นๆ อีกเพียงเล็กน้อย คือ ประมาณร้อยละ 2 ของผลผลิต ดังนั้น โดยรวมประมาณการใช้ประโยชน์อื่นๆ นอกจากเพื่อบริโภคโดยตรงแล้วจะเท่ากับร้อยละ 17 ของผลผลิตทั้งหมด เมื่อคำนวณเป็นผลผลิตที่ต้องการในส่วนนี้จะเท่ากับ 0.453 ล้านตันข้าวเปลือก เมื่อรวมความต้องการทั้งหมดจะเท่ากับ 2.464 ล้านตันข้าวเปลือก และเมื่อเทียบกับผลผลิตรวมจะมีผลผลิตเหลือเกินความต้องการอยู่ประมาณ 0.2 ล้านตันข้าวเปลือก

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในภาพรวมในปี ค.ศ. 2006 จะมีข้าวเหลือเกินความต้องการก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายแขวงแล้วพบว่า มี 10 แขวง จาก 17 แขวง ที่ผลิตข้าวได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ซึ่งส่วนใหญ่ (6 แขวง) อยู่ในภาคเหนือที่มีพื้นที่ปลูกข้าวน้อยและปลูกข้าวไร่ ซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ยต่ำเป็นส่วนใหญ่ โดยในภาคเหนือผลิตได้ไม่พอกับการบริโภคทุกแขวง ยกเว้นแขวงบ่อแก้ว ส่วนภาคกลาง มี 2 แขวง ได้แก่ แขวงเชียงขวางและนครหลวงเวียงจันทน์ และภาคใต้มี 2 แขวง ได้แก่ แขวงเซกอง และอัตตะปือ ที่ผลิตไม่พอต่อการบริโภคภายในแขวง (ตารางที่ 6.16)

บทที่ 6 สถานการณ์การผลิต การแปรรูปและการบริโภคข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพผลในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 6.16 ผลผลิตข้าวและความต้องการบริโภคข้าว และความต้องการด้านอื่นๆ รายแขวง ปี ค.ศ.2006

หน่วย: ตันข้าวเปลือก

แขวง/ภาค	ประชากร (พันคน)	ผลผลิตรวม ข้าวเปลือก	ปริมาณความ ต้องการบริโภค	ปริมาณ ความต้องการ ด้านอื่น	ปริมาณ ความ ต้องการรวม	ปริมาณเหลือ (ขาด)
ภาคเหนือ	1,787	537,070	625,450	91,302	716,752	(179,682)
- พงสาลี	168	41,930	58,800	7,128	65,928	(23,998)
- หลวงน้ำทา	149	56,830	52,150	9,661	61,811	(4,981)
- อุดมไซย	272	67,100	95,200	11,407	106,607	(39,507)
- บ่อแก้ว	149	73,760	52,150	12,539	64,689	9,071
- หลวงพระบาง	415	84,180	145,250	14,311	159,561	(75,381)
- หัวพัน	288	82,390	100,800	14,006	114,806	(32,416)
- ไชยะบุรี	346	130,880	121,100	22,250	143,350	(12,470)
ภาคกลาง	2,808	1,518,730	982,800	258,185	1,240,985	277,745
- นครหลวงเวียงจันทน์	712	297,175	249,200	50,520	299,720	(2,545)
- เขียวขวาง	246	85,855	86,100	14,595	100,695	(14,840)
- เวียงจันทน์	430	225,100	150,500	38,267	188,767	36,333
- บลิดำไซย	233	138,115	81,550	23,480	105,030	33,085
- กำม่วน	345	186,850	120,750	31,765	152,515	34,335
- สะหวันนะเขต	842	585,635	294,700	99,558	394,258	191,377
ภาคใต้	1,152	607,900	2,414,650	556,175	2,970,825	101,356
- สาละวัน	333	227,840	116,550	38,733	155,283	72,557
- เซกอง	87	27,440	30,450	4,665	35,115	(7,675)
- จำปาสัก	617	310,370	215,950	52,763	268,713	41,657
- อັดตะปือ	115	42,250	40,250	7,183	47,433	(5,183)
รวม	5,747	2,663,700	2,011,450	452,831	2,464,281	199,419

หมายเหตุ : 1. ข้อมูลประชากรและผลผลิตข้าวได้จากวารสารสถิติกิจกรรม 2006 กรมแผนการ กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาว

2. อัตราการบริโภค เท่ากับ 575 กรัมต่อคนต่อวัน(ข้าวสาร) หรือเท่ากับ 350 กิโลกรัมข้าวเปลือกต่อคนต่อปี

3. ความต้องการด้านอื่น ได้แก่ ทำพันธุ์ การแปรรูป และการสูญเสียหลังเก็บเกี่ยว17% ของผลผลิต

4. อัตราการบริโภคและความต้องการด้านอื่นๆ อ้างอิงจากเอกสาร Rice Supply/Demand Balance, 2002-2005 ของกรม
แผนงานกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาว

ที่มา : จากการคำนวณของคณะนักวิจัยโครงการ

บทที่ 7

สภาพการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนของชาวนา

7.1 สภาพการผลิตของชาวนา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้สัมภาษณ์ชาวนาในพื้นที่การปลูกข้าวนาปีและข้าวนาแขงในแขวงต่างๆ ได้แก่ นครเวียงจันทน์ สะหวันนะเขต จำปาสัก โดยข้อมูลที่สำคัญจะครอบคลุมตั้งแต่การถือครองที่ดิน จำนวนสมาชิกของครัวเรือน การใช้พื้นที่ปลูกข้าว การใช้ปัจจัยการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าว สำหรับข้าวไร่สำรวจในแขวงบ่อแก้วและหลวงน้ำทา ส่วนข้าวเจ้าพันธุ์ CR 203 เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมเบียร์สำรวจเฉพาะในนครเวียงจันทน์ ซึ่งข้าวทั้ง 2 ชนิดนี้สำรวจเฉพาะต้นทุนการผลิต ซึ่งผลการศึกษา มีดังนี้

1) การถือครองที่ดินและขนาดของครัวเรือน

จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการพบว่าชาวนาใน สปป.ลาว มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 2.8 เฮกแตร์ต่อครัวเรือน ซึ่งจะเห็นว่าเนื้อที่ถือครองค่อนข้างน้อยในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นที่นา เฉลี่ย 2.07 เฮกแตร์ ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 74 ของเนื้อที่ถือครองทั้งหมดโดยมีจำนวนแปลงที่นาเฉลี่ย 1.40 แปลงต่อครัวเรือน รองลงมาเป็นที่อื่นๆ (ที่อยู่อาศัยและคอกสัตว์) เฉลี่ย 0.34 เฮกแตร์ต่อครัวเรือน เมื่อพิจารณาเป็นรายแขวงพบว่าแขวงสะหวันนะเขต มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยสูงสุด 3.0 เฮกแตร์ต่อครัวเรือน และต่ำสุด คือ นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเท่ากับ 2.60 เฮกแตร์ต่อครัวเรือน เมื่อพิจารณาเป็นรายครัวเรือน ในภาพรวมทั้ง 3 แขวง พบว่าครัวเรือนที่มีเนื้อที่ถือครองต่ำสุด จะเท่ากับ 0.06 เฮกแตร์ และครัวเรือนที่มีเนื้อที่ถือครองสูงสุดเท่ากับ 13.05 เฮกแตร์(ตารางที่ 7.1)

ในส่วนขนาดของครัวเรือนจากการสำรวจพบว่าจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนชาวนา ใน 3 แขวง เท่ากับ 6.35 คนต่อครัวเรือน โดยส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน (อายุระหว่าง 15 - 60ปี) ซึ่งเท่ากับ 4.14 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 7.2) เมื่อพิจารณาร่วมกับขนาดเนื้อที่นาถือครองพบว่า โดยเฉลี่ยแรงงานในครัวเรือน 1 คน จะต้องรับผิดชอบในการทำนาเท่ากับ 0.5 เฮกแตร์ ซึ่งจะเห็นว่าไม่มากนัก ดังนั้นจึงไม่น่าจะมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการทำนาแต่อย่างใด

2) การใช้เมล็ดพันธุ์

ในด้านการใช้เมล็ดพันธุ์ของชาวนาจากการสำรวจพบว่าในการปลูกข้าวเหนียวนาปีจะใช้เมล็ดพันธุ์ระหว่าง 36 - 219 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ หรือเฉลี่ย 83 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ ส่วนข้าวเหนียวนาแขงจะใช้เมล็ดพันธุ์ ระหว่าง 50 - 250กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ หรือเฉลี่ย 108 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ สำหรับข้าวเจ้านาปี จะใช้เมล็ดพันธุ์ระหว่าง 62 - 100 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ หรือเฉลี่ยเท่ากับ 69 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ (ตารางที่ 7.3) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าชาวนาบางรายยังใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวมากเกินไปซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิต โดยไม่มีความจำเป็นและง่ายต่อการเกิดโรคแมลงศัตรูพืชข้าวอีกด้วย ซึ่งตาม

คำแนะนำ ของทางราชการของ สปป.ลาว จะอยู่ที่ 60 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ ส่วนสาเหตุที่ชาวนาใช้เมล็ดพันธุ์จำนวนมากนั้นอาจเนื่องจากเมล็ดพันธุ์ที่ใช้มีอัตราความงอกต่ำเพราะใช้ติดต่อกันมาหลายปี

ในด้านการจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวของชาวนา ส่วนใหญ่เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง รองลงไปเป็นการแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน ส่วนการจัดหาเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานของรัฐยังมีน้อยมากคือประมาณร้อยละ 29 ซึ่งทำให้เห็นประเด็นปัญหาการกระจายเมล็ดพันธุ์ดีของทางราชการยังไม่ทั่วถึง หรืออาจมีราคาแพงเกินกว่าที่ชาวนาจะซื้อได้ (ตารางที่ 7.4) ซึ่งประเด็นการกระจายเมล็ดพันธุ์ดีให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นเป็นเรื่องหนึ่งที่จะต้องจัดทำเป็นโครงการหรือมาตรการมารองรับ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

นอกจากปัญหาเรื่องของคุณภาพเมล็ดพันธุ์แล้ว ชาวนาแต่ละรายยังมีการปลูกข้าวหลายพันธุ์ในแปลงใกล้เคียงกัน หรือปลูกต่างพันธุ์กันระหว่างนาปีกับนาปรัง การปลูกข้าวหลายพันธุ์อยู่ในบริเวณติดต่อกันนั้น การเก็บเกี่ยวข้าวก็ต้องทำอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้มีพันธุ์ข้าวปน ซึ่งเมื่อนำไปสีแล้วจะเป็นข้าวที่ไม่ได้คุณภาพมาตรฐาน ทำให้ขายได้ในราคาที่ต่ำหรือถ้าจะเก็บไว้ทำพันธุ์ก็จะได้พันธุ์ที่บริสุทธิ์ ซึ่งจำนวนพันธุ์ที่ชาวนาปลูกในแต่ละแขวงแสดงไว้ใน ตารางที่ 7.5 สำหรับสาเหตุที่ชาวนาแต่ละครัวเรือนต้องปลูกข้าวหลายพันธุ์นั้น ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าต้องการกระจายแรงงาน โดยปลูกทั้งพันธุ์เบาที่เก็บเกี่ยวได้ก่อนและพันธุ์หนักที่เก็บเกี่ยวภายหลัง นอกจากนี้ยังปลูกเพื่อใช้สำหรับวัตถุประสงค์ต่างกัน เช่น ใช้บริโภค หรือจำหน่ายและแปรรูปเป็นต้น (ตาราง 7.6)

3) การใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช

ในด้านการใช้ปุ๋ยเคมีพบว่าชาวนาส่วนใหญ่มีการใช้ปุ๋ยเคมีคือ 124 รายจาก 131 รายที่ตอบคำถามข้อนี้ มีเพียง 7 รายเท่านั้นที่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีโดยเฉลี่ยสำหรับชาวนาปีใช้ปุ๋ยเคมี 137 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ และชาวนาแขวง 219 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ โดยแขวงสะหวันนะเขต ใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ยน้อยที่สุดใน 3 แขวงที่สำรวจ และแขวงจำปาสัก ใช้ปุ๋ยเคมีมากที่สุด(ตารางที่ 7.7) อย่างไรก็ตามอัตราเฉลี่ยที่ใช้จะใกล้เคียงกับที่ชาวนาไทยใช้ สำหรับราคาปุ๋ยเคมีสูตรต่างๆที่ชาวนา ในสปป.ลาว ซื้อ แสดงไว้ในตารางที่ 7.8 เมื่อเทียบกับราคาขายปลีกปุ๋ยเคมีในประเทศไทย จะเห็นว่าราคาปุ๋ยเคมีที่ชาวนาของ สปป.ลาว ซื้อจะมีราคาแพงกว่า ราคาขายปลีกปุ๋ยเคมีของไทยอยู่ประมาณร้อยละ 30-40 ในด้านการใช้ยาปราบศัตรูพืช พบว่าชาวนาส่วนใหญ่ไม่ใช้ยาปราบศัตรูพืชทั้งข้าวเหนียนาปี และข้าวเหนียนาแขวง อย่างไรก็ตามมีการใช้ยาปราบศัตรูพืชของชาวนาแขวงในสัดส่วนที่มากกว่าชาวนาปี (ตารางที่ 7.9)

4) แหล่งทุน

ในด้านแหล่งทุนในการทำนาพบว่า ชาวนาส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 86 ใช้เงินทุนของตนเอง มีเพียงจำนวนน้อยที่ต้องกู้ยืม (ตารางที่ 7.10) โดยแหล่งกู้ยืมส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมจากธนาคารต่างๆ (ตารางที่ 7.11)

5) การจำแนกแจกจ่ายผลผลิต

สำหรับการจำแนกแจกจ่ายผลผลิตที่ผลิตได้พบว่า โดยเฉลี่ยชาวนาใน 3 แขวงที่ทำการสำรวจ ผลิตข้าวได้ 5,950 กิโลกรัมต่อครัวเรือน ซึ่งในจำนวนนี้ 3,372 กิโลกรัม หรือร้อยละ 57 นำไปจำหน่าย เก็บไว้บริโภค 2,055 กิโลกรัมหรือร้อยละ 35 ใช้ทำพันธุ์ 211 กิโลกรัมหรือร้อยละ 3.6 ที่เหลือให้คนอื่น ใช้เลี้ยงสัตว์และแปรรูป (ตารางที่ 7.12) ส่วนสถานที่จำหน่าย ส่วนใหญ่จะขนไปจำหน่าย และบางส่วนจำหน่าย ณ ไร่นา และเกือบทั้งหมดขายในรูปของเงินสด มีการขายล่วงหน้า (ขายเขียว) น้อยมาก (ตาราง 7.13)

6) ปัญหาการผลิตและการตลาด

จากการสอบถามชาวนาถึงปัญหาด้านการผลิต พบว่าส่วนใหญ่จะมีปัญหา เรื่อง ปุ๋ยเคมี ราคาแพง ผลผลิตตกต่ำ รongลงมา เป็นปัญหาเกี่ยวกับ ขาดน้ำ แผลงศัตรูข้าวรบกวน ขาดเมล็ดพันธุ์ดี ค่าใช้น้ำแพง น้ำท่วม เกิดโรคข้าว ขาดปุ๋ยเคมี และค่าเตรียมดินแพง และปัญหาอื่นๆ ตามรายละเอียดในตารางที่ 7.14 สำหรับปัญหาด้านการตลาด มีปัญหาใหญ่ๆ อยู่ 2 เรื่อง คือ ราคาตกต่ำ และคุณภาพของข้าวเปลือกไม่ดี (ตารางที่ 7.15)

ตารางที่ 7.1 ขนาดเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนของชาวนา

หน่วย : เฮกแตร์

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	เฉลี่ย	%
เนื้อที่ถือครองทั้งหมด	2.60	3.00	2.76	2.80	100.0
ที่นา	1.93	2.36	1.87	2.07	73.9
พืชไร่	0.23	0.02	0.07	0.09	3.2
ไม้ผล ไม้ยืนต้น	0.04	0.15	0.48	0.24	8.6
พืชผัก	0.01	0.02	0.13	0.06	2.2
อื่นๆ	0.39	0.45	0.21	0.34	12.1
จำนวนแปลงที่นา (แปลง)	1.53	1.52	1.20	1.40	-
เนื้อที่ถือครองต่ำสุด	0.51	0.06	0.50	0.06	-
เนื้อที่ถือครองสูงสุด	8.00	13.05	4.08	13.05	-

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

ตารางที่ 7.2 ขนาดของครัวเรือนชาวนา

หน่วย : คน

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	เฉลี่ย
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	5.71	6.60	6.52	6.35
อายุ น้อยกว่า 15 ปี	1.03	1.81	2.08	1.71
ชาย	0.59	0.96	1.18	0.95
หญิง	0.44	0.85	0.90	0.76
อายุ ระหว่าง 15-60 ปี	4.32	4.31	3.84	4.14
ชาย	2.29	2.33	1.76	2.11
หญิง	2.03	1.98	2.08	2.03
อายุ มากกว่า 60 ปี	0.36	0.48	0.60	0.50
ชาย	0.18	0.27	0.27	0.25
หญิง	0.18	0.21	0.33	0.25

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

ตารางที่ 7.3 ปริมาณเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ชาวนาใช้ปลูกใน สปป.ลาว

หน่วย: กิโลกรัม/เฮกเตอร์

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	เฉลี่ย
ข้าวเหนียวปี				
ต่ำสุด	36.00	40.00	40.00	36.00
สูงสุด	218.75	150.00	180.00	218.50
เฉลี่ย	92.77	75.22	83.40	82.74
ข้าวเหนียวนาแขวง				
ต่ำสุด	75.00	52.63	50.00	50.00
สูงสุด	250.00	175.00	171.43	250.00
เฉลี่ย	134.67	88.65	98.48	107.50
ข้าวเจ้าปี				
ต่ำสุด	66.67	100.00	61.54	61.54
สูงสุด	75.00	100.00	100.00	100.00
เฉลี่ย	69.57	100.00	66.67	69.23

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

ตารางที่ 7.4 วิธีการจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวของชาวนาใน สปป.ลาว

หน่วย: ราย

วิธีการ	นครหลวง เวียงจันทน์		สะหวันนะเขต		จำปาสัก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เก็บไว้เอง	33	44.6	45	41.3	42	45.1	120	43.5
แลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน	15	20.2	36	33.0	15	16.1	66	23.9
ซื้อจากหน่วยงานของรัฐ	24	32.4	12	11.0	7	7.5	43	15.6
ได้รับฟรีจากหน่วยงานของรัฐ	-	-	4	3.7	17	18.3	21	7.6
แลกเปลี่ยนกับหน่วยงานของรัฐ	1	1.4	8	7.3	8	8.6	17	6.1
ซื้อจากเพื่อนบ้าน	-	-	1	0.9	2	2.2	3	1.1
ซื้อจากพ่อค้า	-	-	3	2.8	-	-	3	1.1
อื่นๆ	1	1.4	-	-	2	2.2	3	1.1
รวม	74	100	109	100	93	100	276	100

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

หมายเหตุ : ชาวนา 1 รายตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 7.5 จำนวนชาวนาจำแนกตามจำนวนพันธุ์ข้าวที่ปลูกรวมทั้งนาปีและนาปรัง

หน่วย : ราย

จำนวนพันธุ์ข้าว ที่ครัวเรือนปลูก	นครหลวง เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	รวม	
				จำนวน	%
1 พันธุ์	17	24	19	60	45.8
2 พันธุ์	13	17	20	50	38.2
3 พันธุ์	4	7	8	19	14.5
4 พันธุ์	-	-	2	2	1.5
รวม	34	48	49	131	100

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

ตารางที่ 7.6 เหตุผลที่ชาวนาต้องปลูกข้าวหลายพันธุ์

หน่วย: ราย

วิธีการ	นครหลวง เวียงจันทน์		สะหวันนะเขต		จำปาสัก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ต้องการกระจายแรงงาน	3	50	6	40	14	45.1	23	44.2
เพื่อใช้ประโยชน์หลากหลาย	1	16.7	-	-	2	6.5	3	5.8
แก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ	1	16.7	1	6.7	-	-	2	3.9
ลดการเกิดโรคแมลง	1	16.7	-	-	-	-	1	1.9
อื่นๆ	-	-	8	53.3	15	48.4	23	44.2
รวม	6	100	15	100	31	100	52	100

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

หมายเหตุ : ชาวนา 1 รายตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 7.7 อัตราการใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตข้าวและจำนวนชาวนาที่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีใน สปป.ลาว

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	รวม
จำนวนชาวนา (ราย)				
ใช้ปุ๋ยเคมี	32	46	46	124
ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี	2	2	3	7
รวม	34	48	49	131
อัตราการใช้ปุ๋ยเคมี (กก./เฮกเตอร์)				
ข้าวนาปี	135	121	172	137
ข้าวนาปรัง	228	171	263	219

ที่มา: จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

ตารางที่ 7.8 ราคาปัจจัยการผลิตที่ชาวนาซื้อใน สปป.ลาวเปรียบเทียบกับราคาของไทย

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	เฉลี่ย	ราคาเฉลี่ยของ ไทย
เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว(กิบ/กก.)					
ต่ำสุด	2,000	1,500	2,000	1,500	
สูงสุด	5,000	5,000	5,000	5,000	
บาท/กก. ^{1/}	17.86	17.86	17.86	17.86	15.00
ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0(กิบ/50กก.)					
ต่ำสุด	140,000	126,000	135,000	126,000	
สูงสุด	210,000	195,000	196,000	210,500	
บาท/ตัน ¹	15,000	13,929	14,000	15,000	10,486
ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15(กิบ/50กก.)					
ต่ำสุด	170,000	168,000	185,000	168,000	
สูงสุด	230,000	238,000	220,000	238,000	
บาท/ตัน ^{1/}	16,429	17,000	15,714	17,000	13,069
ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0(กิบ/50กก.)					
ต่ำสุด	120,000	140,000	150,000	120,000	
สูงสุด	250,000	250,000	250,000	250,000	
บาท/ตัน ^{1/}	17,852	17,857	17,857	17,857	12,712
ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-8(กิบ/50กก.)					
ต่ำสุด	178,000	160,000	120,000	120,000	
สูงสุด	180,000	224,000	205,000	224,000	
บาท/ตัน ^{1/}	12,857	16,000	14,643	16,000	10,935
ปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก(กิบ/ตัน)					
ต่ำสุด	200,000	50,000	150,000	50,000	
สูงสุด	1,000,000	170,000	500,000	1,000,000	
บาท/ตัน ^{1/}	3,571	607	1,786	3,571	3,000

ที่มา: - ราคาของ สปป. ลาว จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

- ราคาปุ๋ยเคมีของไทยได้จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นราคาเฉลี่ยขายปลีกในตลาดท้องถิ่นของปี ค.ศ.2007

หมายเหตุ ^{1/} คำนวณจากราคาสูงสุดเป็นเงินบาท

ตารางที่ 7.9 การใช้ยาปราบศัตรูพืชของชาวนาใน สปป.ลาว

หน่วย : ราย

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์		สะหวันนะเขต		จำปาสัก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ข้าวเหนียวนาปี	32	100.00	48	100.00	40	100.00	120	100.00
- ใช้ (ราย)	15	46.88	1	2.08	8	20.00	24	20.00
- ไม่ใช้ (ราย)	17	53.12	47	97.92	32	80.00	96	80.00
ข้าวเหนียวนาแขง	26	100.00	26	100.00	31	100.00	83	100.00
- ใช้ (ราย)	16	61.54	-	0.00	11	35.48	27	32.53
- ไม่ใช้ (ราย)	10	38.46	26	100.00	20	64.52	56	67.47
ข้าวเจ้านาปี	2	100.00	1	100.00	2	100.00	5	100.00
- ใช้ (ราย)	-	0.00	-	0.00	-	0.00	-	0.00
- ไม่ใช้ (ราย)	2	0.00	1	100.00	2	100.00	5	100.00

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

ตารางที่ 7.10 ที่มาของเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าวของชาวนาใน สปป.ลาว

หน่วย : ราย

รายงาน	นครหลวง เวียงจันทน์		สะหวันนะเขต		จำปาสัก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ของตนเอง	34	82.9	48	92.3	47	82.5	129	86.0
ยืม	7	17.1	4	7.7	10	17.5	21	14.0
รวม	41	100	52	100	57	100	150	100

ที่มา: จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

หมายเหตุ: ชาวนา 1 รายตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 7.11 แหล่งกู้ยืมสำหรับปลูกข้าวของชาวนาใน สปป.ลาว

หน่วย : ราย

แหล่งกู้	นครหลวง เวียงจันทน์		สะหวันนะเขต		จำปาสัก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ธนาคารของรัฐ	6	85.7	4	100.0	4	0.4	14	66.7
ญาติ	1	14.3	-	-	1	0.1	2	9.5
เพื่อนบ้าน	-	-	-	-	1	0.1	1	4.8
ผู้ขายปัจจัยการผลิต	-	-	-	-	2	0.2	2	9.5
อื่นๆ	-	-	-	-	2	0.2	2	9.5
รวม	7	100	4	100	10	100	21	100

ที่มา: จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

หมายเหตุ: ชาวนา 1 รายตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 7.12 การจำแนกแจกจ่ายผลผลิตข้าวของชาวนาใน สปป.ลาว

หน่วย : กิโลกรัม

รายการ	นครหลวงเวียงจันทน์		สะหวันนะเขต		จำปาสัก		เฉลี่ย	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
จำหน่าย	5,536	69.3	2,987	52.6	2,249	46.8	3,372	56.7
บริโภค	1,882	23.6	2,230	39.3	2,004	41.7	2,055	34.5
ทำพันธุ์	285	3.6	191	3.4	180	3.8	211	3.6
ให้คนอื่น	269	3.4	191	3.4	185	3.8	209	3.5
เลี้ยงสัตว์	20	0.3	56	1.0	175	3.6	91	1.5
แปรรูป	0	-	23	0.4	10	0.2	12	0.2
รวม	7,992	100	5,678	100	4,803	100	5,950	100

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

ตารางที่ 7.13 สถานที่จำหน่ายและวิธีการจำหน่ายข้าวของชาวนาใน สปป.ลาว

หน่วย: ราย

วิธีการ	นครหลวงเวียงจันทน์		สะหวันนะเขต		จำปาสัก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
สถานที่จำหน่าย								
จำหน่าย ณ ไร่นา	11	33.3	17	37	16	42.1	44	37.6
ขนไปขาย	22	66.7	29	63	22	57.9	73	62.4
รวม	33	100	46	100	38	100	117	100
วิธีการจำหน่าย								
ขายเป็นเงินสด	33	100.0	46	100.0	39	95.1	118	98.3
ขายล่วงหน้า(ขายเขียว)	-	-	-	-	2	4.9	2	1.7
รวม	33	100	46	100	41	100	120	100

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

หมายเหตุ : ชาวนา 1 คน ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 7.14 ปัญหาด้านการผลิตตามข้อคิดเห็นของชาวนาใน สปป.ลาว

หน่วย: ราย

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์		สะหวันนะเขต		จำปาสัก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ราคาปุ๋ยแพง	27	22.7	34	16.0	26	16.1	87	17.7
ผลผลิตต่ำ	9	7.6	20	9.4	19	11.8	48	9.7
ขาดน้ำ	11	9.2	15	7.1	12	7.5	38	7.7
แมลงศัตรูข้าว	7	5.9	10	4.7	18	11.2	35	7.1
ขาดแคลนเงินทุน	6	5.0	16	7.5	11	6.8	33	6.7
ขาดเมล็ดพันธุ์ดี	10	8.4	16	7.5	3	1.9	29	5.9
ค่าใช้น้ำแพง	11	9.2	9	4.2	8	5.0	28	5.7
น้ำท่วม	6	5.0	8	3.8	12	7.5	26	5.3
โรคข้าว	5	4.2	15	7.1	4	2.5	24	4.9
ขาดปุ๋ยเคมี	-	-	16	7.5	6	3.7	22	4.5
ค่าเตรียมดินแพง	5	4.2	11	5.2	6	3.7	22	4.5
ขาดแคลนแรงงาน	3	2.5	6	2.8	8	5.0	17	3.4
อัตราดอกเบี้ยสูง	2	1.7	7	3.3	7	4.3	16	3.3
วัชพืชรบกวน	2	1.7	-	-	1	0.6	3	0.6
อื่นๆ	15	12.6	29	13.7	20	12.4	64	13.0
รวม	119	100	212	100	161	100	492	100

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

หมายเหตุ : ชาวนา 1 รายตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 7.15 ปัญหาด้านการตลาดตามข้อคิดเห็นของชาวนาใน สปป.ลาว

หน่วย : ราย

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์		สะหวันนะเขต		จำปาสัก		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ราคาคงต่ำ	10	55.6	17	70.8	13	48.1	40	58.0
คุณภาพข้าวไม่ดี	5	27.8	5	20.8	4	14.8	14	20.3
ผู้ซื้อในท้องถิ่นมีน้อย	2	11.1	1	4.2	4	14.8	7	10.1
มีโรงสีน้อย	-	-	1	4.2	2	7.4	3	4.3
ค่าขนส่งสูง	-	-	-	-	1	3.7	1	1.4
อื่นๆ	1	5.6	-	-	3	11.1	4	5.8
รวม	18	100	24	100	27	100	69	100

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

หมายเหตุ : ชาวนา 1 รายตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

7.2 ต้นทุนการผลิต

การศึกษาตามโครงการนี้ได้มีการศึกษาด้านต้นทุนการผลิตข้าวในแขวงต่างๆ ครอบคลุมทุกภาคของ ประเทศ โดยมีจำนวนชาวนาที่เป็นตัวอย่าง รวมทั้งหมด 149 ราย ที่สอบถามข้อมูลทั่วไปด้วย ซึ่งบางราย จะมีการปลูกทั้งนาปีและนาแขง โดยส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียวแต่ก็มีบางรายที่มีการปลูกข้าวเจ้าด้วยโดย ข้าวเจ้าที่สำรวจพบทั้งหมดปลูกพันธุ์หอมมะลิ(แหล่งกำเนิดจากประเทศไทย)และในสำรวจรอบแรกไม่ พบตัวอย่างที่ปลูกข้าวเจ้าพันธุ์ CR203 เลย ดังนั้นจึงได้มีการสำรวจผู้ปลูกข้าวเจ้าพันธุ์ CR203 ซึ่งเป็น พันธุ์ที่ได้จากเวียดนามและเหมาะสมกับการใช้ในอุตสาหกรรมทำเบียร์ในนครหลวงเวียงจันทน์เพิ่มเติม อีก 12 ราย รายละเอียดจำนวนชาวนาตัวอย่างแสดงไว้ในตารางที่ 7.16

ผลการสำรวจต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ยทั้งประเทศของข้าวแต่ละชนิด ปี ค.ศ. 2007 สรุปได้ดังนี้

1) ข้าวเหนียวนาปี

ข้อมูลจากชาวนาตัวอย่าง 120 ราย ที่สำรวจพบว่า มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 4,020,730 กีบต่อ เฮกแตร์ มีผลผลิตเฉลี่ย 2,532 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ และมีต้นทุนเฉลี่ย 1,588 กีบต่อกิโลกรัม เมื่อพิจารณา เป็นรายการพบว่าต้นทุนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 52 เป็นค่าแรงงาน ซึ่งมีทั้งที่จ้าง (เงินสด) และแรงงาน ในครอบครัว (ไม่เป็นเงินสด) ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน รองลงไปเป็นค่าวัสดุ ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นค่าปุ๋ยเคมี

มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 19 ของต้นทุนรวม ในภาพรวมเมื่อจำแนกเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสด (จ่ายจริง) กับต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด (ประเมิน) พบว่า เป็นต้นทุนเงินสดร้อยละ 42 ของต้นทุนทั้งหมด ซึ่งจะเป็ค่าปุ๋ยถึงร้อยละ 27 ของต้นทุนเงินสด ค่าแรงงานเตรียมดินรวมถอนกล้าปลูกร้อยละ 34 และค่าแรงเก็บเกี่ยวและนวดฟัดข้าวรวมกันร้อยละ 27 ของต้นทุนเงินสด ส่วนที่เหลือร้อยละ 58 ของต้นทุนทั้งหมดเป็นต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายประเมินค่าจ้างแรงงานในครอบครัว ค่าเมล็ดพันธุ์ของตนเอง และค่าเช่าที่ดินของตนเอง (ตารางที่ 7.17)

ตารางที่ 7.16 จำนวนตัวอย่างในการสำรวจต้นทุนการผลิต ในแต่ละแขวงแยกตามชนิดข้าวที่ปลูก

แขวง	ข้าวเหนียวนาปี			ข้าวเหนียวนาแขวง	ข้าวเจ้านาปี			ข้าวไร่
	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน	รวม		ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน	รวม	
นครหลวงเวียงจันทน์	27	5	32	26	1	1	2	
สหวันนะเขต	32	16	48	26	1	-	1	
จำปาสัก	33	7	40	31	1	1	2	
บ่อแก้วและหลวงน้ำทา	-	-	-	-	-	-	-	18
รวม	92	28	120	83	3	2	5	

หมายเหตุ : ข้าวไร่จะเป็นข้าวเหนียวนาปีทั้งหมดที่ปลูกบนที่ดอนหรือที่ลาดชันบนไหล่เขา
ไม่รวมจำนวนตัวอย่างที่สำรวจข้าวเจ้าพันธุ์ CR203 ที่นครหลวงเวียงจันทน์อีก 12 ราย

1.1) ข้าวเหนียวนาปีในเขตชลประทาน

ข้อมูลจากขานาตัวอย่าง 92 ราย ที่สำรวจพบว่ามีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 4,453,497 กีบต่อเฮกแตร์ มีผลผลิตเฉลี่ย 2,798 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ มีต้นทุนเฉลี่ย 1,592 กีบต่อกิโลกรัม ในส่วนของโครงสร้างต้นทุนการผลิตที่เป็นค่าแรงงานและค่าวัสดุ มีสัดส่วนใกล้เคียงกับต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีในภาพรวม (ตารางที่ 7.18)

1.2) ข้าวเหนียวนาปีนอกเขตชลประทาน

ข้อมูลจากขานาตัวอย่าง 28 ราย ที่สำรวจพบว่ามีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 3,241,260 กีบต่อเฮกแตร์ มีผลผลิตเฉลี่ย 2,082 กิโลกรัมต่อเฮกแตร์ มีต้นทุนเฉลี่ย 1,557 กีบต่อกิโลกรัม สาเหตุที่มีต้นทุนต่อเฮกแตร์ต่ำกว่าข้าวเหนียวนาปีที่ปลูกในเขตชลประทานค่อนข้างมากคือ ประมาณ 1.2 ล้านกีบ เนื่องจากว่าขานาในกลุ่มนี้ใช้ปุ๋ยน้อยกว่าและเสียค่าใช้จ่ายแรงงานน้อยกว่า ซึ่งมีผลทำให้ได้ผลผลิตเฉลี่ย

ต่อเฮกเตอร์ต่ำกว่าในเขตชลประทาน แต่ขณะเดียวกันเนื่องจากมีต้นทุนต่อเฮกเตอร์ต่ำกว่ามากทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อกิโลกรัมต่ำกว่าที่ปลูกในเขตชลประทานเล็กน้อย (ตารางที่ 7.19)

เมื่อพิจารณาต้นทุนข้าวเหนียวนาปีในเขตชลประทานกับนอกเขตชลประทาน พบว่า ต้นทุนต่อกิโลกรัม ในเขตชลประทานสูงกว่านอกเขตชลประทานเพียงเล็กน้อย คือ 35 กีบต่อกิโลกรัม ถึงแม้ว่าผลผลิตต่อเฮกเตอร์มากกว่าถึง 716 กิโลกรัม แต่ขณะเดียวกันก็มีต้นทุนการผลิตต่อเฮกเตอร์มากกว่าถึง 1,212,237 กีบ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายของแรงงานเตรียมดิน ถอนกล้าและปลูก เก็บเกี่ยวและนวดฟัดข้าว ค่าปุ๋ย และค่าใช้น้ำ มากกว่าการผลิตนอกเขตชลประทาน

2) ข้าวเหนียวนาแขง

ข้อมูลจากขานาตัวอย่าง 83 ราย ที่สำรวจพบว่า มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 5,021,134 กีบต่อเฮกเตอร์ มีผลผลิตเฉลี่ย 3,453 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ มีต้นทุนเฉลี่ย 1,454 กีบต่อกิโลกรัม โดยมีต้นทุนที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดในสัดส่วนเท่าๆ กัน และเมื่อพิจารณาต้นทุนเงินสด จะเป็นค่าใช้จ่ายของปุ๋ยคิดเป็นร้อยละ 28 ของต้นทุนเงินสด และในแต่ละรายการได้แก่ ค่าเตรียมดิน ถอนกล้าและปลูก เก็บเกี่ยว นวดฟัดข้าว มีต้นทุนใกล้เคียงกันอย่างละร้อยละ 13 ของต้นทุนเงินสด (ตารางที่ 7.20) เมื่อเปรียบเทียบกับข้าวเหนียวนาปีแล้วจะเห็นว่าการปลูกข้าวเหนียวนาแขงมีการใช้ปุ๋ยคิดเป็นมูลค่าสูงถึง 709,565 ถึงต่อเฮกเตอร์และสูงกว่าข้าวเหนียวนาปี ถึง 238,163 กีบ หรือสูงกว่าร้อยละ 50 และค่าจ้างแรงงานก็สูงกว่าข้าวนาปี แต่เนื่องจากข้าวเหนียวนาแขงให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกเตอร์สูงกว่าข้าวเหนียวนาปีถึง 921 กิโลกรัม หรือสูงกว่าร้อยละ 36 ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาแขงต่ำกว่าข้าวเหนียวนาปีอยู่ 134 กีบต่อกิโลกรัม

3) ข้าวเจ้านาปี

เนื่องจากมีผู้ปลูกข้าวเจ้าน้อย จึงมีขานาตัวอย่างเพียง 5 ราย ซึ่งทั้งหมดปลูกข้าวเจ้าหอมมะลิ พบว่า มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 3,585,544 กีบต่อเฮกเตอร์ มีผลผลิตเฉลี่ย 2,066 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ มีต้นทุนผลผลิตเฉลี่ย 1,736 กีบต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 7.21) เมื่อเปรียบเทียบกับข้าวเหนียวนาปีแล้วข้าวเจ้านาปีจะมีผลผลิตเฉลี่ยต่ำกว่าข้าวเหนียวนาปีถึง 466 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ แต่ข้าวเจ้านาปีก็มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่ำกว่าข้าวเหนียวนาปีเล็กน้อย

3.1) ข้าวเจ้านาปีในเขตชลประทาน

ข้อมูลจากขานาตัวอย่าง 3 ราย พบว่า มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 3,402,793 กีบต่อเฮกเตอร์ มีผลผลิตเฉลี่ย 2,159 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 1,576 กีบต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 7.22)

3.2) ข้าวเจ้านาปีนอกเขตชลประทาน

ข้อมูลจากขานาตัวอย่าง 2 ราย พบว่ามีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 3,920,476 กีบต่อเฮกเตอร์ มีผลผลิตเฉลี่ย 1,888 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ มีต้นทุนเฉลี่ย 2,077 กีบต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 7.23)

4) ข้าวไร่

ข้อมูลจากชาวนาตัวอย่าง 18 ราย ในแขวงบ่อแก้วและแขวงหลวงน้ำทาพบว่า มีต้นทุนเฉลี่ยเท่ากับ 2,124,666 กีบต่อเฮกเตอร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นต้นทุนเงินสดเพียงร้อยละ 10 ของต้นทุนทั้งหมด และจะเห็นว่าต้นทุนข้าวไร่ต่ำมาก เนื่องจากมีการใช้ปัจจัยการผลิตน้อยคือเมล็ดพันธุ์ (ของตนเอง) น้อยเพราะปลูกแบบหยอดหลุมและไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชเลย ขณะเดียวกันก็มีผลผลิตเฉลี่ยต่ำมากคือเท่ากับ 1,744 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 1,218 กีบต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 7.24) จะเห็นว่าข้าวไร่มีต้นทุนต่อกิโลกรัมต่ำที่สุด และขณะเดียวกันก็มีผลผลิตเฉลี่ยต่ำสุดเช่นเดียวกัน

5) ข้าวเจ้านาแขวงพันธุ์ CR203

ข้าวเจ้าพันธุ์ CR203 เป็นข้าวที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูง แต่ข้าวแข็งไม่เหมาะแก่การบริโภค แต่เหมาะกับการแปรรูปหรือใช้ทำเบียร์ ข้อมูลจากชาวนาตัวอย่าง 12 ราย ที่ปลูกข้าวพันธุ์นี้ในฤดูนาแขวง ในนครหลวงเวียงจันทน์พบว่า มีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 5,574,052 กีบต่อเฮกเตอร์ ซึ่งเป็นต้นทุนเงินสดถึงร้อยละ 69 ของต้นทุนทั้งหมด และสูงกว่าข้าวทุกชนิด เนื่องจากมีการใส่ปุ๋ยมากมีมูลค่าถึง 881,817 กีบต่อเฮกเตอร์ เนื่องจากพันธุ์ CR203 เป็นพันธุ์ที่ตอบสนองต่อการใส่ปุ๋ยจึงให้ผลผลิตเฉลี่ยสูง คือ มีผลผลิตเฉลี่ยสูงสุดคือ 4,302 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ มีต้นทุนเฉลี่ย 1,296 กีบต่อเฮกเตอร์ (ตารางที่ 7.25) จะเห็นว่าแม้จะมีต้นทุนต่อเฮกเตอร์สูง แต่ก็ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูง ทำให้ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัมต่ำกว่าข้าวทุกชนิด (ยกเว้นข้าวไร่)

สำหรับรายละเอียดต้นทุนการผลิตข้าวรายแขวงของข้าวแต่ละชนิด แสดงไว้ในตารางที่ 7.26 - 7.32 ในแง่ของการแข่งขันระหว่างประเทศแล้วจำเป็นจะต้องเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตกับประเทศที่อาจจะเป็กลุ่มแข่งทางการค้าด้วย สำหรับข้าวประเทศที่เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในภูมิภาคนี้คือ ไทยและเวียดนาม แต่เนื่องจากไม่มีข้อมูลต้นทุนการผลิตของเวียดนามจึงไม่เปรียบเทียบเฉพาะต้นทุนการผลิตของไทย ซึ่งในปีเพาะปลูก ค.ศ.2007/08 มีต้นทุนการผลิตอยู่ระหว่าง 5,000 - 6,000 บาทต่อตัน ส่วนของ สปป.ลาว จะอยู่ระหว่าง 1,500 - 1,600 กีบต่อกิโลกรัม (ไม่รวมข้าวพันธุ์ CR203 และข้าวไร่)หรือเท่ากับประมาณ 5,400 - 5,700 บาท ต่อตัน ซึ่งใกล้เคียงกันมากแม้ว่าค่าปุ๋ยเคมีใน สปป.ลาว จะแพงกว่าของไทยมากแต่มีค่าแรงงาน ถูกกว่า (วันละ 60 - 80 บาท) ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตไม่สูงมากนัก แต่อย่างไรก็ตามในการเปรียบเทียบต้นทุนต้องพิจารณาถึงคุณภาพของสินค้า (ข้าวเปลือก) ด้วย

กล่าวโดยสรุปในภาพรวมต้นทุนการผลิตข้าวทุกชนิดในสปป. ลาว ยังคงค่อนข้างสูง แต่จะเป็นต้นทุนเงินสดอยู่ระหว่างร้อยละ 42 - 50 ของต้นทุนทั้งหมด (ยกเว้นข้าวเจ้า CR 203 มีต้นทุนเงินสดร้อยละ 69) ส่วนข้าวไร่มีต้นทุนเงินสดเพียงร้อยละ 10 ของต้นทุนทั้งหมด ในต้นทุนเงินสดส่วนใหญ่ เป็นค่าปุ๋ย ค่าแรงงานเตรียมดิน ถอนกล้าและปลูก การเก็บเกี่ยวและนวดสีข้าว และค่าใช้น้ำ รวมกันมากกว่าร้อยละ 85 นอกจากนี้ผลผลิตต่อเฮกเตอร์ยังค่อนข้างต่ำ เนื่องจากการใช้พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรเก็บไว้ใช้เอง

เป็นเวลามากกว่า 3 ปี และขาดการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมแก่เกษตรกร ดังนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการผลิต หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรต้องเร่งรัดการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี กระจายให้แก่เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง รวมทั้งถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งจะเป็นสนับสนุน ในการผลิตข้าวเพื่อการส่งออกได้

อย่างไรก็ตามในการพิจารณานำข้อมูลต้นทุนการผลิตที่ได้จากการสำรวจครั้งนี้ ไปใช้อาจจะมี ข้อจำกัดอยู่บ้างเนื่องจาก ราคาปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะปุ๋ยเคมี และน้ำมันเชื้อเพลิง มีแนวโน้มสูงขึ้น อย่างรวดเร็วตลอดเวลา ประกอบกับจำนวนตัวอย่างที่สำรวจต้นทุนการผลิตข้าวบางชนิด เช่น ข้าวเจ้านาปี มีจำนวนน้อย คือ 5 ตัวอย่าง อาจทำให้ไม่สามารถเป็นตัวแทนภาพรวมทั้งประเทศได้

7.3 ผลตอบแทนการปลูกข้าว

เพื่อให้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการส่งเสริมการปลูกข้าวจำเป็นจะต้องมีการพิจารณา ผลตอบแทนสุทธิที่จะได้รับในการปลูกข้าวแต่ละชนิดด้วย เพราะถ้าหากมีผลตอบแทนสุทธิไม่มากพอหรือ ขาดทุน ก็จะไม่จูงใจให้ชาวนาขยายพื้นที่ปลูก หรือเลิกปลูกหรือเปลี่ยนในปลูกพืชอื่นในที่สุด ดังนั้นจึงได้มี การศึกษาผลตอบแทนสุทธิต่อเฮกเตอร์ในการปลูกข้าวแต่ละชนิดด้วย ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 7.33

สำหรับข้าวเหนียนาปี เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนรวมต่อเฮกเตอร์จะให้ผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 1,248,362 กีบต่อเฮกเตอร์ แต่ถ้าเปรียบเทียบต้นทุนเฉพาะที่เป็นเงินสดจะมีผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 3,590,684 กีบต่อเฮกเตอร์ ในขณะที่ข้าวเหนียนาแซงจะให้ผลตอบแทนสุทธิดีกว่า คือ เมื่อเปรียบเทียบกับ ต้นทุนรวม จะให้ผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 2,164,559 กีบต่อเฮกเตอร์ และเท่ากับ 4,669,678 กีบต่อเฮก เตอร์ ถ้าเปรียบเทียบกับต้นทุนที่เป็นเงินสด ส่วนข้าวเจ้านาปีจะให้ผลตอบแทนสุทธิน้อยกว่าข้าวเหนียนาปีและข้าวเหนียนาแซง โดยจะให้ผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 802,640 กีบต่อเฮกเตอร์ เมื่อเปรียบเทียบกับ ต้นทุนรวม และเท่ากับ 2,829,366 กีบต่อเฮกเตอร์ เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่เป็นเงินสด ในกรณีของข้าว เจ้าพันธุ์ CR 203 จะให้ผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 1,739,348 กีบต่อเฮกเตอร์ ถ้าคิดต้นทุนรวมแล้วเท่ากับ 3,460,462 กีบต่อเฮกเตอร์ ถ้าคิดเฉพาะต้นทุนเป็นเงินสด สำหรับข้าวไร่จะให้ผลตอบแทนสุทธิเพียง 491,334 กีบต่อเฮกเตอร์ เมื่อคิดจากต้นทุนรวมแล้วเท่ากับ 2,393,574 กีบต่อเฮกเตอร์ ถ้าคิดเฉพาะต้นทุนที่ เป็นเงินสด

กล่าวโดยสรุปในภาพรวมข้าวทุกชนิดให้ผลตอบแทนสุทธิเป็นบวก (ไม่ขาดทุน) ข้าวเหนียนา แซงจะให้ผลตอบแทนสุทธิต่อเฮกเตอร์สูงสุด รองลงไปเป็นข้าวเจ้าพันธุ์ CR203 ส่วนข้าวไร่จะให้ ผลตอบแทนสุทธิน้อยที่สุด และเมื่อคิดเป็นร้อยละของต้นทุนการผลิต (เงินลงทุน) จะอยู่ระหว่างร้อยละ 22 - 43 โดยข้าวเหนียนาแซงให้อัตราผลตอบแทนสุทธิสูงสุดเป็นแบบเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการ ปลูกข้าวใน สปป.ลาว เป็นกิจกรรมที่นับว่าให้ผลตอบแทนสูงพอสมควร

ตารางที่ 7.17 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007

				กิบ/เฮกแตร์
รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	1,659,674	1,414,959	3,074,633	76.47
1.1 ค่าแรงงาน	1,059,316	1,041,754	2,101,070	52.26
เตรียมดิน	239,915	139,788	379,703	9.44
ถอนกล้าและปลูก	331,075	343,013	674,088	16.77
ดูแลรักษา (ใส่ปุ๋ย ฉีดยา ให้น้ำ ปราบวัชพืช)	495	72,293	72,788	1.81
เก็บเกี่ยว	265,847	323,774	589,621	14.66
นวดฟัดข้าว	194,393	121,707	316,100	7.86
ขนขึ้นยุ้งฉาง	27,591	41,179	68,770	1.71
1.2 ค่าวัสดุ	593,452	174,873	768,325	19.11
ค่าพันธุ์	71,998	157,593	229,591	5.71
ค่าปุ๋ย	454,122	17,280	471,402	11.72
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช	9,736		9,736	0.24
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	56,792		56,792	1.41
ค่าน้ำ	804		804	0.02
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	6,906	198,332	205,238	5.10
2. ต้นทุนคงที่	18,734	927,363	946,097	23.53
ค่าเช่าที่ดิน / ค่าใช้ที่ดิน	18,734	814,909	833,643	20.73
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		112,454	112,454	2.80
3. ต้นทุนรวม	1,678,408	2,342,322	4,020,730	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	663	925	1,588	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	655	559	1,214	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	7	366	374	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	2,532			

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลสำรวจ 120 ตัวอย่าง

ตารางที่ 7.18 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีในเขตชลประทานเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007

กิบ/เฮกแตร์

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	2,063,305	1,458,346	3,521,651	79.08
1.1 ค่าแรงงาน	1,379,355	1,015,138	2,394,493	53.77
เตรียมดิน	259,062	161,372	420,434	9.44
ถอนกล้าและปลูก	465,078	303,464	768,542	17.26
ดูแลรักษา (ใส่ปุ๋ย ฉีดยา ให้น้ำ ปราบวัชพืช)	788	79,735	80,523	1.81
เก็บเกี่ยว	350,773	320,515	671,288	15.07
นวดฟัดข้าว	272,054	103,118	375,172	8.42
ขนขึ้นยุ้งฉาง	31,600	46,934	78,534	1.76
1.2 ค่าวัสดุ	676,978	196,448	873,426	19.61
ค่าพันธุ์	89,052	181,280	270,332	6.07
ค่าปุ๋ย	507,762	15,168	522,930	11.74
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช	15,160		15,160	0.34
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	63,724		63,724	1.43
ค่าน้ำ	1,280		1,280	0.03
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	6,972	246,760	253,732	5.70
2. ต้นทุนคงที่	29,832	902,014	931,846	20.92
ค่าเช่าที่ดิน / ค่าใช้ที่ดิน	29,832	790,854	820,686	18.43
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		111,160	111,160	2.50
3. ต้นทุนรวม	2,093,137	2,360,360	4,453,497	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	748	844	1,592	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	737	521	1,259	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	11	322	333	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	2,798			

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลสำรวจ 92 ตัวอย่าง

ตารางที่ 7.19 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีนอกเขตชลประทานเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลการผลิตปี ค.ศ. 2007

รายการ	กิบ/เฮกแตร์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	934,956	1,336,311	2,271,267	70.07
1.1 ค่าแรงงาน	518,984	1,086,501	1,605,485	49.53
เตรียมดิน	207,559	103,336	310,895	9.59
ถอนกล้าและปลูก	104,852	409,704	514,556	15.88
ดูแลรักษา (ใส่ปุ๋ย ฉีดยา ให้น้ำ ปราบวัชพืช)		59,720	59,720	1.84
เก็บเกี่ยว	122,466	329,221	451,687	13.94
นวดฟัดข้าว	63,286	153,062	216,348	6.67
ขนขึ้นยุ้งฉาง	20,821	31,458	52,279	1.61
1.2 ค่าวัสดุ	409,177	138,431	547,608	16.89
ค่าพันธุ์		117,589	117,589	3.63
ค่าปุ๋ย	363,514	20842	384,356	11.86
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช	582		582	0.02
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	45,081		45,081	1.39
ค่าน้ำ			-	0.00
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	6,795	111,379	118,174	3.65
2. ต้นทุนคงที่	-	969,993	969,993	29.93
ค่าเช่าที่ดิน / ค่าใช้ที่ดิน		855,373	855,373	26.39
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		114,620	114,620	3.54
3. ต้นทุนรวม	934,956	2,306,304	3,241,260	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	449	1,108	1,557	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	449	642	1,091	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	-	466	466	
7. ผลผลิตต่อ (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	2,082			

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลสำรวจ 28 ตัวอย่าง

ตารางที่ 7.20 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาแซงเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007

รายการ	กิบ/เฮกแตร์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	2,472,900	1,604,638	4,077,538	81.21
1.1 ค่าแรงงาน	1,336,525	1,083,059	2,419,584	48.19
เตรียมดิน	305,342	126,654	431,996	8.60
ถอนกล้าและปลูก	368,698	330,614	699,312	13.93
ดูแลรักษา (ใส่ปุ๋ย ฉีดยา ให้น้ำ ปราบวัชพืช)	1,121	106,550	107,671	2.14
เก็บเกี่ยว	320,854	360,945	681,799	13.58
นวดสีข้าว	301,224	107,157	408,381	8.13
ขนขึ้นยุ้งฉาง	39,286	51,139	90,425	1.80
1.2 ค่าวัสดุ	1,132,045	225,351	1,357,396	27.03
ค่าพันธุ์	107,481	220,210	327,691	6.53
ค่าปุ๋ย	704,424	5,141	709,565	14.13
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช	25,529		25,529	0.51
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	64,742		64,742	1.29
ค่าน้ำ	229,869		229,869	4.58
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	4,330	296,228	300,558	5.99
2. ต้นทุนคงที่	43,115	900,481	943,596	18.79
ค่าเช่าที่ดิน / ค่าใช้ที่ดิน	43,115	762,852	805,967	16.05
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		137,629	137,629	2.74
3. ต้นทุนรวม	2,516,015	2,505,119	5,021,134	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	729	725	1,454	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	716	465	1,181	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	12	261	273	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	3,453			

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลสำรวจ 83 ตัวอย่าง

ตารางที่ 7.21 ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้าในปีเฉลี่ยทั้งประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007

กิบ/เฮกแตร์

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	1,188,230	1,419,863	2,608,093	72.74
1.1 ค่าแรงงาน	616,966	1,089,280	1,706,246	47.59
เตรียมดิน	94,806	252,471	347,277	9.69
ถอนกล้าและปลูก	61,176	222,338	283,514	7.91
ดูแลรักษา (ใส่ปุ๋ย ฉีดยา ให้น้ำ ปราบวัชพืช)		91,471	91,471	2.55
เก็บเกี่ยว	247,941	433,000	680,941	18.99
นวดสีข้าว	210,543	35,294	245,837	6.86
ขนขึ้นยุ้งฉาง	2,500	54,706	57,206	1.60
1.2 ค่าวัสดุ	554,558	190,000	744,558	20.77
ค่าพันธุ์	7,353	185,588	192,941	5.38
ค่าปุ๋ย	473,676	4,412	478,088	13.33
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช			-	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	73,529		73,529	2.05
ค่าน้ำ			-	0.00
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	16,706	140,583	157,289	4.39
2. ต้นทุนคงที่	370,588	606,863	977,451	27.26
ค่าเช่าที่ดิน / ค่าใช้ที่ดิน	370,588	556,863	927,451	25.87
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		50,000	50,000	1.39
3. ต้นทุนรวม	1,558,818	2,026,726	3,585,544	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	755	981	1,736	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	575	687	1,262	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	179	294	473	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	2,066			

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลสำรวจ 5 ตัวอย่าง

ตาราง 7.22 ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้าในปีในเขตชลประทานเฉลี่ยทั้งประเทศ ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007

กิบ/เฮกแตร์				
รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	1,026,786	1,524,492	2,551,278	74.98
1.1 ค่าแรงงาน	393,150	1,216,726	1,609,876	47.31
เตรียมดิน	47,143	294,727	341,870	10.05
ถอนกล้าและปลูก	40,000	253,273	293,273	8.62
ดูแลรักษา (ใส่ปุ๋ย ฉีดยา ให้น้ำ ปราบวัชพืช)		101,818	101,818	2.99
เก็บเกี่ยว	110,455	457,818	568,273	16.70
นวดฟัดข้าว	191,748	54,545	246,293	7.24
ขนขึ้นยุ้งฉาง	3,804	54,545	58,349	1.71
1.2 ค่าวัสดุ	633,636	184,545	818,181	24.04
ค่าพันธุ์	11,364	177,727	189,091	5.56
ค่าปุ๋ย	508,636	6,818	515,454	15.15
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช			-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	113,636		113,636	-
ค่าน้ำ			-	-
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน		123,221	123,221	3.62
2. ต้นทุนคงที่	-	851,515	851,515	25.02
ค่าเช่าที่ดิน / ค่าใช้ที่ดิน		796,970	796,970	23.42
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		54,545	54,545	1.60
3. ต้นทุนรวม	1,026,786	2,376,007	3,402,793	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	476	1,101	1,576	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	476	706	1,182	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	-	394	394	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	2,159			

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลสำรวจ 3 ตัวอย่าง

ตารางที่ 7.23 ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้านาปีนอกเขตชลประทานเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลการผลิตปี ค.ศ. 2007

กิบ/เฮกเตอร์

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	1,484,104	1,228,038	2,712,142	69.18
1.1 ค่าแรงงาน	1,027,188	855,625	1,882,813	48.03
เตรียมดิน	182,188	175,000	357,188	9.11
ถอนกล้าและปลูก	100,000	165,625	265,625	6.78
ดูแลรักษา (ใส่ปุ๋ย ถัดยา ให้น้ำ ปราบวัชพืช)		72,500	72,500	1.85
เก็บเกี่ยว	500,000	387,500	887,500	22.64
นวดสีข้าว	245,000		245,000	6.25
ขนขึ้นยุ้งฉาง		55,000	55,000	1.40
1.2 ค่าวัสดุ	409,583	200,000	609,583	15.55
ค่าพันธุ์		200,000	200,000	5.10
ค่าปุ๋ย	409,583		409,583	10.45
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช			-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร			-	-
ค่าน้ำ			-	-
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	47,333	172,413	219,746	5.61
2. ต้นทุนคงที่	1,050,000	158,334	1,208,334	30.82
ค่าเช่าที่ดิน / ค่าใช้ที่ดิน	1,050,000	116,667	1,166,667	29.76
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		41,667	41,667	1.06
3. ต้นทุนรวม	2,534,104	1,386,372	3,920,476	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	1,342	734	2,077	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	786	650	1,437	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	556	84	640	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์)	1,888			

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลสำรวจ 2 ตัวอย่าง

ตารางที่ 7.24 ต้นทุนการผลิตข้าวไร่เฉลี่ยของแขวงบ่อแก้วและหลวงน้ำทา ฤดูกาลการผลิต ปี ค.ศ. 2007

รายการ	กิบ/เฮกแตร์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	167,245	1,659,312	1,826,557	85.97
1.1 ค่าแรงงาน	140,333	1,491,248	1,631,581	76.79
เตรียมดิน	44,051	189,695	233,746	11.00
ถอนกล้าและปลูก	51,523	279,173	330,696	15.56
ดูแลรักษา (ใส่ปุ๋ย ถัดยา ให้น้ำ ปราบวัชพืช)	6,374	498,123	504,497	23.74
เก็บเกี่ยว		304,887	304,887	14.35
นวดฟัดข้าว		110,960	110,960	5.22
ขนขึ้นยุ้งฉาง	38,385	108,410	146,795	6.91
1.2 ค่าวัสดุ	26,912	152,125	179,037	8.43
ค่าพันธุ์		152,125	152,125	7.16
ค่าปุ๋ย			-	0.00
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช			-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	26,912		26,912	-
ค่าน้ำ			-	-
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน		15,939	15,939	0.75
2. ต้นทุนคงที่	55,241	242,868	298,109	14.03
ค่าเช่าที่ดิน / ค่าใช้ที่ดิน	55,241	142,776	198,017	9.32
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		100,092	100,092	4.71
3. ต้นทุนรวม	222,486	1,902,180	2,124,666	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	128	1,091	1,218	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	96	951	1,047	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	32	139	171	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	1,744			

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลสำรวจ 18 ตัวอย่าง

ตารางที่ 7.25 ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้านาแซงพันธุ์ CR 203 ในนครหลวงเวียงจันทน์ ฤดูการผลิต ปี ค.ศ. 2007

กิบ/เฮกแตร์

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	3,470,887	1,054,544	4,525,431	81.19
1.1 ค่าแรงงาน	1,896,218	739,054	2,635,272	47.28
เตรียมดิน	301,026	160,897	461,923	8.29
ถอนกล้าและปลูก	516,154	196,795	712,949	12.79
ดูแลรักษา (ใส่ปุ๋ย ถัดยา ให้น้ำ ปราบวัชพืช)	7,692	197,131	204,823	3.67
เก็บเกี่ยว	629,487	151,923	781,410	14.02
นวดฟัดข้าว	364,359		364,359	6.54
ขนขึ้นยุ้งฉาง	77,500	32,308	109,808	1.97
1.2 ค่าวัสดุ	1,481,079	92,244	1,573,323	28.23
ค่าพันธุ์	183,718	76,218	259,936	4.66
ค่าปุ๋ย	865,791	16,026	881,817	15.82
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช	12,179		12,179	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	220,256		220,256	-
ค่าน้ำ	199,135		199,135	-
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	93,590	223,246	316,836	5.68
2. ต้นทุนคงที่	382,051	666,570	1,048,621	18.81
ค่าเช่าที่ดิน / ค่าใช้ที่ดิน	382,051	520,032	902,083	16.18
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		146,538	146,538	2.63
3. ต้นทุนรวม	3,852,938	1,721,114	5,574,052	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	896	400	1,296	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	807	245	1,052	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	89	155	244	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	4,302			

หมายเหตุ : คำนวณจากข้อมูลสำรวจ 12 ตัวอย่าง

ตารางที่ 7.26 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ.2007

(กีบ/เฮกเตอร์)

รายการ	นครหลวงเวียงจันทน์			สะหวันนะเขต			จำปาสัก			เฉลี่ยทั้งประเทศ			
	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	2,512,039	1,241,641	3,753,680	1,098,976	1,354,943	2,453,919	1,568,528	1,755,844	3,324,372	1,659,674	1,414,959	3,074,633	76.47
1.1 ค่าแรงงาน	1,827,840	735,813	2,563,653	566,506	1,105,197	1,671,703	953,613	1,330,011	2,283,624	1,059,316	1,041,754	2,101,070	52.26
เตรียมดิน	286,635	134,103	420,738	175,511	124,192	299,703	297,362	176,238	473,600	239,915	139,788	379,703	9.44
ถอนกล้าและปลูก	746,005	181,528	927,533	116,750	398,033	514,783	178,045	455,133	633,178	331,075	343,013	674,088	16.77
ดูแลรักษา	1,169	92,538	93,707	279	53,598	53,877		80,336	80,336	495	72,293	72,788	1.81
เก็บเกี่ยว	539,491	112,432	651,923	111,457	370,693	482,125	189,165	517,100	706,265	265,847	323,774	589,621	14.66
นวดฟัดข้าว	234,860	166,625	401,485	145,457	122,168	267,625	231,477	61,210	292,657	194,393	121,707	316,100	7.86
ขนขึ้นยุ้งฉาง	19,680	48,587	68,267	17,077	36,513	53,590	57,594	39,994	97,588	27,591	41,179	68,770	1.71
1.2 ค่าวัสดุ	667,052	206,441	873,493	531,564	118,178	649,742	610,466	298,143	848,609	593,452	174,873	768,325	19.11
ค่าพันธุ์	104,404	200,538	304,942	65,454	111,671	177,125	41,117	185,777	226,894	71,988	157,593	229,591	5.71
ค่าปุ๋ย	487,198	5,903	493,101	406,106	6,507	412,613	499,211	52,366	551,577	454,122	17,280	471,402	11.72
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช	19,968		19,968	418		418	13,447		13,447	9,736		9,736	0.24
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	55,482		55,482	57,774		57,774	56,691		56,691	56,792		56,792	1.41
ค่าน้ำ			-	1,812		1,812				804		804	0.02
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	17,147	299,387	316,534	906	131,568	132,474	4,449	187,690	192,139	6,906	198,332	205,238	5.10
2. ต้นทุนคงที่	-	1,138,986	1,138,986	-	809,479	809,479	78,355	865,032	943,387	18,734	927,363	946,097	23.53
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าใช้ที่ดิน		1,036,094	1,036,094		682,002	682,002	78,355	767,795	846,150	18,734	814,909	833,643	20.73
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		102,892	102,892		127,477	127,477		97,237	97,237		112,454	112,454	2.80
3. ต้นทุนรวม	2,512,039	2,380,627	4,892,666	1,098,976	2,164,422	3,263,398	1,646,883	2,620,876	4,267,759	1,678,408	2,342,322	4,020,730	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	872	827	1,699	488	961	1,449	636	1,012	1,648	663	925	1,588	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	872	431	1,303	488	602	1,090	606	678	1,284	655	559	1,214	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	-	395	395	-	359	359	30	334	364	7	366	374	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์)	2,880			2,252			2,590			2,532			

บทที่ 7 สภาพการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนของชาวนา

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพทอไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 7.27 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปีในเขตชลประทาน ในเขตชลประทาน เฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ.2007

(กีบ/เฮกแตร์)

รายการ	นครหลวงเวียงจันทน์			สะหวันนะเขต			จำปาสัก			เฉลี่ยทั้งประเทศ			
	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	2,685,481	1,291,070	3,976,551	1,625,158	1,370,371	2,995,529	1,706,244	1,784,737	3,490,981	2,063,305	1,458,346	3,521,651	79.08
1.1 ค่าแรงงาน	1,924,532	759,272	2,683,804	929,896	1,032,184	1,962,080	1,139,861	1,344,636	2,484,497	1,379,355	1,015,138	2,394,493	53.77
เตรียมดิน	233,020	149,778	382,798	217,381	146,379	363,760	341,207	193,954	535,161	259,062	161,372	420,434	9.44
ถอนกล้าและปลูก	853,171	148,591	1,001,762	210,288	369,194	579,482	221,632	440,864	662,496	465,078	303,464	768,542	17.26
ดูแลรักษา	1,510	98,712	100,222	612	54,280	54,892		82,382	82,382	788	79,735	80,523	1.81
เก็บเกี่ยว	553,263	127,831	681,094	212,687	354,821	567,508	229,517	544,609	774,126	350,773	320,515	671,288	15.07
นวดฟัดข้าว	276,774	173,030	449,804	261,144	71,969	333,113	277,839	42,749	320,588	272,054	103,118	375,172	8.42
ขนขึ้นยุ้งฉาง	6,794	61,330	68,124	27,784	35,541	63,325	69,666	40,078	109,744	31,600	46,934	78,534	1.76
1.2 ค่าวัสดุ	747,864	211,111	958,975	693,272	143,407	836,679	562,162	235,858	789,020	676,978	196,448	873,426	19.61
ค่าพันธุ์	134,826	203,488	338,314	74,005	130,772	204,777	43,538	207,576	251,114	89,052	181,280	270,332	6.07
ค่าปุ๋ย	518,118	7,623	525,741	514,219	12,635	526,854	486,424	28,282	514,706	507,762	15,168	522,930	11.74
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช	25,787		25,787	919		919	16,627		16,627	15,160		15,160	0.34
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	69,133		69,133	100,149		100,149	15,573		15,573	63,724		63,724	1.43
ค่าน้ำ				3,980		3,980			-	1,280		1,280	0.03
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	13,085	320,687	333,772	1,990	194,780	196,770	4,221	204,243	208,464	6,972	246,760	253,732	5.70
2. ต้นทุนคงที่	-	1,135,575	1,135,575	-	760,029	760,029	103,874	742,793	846,667	29,832	902,014	931,846	20.92
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าใช้ที่ดิน		1,009,621	1,009,621		622,753	622,753	103,874	681,029	784,903	29,832	790,854	820,686	18.43
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		125,954	125,954		137,276	137,276		61,764	61,764		111,160	111,160	2.50
3. ต้นทุนรวม	2,685,481	2,426,645	5,112,126	1,625,158	2,130,400	3,755,558	1,810,118	4,337,648	4,337,648	2,093,137	2,360,360	4,453,497	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	855	773	1,628	636	834	1,470	695	1,665	1,665	748	844	1,592	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	855	411	1,266	636	537	1,173	655	1,340	1,340	737	521	1,259	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	-	362	362	-	298	298	40	285	325	11	322	333	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	3,141			2,554			2,605			2,798			

ตารางที่ 7.28 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาเป็นนอกเขตชลประทานเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ.2007

(กีบ/เฮกแตร์)

รายการ	นครหลวงเวียงจันทน์			สะหวันนะเขต			จำปาสัก			เฉลี่ยทั้งประเทศ			
	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	1,916,831	1,071,417	2,988,048	659,458	1,342,054	2,001,512	1,145,673	1,667,127	2,812,800	934,956	1,336,311	2,271,267	70.07
1.1 ค่าแรงงาน	1,496,019	654,513	2,150,532	262,968	1,166,184	1,429,152	381,737	1,285,106	1,666,843	518,984	1,086,501	1,605,485	49.53
เตรียมดิน	470,631	80,311	550,942	140,537	105,659	246,196	162,737	121,842	284,579	207,559	103,336	310,895	9.59
ถอนกล้าและปลูก	378,238	294,560	672,798	38,619	422,123	460,742	44,211	498,947	543,158	104,852	409,704	514,556	15.88
ดูแลรักษา		70,553	70,553		53,029	53,029		74,053	74,053		59,720	59,720	1.84
เก็บเกี่ยว	492,228	59,585	551,813	26,854	383,951	410,805	65,263	432,632	497,895	122,466	329,221	451,687	13.94
นวดสีข้าว	91,019	144,646	235,665	48,825	164,098	212,923	89,000	117,895	206,895	63,286	153,062	216,348	6.67
ขนขึ้นยุ้งฉาง	63,903	4,858	68,761	8,133	37,324	45,457	20,526	39,737	60,263	20,821	31,458	52,279	1.61
1.2 ค่าวัสดุ	389,724	190,415	580,139	396,490	97,103	493,593	758,789	245,158	1,001,947	409,177	138,431	547,608	16.89
ค่าพันธุ์		190,415	190,415	58,312	95,716	154,028	33,684	118,842	152,526		117,589	117,589	3.63
ค่าปุ๋ย	381,088		381,088	315,799	1,387	317,186	538,474	126,316	644,790	363,514	20,842	384,356	11.86
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช			-			-	3,684		3,684	582		582	0.02
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	8,636		8,636	22,379		22,379	182,947		182,947	45,081		45,081	1.39
ค่าน้ำ			-			-			-			-	0.00
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	31,088	226,289	257,377		78,767	78,767	5,147	136,863	142,010	6,795	111,3279	118,174	3.65
2. ต้นทุนคงที่	-	1,150,691	1,150,691	-	850,784	850,784	-	1,240,369	1,240,369	-	969,993	969,993	29.93
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าใช้ที่ดิน		1,126,943	1,126,943		731,492	731,492		1,034,211	1,034,211		855,3732	855,373	26.39
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		23,748	23,748		119,292	119,292		206,158	206,158		114,620	114,620	3.54
3. ต้นทุนรวม	1,916,831	2,221,908	4,138,739	659,458	2,192,838	2,852,296	1,145,673	2,907,496	4,053,169	934,956	2,306,304	3,241,260	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	967	1,120	2,087	330	1,096	1,426	451	1,144	1,595	449	1,108	1,557	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	967	540	1,507	330	671	1,001	451	656	1,107	449	642	1,091	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	-	580	580	-	425	425	-	488	488	-	466	466	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	1,983			2,000			2,541			2,082			

ตารางที่ 7.29 ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาแซงเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ.2007

(กิบ/เฮกแตร์)

รายการ	นครหลวงเวียงจันทน์			สะหวันนะเขต			จำปาสัก			เฉลี่ยทั้งประเทศ			
	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	2,602,345	1,574,570	4,176,915	2,287,835	1,232,771	3,520,606	2,533,578	2,041,655	4,575,233	2,472,900	1,604,638	4,077,538	81.21
1.1 ค่าแรงงาน	1,406,439	991,490	2,397,929	1,255,507	829,226	2,084,733	1,348,704	1,458,503	2,807,207	1,336,525	1,083,059	2,419,584	48.19
เตรียมดิน	247,084	151,129	398,213	233,127	71,782	304,909	447,123	159,747	606,870	305,342	126,654	431,996	8.60
ถอนกล้าและปลูก	507,830	224,690	732,520	346,291	296,391	642,682	241,993	482,839	724,832	368,698	330,614	699,312	13.93
ดูแลรักษา	728	96,743	97,471	2,545	103,948	106,493		120,030	120,030	1,121	106,550	107,671	2.14
เก็บเกี่ยว	450,655	207,575	658,230	305,582	289,605	595,187	196,520	605,051	801,571	320,854	360,945	681,779	13.58
นวดฟัดข้าว	196,209	254,311	450,520	327,853	31,127	358,980	386,292	30,051	416,343	301,224	107,157	408,381	8.13
ขนขึ้นยุ้งฉาง	3,933	57,042	60,975	40,109	36,373	76,482	76,776	60,785	137,561	39,286	51,139	90,425	1.80
1.2 ค่าวัสดุ	1,195,906	270,798	1,466,704	1,021,510	130,303	1,151,813	1,182,897	279,360	1,462,257	1,132,045	225,351	1,357,396	27.03
ค่าพันธุ์	188,213	258,371	446,584	109,709	128,036	237,745	17,398	279,004	296,402	107,481	220,210	328,691	6.53
ค่าปุ๋ย	666,642	12,427	679,069	592,691	2,267	594,958	866,943	356	867,229	704,424	5,141	709,565	14.13
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช	48,895		48,895			-	27,916		27,916	25,529		25,529	0.51
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	88,895		88,310	84,927		84,927	17,204		17,204	64,742		64,742	1.29
ค่าน้ำ	203,846		203,846	234,183		234,183	253,436		253,436	229,869		229,869	4.58
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน		312,282	312,282	10,818	273,242	284,060	1,977	303,792	305,769	4,330	296,228	300,558	5.99
2. ต้นทุนคงที่	43,700	1,164,181	1,207,88	-	751,378	715,378	89,363	776,287	865,650	43,115	900,481	943,596	18.79
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าใช้ที่ดิน	43,700	1,004,403	1,048,103		598,245	598,245	89,363	679,565	768,928	43,115	762,852	805,967	16.05
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		159,778	159,778		153,133	153,133		96,722	96,722		137,629	137,629	2.74
3. ต้นทุนรวม	2,646,045	2,738,751	5,384,796	2,287,835	1,984,149	4,274,984	2,622,941	2,817,942	5,440,883	2,516,015	2,505,119	5,021,134	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	735	761	1,496	751	652	1,403	702	754	1,456	729	725	1,454	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	723	437	1,160	751	405	1,156	678	546	1,224	716	465	1,181	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	12	323	336	-	247	247	24	208	323	12	261	273	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	3,600			3,045			3,737			3,453			

ตารางที่ 7.30 ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้าในปีเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ.2007

(กีบ/เฮกแตร์)

รายการ	นครหลวงเวียงจันทน์			สะหวันนะเขต			จำปาสัก			เฉลี่ยทั้งประเทศ			
	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	ร้อยละ
. ต้นทุนผันแปร	1,442,906	1,079,213	2,522,119	2,820,600	906,472	3,727,072	634,534	1,650,766	2,285,300	1,188,230	1,419,863	2,608,093	72.74
1.1 ค่าแรงงาน	940,922	690,056	1,630,978	1,610,600	568,000	2,178,600	172,333	1,445,833	1,618,166	616,966	1,089,280	1,706,246	47.59
เตรียมดิน	142,916	220,440	363,356	127,140	84,000	211,140	32,000	266,667	298,667	94,806	252,471	347,277	9.69
ถอนกล้าและปลูก	93,900	61,320	155,220	430,000	172,000	602,000		392,500	392,500	61,176	222,338	283,514	7.91
ดูแลรักษา		61,304	61,304		40,000	40,000		123,333	123,333		91,471	91,471	2.55
เก็บเกี่ยว	391,200	292,200	683,400	430,000	172,000	602,000	133,333	550,000	683,333	247,941	433,000	680,941	18.99
นวดสีข้าว	312,906		312,906	538,460		538,460	7,000	80,000	87,000	210,543	35,294	245,837	6.86
ขนขึ้นยุ้งฉาง		54,792	54,792	85,000	100,000	185,000		33,333	33,333	2,500	54,706	57,206	1.60
1.2 ค่าวัสดุ	501,984	216,008	717,992	1,210,000	-	1,210,000	424,334	133,333	557,667	554,558	190,000	744,558	20.77
ค่าพันธุ์		210,788	210,788	250,000		250,000		133,333	133,333	7,353	185,588	192,941	5.38
ค่าปุ๋ย	501,984	5,200	507,204	960,000		960,000	257.661		257,667	473,676	4,412	478,088	13.33
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช			-			-	166.667		166,667			-	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์			-			-			-	73,529		73,529	2.05
ค่าน้ำ			-			-			-			-	0.00
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน		173,149	173,149		338,472	338,472	37,867,000	71,600	109,467	16,706	140,583	157,289	4.39
2. ต้นทุนคงที่	821,520	370,160	1,191,680		3,033,330	3,033,330	-	493,333	493,333	370,588	606,863	977,451	27.26
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าใช้ที่ดิน	821,520	320,160	1,141,680	-	2,333,330	2,333,330		493,333	493,333	370,588	556,863	927,451	25.87
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		50,000	50,000		700,000	700,000			-		50,000	50,000	1.39
3. ต้นทุนรวม	2,264,426	1,449,373	3,713,799	2,820,600	3,939,802	6,760,402	634,534	2,144,099	2,778,633	1,558,818	2,026,726	3,585,544	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อกิโลกรัม)	905	579	1,484	806	1,126	1,932	363	1,225	1,588	755	981	1,736	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อกิโลกรัม)	577	431	1,008	806	259	1,065	363	943	1,306	575	687	1,262	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อกิโลกรัม)	328	148	476	-	867	867	-	282	282	179	294	473	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	2,502			3,500			1,750			2,066			

ตารางที่ 7.31 ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้าในปีในเขตชลประทานเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั้งประเทศฤดูกาลผลิต ปี ค.ศ.2007

(กิบ/เฮกแตร์)

รายการ	นครหลวงเวียงจันทน์			สะหวันนะเขต			จำปาสัก			เฉลี่ยทั้งประเทศ			
	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	1,272,000	1,298,640	2,570,640	2,820,600	906,472	3,727,072	542,308	1,508,853	2,051,161	1,026,786	1,524,492	2,551,278	74.98
1.1 ค่าแรงงาน	504,000	900,000	1,404,000	1,610,600	568,000	2,178,600	153,846	1,320,769	1,474,615	393,150	1,216,726	1,609,876	47.31
เตรียมดิน	91,000	240,000	331,000	127,140	84,000	211,140		307,682	317,692	47,143	294,727	341,870	10.05
ถอนกล้าและปลูก	45,000	120,000	165,000	430,000	172,000	602,000		323,077	323,077	40,000	253,273	293,273	8.62
ดูแลรักษา		60,000	60,000		40,000	40,000		123,077	123,077		101,818	101,818	2.99
เก็บเกี่ยว		390,000	390,000	430,000	172,000	602,000	153,846	461,538	615,384	110,455	457,818	568,273	16.70
นวดสีข้าว	368,000		368,000	538,460		538,460		15,385	15,385	191,748	54,545	246,293	7.24
ขนขึ้นยุ้งฉาง		90,000	90,000	85,000	100,000	185,000		90,000	90,000	3,804	54,545	58,349	1.71
1.2 ค่าวัสดุ	768,000	246,000	1,014,000	1,210,000	-	1,210,000	388,462	123,007	511,469	633,636	184,545	818,181	24.04
ค่าพันธุ์		231,000	231,000	250,000		250,000		123,007	123,007	11,364	177,727	189,091	5.56
ค่าปุ๋ย	768,000	15,000	783,000	960,000		960,000	196,154		196,154	508,636	6,818	515,454	15.15
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช			-			-			-			-	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์			-			-	192,308		192,308	113,636		113,636	3.34
ค่าน้ำ			-			-			-			-	0.00
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน		152,640	152,640		338,472	338,472		65,077	65,077		123,221	123,221	3.62
2. ต้นทุนคงที่	-	970,000	970,000	-	3,003,330	3,033,330	-	461,538	461,538	-	851,515	851,515	25.02
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าใช้ที่ดิน		920,000	920,000		2,333,330	2,333,330		461,528	461,538		796,970	796,970	23.42
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		50,000	50,000		700,000	700,000			-		54,545	54,545	1.60
3. ต้นทุนรวม	1,272,000	2,267,640	3,540,640	2,820,600	3,939,802	6,760,402	542,308	1,970,391	2,512,699	1,026,786	2,376,007	3,402,793	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อฮีโลกรัม)	442	789	1,232	806	1,126	1,932	336	1,220	1,556	476	1,101	1,576	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อฮีโลกรัม)	442	452	894	-	259	1,065	336	924	1,270	476	706	1,182	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อฮีโลกรัม)	-	337	337	3,500	867	867	-	286	286	-	394	394	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	2,875						1,615			2,159			

-131-

ตารางที่ 7.32 ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้าหน้าปีนอกเขตชลประทานเฉลี่ยรายแขวง และเฉลี่ยทั่วประเทศ ฤดูกาลผลิตปี ค.ศ. 2007

(กิบ/เฮกแตร์)

รายการ	นครหลวงเวียงจันทน์			จำปาสัก			เฉลี่ยทั่วประเทศ			
	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	เงินสด	ไม่เงินสด	รวม	ร้อยละ
1. ต้นทุนผันแปร	1,534,125	962,095	2,496,220	1,234,000	2,557,750	3,791,750	1,484,104	1,228,038	2,712,142	69.18
1.1 ค่าแรงงาน	1,174,125	578,000	1,752,125	292,500	2,243,750	2,536,250	1,027,188	855,625	1,882,813	48.03
เตรียมดิน	170,625	210,000	380,625	240,000		240,000	182,188	175,000	357,188	9.11
ถอนกล้าและปลูก	120,000	30,000	150,000		843,750	843,750	100,000	165,625	265,625	6.78
ดูแลรักษา		62,000	62,000		125,000	125,000		72,500	72,500	1.85
เก็บเกี่ยว	600,000	240,000	840,000		1,125,000	1,125,000	500,000	387,500	887,500	22.64
นวดฟัดข้าว	283,500		283,500	52,500		52,500	245,000		245,000	6.25
ขนขึ้นยุ้งฉาง		36,000	36,000		150,000	150,000		55,000	55,000	1.40
1.2 ค่าวัสดุ	360,000	200,000	560,000	657,500	200,000	857,500	409,583	200,000	609,583	15.55
ค่าพันธุ์		200,000	200,000		200,000	200,000		200,000	200,000	5.10
ค่าปุ๋ย	360,000		360,000	657,500		657,500	409,583		409,583	10.45
ค่าปราบศัตรูพืชและวัชพืช			-						-	0.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์			-						-	0.00
ค่าน้ำ			-						-	0.00
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน		184,095	184,095	284,000	114,000	398,000	47,333	172,413	219,746	5.61
2. ต้นทุนคงที่	1,260,000	50,000	1,310,000	-	700,000	700,000	1,050,000	158,334	1,208,334	30.82
ค่าเช่าที่ดิน/ค่าใช้ที่ดิน	1,260,000		1,260,000		700,000	700,000	1,050,000	116,667	1,166,667	29.76
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร		50,000	50,000			-		41,667	41,667	1.06
3. ต้นทุนรวม	2,794,125	1,012,095	3,806,220	1,234,000	3,257,750	4,491,750	2,534,104	1,386,372	3,920,476	100
4. ต้นทุนรวม (กิบต่อฮีโลกรัม)	1,606	582	2,187	470	1,241	1,711	1,342	734	2,077	
5. ต้นทุนผันแปร (กิบต่อฮีโลกรัม)	882	553	1,435	470	974	1,444	783	650	1,437	
6. ต้นทุนคงที่ (กิบต่อฮีโลกรัม)	724	29	753	-	267	267	556	84	640	
7. ผลผลิต (กิโลกรัมต่อเฮกแตร์)	1,740			2,625			1,888			

บทที่ 7 สภาพการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนของชาวนา

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพทอในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

ตารางที่ 7.33 ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนสุทธิในการปลูกข้าวแต่ละชนิด ปี ค.ศ. 2007

(กิบ/เฮกแตร์)

ชนิดของข้าว	ต้นทุนการผลิตต่อเฮกแตร์			ต้นทุนต่อ กิโลกรัม	ราคาต่อ กิโลกรัม	ผลผลิตเฉลี่ย กิโลกรัม/เฮกแตร์	รายได้ต่อ เฮกแตร์	ผลตอบแทนสุทธิ		ร้อยละ
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม					ต่อกิโลกรัม	ต่อเฮกแตร์	
ข้าวเหนียวปี	1,678,408	2,342,322	4,020,730	1,588	2,081	2,532	5,269,092	493	3,590,684	31
ข้าวเหนียวนาแซง	2,516,015	2,505,119	5,021,134	1,484	2,081	3,453	7,185,693	597	4,669,678	43
ข้าวเจ้านาปี	1,558,818	2,026,726	3,585,544	1,736	2,124	2,066	4,388,184	388	2,829,366	22
ข้าวเจ้าพันธุ์ CR 203	3,852,938	1,721,114	5,574,052	1,296	1,700	4,302	7,313,400	404	3,460,462	31
ข้าวไร่	222,486	1,902,180	2,124,666	1,218	1,500	1,744	2,616,000	282	2,393,514	23

หมายเหตุ : ราคาคิดจากราคาเฉลี่ยปี ค.ศ. 2007 ของนครหลวงเวียงจันทน์ แขวงสะหวันนะเขต และแขวงจำปาสัก และไม่แยกเป็นข้าวนาปี หรือนาแซง

: ร้อยละ หมายถึง ผลตอบแทนสุทธิต่อเฮกแตร์ เมื่อคิดเป็นร้อยละของต้นทุนการผลิตรวมต่อเฮกแตร์

บทที่ 8

สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว

8.1 วิธีการตลาดข้าว (Marketing Channel)

วิธีการตลาดข้าวใน สปป.ลาว เริ่มจากชาวนาผู้ผลิตข้าวเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วก็จะเก็บข้าวเปลือกส่วนหนึ่งไว้ทำพันธุ์และบริโภคในครัวเรือน ถ้ามีเหลือก็จะจำหน่ายหรือเก็บไว้รอจำหน่าย โดยอาจจำหน่ายให้กับพ่อค้าหรือผู้รวบรวมในหมู่บ้านหรือพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งอาจจะเป็นผู้ให้สินเชื่อการผลิตร่วมกับชาวนาด้วยก็ได้ ชาวนาบางรายก็จะขายให้โรงสีโดยตรง ซึ่งปกติโรงสีจะไม่ออกไปซื้อเองแต่จะซื้อผ่านพ่อค้าคนกลางที่รวบรวมผลผลิตจากชาวนานำมาจำหน่าย ในกรณีที่ชาวนาเก็บข้าวเปลือกไว้บริโภคเอง เมื่อถึงเวลาที่ต้องการบริโภคก็จะนำข้าวมาสีกับโรงสีขนาดเล็กในหมู่บ้านโดยส่วนใหญ่จะไม่เสียค่าสี ซึ่งโรงสีจะได้ว่าข้าวเป็นค่าตอบแทน แต่ถ้าผู้นำข้าวมาสีต้องการนำข้าวด้วยก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสีประมาณ 200-300 กีบต่อหนึ่งกิโลกรัมข้าวสารที่สีได้ จากการสำรวจชาวนาตามโครงการนี้ พบว่าชาวนาร้อยละ 85 มียุ้งฉางเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตามมีชาวนาบางส่วนต้องซื้อข้าวมาบริโภค เนื่องจากผลิตไม่เพียงพอ และชาวนาบางส่วนผลิตข้าวมาได้เพียงพอ แต่ขายข้าวเปลือกในฤดูเก็บเกี่ยวไปหมดก่อนแล้วจึงซื้อข้าวสารมาบริโภคภายหลัง (ตารางที่ 8.1) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีความต้องการเงินสดมาใช้ก่อน

ตารางที่ 8.1 ร้อยละของครัวเรือนชาวนามียุ้งฉาง และเหตุผลที่ต้องซื้อข้าวมาบริโภค

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	รวม
ครัวเรือนที่มียุ้งฉางเป็นของตัวเอง	88.24	89.58	77.55	84.73
ครัวเรือนที่ไม่มียุ้งฉางเป็นของตัวเอง	11.76	10.42	22.45	15.27
สาเหตุที่ต้องซื้อข้าวมาบริโภค (เฉพาะผู้ที่ซื้อข้าวมาบริโภค)				
ผลิตไม่เพียงพอ	33.33	50	33.33	40.00
ผลิตพอแต่ขายหมด	67.67	50	67.67	60.00

ที่มา : จากการสำรวจของคณะนักวิจัยโครงการ

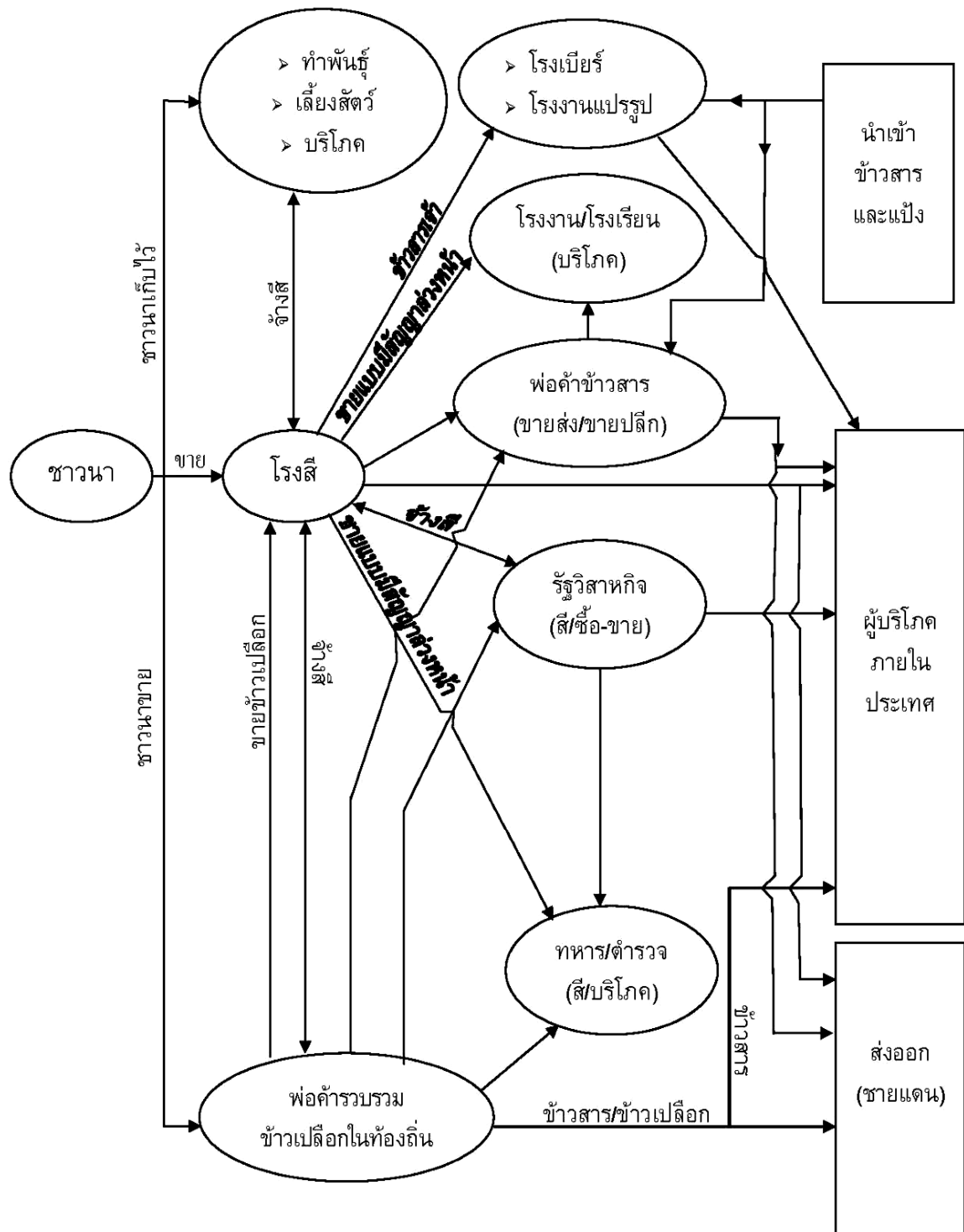
สำหรับโรงสีข้าวจะมีทั้งให้บริการสีข้าว (เพราะส่วนใหญ่เป็นโรงสีขนาดเล็ก) และสีข้าวเมื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าขายส่ง พ่อค้าขายปลีก หรือขายให้ผู้บริโภคโดยตรง โรงสีบางโรงจะมีสัญญาซื้อขายล่วงหน้ากับส่วนราชการต่างๆ เช่น ทหาร ตำรวจ และ โรงเรียน เพื่อจัดเป็นสวัสดิการของเจ้าหน้าที่ หรือขายให้กับโรงงานทำเบียร์ สำหรับกรณีของข้าวเจ้า นอกจากนี้โรงสีบางโรงโดยเฉพาะที่อยู่ชายแดนจะมีการส่งออก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวเปลือกไปยังประเทศที่มีชายแดนติดต่อกัน อย่างไรก็ตามปริมาณการส่งออกยังมีน้อยมาก โดยข้าวเปลือกที่ได้ส่วนหนึ่งเป็นการนำเมล็ดพันธุ์ และนำไปส่งเสริมให้ชาวนาปลูกและรับซื้อคืน

ในส่วนของพ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่น เมื่อรวบรวมข้าวเปลือกได้แล้วก็มีช่องทางการจำหน่ายคือ จ้างสีเป็นข้าวสารเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง จำหน่ายให้กับพ่อค้าข้าวสาร หรือส่งออกข้าวเปลือก/ข้าวสารโดยตรง ส่วนพ่อค้าข้าวสารซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณตลาดสดของเมืองก็จะจำหน่ายให้กับผู้บริโภคอีกต่อหนึ่งและบางรายก็ทำการส่งออกตามชายแดนด้วยเช่นกัน

นอกจากภาคเอกชนแล้วภาครัฐ โดย กองทัพ หรือรัฐวิสาหกิจบางแห่งก็จะมีโรงสีข้าวของตนเองด้วย กรณีตัวอย่างของโรงสี บริษัท รัฐวิสาหกิจ เสี่ยงอาหาร ขาออก – ขาเข้า ของแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวงจำปาสัก ที่ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1997 ซึ่งในช่วงนั้นที่ประเทศเกิดภาวะวิกฤตผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ บทบาทของบริษัทดังกล่าวจะมีหน้าที่ในการพิจารณาผลผลิตข้าวในแขวงในแต่ละปีว่าจะมีเพียงพอต่อการบริโภคภายในแขวงหรือไม่ ถ้าคาดว่าจะไม่พอก็จะเสนอให้รัฐบาลห้ามเคลื่อนย้ายข้าวออกนอกแขวง หรือถ้าจำเป็นก็จะมีการนำเข้าจากแขวงอื่นหรือจากต่างประเทศ กรณีที่คาดว่าจะมีผลผลิตเหลือก็จะขายให้กับแขวงอื่นหรือส่งออกไปยังต่างประเทศได้ การดำเนินการธุรกิจนำเข้า-ส่งออกนี้จะไม่จำกัดเฉพาะข้าวเท่านั้น แต่จะรวมถึงสินค้าอื่นๆ ด้วย เช่น สมุนไพร Cardamom ครั่ง กะหล่ำปลี และกล้วยน้ำหว่า จะส่งออกไปยังจีน เวียดนาม และไทย ในส่วนของธุรกิจเกี่ยวกับข้าวก็จะมีโรงสีเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบันได้เลิกสีข้าวแล้ว โดยให้เหตุผลว่าขาดทุนเพราะโรงสีข้าวไม่ได้มาตรฐาน คือ สีข้าวได้ข้าวสารน้อย (เป็นปลายข้าวมาก) กว่าโรงสีอื่นๆ ในปัจจุบันซึ่งดำเนินการโดยการซื้อข้าวเปลือกในต้นฤดูมาสำรองไว้ในยุ้งฉาง เมื่อมีราคาดีหรือมีผู้สั่งซื้อก็จะไปจ้างโรงสีเอกชน ทำการสีและส่งมอบเป็นข้าวสารแทนการสีข้าวโดยโรงสีของบริษัทเอง

กรณีของแขวงหลวงน้ำทา ซึ่งจากการคำนวณโดยคณะนักวิจัยโครงการในปี ค.ศ.2006 เป็นแขวงที่ผลิตข้าวได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในแขวงเล็กน้อย คือขาดอยู่ประมาณ 5,000 ตัน แต่จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของแขวงรายงาน ว่า ผลิตข้าวเพียงพอต่อการบริโภคแล้ว โดยรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณจำนวน 300 ล้านกิบให้กับแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง เพื่อจัดซื้อข้าวสำรองไว้ในช่วงต้นฤดู และจำหน่ายให้กับประชาชนในช่วงปลายฤดูในราคาที่เหมาะสม เพื่อบรรเทาความ

เคื่องรื้อนของประชาชน แต่ขณะเดียวกันก็จะต้องไม่ให้กองทุนเกิดการขาดทุนด้วย การดำเนินงานดังกล่าว แผนกอุตสาหกรรมและการค้า จะมอบหมายให้รัฐวิสาหกิจในสังกัดเป็นผู้ดำเนินการ การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวนี้มีการดำเนินการในแขนงอื่นๆ ด้วย

ภาพที่ 8.1 วิธีการตลาดข้าวใน สปป.ลาว

บทที่ 8 สถานการณ์การค้าข้าว ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพผลในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

ในส่วนของการนำเข้าส่วนใหญ่จะเป็นการนำเข้าข้าวสารเจ้าและแบ่งเพื่ออุตสาหกรรม เช่น ทำเส้นก๋วยเตี๋ยวและเส้นขนมจีน และเป็นการค้าตามชายแดนเป็นส่วนใหญ่ (ภาพที่ 8.1)

สำหรับการค้าข้าวภายใน สปป.ลาว ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าขนาดเล็กและช่องทางการจำหน่าย จะมีทั้งภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ สำหรับการจำหน่ายข้าวสารส่วนใหญ่จะขายเป็นกิโลกรัมบรรจุถุงพลาสติกตามปริมาณที่ผู้ซื้อต้องการ ยังไม่มีการบรรจุถุงสำเร็จรูป ส่วนมากจะเปิดเป็นร้านค้าในบริเวณตลาดสดในเมืองหรือในชุมชนยังไม่มีร้านค้าแบบโมเดิร์นเทรด (Modern Trade) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ น่าจะเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งในการเพิ่มมูลค่าของสินค้าข้าวที่ควรจะได้มีการดำเนินการใน สปป.ลาว

สรุปโดยภาพรวมของการตลาดข้าวใน สปป. ลาว พบว่าส่วนใหญ่เป็นการค้าข้าวเหนียวเป็นหลักโดยเกษตรกรจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมข้าวเปลือกในท้องถิ่น และโรงสี ซึ่งโรงสีจะเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้าวเปลือก และสีข้าวสารจำหน่ายสู่ตลาด จึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาข้าวเปลือกของเกษตรกร ถึงแม้ว่าโรงสี จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาข้าว แต่ตลาดข้าวส่วนใหญ่ยังคงเป็นตลาดภายในประเทศเป็นหลัก มากกว่าร้อยละ 90 ของผลผลิตข้าวทั้งหมด และเนื่องจากตลาดหลักในประเทศ จะเป็นรัฐวิสาหกิจ ทหาร และตำรวจ ซึ่งเป็นแหล่งรองรับผลผลิต และยังมีการซื้อขายกับโรงสีในรูปแบบสัญญาซื้อตกลงล่วงหน้าทั้งปริมาณ และราคา จึงนับได้ว่า จะมีบทบาทต่อการกำหนดราคาข้าวในประเทศด้วย นอกจากนี้ การที่โรงสีทำการสีข้าวเพื่อตลาดบริโภคภายในประเทศเป็นหลักดังกล่าว ส่งผลให้การสีข้าวไม่เน้นเรื่องมาตรฐานคุณภาพข้าวเพื่อการส่งออก ทำให้คุณภาพข้าวไม่สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศ แม้จะมีการส่งออกข้าว จะเป็นการค้าข้าวตามชายแดนของประเทศเป็นหลัก การส่งออกข้าวในระบบสากลยังมีน้อยมากเนื่องจากปัญหาการสีข้าวให้ได้มาตรฐานคุณภาพส่งออก รวมถึงข้อจำกัด และขั้นตอนในการส่งออกค่อนข้างยุ่งยาก และเสียค่าใช้จ่ายการส่งออกสูง

8.2 ราคาข้าวในประเทศ

ข้อมูลราคาข้าวเปลือกและข้าวสารของ สปป.ลาว ที่นำมาวิเคราะห์ในที่นี้เป็นข้อมูลรายเดือน 3 ปี ระหว่างปี ค.ศ. 2005 – 2007 ของแขวงที่สำคัญที่เป็นแหล่งผลิต และแขวงที่ผลิตได้ไม่พอกับการบริโภค รวม 4 แขวง คือ นครหลวงเวียงจันทน์ สะหวันนะเขต จำปาสัก และหลวงพระบาง (แขวงที่ขาดแคลนข้าวมากที่สุดในประเทศ) ซึ่งเป็นข้อมูลที่รวบรวมโดยกรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ ดังนี้

1) ราคาข้าวเปลือกเหนียว

ในช่วงเวลาดังกล่าวราคาข้าวเปลือกเหนียวต่ำสุดเท่ากับ 1,000 กีบต่อกิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาในเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม ค.ศ. 2005 ของนครหลวงเวียงจันทน์ และราคาสูงสุดเท่ากับ 2,500

กิโลกรัม ในเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม ค.ศ. 2007 ของแขวงสะหวันนะเขต โดยราคาทุกแขวง มีแนวโน้มสูงขึ้นตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. 2007 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างของราคาระหว่าง แขวงในช่วง 3 ปี ดังกล่าว ยังไม่ปรากฏภาพที่ชัดเจนว่าราคาของแขวงใดจะสูงกว่าหรือต่ำกว่าแขวงอื่น แต่เมื่อพิจารณา ราคาเฉลี่ยทั้งปีพบว่า นครหลวงเวียงจันทน์มีราคาเฉลี่ยสูงสุดในปี ค.ศ. 2005 และ 2006 ซึ่งเท่ากับ 1,443 กีบ และ 1,504 กีบ ตามลำดับ ส่วนในปี ค.ศ. 2007 แขวงสะหวันนะเขตมี ราคาเฉลี่ยสูงสุดและใกล้เคียงกับแขวงหลวงพระบาง คือ เท่ากับ 2,213 กีบ และ 2,212 กีบ ตามลำดับ (ตารางที่ 8.2 – 8.4 และภาพที่ 8.2)

2) ราคาข้าวเปลือกเจ้า

ราคาข้าวเปลือกเจ้าต่ำสุดเท่ากับ 1,075 กีบต่อกิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2005 ของแขวงหลวงพระบาง และสูงสุดเท่ากับ 2,500 กีบต่อกิโลกรัม ในเดือนสิงหาคม – กันยายน ค.ศ. 2005 เดือนสิงหาคม – ธันวาคม ค.ศ. 2006 ของนครหลวงเวียงจันทน์ และเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ค.ศ. 2007 ของแขวงจำปาสัก เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างของราคาระหว่างแขวงในช่วง 3 ปี ส่วนใหญ่แต่ไม่ทั้งหมดราคาของนครหลวงเวียงจันทน์จะสูงกว่าทุกแขวง แต่อย่างไรก็ตามทุกแขวง มี ราคาเฉลี่ยสูงขึ้นในปี ค.ศ. 2007 ยกเว้นแขวงจำปาสักมีแนวโน้มลดลงในช่วงครึ่งหลังของปี ค.ศ. 2007 (ตารางที่ 8.2 – 8.4 และภาพที่ 8.3)

3) ราคาข้าวสารเหนียว

ราคาข้าวสารเหนียวลาว ชั้น 1 ต่ำสุดเป็นราคาของแขวงสะหวันนะเขต ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2006 ซึ่งเท่ากับ 2,275 กีบต่อกิโลกรัม ราคาสูงสุดเท่ากับ 6,000 กีบต่อกิโลกรัม ระหว่างเดือน กันยายน-ธันวาคม ค.ศ. 2007 ในนครหลวงเวียงจันทน์ เมื่อพิจารณาความแตกต่างของราคาระหว่างแขวง ในช่วง 3 ปี ดังกล่าว พบว่า ในปี ค.ศ. 2005 ราคาเฉลี่ยของนครหลวงเวียงจันทน์สูงสุดเท่ากับ 3,092 กีบ ในปี ค.ศ. 2006 ราคาของแขวงหลวงพระบางสูงสุดเท่ากับ 3,838 กีบ ส่วนปี ค.ศ. 2007 ราคาเฉลี่ยของ แขวงนครหลวงเวียงจันทน์สูงสุด แต่ก็ใกล้เคียงกับราคาของแขวงหลวงพระบาง ซึ่งเท่ากับ 4,861 กีบ และ 4,857 กีบ ตามลำดับ (ตารางที่ 8.2 – 8.4 ภาพที่ 8.4)

4) ราคาข้าวสารเจ้า

ราคาข้าวสารเจ้าลาวชั้น 1 ต่ำสุดเท่ากับ 2,600 กีบต่อกิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาของเดือน พฤศจิกายน ค.ศ. 2005 ของแขวงหลวงพระบาง ราคาสูงสุดเท่ากับ 6,000 กีบ เป็นราคาของเดือนสิงหาคม- ธันวาคม ค.ศ. 2007 ในนครหลวงเวียงจันทน์ เมื่อพิจารณาราคาเฉลี่ยทั้งปีพบว่า ราคาเฉลี่ยสูงสุดในปี ค.ศ. 2005 เท่ากับ 4,557 กีบ ในแขวงจำปาสัก ในปี ค.ศ. 2006 เท่ากับ 5,115 กีบ ในนครหลวงเวียงจันทน์ และใน ปี ค.ศ. 2007 เท่ากับ 5,293 กีบ ในแขวงสะหวันนะเขต (ตารางที่ 8.2 – 8.4 และภาพที่ 8.5)

5) เปรียบเทียบราคาข้าวสารเหนียวกับข้าวสารเจ้า

ในช่วง 3 ปีที่ศึกษา พบว่า ในทุกแขวงราคาข้าวสารเจ้าลาวชั้น 1 จะมีราคาสูงกว่าราคาข้าวสารเหนียวลาว ชั้น 1 ใน 3 แขวง ยกเว้นแขวงหลวงพระบาง มีราคาแตกต่างกันค่อนข้างมากประมาณ 500 - 2,000 กีบต่อกิโลกรัม ส่วนแขวงหลวงพระบางราคาข้าวเหนียวจะสูงกว่าราคาข้าวเจ้าเล็กน้อย (ตารางที่ 8.2 – 8.4 และภาพที่ 8.6 – 8.9)

กล่าวโดยสรุปในเรื่องของราคาทั้งข้าวเปลือกเหนียว ข้าวเปลือกเจ้า ข้าวสารเหนียว และข้าวสารเจ้า ยังไม่พบความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างแขวง แต่การขึ้นลงระหว่างปีจะคล้ายคลึงกันคือ มีราคาสูงในช่วงก่อนฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวในปี คือ ช่วงประมาณเดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน และราคาข้าวสารเจ้าจะสูงกว่าราคาข้าวสารเหนียวเกือบทุกแขวง ยกเว้นแขวงหลวงพระบางที่ราคาข้าวสารเหนียวสูงกว่าราคาข้าวสารเจ้า สาเหตุที่แขวงซึ่งผลิตข้าวได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค เช่น แขวงหลวงพระบาง ในบางช่วงก็ไม่ได้มีราคาแพงกว่าแขวงที่ผลิตข้าวได้เพียงพอ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าข้าวที่ซื้อขายในหลวงพระบางทั้งหมดไม่ได้ขนมาจากทางภาคกลางหรือภาคใต้ เช่น แขวงเวียงจันทน์ สະหวันนะเขต หรือ จำปาสัก ซึ่งจะต้องเสียค่าขนส่งแต่อาจมีการนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ไทย และจีน เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังไม่มีการกำหนดชั้นคุณภาพ (Grade) ของสินค้าทั้งข้าวเปลือก และข้าวสารที่ชัดเจน แม้ในข้าวสารจะระบุว่าเป็นข้าวสารชั้น 1 หรือชั้น 2 ก็ตาม แต่ยังไม่มีการกำหนดเป็นมาตรฐานที่ชัดเจน การซื้อขายจะใช้ดุลพินิจของผู้ซื้อเท่านั้น ทำให้การเปรียบเทียบในเรื่องราคาข้าวทำได้ค่อนข้างยาก

6) เปรียบเทียบราคาข้าวเปลือกเหนียวของไทยกับ สปป.ลาว

ราคาที่ใช้เปรียบเทียบคือราคาข้าวเปลือกเหนียวเมล็ดสั้นของไทยซึ่งมีราคาต่ำกว่าข้าวเปลือกเหนียวเมล็ดยาวกับราคาข้าวเปลือกเหนียว (ไม่ได้แบ่งเกรด) ของ 4 แขวง คือ นครหลวงเวียงจันทน์ สະหวันนะเขต จำปาสัก และหลวงพระบาง โดยใช้ข้อมูลรายเดือนระหว่างปี ค.ศ. 2005 - 2007 พบว่า ในช่วงปี ค.ศ. 2005 มีราคาใกล้เคียงกัน ยกเว้นในช่วงปลายปีที่ราคาของนครหลวงเวียงจันทน์มีราคาสูงกว่าของไทยและของแขวงอื่นๆ ส่วนในปี ค.ศ. 2006 จนถึงพฤศจิกายน 2007 ราคาข้าวเปลือกของไทยสูงกว่าของ สปป.ลาว โดยตลอด โดยมีความแตกต่างกันประมาณ 1,000 – 4,000 บาทต่อตัน ส่วนในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2007 ราคาของแขวงสະหวันนะเขตและแขวงหลวงพระบางสูงกว่าของไทย แต่ก็ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก คือ ประมาณ 200 บาท สำหรับแขวงหลวงพระบาง และ 1,200 บาท สำหรับแขวงสະหวันนะเขต (ตารางที่ 8.5 – 8.7 และภาพที่ 8.10)

7) เปรียบเทียบราคาข้าวสารเหนียวของไทยกับ สปป.ลาว

ราคาที่ใช้เปรียบเทียบคือ ราคาข้าวสารเหนียว เมล็ดสั้นชนิด 10% ของไทยเฉลี่ยทั้งประเทศ และราคาข้าวสารเหนียวลาว ชั้น 1 ของ 4 แขวง ในช่วงเวลา 3 ปี เช่นเดียวกัน พบว่า ไม่พบความแตกต่างที่ชัดเจน ในบางช่วงเวลาราคาข้าวสารเหนียวของไทยสูงกว่าข้าวสารเหนียวของ สปป.ลาว เช่น ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2005 ถึงต้นปี ค.ศ. 2006 ยกเว้นเดือนสิงหาคม - ตุลาคม และต่อจากนั้นคือ ตั้งแต่เดือนเมษายน ค.ศ. 2006 เป็นต้นไป จนถึงเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2007 ราคาข้าวสารเหนียวของลาวจะสูงกว่าของไทย และหลังจากนั้นคือระหว่างเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม ค.ศ. 2007 ราคาข้าวสารเหนียวของไทยจะสูงกว่าราคาของทุกแขวงใน สปป.ลาว ยกเว้นแขวงหลวงพระบาง (ตารางที่ 8.5 – 8.7 และภาพที่ 8.11)

จากการสอบถามเจ้าของโรงสีข้าวเกี่ยวกับราคาข้าวเปลือกที่รับซื้อและราคาข้าวสารที่จำหน่ายโดยโรงสี ในช่วงปี 2007 พบว่ามีราคาสอดคล้องกับที่รายงานโดยกรมการค้าภายในของ สปป.ลาว (ตารางที่ 8.8)

ตารางที่ 8.2 ราคาข้าวเปลือกและข้าวสารรายเดือนของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005

(หน่วย : กีบ/กิโลกรัม)

ชนิดข้าว	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
ข้าวเปลือกเหนียว													
นครหลวงเวียงจันทน์	-	-	-	-	1,225	1,540	1,700	1,800	1,800	1,480	1,000	1,000	1,443
สะหวันนะเขต	1,350	1,350	1,350	1,356	1,381	1,400	1,400	1,400	1,400	1,400	1,100	1,100	1,332
จำปาสัก	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,380	1,500	1,500	1,500	1,260	1,188	1,188	1,289
หลวงพระบาง	1,400	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,350	1,350	1,450	1,075	1,075	1,188	1,385
ข้าวเปลือกเจ้า													
นครหลวงเวียงจันทน์	-	-	-	-	2,050	2,160	2,450	2,500	2,500	2,400	2,000	2,000	2,258
สะหวันนะเขต	1,500	1,500	1,500	1,510	1,582	1,700	1,700	1,700	1,700	1,700	1,400	1,300	1,566
จำปาสัก	1,700	1,700	1,700	1,700	1,700	1,780	1,850	1,900	1,900	1,660	1,225	1,225	1,670
หลวงพระบาง	1,400	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,575	1,425	1,450	1,120	1,075	1,188	1,394
ข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1													
นครหลวงเวียงจันทน์	3,000	3,000	3,125	3,125	3,500	3,100	3,250	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,092
สะหวันนะเขต	2,350	2,500	2,500	2,550	2,700	2,800	2,775	2,900	3,000	2,680	2,400	2,400	2,630
จำปาสัก	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,750	3,750	3,950	2,900	2,400	2,400	2,763
หลวงพระบาง	2,900	2,975	2,975	2,975	3,000	3,000	2,850	2,925	3,000	2,660	2,660	2,800	2,898
ข้าวสารเจ้าลาวชั้น 1													
นครหลวงเวียงจันทน์	3,500	3,500	3,625	4,000	3,625	4,800	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	4,421
สะหวันนะเขต	3,500	3,500	3,500	3,750	4,250	3,500	3,625	4,000	4,000	3,560	3,500	3,500	3,724
จำปาสัก	4,750	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,500	4,500	5,000	3,680	3,125	3,125	4,557
หลวงพระบาง	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	2,820	2,700	2,850	2,850	2,700	2,600	2,675	2,837

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว

บทที่ 8 สถานการณ์การค้าตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 8.3 ราคาข้าวเปลือกและข้าวสารรายเดือนของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006

(หน่วย : กีบ/กิโลกรัม)

ชนิดข้าว	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
ข้าวเปลือกเหนียว													
นครหลวงเวียงจันทน์	1,200	1,400	1,400	1,400	1,400	1,400	1,400	1,650	1,700	1,700	1,700	1,700	1,504
สะหวันนะเขต	1,338	1,350	1,350	1,350	1,475	1,500	1,500	1,500	1,500	1,490	1,460	1,200	1,418
จำปาสัก	1,400	1,400	1,400	1,360	1,300	1,300	1,350	1,375	1,400	1,600	1,800	1,800	1,457
หลวงพระบาง	1,200	1,200	1,225	1,310	1,363	1,433	1,563	1,725	1,750	1,600	1,575	1,463	1,450
ข้าวเปลือกเจ้า													
นครหลวงเวียงจันทน์	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,208
สะหวันนะเขต	1,475	1,500	1,500	1,620	1,775	1,800	2,000	2,000	2,025	1,950	1,800	1,600	1,754
จำปาสัก	1,700	1,700	1,700	1,640	1,500	1,533	1,650	1,675	1,700	1,850	2,000	2,000	1,721
หลวงพระบาง	1,200	1,200	1,225	1,550	1,750	1,750	1,750	1,825	1,850	1,700	1,675	1,600	1,590
ข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1													
นครหลวงเวียงจันทน์	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,313	4,000	3,750	3,350	3,200	3,200	3,234
สะหวันนะเขต	2,275	2,475	2,500	2,600	2,925	3,525	3,725	3,850	4,000	3,950	3,800	3,000	3,219
จำปาสัก	2,800	2,800	2,800	2,680	2,575	2,733	2,900	2,800	2,800	2,900	3,000	3,000	2,816
หลวงพระบาง	2,800	2,800	2,900	3,260	3,600	3,800	4,275	4,950	5,267	4,400	4,000	4,000	3,838
ข้าวสารเจ้าลาวชั้น 1													
นครหลวงเวียงจันทน์	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,875	5,500	5,000	5,000	5,000	5,115
สะหวันนะเขต	3,325	3,375	3,450	3,680	3,900	4,000	4,000	4,250	4,513	4,625	4,500	4,000	3,968
จำปาสัก	3,500	3,500	3,500	3,400	3,450	3,600	4,000	4,000	5,000	5,000	5,000	5,000	4,079
หลวงพระบาง	2,800	2,850	3,000	3,000	3,100	3,200	4,050	4,500	4,000	3,800	3,575	3,075	3,413

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว

บทที่ 8 สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 8.4 ราคาข้าวเปลือกและข้าวสารรายเดือนของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2007

หน่วย : กีบ/กิโลกรัม

ชนิดข้าว	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
ข้าวเปลือกเหนียว													
นครหลวงเวียงจันทน์	1,800	1,800	1,800	1,800	1,800	1,800	2,000	2,100	2,100	2,100	2,100	2,100	1,942
สะหวันนะเขต	2,000	1,950	2,000	2,000	2,000	2,100	2,100	2,400	2,500	2,500	2,500	2,500	2,213
จำปาสัก	1,740	1,950	1,950	1,950	2,000	2,000	2,400	2,400	2,250	2,250	2,050	2,100	2,087
หลวงพระบาง	2,140	2,150	2,150	2,175	2,200	2,225	2,300	2,300	2,250	2,250	2,200	2,200	2,212
ข้าวเปลือกเจ้า													
นครหลวงเวียงจันทน์	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,200	2,300	2,300	2,300	2,300	2,300	2,142
สะหวันนะเขต	2,000	2,150	2,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,050
จำปาสัก	1,800	2,000	2,000	2,000	2,180	2,100	2,500	2,500	2,400	2,400	2,150	2,200	2,179
หลวงพระบาง	2,100	2,100	2,100	2,150	2,200	2,200	2,200	2,200	2,250	2,250	2,300	2,300	2,196
ข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1													
นครหลวงเวียงจันทน์	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,933	5,400	6,000	6,000	6,000	6,000	4,861
สะหวันนะเขต	3,800	4,000	4,000	4,000	4,000	4,375	4,667	5,125	5,500	5,500	5,250	4,625	4,570
จำปาสัก	3,460	3,500	3,500	3,575	3,560	4,125	5,000	5,000	4,875	4,500	4,500	4,250	4,185
หลวงพระบาง	4,700	4,700	4,540	4,600	4,820	4,925	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	4,857
ข้าวสารเจ้าลาวชั้น 1													
นครหลวงเวียงจันทน์	4,500	4,500	4,500	4,500	4,500	4,500	5,500	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	5,208
สะหวันนะเขต	5,000	4,850	5,000	5,000	5,000	5,000	5,167	5,625	6,000	6,000	5,750	5,125	5,293
จำปาสัก	4,900	5,000	5,000	5,375	5,300	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	4,600	5,500	5,056
หลวงพระบาง	4,200	4,200	4,200	4,200	4,200	4,200	4,200	4,200	4,200	4,200	4,200	4,200	4,200

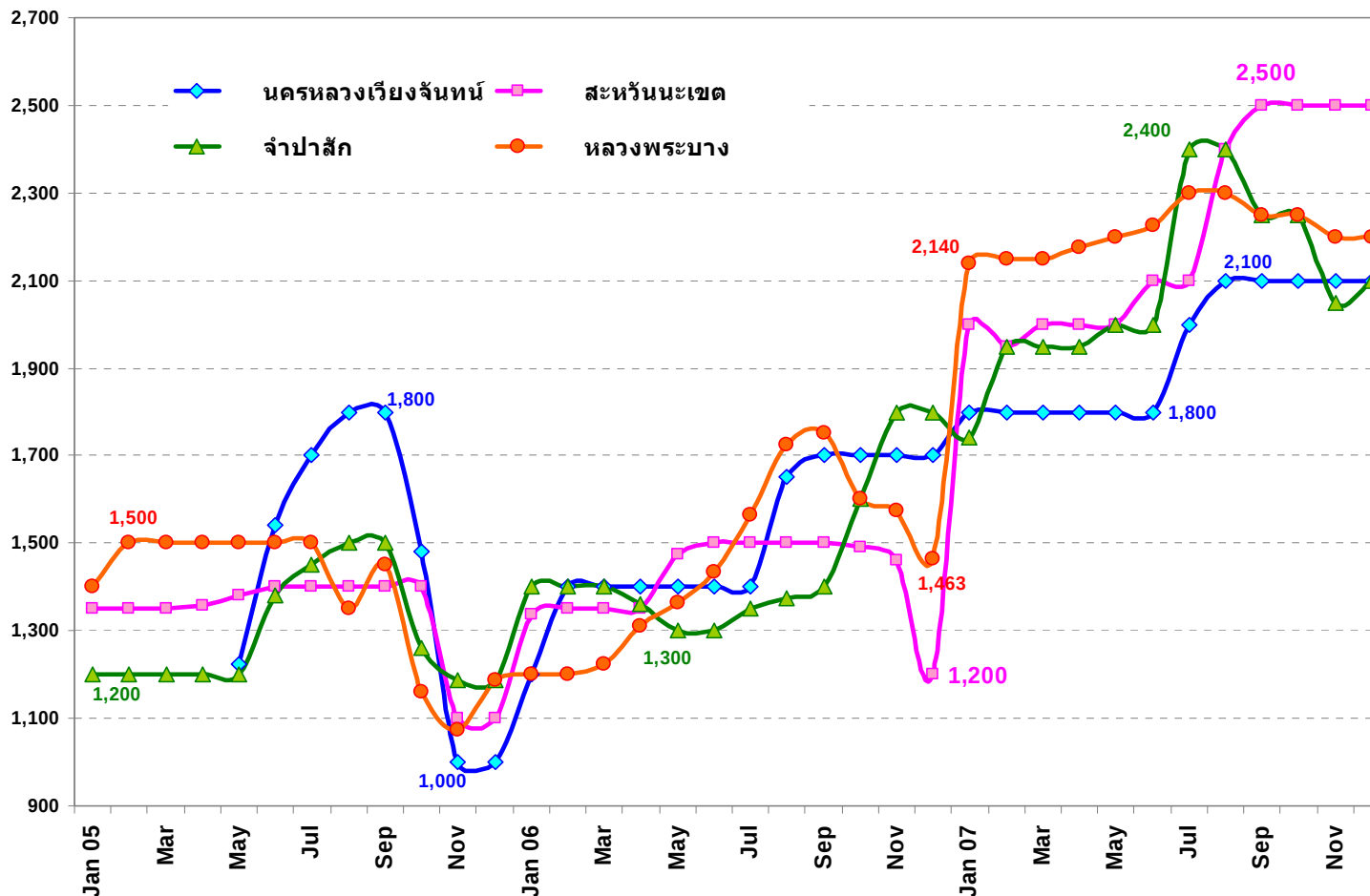
ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า สปป.ลาว

บทที่ 8 สถานการณ์การค้าตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

กิโลกรัม

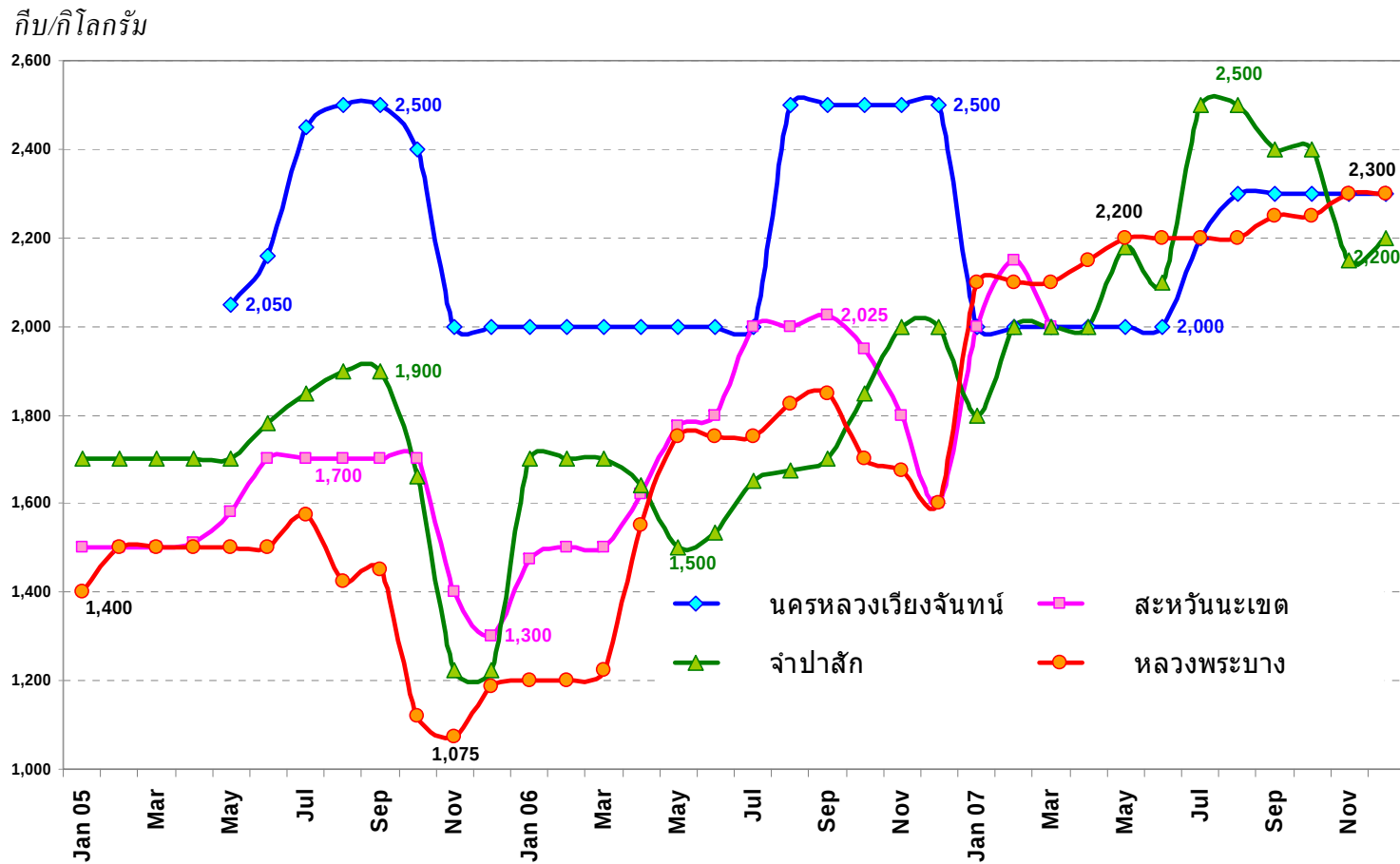

ภาพที่ 8.2 ราคาข้าวเปลือกเหนียวลาวของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005 – 2007

บทที่ 8 สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

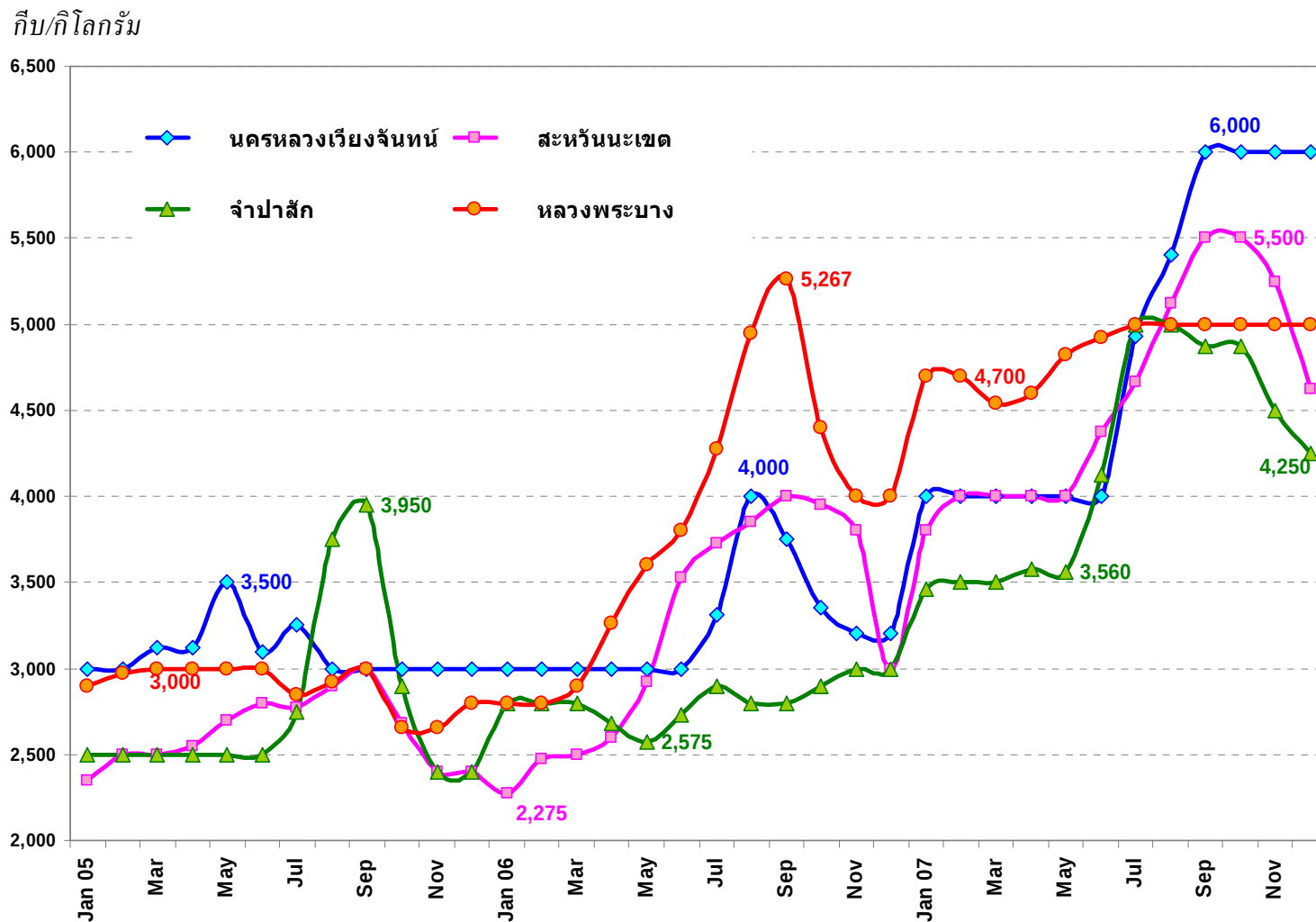

ภาพที่ 8.3 ราคาข้าวเปลือกเจ้าลาวของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005-2007

บทที่ 8 สถานการณ์การค้าตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

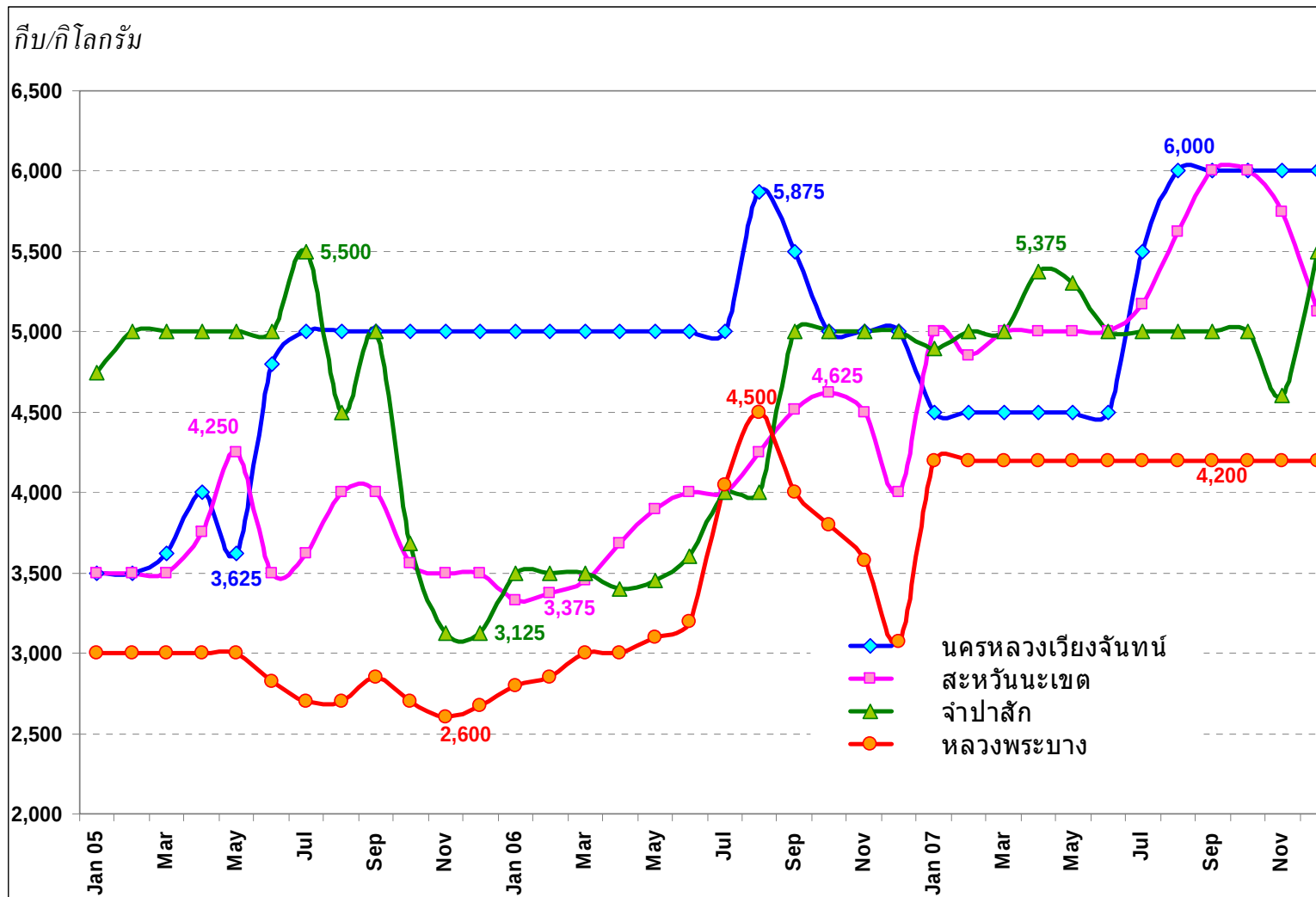

ภาพที่ 8.4 ราคาข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1 ของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005-2007

บทที่ 8 สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

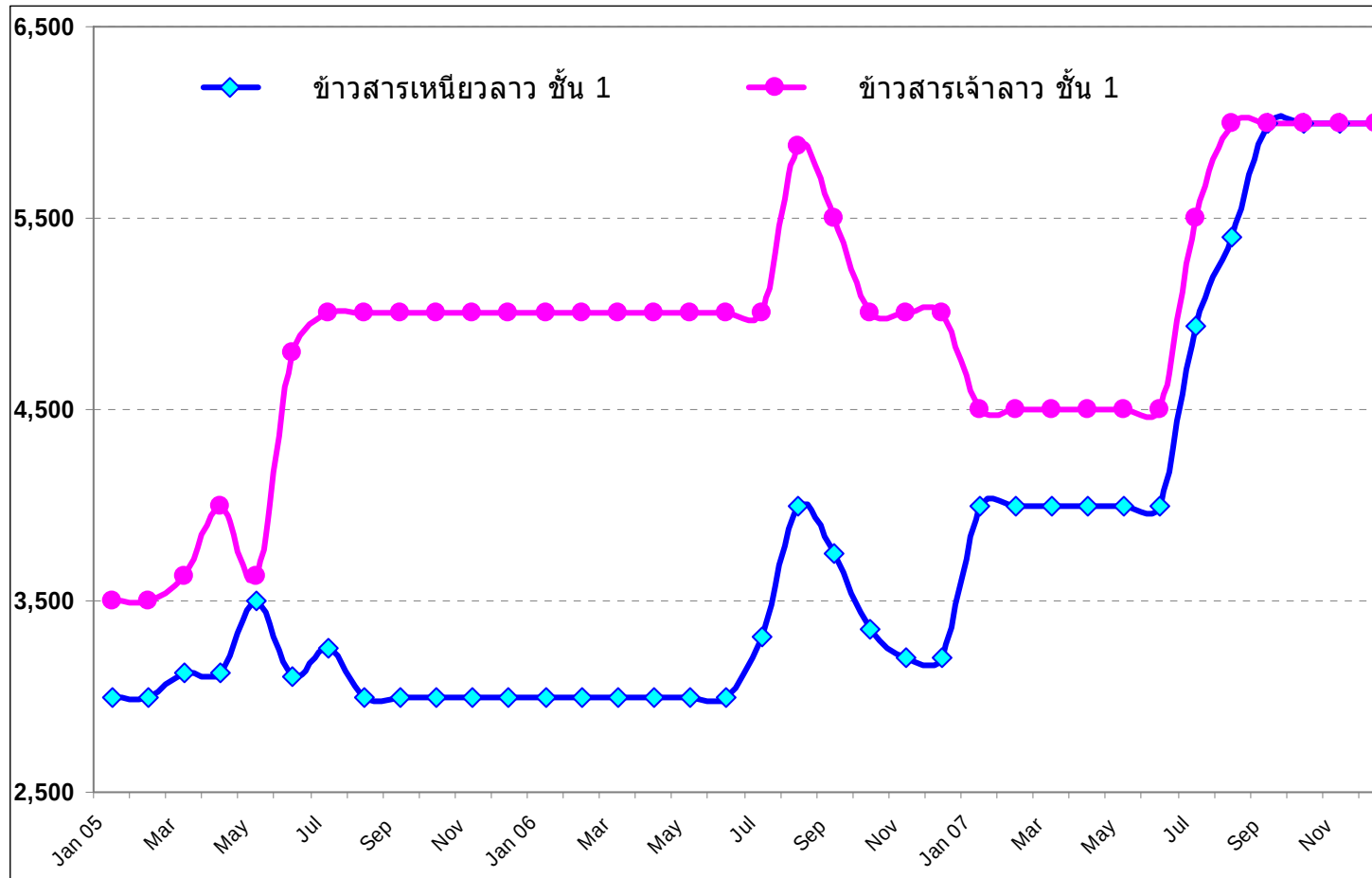
ภาพที่ 8.5 ราคาข้าวสารเจ้าลาวชั้น 1 ของแขวงที่สำคัญของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005-2007

บทที่ 8 สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพเทคโนโลยีในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

กีบ/กิโลกรัม

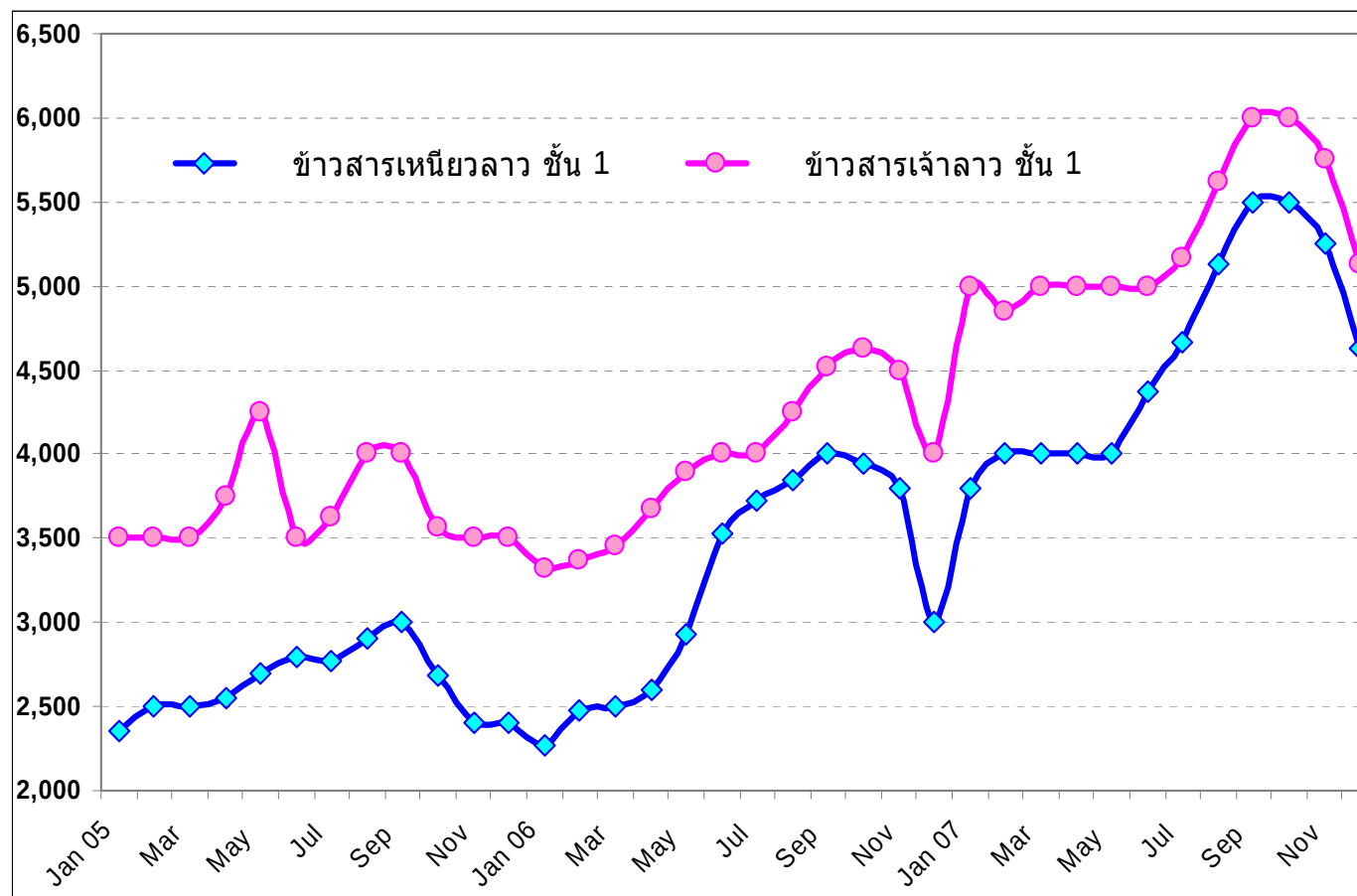
ภาพที่ 8.6 ราคาข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1 และข้าวสารเจ้าลาว ชั้น 1 ของนครหลวงเวียงจันทน์เขต ปี ค.ศ. 2005-2007

บทที่ 8 สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

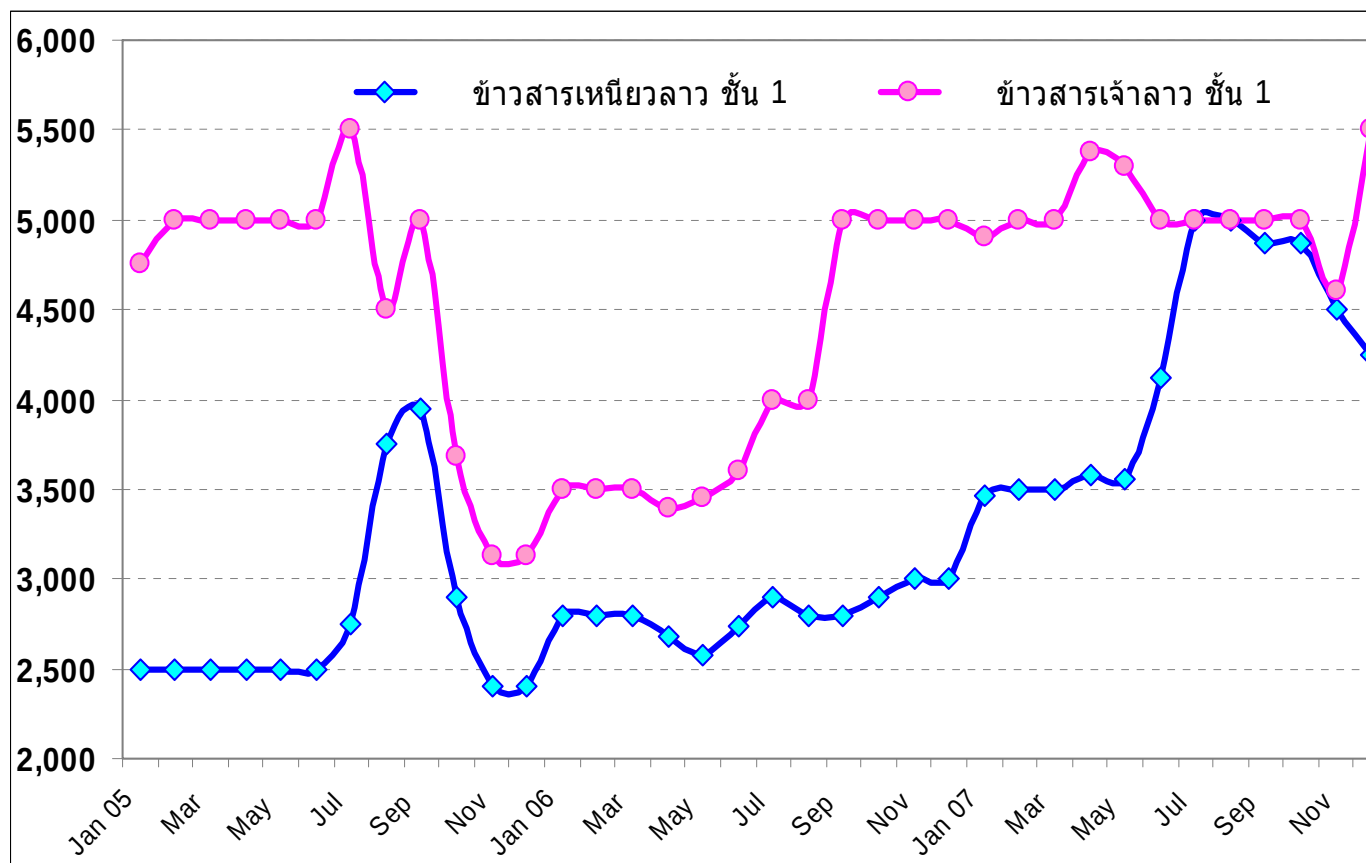
สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

กีบ/กิโลกรัม

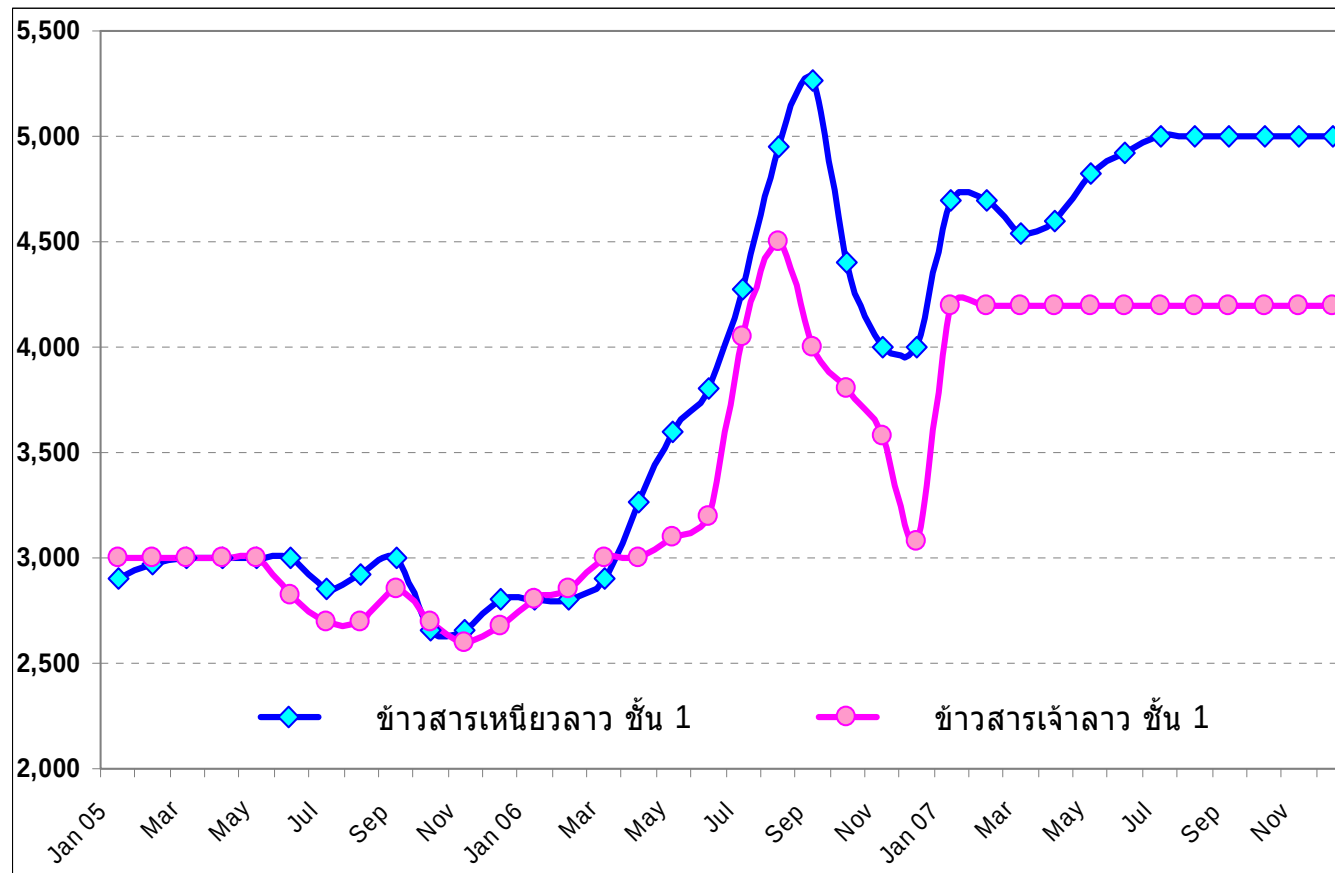
ภาพที่ 8.7 ราคาข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1 และข้าวสารเจ้าลาว ชั้น 1 ของแขวงสะหวันนะเขต ปี ค.ศ. 2005-2007

กีบ/กิโลกรัม

ภาพที่ 8.8 ราคาข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1 และข้าวสารเจ้าลาว ชั้น 1 ของแขวงจำปาสัก ปี ค.ศ. 2005-2007

กิโลกรัม

ภาพที่ 8.9 ราคาข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1 และข้าวสารเจ้าลาว ชั้น 1 ของแขวงหลวงพระบาง ปี ค.ศ. 2005-2007

ตารางที่ 8.5 เปรียบเทียบราคาข้าวเปลือกและข้าวสารบางชนิดรายเดือนของไทยและ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005

หน่วย : บาท/ตัน

ชนิดข้าว	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
ข้าวเปลือกเหนียวนาปีเมล็ดสั้นของไทย	5,246	5,210	5,290	5,525	5,189	5,126	5,396	5,541	5,514	5,267	4,980	5,294	5,330
ข้าวเปลือกเหนียวของ สปป.ลาว													
นครหลวงเวียงจันทน์	-	-	-	-	4,588	5,768	6,367	6,742	6,742	5,543	3,745	3,745	5,404
สะหวันนะเขต	5,056	5,056	5,056	5,079	5,172	5,243	5,243	5,243	5,243	5,243	4,120	4,120	4,989
จำปาสัก	4,494	4,494	4,494	4,494	4,494	5,169	5,431	5,618	5,618	4,719	4,449	4,449	4,828
หลวงพระบาง	5,243	5,618	5,618	5,618	5,618	5,618	5,618	5,056	5,431	4,345	4,026	4,449	5,187
ข้าวสารเหนียวเมล็ดสั้น 10% ของไทย (ขายส่ง)	10,460	10,500	10,500	10,500	10,500	10,500	10,500	10,500	10,500	10,500	10,227	10,200	10,449
ข้าวสารเหนียวลาว ชั้น 1													
นครหลวงเวียงจันทน์	11,236	11,236	11,704	11,704	13,109	11,610	12,172	11,236	11,236	11,236	11,236	11,236	11,581
สะหวันนะเขต	8,801	9,363	9,363	9,551	10,122	10,487	10,393	10,861	11,236	10,037	8,989	8,989	9,850
จำปาสัก	9,363	9,363	9,363	9,363	9,363	9,363	10,300	14,045	14,794	10,861	8,989	8,989	10,348
หลวงพระบาง	10,861	11,142	11,236	11,236	11,236	11,236	10,674	10,955	11,236	9,963	9,963	10,487	10,854

ที่มา : ราคาข้าวของไทยได้จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ราคาข้าวของ สปป.ลาว ได้จากกรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าของ สปป.ลาว

หมายเหตุ : อัตราแลกเปลี่ยนเงินกีบเป็นเงินบาท ปี ค.ศ. 2005 เท่ากับ 267 กีบต่อ 1 บาท (จากธนาคารแห่งชาติ สปป.ลาว)

ตารางที่ 8.6 เปรียบเทียบราคาข้าวเปลือกและข้าวสารบางชนิดรายเดือนของไทยและ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2006

หน่วย : บาท/ตัน

ชนิดข้าว	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
ข้าวเปลือกเหนียวนาปีเมล็ดสั้นของไทย	5,599	5,845	6,409	6,793	6,811	7,193	7,203	7,845	8,206	8,084	8,436	8,713	7,145
ข้าวเปลือกเหนียวของ สปป.ลาว													
นครหลวงเวียงจันทน์	4,653	5,323	5,323	5,323	5,323	5,323	5,323	6,274	6,464	6,464	6,464	6,464	5,719
สะหวันนะเขต	5,087	5,133	5,133	5,133	5,608	5,703	5,703	5,703	5,703	5,665	5,551	4,563	5,392
จำปาสัก	5,323	5,323	5,323	5,171	4,943	4,943	5,133	5,228	5,323	6,084	6,844	6,844	5,540
หลวงพระบาง	4,563	4,563	4,658	4,981	5,183	5,449	5,943	6,559	6,654	6,084	5,989	5,563	5,513
ข้าวสารเหนียวเมล็ดสั้น 10% ของไทย (ขายส่ง)	11,772	11,937	12,000	12,094	12,500	13,174	15,726	17,165	17,165	18,274	19,241	-	14,641
ข้าวสารเหนียวลาว ชั้น 1													
นครหลวงเวียงจันทน์	11,407	11,407	11,407	11,407	11,407	11,407	12,597	15,209	14,259	12,738	12,167	12,167	12,297
สะหวันนะเขต	8,650	9,411	9,506	9,886	11,122	13,403	14,163	14,639	15,209	15,019	14,449	11,407	12,240
จำปาสัก	10,646	10,646	10,646	10,190	9,791	10,392	11,027	10,646	10,646	11,027	11,407	11,407	10,707
หลวงพระบาง	10,646	10,646	11,027	12,395	13,688	14,449	16,255	18,821	20,027	16,730	15,209	15,209	14,593

ที่มา : ราคาข้าวของไทยได้จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ราคาข้าวของ สปป.ลาว ได้จากกรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าของ สปป.ลาว

หมายเหตุ : อัตราแลกเปลี่ยนเงินกีบเป็นเงินบาท ปี ค.ศ. 2006 เท่ากับ 263 กีบต่อ 1 บาท (จากธนาคารแห่งชาติ สปป.ลาว)

ตารางที่ 8.7 เปรียบเทียบราคาข้าวเปลือกและข้าวสารบางชนิดรายเดือนของไทยและ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2007

หน่วย : บาท/ตัน

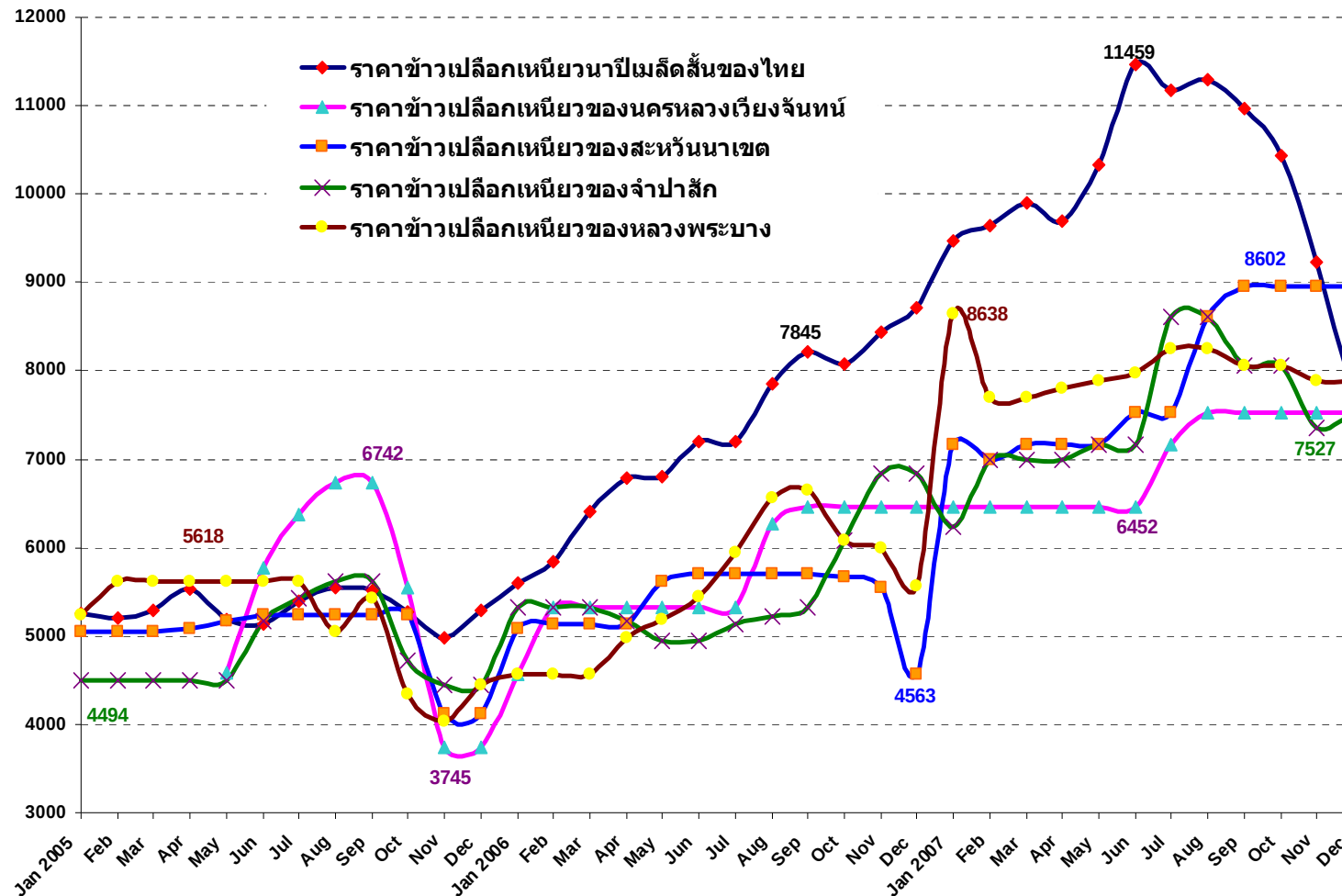
ชนิดข้าว	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
ข้าวเปลือกเหนียวปีเมล็ดสั้นของไทย	9,465	9,635	9,906	9,690	10,337	11,459	11,171	11,288	10,974	10,426	9,229	7,699	9,964
ข้าวเปลือกเหนียวของ สปป.ลาว													
นครหลวงเวียงจันทน์	6,456	6,452	6,452	6,452	6,452	7,168	7,527	7,527	7,527	7,527	7,527	7,527	6,961
สะหวันนะเขต	7,168	6,989	7,168	7,168	7,168	7,527	8,602	8,602	8,961	8,961	8,961	8,961	7,932
จำปาสัก	6,237	6,989	6,989	6,989	7,168	8,602	8,602	8,602	8,065	8,065	7,348	7,527	7,480
หลวงพระบาง	8,638	7,706	7,706	7,796	7,885	8,244	8,244	8,244	8,065	8,065	7,885	7,885	7,928
ข้าวสารเหนียวเมล็ดสั้น 10% ของไทย (ขายส่ง)	19,414	20,100	20,100	20,100	20,621	20,700	27,671	27,671	23,450	22,500	32,428	15,918	21,975
ข้าวสารเหนียวลาว ชั้น 1													
นครหลวงเวียงจันทน์	14,337	14,337	14,337	14,337	14,337	17,681	19,355	19,355	21,505	21,505	21,505	21,505	17,423
สะหวันนะเขต	13,620	14,337	14,337	14,337	14,337	16,728	18,369	18,369	19,713	19,713	18,817	16,577	16,380
จำปาสัก	12,401	12,545	12,545	12,814	12,760	17,921	17,921	17,921	17,473	17,473	16,129	15,233	15,000
หลวงพระบาง	16,846	16,846	16,272	16,487	17,276	17,921	17,921	17,921	17,921	17,921	17,921	17,921	17,409

ที่มา : ราคาข้าวของไทยได้จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ราคาข้าวของ สปป.ลาว ได้จากกรมการค้าภายใน กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าของ สปป.ลาว

หมายเหตุ : อัตราแลกเปลี่ยนเงินกีบเป็นเงินบาท ปี ค.ศ. 2007 เท่ากับ 279 กีบต่อ 1 บาท (จากธนาคารแห่งชาติ สปป.ลาว)

บาท/ตัน

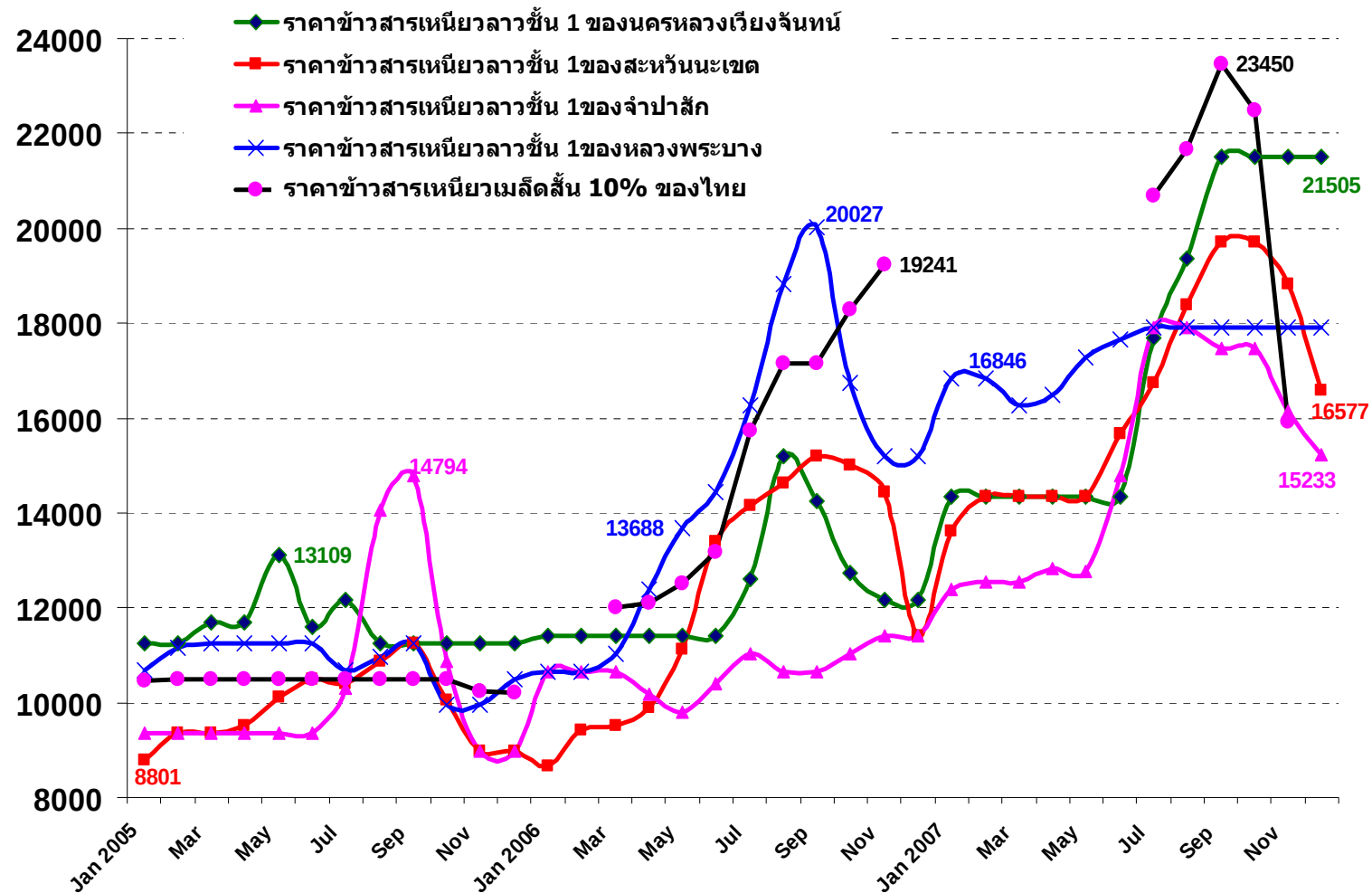
ภาพที่ 8.10 ราคาข้าวเปลือกเหนียวของประเทศไทย และ สปป.ลาว รายแขวง ปี ค.ศ. 2005 - 2007

บทที่ 8 สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

บาท/ตัน

ภาพที่ 8.11 ราคาข้าวสารเหนียวของประเทศไทย และ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2005-2007

บทที่ 8 สถานการณ์การค้าตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพเทคโนโลยีในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 8.8 ราคารับซื้อข้าวเปลือกที่โรงสีรับซื้อ และราคาข้าวสารที่โรงสีจำหน่าย

หน่วย : กีบ/กิโลกรัม

รายการ	นครหลวง เวียงจันทน์	เวียงจันทน์	สะหวันนะเขต	จำปาสัก	รวม
ข้าวเปลือกเหนียว					
ต่ำสุด	2,000	2,200	1,800	1,850	1,800
สูงสุด	2,300	2,300	2,800	2,700	2,800
ส่วนใหญ่	2,000	2,200	2,400	2,000	2,000
ข้าวสารเหนียว					
ต่ำสุด	4,000	-	3,000	3,300	3,000
สูงสุด	5,000	-	5,000	4,200	5,000
ส่วนใหญ่	4,500	-	4,000	3,500	4,000
ข้าวเปลือกเจ้า					
ต่ำสุด	2,000	2,500	1,800	1,850	1,800
สูงสุด	2,300	2,800	3,000	3,000	3,000
ส่วนใหญ่	2,300	2,500	2,300	2,300	2,300
ข้าวสารเจ้า					
ต่ำสุด	-	-	4,000	3,800	3,800
สูงสุด	-	-	4,500	3,800	4,500
ส่วนใหญ่	-	-	4,000	3,800	3,800

ที่มา : จากการสำรวจของนักวิจัยโครงการ

8.3 การค้าข้าวของสปป. ลาว

สำหรับการส่งออกและนำเข้าข้าวของ สปป.ลาว นั้นปริมาณการส่งออกที่เป็นข้อมูลทางการยังมีน้อยมาก การค้าขายส่วนใหญ่เป็นการค้าชายแดนลาว - ไทย ลาว - เวียดนาม และลาว - จีน ซึ่งการเคลื่อนไหวของสินค้าจะเป็นไปตามสถานการณ์ด้านราคา โดยเฉพาะระหว่างไทยกับลาว บริเวณชายแดนทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยที่ประชาชนส่วนใหญ่นิยมบริโภคข้าวเหนียว เช่นเดียวกับคนลาว ถ้าราคาข้าวเหนียวที่ฝั่งประเทศไทยมีราคาแพงก็จะมีลักลอบส่งข้าวเหนียวไปยังฝั่งไทย ในทางตรงกันข้าม ถ้าข้าวเหนียวฝั่งลาวขาดแคลนมีราคาแพงก็จะมีลักลอบนำเข้าจากไทย ซึ่งเป็นเรื่องปกติสำหรับประเทศที่มีชายแดนติดต่อกัน ส่วนการค้าชายแดนระหว่างลาวกับเวียดนามนั้น การส่งออกข้าวของ สปป.ลาว ไปยังเวียดนามเป็นไปอย่างสะดวกเพราะ สปป.ลาว และเวียดนามมีข้อตกลงพิเศษระหว่างกัน โดยในปัจจุบันทางปฏิบัติลาวสามารถส่งออกไปยังเวียดนามได้ โดยไม่ต้องเสียภาษีขาเข้าไม่จำกัดปริมาณและมีเงื่อนไขผ่อนปรนคือ ไม่ต้องการเอกสารอะไรมากมาย เช่น ใบแสดง

แหล่งกำเนิดของสินค้า ถ้าไม่ประสงค์จะส่งต่อไปประเทศที่สาม แต่เนื่องจากคนเวียดนามส่วนใหญ่จะบริโภคข้าวเจ้า ยกเว้นบริเวณชายแดนที่ติดกับทางภาคเหนือของลาวที่มีการบริโภคข้าวเหนียวปริมาณการค้าจึงมีไม่มากนัก

กรณีชายแดนลาว - จีน ทาง สปป.ลาว ได้มีการส่งข้าวเปลือกเข้าไปยังประเทศจีนในปีที่ผ่านมาประมาณ 3 - 4 พันตัน ซึ่งเป็นข้าวที่ฝ่ายจีนนำเมล็ดพันธุ์ข้าวซึ่งเป็นข้าวเจ้าลูกผสม (Hybrid rice) มาส่งเสริมปลูกในเขตเมืองสิง แขวงหลวงน้ำ ทางภาคเหนือของ สปป.ลาว ซึ่งเป็นที่ราบมีน้ำชลประทานเหมาะกับการปลูกข้าว พันธุ์ที่นำมาส่งเสริมดังกล่าวเป็นพันธุ์ที่ตอบสนองต่อปุ๋ยและให้ผลผลิตสูงประมาณ 7 - 9 ตันต่อเฮกแตร์

สำหรับการนำเข้าในอดีตที่เป็นทางการ ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเข้าภายใต้โครงการความช่วยเหลือทางอาหารจากองค์การระหว่างประเทศ และจากข้อมูลที่เป็นทางการของกรมการค้าภายในของ สปป.ลาว พบว่าในปี ค.ศ. 2007 มีการนำเข้าข้าวสารจากเวียดนามและ จีน มูลค่า 194,754 และ 165,106 เหรียญสหรัฐ ตามลำดับและนำเข้าจากไทยมูลค่า 147,567 เหรียญสหรัฐ (ประมาณ 5 ล้านบาท) ส่วนการส่งออก มีการส่งออกข้าวเปลือกรวม 13,016 ตัน โดยส่งไปจีน 8,480 ตัน เวียดนาม 3,670 ตัน และไทย 860 ตัน นอกจากนี้ยังมีการส่งออกข้าวสารเหนียวอีก 9,004 ตัน จะเห็นว่าข้อมูลที่เป็นทางการทั้งการส่งออกและนำเข้าน่าจะน้อยกว่าความเป็นจริง เพราะไม่สามารถจะเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นทางการได้ เนื่องจากส่วนหนึ่งเป็นการลักลอบการนำเข้าหรือส่งออกตามแนวชายแดน

จากข้อมูลกรมศุลกากรของไทยที่รายงานโดยกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ของไทย พบว่า ในปี ค.ศ. 2005 มีการส่งออกข้าวเหนียวไปยัง สปป.ลาว จำนวน 4,914 ตัน มูลค่า 54.45 ล้านบาท ข้าวเจ้าจำนวน 1,669 ตัน มูลค่า 13.49 ล้านบาท และปลายข้าวเจ้าจำนวน 921 ตัน มูลค่า 4.3 ล้านบาท รวมมูลค่าการนำเข้าประมาณ 72 ล้านบาท ส่วนในปี ค.ศ. 2006 มีการส่งออกข้าวเหนียวจำนวน 3,789 ตัน มูลค่า 43.83 ล้านบาท ข้าวเจ้าจำนวน 2,038 ตัน มูลค่า 20.34 ล้านบาท ปลายข้าวเจ้าจำนวน 2,441 ตัน มูลค่า 13.74 ล้านบาท และปลายข้าวเหนียวจำนวน 54 ตัน มูลค่า 330,000 บาท รวมมูลค่าการนำเข้าประมาณ 78 ล้านบาท (ตารางที่ 8.9)

การค้าข้าวในตลาดโลกส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเจ้า เพราะคนส่วนใหญ่บริโภคข้าวเจ้า โดยในแต่ละปีจะมีปริมาณการค้าข้าวรวมทุกชนิดประมาณ 25 - 30 ล้านตันข้าวสาร ส่วนข้อมูลการค้าเฉพาะข้าวสารเหนียวในภาพรวมของโลกยังไม่มีข้อมูล รวมทั้งยังไม่มีข้อมูลการปลูกข้าวเหนียวในประเทศต่างๆ นอกจากของประเทศไทยทำให้การวิเคราะห์การตลาดข้าวเหนียวทำได้ค่อนข้างจำกัด อย่างไรก็ตามจากข้อมูลส่งออกข้าวเหนียวของไทยระหว่างปี ค.ศ. 2003 - 2007 (ตารางที่ 8.10) พบว่า ในช่วงเวลา 5 ปีดังกล่าว ปริมาณการส่งออกไม่แน่นอน ขึ้นลงตามสภาวะของตลาด โดยมีปริมาณส่งออกสูงสุด

ตารางที่ 8.9 การนำเข้าข้าวของ สปป.ลาว จากประเทศไทย ปี ค.ศ. 2005 – 2006

ชนิด	ค.ศ. 2005		ค.ศ. 2006	
	ปริมาณ (กก.)	มูลค่า (บาท)	ปริมาณ (กก.)	มูลค่า (บาท)
ข้าวเจ้า				
หอมมะลิ 100% ชั้น 2	-	-	14,700	210,000
ข้าวเจ้าขาว 100% ชั้น 1	-	-	48,330	614,000
ข้าวเจ้าขาว 5%	508,865	2,292,796	120,013	215,768
หอมมะลิ 15%	-	-	29,400	120,000
ข้าวเจ้าขาว 15%	230,000	2,062,734	-	-
ข้าวเจ้าขาว 25%	930,000	9,131,111	1,826,010	18,567,939
รวมข้าวเจ้า	1,668,865	13,486,641	2,038,453	20,344,707
ข้าวเหนียว				
ข้าวเหนียว 100%	243,600	2,997,200	160,760	2,558,300
ข้าวเหนียว 5%	2,400,000	29,400,000	1,470,000	18,007,500
ข้าวเหนียว 10%	-	-	452,400	6,096,900
ข้าวเหนียว 25%	2,270,000	22,056,183	1,706,000	17,172,289
รวมข้าวเหนียว	4,913,600	54,453,383	3,789,160	43,834,989
ปลายข้าวเจ้า				
หอมมะลิ A1 เลิศ	-	-	329,635	1,445,008
ข้าวเจ้าขาว A1 เลิศ	-	-	312,014	1,559,988
ข้าวเจ้าขาว A1 ธรรมดา	-	-	284,000	2,102,655
ข้าวเจ้าขาว C1 ธรรมดา	650,500	3,602,000	474,000	2,431,013
ข้าวเจ้าขาว C3 ธรรมดา	150,200	1,130,284	424,800	3,056,156
ข้าวเจ้าอื่นๆ	120,000	583,233	616,370	3,147,540
รวมปลายข้าวเจ้า	920,700	4,315,517	2,440,819	13,742,360
ปลายข้าวเหนียว	-	-	54,000	330,000
รวมทั้งหมด	7,503,165	72,255,541	8,322,432	78,252,056

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ประเทศไทย

ตารางที่ 8.10 ปริมาณและมูลค่าข้าวเหนียวส่งออกของไทย รายประเทศที่สำคัญ ปี ค.ศ. 2003-2007

หน่วย : ปริมาณ = ตัน : มูลค่า = ล้านบาท

ประเทศ	ปี ค.ศ. 2003		ปี ค.ศ. 2004		ปี ค.ศ. 2005		ปี ค.ศ. 2006		ปี ค.ศ. 2007	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
มาเลเซีย	33,870	436	33,567	476	39,764	498	36,574	578	36,913	772
อินโดนีเซีย	111,366	1,151	50,226	517	64,712	654	46	856	39,224	661
สหรัฐอเมริกา	20,739	331	19,294	321	19,035	317	17,605	359	17,164	450
ญี่ปุ่น	27,277	258	7,443	77	21,433	211	7,172	87	23,529	382
เบลเยียม	15,476	137	4,152	45	10,777	108	12,269	158	10,862	153
สิงคโปร์	13,485	167	12,086	152	10,752	138	7,916	128	6,586	144
ฮ่องกง	9,057	126	7,951	111	8,391	112	6,605	111	6,143	136
สาธารณรัฐประชาชนจีน	16,799	215	26,508	324	57,183	649	102,693	1,311	7,539	132
ไต้หวัน	11,916	131	20,453	263	23,963	289	10,265	138	5,524	104
ออสเตรเลีย	2,088	36	2,045	36	2,383	41	2,088	44	2,381	64
อิสราเอล	3,308	41	2,968	40	3,306	44	3,361	53	2,856	62
แคนาดา	2,049	36	2,473	44	2,372	42	2,205	47	2,026	55
บรูไน	1,071	16	1,995	32	1,470	23	1,512	32	1,962	51
ฝรั่งเศส	1,625	27	1,654	27	1,892	30	1,454	32	1,819	50
เวียดนาม	1,290	14	1,398	15	903	10	1,713	23	1,713	27
ลาว	4,000	38	4,009	42	4,914	54	3,843	44	1,578	25
รวม 16 ประเทศ	275,414	3,160	198,222	2,521	273,248	3,220	217,320	4,000	167,817	3,268
อื่นๆ (87 ประเทศ)	17,465	191	9,295	136	14,228	188	64,305	140	6,865	155
รวม 103 ประเทศ										
ปริมาณ	292,879		207,517		287,476		281,625		174,682	
มูลค่า	3,351		2,657		3,408		4,140		3,423	

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากรประเทศไทย

โดยปี 2003 เท่ากับ 292,879 ตัน และต่ำสุดในปี 2007 เท่ากับ 174,682 ตัน โดยในระหว่างนี้มีการขึ้นลงอยู่ระหว่าง 100,000 ตันเศษ จนถึงเกือบ 300,000 ตัน เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ประเทศผู้นำเข้าข้าวเหนียวจากไทยในช่วงเวลาดังกล่าวมีมากกว่า 100 ประเทศ โดยลาวเป็นอันดับที่ 16 เรียงตามมูลค่าการนำเข้าข้าวเหนียวจากไทย ประเทศที่เป็นลูกค้ารายใหญ่ 5 อันดับแรกของไทยที่มีการนำเข้าข้าวเหนียวมากกว่าหมื่นตัน ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเบลเยียม ส่วนอันดับรองลงไปอีก 5 อันดับ ได้แก่ สิงคโปร์ ฮองกง จีน ไต้หวัน และออสเตรเลีย

เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มของประเทศผู้นำเข้าข้าวเหนียวในปี ค.ศ. 2007 กลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งมีการนำเข้าข้าวเหนียวจากประเทศไทยทุกประเทศ (9 ประเทศ) มีการนำเข้ามากที่สุดคือ 89,680 ตัน คิดเป็นมูลค่า 1,702 ล้านบาท หรือประมาณครึ่งหนึ่งของการส่งออกของไทยทั้งปริมาณและมูลค่าการนำเข้า รองลงไปเป็นกลุ่มเอเชียตะวันออกซึ่งมีการนำเข้า 5 ประเทศ รวมกันจำนวน 42,754 ตัน คิดเป็นร้อยละ 24.5 ของปริมาณส่งออกข้าวเหนียวของไทย และมีมูลค่าการนำเข้ารวม 754 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 22 ของการส่งออกข้าวเหนียวของไทย กลุ่มประเทศอเมริกาเหนือนำเข้าเป็นอันดับ 3 มีปริมาณ 19,190 ตัน มูลค่า 504 ล้านบาท สหภาพยุโรป มีการนำเข้า 14,881 ตัน มูลค่า 251 ล้านบาท ในขณะที่ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์มีการนำเข้ารวม 2,828 ตัน มูลค่า 75 ล้านบาท ดังนั้น จะเห็นได้ว่าตลาดใหญ่จะอยู่แถบประเทศเอเชียตะวันออก ซึ่งมีการนำเข้ารวมกันกว่าร้อยละ 70 ของในด้านปริมาณและมูลค่าการนำเข้า (ตารางที่ 8.11)

ตารางที่ 8.11 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวเหนียวของไทยรายกลุ่มประเทศ ปี ค.ศ.2007

กลุ่มประเทศ	ปริมาณ		มูลค่า	
	ตัน	%	ล้านบาท	%
อาเซียน	89,680	57.3	1,702	49.7
เอเชียตะวันออก	42,754	24.5	754	22.0
อเมริกาเหนือ	19,190	11.0	504	14.7
สหภาพยุโรป	14,881	8.5	251	7.4
ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์	2,828	1.6	75	2.2
อื่นๆ	5,349	3.1	137	4.0
รวม	174,682	100.0	3,423	100.0

- หมายเหตุ :- อาเซียน รวม 9 ประเทศ (ยกเว้นไทยซึ่งเป็นผู้ส่งออก)
- เอเชียตะวันออก มีนำเข้า 5 ประเทศ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น ไต้หวัน และเกาหลีใต้
 - อเมริกาเหนือ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและแคนาดา
 - สหภาพยุโรปมีการนำเข้า 5 ประเทศ ได้แก่ เบลเยียม ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ และเยอรมัน

แม้ว่าจะมีประเทศที่นำเข้าข้าวเหนียวจากไทยเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่จะไม่เป็นการนำเข้าเพื่อการบริโภคโดยตรง นอกจากบางประเทศที่มีผู้อพยพจาก สปป.ลาว อาศัยอยู่ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และออสเตรเลีย ส่วนประเทศอื่นๆ จะเป็นการนำเข้าเพื่อทำขนมและเหล้า ดังนั้น จะเห็นได้ว่าตลาดต่างประเทศของข้าวเหนียวก่อนข้างจะมีจำกัด โดยรวมไม่น่าจะเกิน 500,000 ตัน ในระยะ 10 ปี ข้างหน้า เมื่อเปรียบเทียบกับข้าวเจ้า เช่น ในกรณีของไทยซึ่งในแต่ละปีสามารถผลิตข้าวเหนียวได้ปีละประมาณ 3.5 – 4 ล้านตันข้าวสาร แต่ส่งออกได้เพียงประมาณ 2 แสนตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 5 – 6 ของผลผลิต ในขณะที่ส่งออกข้าวเจ้าได้ประมาณ 7 – 9 ล้านตันข้าวสาร จากผลผลิตที่ได้ประมาณ 18 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 40 – 50 ของผลผลิตรวม

มีประเด็นที่น่าสนใจอีกกรณีหนึ่ง ก็คือ ตลาดเฉพาะ (Niche Market) สำหรับข้าวเหนียวประจำถิ่นของ สปป.ลาว คือ พันธุ์ไก่อ้น้อย (ข้าวหอม) จากแขวงเชียงขวาง ข้าวเหนียวดำ (ข้าวเหนียวดำ) จากเมืองกาสิ แขวงเวียงจันทน์ และข้าวเหนียวสายพันธุ์โพนงาม จากแขวงจำปาสักที่สามารถส่งไปจำหน่ายยังประเทศฝรั่งเศส และเยอรมัน ปีละประมาณ 200 ตัน โดยบริษัท Lao Farmer ซึ่งส่งไปตามระบบการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) ซึ่งเป็นระบบที่ให้ความเป็นธรรมกับผู้ผลิตและผู้จำหน่ายทุกขั้นตอน ตั้งแต่ชาวนา ผู้ปลูกข้าว โรงสี ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก และผู้บริโภค โดยมีการศึกษาถึงต้นทุนทุกๆ ขั้นตอน แล้วจัดสรรกำไรให้เหมาะสม เพื่อกำหนดราคาแต่ละขั้นตอนให้เป็นธรรมกับทุกฝ่าย นอกจากนี้การผลิตจะต้องให้ความเป็นธรรม (เป็นมิตร) กับสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น การปลูกข้าวอินทรีย์ เป็นต้น การค้าขายตามระบบ Fair Trade นี้ เป็นการค้าขายในตลาดเฉพาะที่มีการตกลงกันไว้ล่วงหน้าเท่านั้น และยังเป็นตลาดขนาดเล็กอยู่ แต่ก็มีโอกาสที่จะขยายตัวได้อีก โดยเฉพาะในปัจจุบันหลายฝ่ายได้ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก (Climate Change) ซึ่งเกิดภาวะโลกร้อน (Global Warming) ที่มีผลกระทบในทางลบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ และพืชผลทางการเกษตรเป็นอย่างมาก ดังนั้น การผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงเป็นเรื่องที่จะได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางในอนาคตโดยใช้กลไกการค้าที่เป็นธรรมเป็นเครื่องมือ ซึ่งน่าจะเป็นโอกาสอันดีของ สปป.ลาว ที่จะขยายการผลิตลักษณะนี้ออกไปได้อีก

8.4 สถานการณ์ข้าวของโลก

8.4.1 การผลิต

ผลผลิตข้าวสารของโลกในช่วงปี ค.ศ. 2004 – 2008 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2004 ปริมาณ 392 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 427 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2008 หรือมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.24 ต่อปี โดยผู้ผลิตข้าวรายใหญ่ ได้แก่ จีน อินเดีย บังกลาเทศ เวียดนามและไทยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 3.06 , 2.75 , 3.08 , 1.33 และ 1.35 ต่อปีตามลำดับ ยกเว้นอินโดนีเซียมีอัตราลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.18 ต่อปี สำหรับในปี ค.ศ. 2009 คาดว่าผลผลิตข้าวโลกปริมาณ 432 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2008 ปริมาณ 5 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.17 โดยผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุดได้แก่จีนมีปริมาณ 135 ล้านตัน รองลงมาได้แก่ อินเดีย 96 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.33 อินโดนีเซีย 36 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.11 บังกลาเทศ 29 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.28 เวียดนาม 24 ล้านตันเท่ากับปีที่ผ่านมาและไทย 21 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.93 (ตารางที่ 8.12)

8.4.2 การส่งออก

การส่งออกข้าวในตลาดโลกในช่วงปีค.ศ. 2004 – 2008 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2004 จำนวน 27.18 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 27.04 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2008 หรือมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 0.58 ต่อปี โดยผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญได้แก่ ไทย เวียดนาม และ อินเดีย มีอัตราลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.60 , 2.25 และ 2.27 ต่อปีตามลำดับ ส่วนปากีสถานและสหรัฐอเมริกามีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.88 และ 6.11 ต่อปีตามลำดับ สำหรับในปี ค.ศ. 2009 คาดว่าการส่งออกข้าวในตลาดโลกมีปริมาณ 27.05 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 0.04 จะเห็นว่าการส่งออกข้าวของโลกใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมาเนื่องจากผลผลิตข้าวของโลกเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยเฉพาะประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ ประกอบกับราคาลดลงโลกค่อนข้างสูงและสต็อกข้าวของประเทศผู้ส่งออกลดลง จึงจำเป็นต้องเก็บข้าวไว้เพื่อบริโภคในประเทศ อย่างไรก็ตาม ปี ค.ศ. 2009 คาดว่าประเทศไทยยังเป็นผู้ส่งออกมากที่สุดปริมาณ 9.00 ล้านตันรองลงมาได้แก่ เวียดนาม 4.50 ล้านตัน ปากีสถาน 3.15 ล้านตัน สหรัฐอเมริกา 3.13 ล้านตัน อินเดีย 2.00 ล้านตัน และจีน 1.00 ล้านตัน (ตารางที่ 8.13)

8.4.3 การนำเข้า

การนำเข้าข้าวของตลาดโลกในช่วงปีค.ศ. 2004 – 2008 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2004 ปริมาณ 27.18 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 27.04 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2008 หรือมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 0.58 ต่อปี โดยผู้นำเข้าข้าวรายใหญ่ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไนจีเรีย และบังกลาเทศ มีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 13.87 , 27.62 , 2.09 และ 7.09 ต่อปีตามลำดับ ส่วน ซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน และ อิรัก

มีอัตราลดลงเฉลี่ยร้อยละ 1.66 , 1.94 และ 2.22 ต่อปีตามลำดับ สำหรับในปี ค.ศ. 2009 คาดว่าการนำเข้าข้าวของตลาดโลกมีปริมาณ 27.05 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้นจากปี 2008 ร้อยละ 0.04 โดยผู้นำเข้ามากที่สุด ได้แก่ ฟิลิปปินส์ 2.00 ล้านตัน รองลงมาได้แก่ ในจิริยา 1.70 ล้านตัน สหภาพยุโรป 1.20 ล้านตัน ซาอุดีอาระเบีย 1.10 ล้านตัน บังกลาเทศ 1.00 ล้านตัน อิหร่านและอิรักเท่ากัน 0.90 ล้านตัน และ อินโดนีเซีย 0.80 ล้านตัน (ตารางที่ 8.14)

8.4.4 การบริโภค

การบริโภคข้าวของโลกในช่วงปี ค.ศ. 2004 – 2008 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2004 ปริมาณ 414 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 424 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2008 หรือมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 0.80 ต่อปี สำหรับในปี ค.ศ. 2009 คาดว่าการบริโภคข้าวของโลกมีปริมาณ 428 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2008 ร้อยละ 0.84 โดยผู้บริโภคมมากที่สุด ได้แก่ จีน ปริมาณ 128 ล้านตัน รองลงมา ได้แก่ อินเดีย 93 ล้านตัน อินโดนีเซีย 37 ล้านตัน บังกลาเทศ 30 ล้านตัน เวียดนาม 19 ล้านตัน ฟิลิปปินส์ 13 ล้านตัน บราซิล 10 ล้านตัน และญี่ปุ่น 8 ล้านตัน (ตารางที่ 8.15)

8.4.5 สต็อกข้าวของโลก

สต็อกข้าวปลายปีของโลก มีแนวโน้มลดลงจาก 133.3 ล้านตันข้าวสาร ในปี ค.ศ.2001 เหลือเพียง 81.5 ล้านตันข้าวสาร ในปี ค.ศ.2004 และในช่วงปี ค.ศ. 2004 – 2008 มีแนวโน้มลดลงจากปี ค.ศ. 2004 อีกโดยลดลงเหลือ 76 ล้านตันข้าวสารในปี ค.ศ. 2008 หรือมีอัตราลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.30 ต่อปี โดยผู้ผลิตข้าวรายใหญ่ได้แก่ จีน มีอัตราลดลงเฉลี่ยร้อยละ 3.78 ต่อปี สำหรับในปี ค.ศ.2009 คาดว่าสต็อกข้าวปลายปีของโลกมีปริมาณ 83 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้นจากปี 2008 ร้อยละ 5.18 โดยจีน มีสต็อกข้าวปลายปีของโลกมากที่สุดปริมาณ 40 ล้านตัน รองลงมา ได้แก่ อินเดีย 14 ล้านตัน ฟิลิปปินส์ 6 ล้านตัน อินโดนีเซีย 5 ล้าน และเวียดนาม 5 ล้านตัน (ตารางที่ 8.16)

8.4.6 ราคาข้าวในตลาดโลก

การค้าข้าวในตลาดโลก จะมีการกำหนดราคาข้าวในตลาดโลกเป็นข้าวสารเจ้า แยกตามประเภทข้าวสารเจ้า เช่น ข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวตามเปอร์เซ็นต์ตันข้าว ส่วนข้าวสารเหนียวไม่มีการกำหนดราคาไว้ เนื่องจากการค้าข้าวในตลาดโลกส่วนใหญ่เป็นข้าวสารเจ้า ส่วนข้าวสารเหนียวเป็นการค้าของประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย ลาว เวียดนามและจีน ซึ่งโดยที่ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวมากที่สุดในตลาดโลก ทั้งข้าวสารเจ้าและข้าวสารเหนียว ดังนั้นราคาข้าวในตลาดโลกจึงอาจจะใช้ราคาส่งออก (F.O.B.) ของไทยเป็นราคาอ้างอิงในเชิงการค้าได้

ในช่วงปี ค.ศ. 2004 – 2008 ราคาส่งออก (F.O.B.) เป็นดังนี้

- ข้าวสารเจ้าหอมมะลิ 100% ชั้น 1 เก่า ราคาเพิ่มขึ้นจาก 490 เหรียญสหรัฐ / ตัน
ในปี ค.ศ. 2004 เป็นราคา 570 เหรียญสหรัฐ / ตัน หรือมีอัตราเพิ่มร้อยละ 3.05 ต่อปี
- ข้าวสารเจ้าหอมมะลิ 100% ชั้น 2 เก่า ราคาเพิ่มขึ้นจาก 479 เหรียญสหรัฐ / ตัน
ในปี ค.ศ. 2004 เป็นราคา 556 เหรียญสหรัฐ / ตัน หรือมีอัตราเพิ่มร้อยละ 2.98 ต่อปี
- ข้าวสารเจ้า 100% ชั้น 1 ราคาเพิ่มขึ้นจาก 238 เหรียญสหรัฐ / ตัน
ในปี ค.ศ. 2004 เป็นราคา 371 เหรียญสหรัฐ / ตัน หรือมีอัตราเพิ่มร้อยละ 11.82 ต่อปี
- ข้าวสารเจ้า 5% ราคาเพิ่มขึ้นจาก 198 เหรียญสหรัฐ / ตัน
ในปี ค.ศ. 2004 เป็นราคา 326 เหรียญสหรัฐ / ตัน หรือมีอัตราเพิ่มร้อยละ 13.38 ต่อปี
- ข้าวสารเหนียวเมล็ดยาว 10% ราคาเพิ่มขึ้นจาก 317 เหรียญสหรัฐ / ตัน
ในปี ค.ศ. 2004 เป็นราคา 672 เหรียญสหรัฐ / ตัน หรือมีอัตราเพิ่มร้อยละ 19.85 ต่อปี

เมื่อพิจารณาราคาส่งออก (F.O.B.) ในปี ค.ศ. 2008 ตั้งแต่ช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน พบว่าราคาข้าวสารเจ้าหอมมะลิ ข้าวสารเจ้า 100% และข้าวสารเจ้า 5% มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะที่ราคาข้าวสารเหนียวเมล็ดยาว 10% ก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่เป็นข้อสังเกตได้ว่าในเดือนเมษายน ราคาข้าวสารเจ้าทุกประเภทดังกล่าวกลับมีราคาสูงกว่าราคาข้าวสารเหนียวเมล็ดยาว 10% ซึ่งในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาไม่เคยปรากฏว่าราคาข้าวสารเจ้าจะสูงกว่าราคาข้าวสารเหนียว โดยในเดือนเมษายน ราคาข้าวสารเจ้าหอมมะลิ 100% ชั้น 1 และ ชั้น 2 เป็นข้าวใหม่และเก่าอยู่ระหว่าง 1,124 – 1,155 เหรียญสหรัฐ / ตัน ข้าวสารเจ้า 100% ชั้น 1 และชั้น 2 ราคา 897 – 899 เหรียญสหรัฐ / ตัน ข้าวสารเจ้า 5 % ราคา 851 เหรียญสหรัฐ / ตัน และ ข้าวสารเหนียวเมล็ดยาว 10% ราคา 756 เหรียญสหรัฐ / ตัน (ตารางที่ 8.17 และภาพที่ 8.12)

สำหรับแนวโน้มของตลาดข้าวของโลกในอนาคตน่าจะมีราคาสูงขึ้น เนื่องจากสต็อกข้าวของผู้ผลิต และผู้บริโภครายใหญ่ของโลก คือจีน และอินเดียลดลง ทำให้สต็อกข้าวโดยรวมของโลกลดลง โดยสต็อกปลายปีของปี ค.ศ. 2007 เหลือเพียง 77.2 ล้านตัน ข้าวสารลดลงจาก 133.3 ล้านตัน ข้าวสาร ในปี ค.ศ. 2001 หรือลดลงร้อยละ 42 ในช่วงระยะเวลา 6 ปี (ข้อมูลจากกระทรวงเกษตร สหรัฐอเมริกา) นอกจากนี้ ประเทศผู้ผลิตข้าวรายใหญ่ของประเทศ เช่น จีน และเวียดนามมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวลดลง เนื่องจากปรับเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยและที่อุตสาหกรรมมากขึ้น ประกอบกับเกิดภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ (Climate Change) รวมทั้งประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญเกิดภัยธรรมชาติและโรคระบาด ส่งผลให้

ราคาข้าวในตลาดโลก (ราคา F.O.B.) พุ่งสูงขึ้นกว่าเท่าตัว เพียงระยะเวลาไม่ถึงปี (ตารางที่ 8.18 และภาพที่ 8.13) และมีผู้คาดการณ์จากสถาบันต่างๆ ทั่วโลกว่าราคาข้าวของโลกจะยังคงอยู่ในระดับสูงต่อเนื่องอีกหลายปี แม้ว่าอาจจะลดลงกว่าในปัจจุบันอยู่บ้าง ดังนั้นจึงเป็นโอกาสดีที่ สปป.ลาว จะเร่งรัดการผลิตข้าวเพื่อส่งออกแต่ทั้งนี้ ต้องปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวเจ้าในปริมาณมากพอ เนื่องจากการค้าในตลาดโลกส่วนใหญ่เป็นข้าวสารเจ้า และจะต้องให้ความสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพข้าวตั้งแต่ไร่นาจนถึงโรงสีไปพร้อมกันด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่าราคาข้าวใน สปป.ลาว ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2008 ไม่แตกต่างกับปลายปี ค.ศ.2007 มากนัก ทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว มีทั้งขึ้นและลงหรือไม่เปลี่ยนแปลง ยกเว้นราคาข้าวเจ้าลาวชั้นหนึ่ง ที่แขวงสะหวันนะเขตที่มีราคาสูงขึ้นถึงร้อยละ 56 ในขณะที่ราคาข้าวในประเทศไทย โดยเฉพาะข้าวเจ้า ทั้งข้าวเปลือกและข้าวสาร ได้มีราคาสูงขึ้นค่อนข้างมาก ทั้งนี้แสดงว่า ราคาข้าวในตลาดโลกไม่มีอิทธิพลต่อราคาข้าวของ สปป.ลาว ทั้งนี้คงเนื่องจาก สปป.ลาวผลิตข้าวได้เพียงพอ และไม่มีการส่งออกข้าว ยกเว้นอาจจะมีการค้าขายชายแดนบ้างแต่คงไม่มากนัก เพราะไม่มีผลกระทบต่อราคาในประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ดี เพราะหลายประเทศที่บริโภคข้าวเป็นอาหารหลักขาดแคลนข้าวเพื่อบริโภค และบางประเทศที่เคยส่งออกข้าวก็ชะลอการส่งออกข้าว เนื่องจากเกรงว่าขาดแคลนข้าวบริโภคในประเทศ (ตารางที่ 8.19)

ตารางที่ 8.12 ผลผลิตข้าวโลก (ประมาณการเดือน พฤษภาคม ค.ศ.2008)

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	2004	2005	2006	2007	2008 (2)	Growth Rate	2009 (1)	ผลต่างร้อยละ (1) และ (2)
บังคลาเทศ	26.15	25.60	28.76	29.00	28.60	3.08	29.40	2.80
บราซิล	8.71	9.00	7.87	7.70	8.13	-2.89	8.50	4.55
พม่า	10.73	9.57	10.44	10.60	10.73	1.03	10.00	-6.80
กัมพูชา	2.96	2.63	3.77	3.95	4.08	11.02	4.23	3.80
จีน	112.46	125.36	126.41	127.80	129.50	3.06	130.90	1.08
อียิปต์	3.90	4.13	4.14	4.39	4.39	3.00	4.39	0.07
อินเดีย	88.53	83.13	91.79	93.35	95.68	2.75	96.00	0.33
อินโดนีเซีย	35.02	34.83	34.96	33.30	35.50	-0.18	36.25	2.11
ญี่ปุ่น	7.09	7.94	8.26	7.79	7.93	2.06	7.90	-0.38
เกาหลีใต้	4.45	5.00	4.77	4.68	4.41	-0.85	4.50	2.09
ไนจีเรีย	2.20	2.30	2.70	2.90	3.00	8.89	3.10	3.33
ปากีสถาน	4.85	5.03	5.55	5.20	5.50	2.91	5.60	1.82
ฟิลิปปินส์	9.20	9.43	9.82	10.09	10.60	3.57	10.80	1.89
เวียดนาม	22.08	22.72	22.77	22.92	23.54	1.38	23.54	0.00
ไทย *	19.45	18.83	19.99	19.56	20.41	1.35	20.60	0.93
สหรัฐฯ	6.42	7.46	7.11	6.24	6.31	-2.10	6.30	-0.22
อื่น ๆ	27.30	27.91	29.04	31.13	28.76	2.16	30.03	4.41
รวม	391.51	400.87	418.15	420.59	427.07	2.24	432.05	1.17

หมายเหตุ : *สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และปี ค.ศ. 2009 ประมาณการ

ที่มา : World Grain Situation and Outlook , USDA ประจำเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 2008

ตารางที่ 8.13 ปริมาณการส่งออกข้าวของโลก (ประมาณการเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 2008)

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	2004	2005	2006	2007	2008 (2)	Growth Rate	2009 (1)	ผลต่างร้อยละ (1) และ (2)
อาร์เจนตินา	0.25	0.35	0.49	0.44	0.55	19.95	0.63	14.55
บราซิล	0.04	0.27	0.29	0.20	0.28	43.21	0.30	7.14
จีน	0.88	0.66	1.22	1.34	1.00	10.19	1.10	10.00
กัมพูชา	0.30	0.20	0.35	0.45	0.35	11.84	0.45	28.57
ญี่ปุ่น	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20	0.00	0.20	0.00
อียิปต์	0.83	1.10	0.96	1.21	0.80	0.35	1.00	25.00
อินเดีย	3.17	4.69	4.54	6.00	2.50	-2.27	2.00	-20.00
ปากีสถาน	1.99	3.03	3.58	2.40	2.70	3.88	3.15	16.67
อูรูกวัย	0.80	0.76	0.81	0.73	0.76	-1.54	0.80	5.26
เวียดนาม	4.30	5.17	4.71	4.52	4.10	-2.25	4.50	9.76
อียู	0.19	0.20	0.14	0.14	0.15	-7.78	0.15	0.00
สหรัฐฯ	3.09	3.86	3.31	3.04	3.50	0.11	3.13	-10.71
ไทย *	9.99	7.50	7.49	9.20	8.75	-0.60	9.00	2.86
อื่นๆ	1.17	1.25	1.41	1.42	1.40	5.09	0.65	-53.86
รวม	27.18	29.23	29.48	31.29	27.04	0.58	27.05	0.04

ที่มา : World Grain Situation and Outlook , USDA ประจำเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 2008

หมายเหตุ : *กรมศุลกากร

ตารางที่ 8.14 ปริมาณการนำเข้าข้าวของโลก (ประมาณการเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 2008)

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	2004	2005	2006	2007	2008 (2)	Growth Rate	2009 (1)	ผลต่างร้อยละ (1) และ (2)
บังคลาเทศ	0.80	0.79	0.53	0.65	1.24	7.09	1.00	-19.35
บราซิล	0.83	0.55	0.69	0.68	0.70	-1.16	0.60	-14.29
โกตดิวัวร์	0.87	0.85	0.75	0.95	0.65	-4.54	0.65	0.00
คิวบา	0.64	0.74	0.59	0.57	0.50	-7.13	0.60	20.00
อินโดนีเซีย	0.65	0.50	0.54	2.00	1.10	27.62	0.80	-27.27
อิหร่าน	0.95	0.98	1.25	0.90	0.90	-1.94	0.90	0.00
อิรัก	0.89	0.79	1.31	0.61	0.90	-2.22	0.90	0.00
ญี่ปุ่น	0.71	0.79	0.68	0.70	0.70	-1.33	0.70	0.00
จีน	1.12	0.61	0.65	0.47	0.30	-25.14	0.33	10.00
มาเลเซีย	0.70	0.75	0.89	0.80	0.88	5.35	0.88	0.00
ไนจีเรีย	1.37	1.78	1.60	1.60	1.60	2.09	1.70	6.25
ฟิลิปปินส์	1.10	1.89	1.79	1.90	2.10	13.87	2.00	-4.76
ซาอุดีอาระเบีย	1.50	1.36	1.45	0.96	1.02	-10.66	1.10	8.37
เซเนกัล	0.85	0.52	1.11	0.80	0.70	0.46	0.70	0.00
แอฟริกาใต้	0.82	0.85	0.76	0.82	0.85	0.37	0.85	0.00
อียู	1.18	1.06	1.08	1.15	1.10	-0.64	1.20	9.09
สหรัฐฯ	0.48	0.42	0.63	0.70	0.73	14.44	0.75	3.45
อื่น ๆ	11.73	14.03	13.17	15.02	11.08	-0.46	11.39	2.80
รวม	27.18	29.23	29.48	31.29	27.04	0.58	27.05	0.04

ที่มา : World Grain Situation and Outlook , USDA ประจำเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 2008

ตารางที่ 8.15 การบริโภคข้าวของโลก (ประมาณการเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 2008)

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	2004	2005	2006	2007	2008 (2)	Growth Rate	2009 (1)	ผลต่างร้อยละ (1) และ (2)
บังคลาเทศ	26.70	26.90	29.00	29.76	30.20	3.54	30.30	0.33
บราซิล	9.33	9.07	8.45	7.97	8.43	-3.27	8.71	3.32
พม่า	10.20	10.30	10.40	10.67	11.33	2.48	10.00	-11.74
กัมพูชา	2.73	2.78	2.57	3.65	3.78	9.67	3.83	1.32
จีน	132.10	130.30	128.00	127.80	127.00	-0.98	128.00	0.79
อียิปต์	3.23	3.25	3.34	3.27	3.39	1.03	3.35	-1.03
อินเดีย	85.63	80.86	85.09	86.94	90.43	1.83	93.00	2.84
อินโดนีเซีย	36.00	35.85	35.74	35.90	36.35	0.21	36.85	1.38
อิหร่าน	2.95	3.00	3.03	3.05	3.08	1.03	3.10	0.65
ญี่ปุ่น	8.36	8.30	8.25	8.25	8.15	-0.56	8.13	-0.25
เกาหลีใต้	4.51	4.95	4.77	4.89	4.64	0.45	4.54	-2.16
ฟิลิปปินส์	10.25	10.40	10.72	11.55	12.40	4.98	12.65	2.02
เวียดนาม	18.23	17.60	18.39	18.75	19.72	2.23	19.38	-1.71
ไนจีเรีย	4.00	4.25	4.35	4.45	4.64	3.49	4.54	-2.16
สหรัฐฯ	3.66	3.94	3.84	4.05	3.99	2.07	4.02	0.75
อื่น ๆ	55.79	57.12	59.68	59.50	56.88	0.80	57.57	1.22
รวม	413.66	408.86	415.62	420.45	424.40	0.80	427.97	0.84

ที่มา : World Grain Situation and Outlook , USDA ประจำเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 2008

ตารางที่ 8.16 สต็อกข้าวปลายปีของโลก (ประมาณการเดือน พฤษภาคม ค.ศ.2008)

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	2004	2005	2006	2007	2008 (2)	Growth Rate	2009 (1)	ผลต่างร้อยละ (1) และ (2)
จีน	43.92	38.93	36.78	35.92	37.72	-3.78	39.85	5.66
อินเดีย	10.80	8.50	10.52	11.43	13.00	6.90	14.00	7.69
อินโดนีเซีย	4.02	3.45	3.21	4.61	4.86	6.92	5.06	4.18
ฟิลิปปินส์	4.05	4.57	5.29	5.63	5.83	9.82	5.98	2.63
ญี่ปุ่น	1.70	1.92	2.40	2.41	2.69	12.13	2.96	10.04
เวียดนาม	1.03	1.29	1.32	1.39	1.27	5.06	1.40	10.24
สหรัฐฯ	0.76	1.21	1.37	1.27	0.69	-1.47	0.55	-20.41
อื่น ๆ	14.88	13.29	14.80	13.20	12.46	-3.55	12.78	2.57
รวม	81.15	73.16	75.69	75.84	78.51	-0.30	82.58	5.18

ที่มา : World Grain Situation and Outlook , USDA ประจำเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 2008

หมายเหตุ : ปี ค.ศ.2001 สต็อกข้าวปลายปีของโลก เท่ากับ 133.3 ล้านตันข้าว

ตารางที่ 8.17 ราคาส่งออก (F.O.B.) ข้าวสารของไทย ในช่วงปี ค.ศ. 2004 - 2008

หน่วย : เหรียญสหรัฐ / ตัน

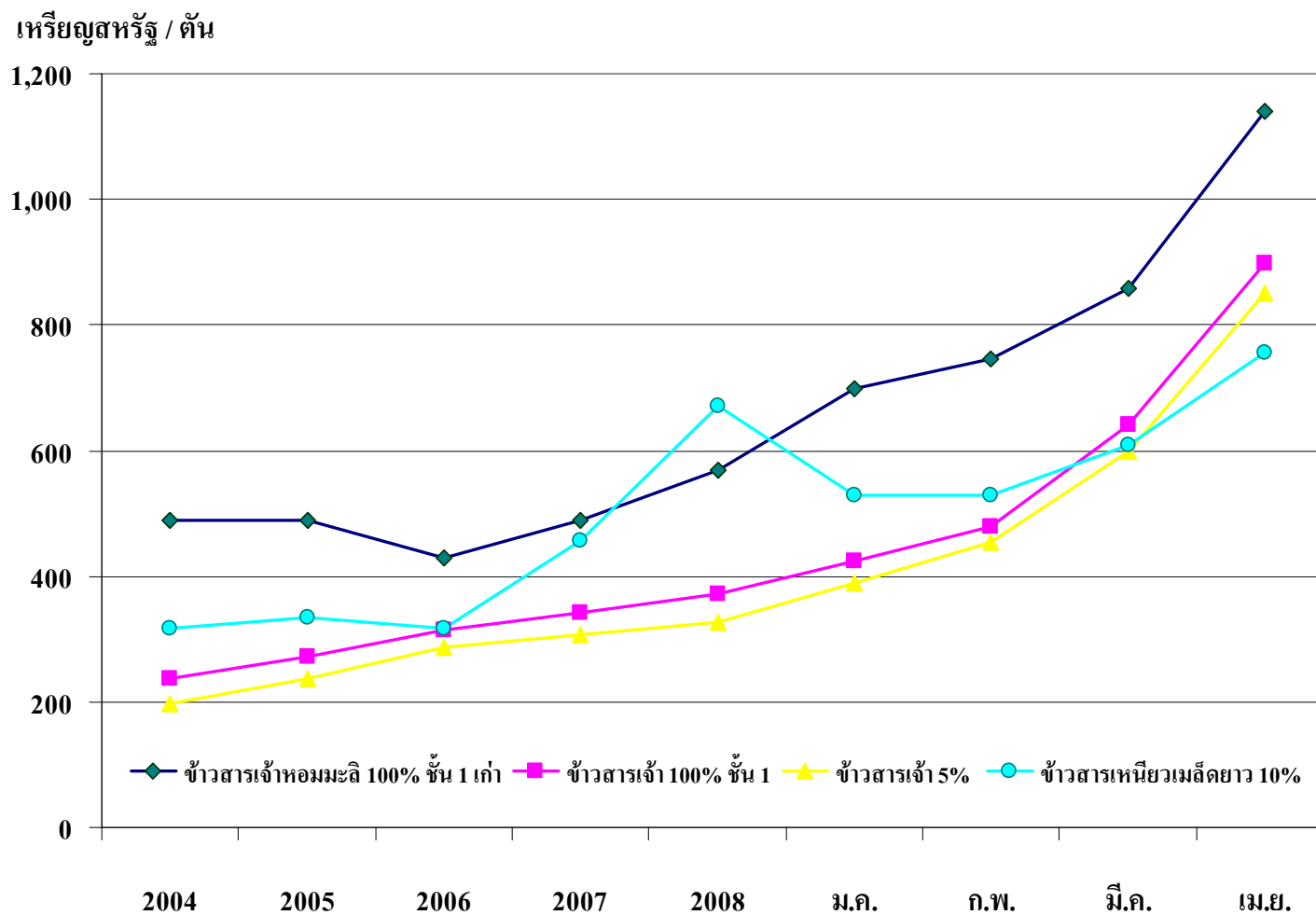
ราย	2004	2005	2006	2007	2008	อัตราเพิ่ม	2008				เฉลี่ย
						(%)	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	
ข้าวสารเจ้าหอมมะลิ 100%											
ชั้น 1 เก่า	490	489	428	488	570	3.05	699	746	857	1139	860
ชั้น 1 ใหม่				492	575	16.87	687	755	871	1155	867
ชั้น 2 เก่า	479	477	416	475	556	2.98	683	730	841	1124	844
ชั้น 2 ใหม่				480	560	16.67	672	739	855	1139	851
ข้าวสารเจ้า 100%											
ชั้น 1	238	271	315	341	371	11.82	423	480	642	899	611
ชั้น 2	204	242	295	314	360	14.99	399	466	597	867	582
ข้าวสารเจ้า 5%	198	237	288	307	326	13.38	389	454	599	851	574
ข้าวสารเหนียวเมล็ดยาว 10%	317	335	318	456	672	19.85	528	529	608	756	605

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

บทที่ 8 สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพผลได้ในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

ภาพที่ 8.12 ราคาส่งออก (F.O.B.) ข้าวสารของไทยในช่วงปี 2004 – 2008

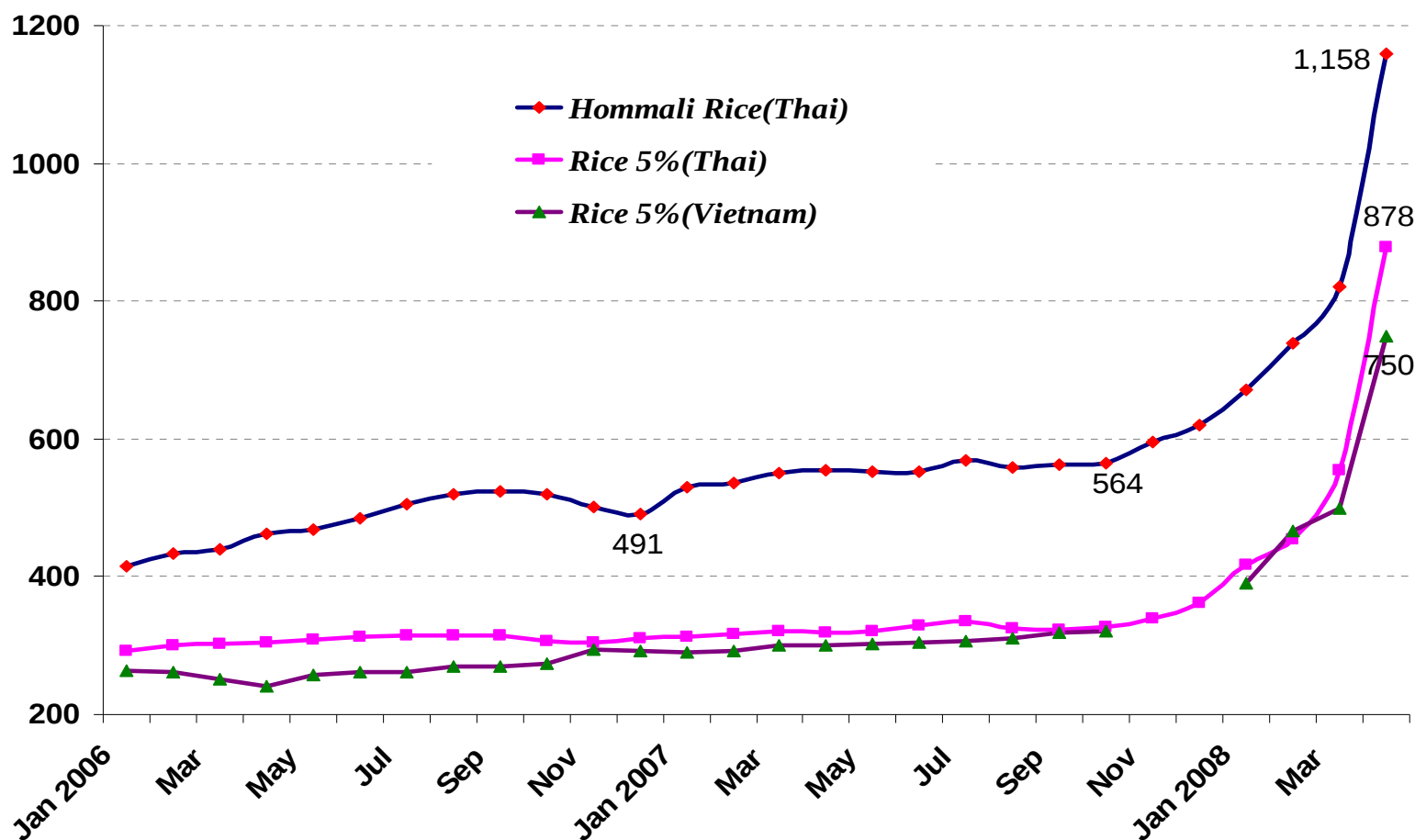
ตารางที่ 8.18 ราคาส่งออกข้าว (FOB) ของไทย และเวียดนาม มกราคม ค.ศ. 2006 - เมษายน ค.ศ. 2008

หน่วย : เหรียญสหรัฐ / ตัน

ชนิดข้าว	ปี/เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
หอมมะลิไทย	2006	416	433	440	463	468	485	506	520	523	519	502	491	481
	2007	529	537	551	554	552	553	568	559	563	564	595	621	562
	2008	672	739	821	1,158									848
ข้าวขาว 5% ไทย	2006	293	300	303	304	308	312	315	315	314	307	305	311	307
	2007	313	317	321	319	320	329	336	326	323	327	340	362	328
	2008	418	454	554	878									576
ข้าวขาว 5% เวียดนาม	2006	263	262	251	241	257	262	262	270	270	274	294	293	267
	2007	291	293	301	300	303	305	307	311	319	320	na	na	305
	2008	390	467	500	750									527

- 174 -

ที่มา : คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (เอกสารประกอบการประชุม ครั้งที่ 2 /2551)

ภาพที่ 8.13 ราคา F.O.B. ของข้าวไทยและเวียดนาม

ที่มา : คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (คชข.) ประเทศไทย (เอกสารประกอบการประชุม ครั้งที่ 2/2551)

ตารางที่ 8.19 ราคาข้าวเปลือกเหนียว ข้าวเปลือกเจ้า ข้าวสารเหนียวชั้น 1 ข้าวสารเจ้าชั้น 1 ของลาว ของแขวงที่สำคัญ

สปป.ลาว ระหว่างเดือนธันวาคม 2007 - เมษายน 2008

หน่วย : กีบ/กิโลกรัม

ชนิดข้าว	ธันวาคม 2007	มกราคม 2008	กุมภาพันธ์ 2008	มีนาคม 2008	เมษายน 2008	การเปลี่ยนแปลง ธันวาคม 07 – มีนาคม 08	
						กีบ	%
ข้าวเปลือกเหนียว							
นครหลวงเวียงจันทน์	2,100	2,100	2,150	2,300	2,500	400	19
สะหวันนะเขต	2,500	2,260	2,200	2,200	2,200	-300	-12
จำปาสัก	2,100	2,000	2,150	2,200	2,200	100	5
หลวงพระบาง	2,200	2,200	2,200	2,200	2,200	-	-
ข้าวเปลือกเจ้า							
นครหลวงเวียงจันทน์	2,300	2,300	2,300	2,300	2,700	240	11
สะหวันนะเขต	-	-	-	2,750	2,800	-	-
จำปาสัก	2,200	2,140	2,275	2,300	2,300	100	5
หลวงพระบาง	2,300	2,300	2,300	2,300	2,300	-	-
ข้าวสารเหนียวลาวชั้น 1							
นครหลวงเวียงจันทน์	6,000	6,000	6,000	6,000	7,000	1,000	17
สะหวันนะเขต	4,625	4,500	4,500	4,500	5,000	375	8
จำปาสัก	4,250	3,880	4,200	4,200	4,200	-50	-1
หลวงพระบาง	5,000	5,000	5,000	5,000	4,500	-500	-10
ข้าวสารเจ้าลาวชั้น 1							
นครหลวงเวียงจันทน์	6,000	6,000	6,000	6,375	7,000	1,000	13
สะหวันนะเขต	5,125	5,000	5,000	5,750	8,000	2,875	56
จำปาสัก	5,500	4,500	4,875	5,000	6,000	500	9
หลวงพระบาง	4,200	4,200	4,200	4,200	4,200	-	-
ข้าวไทย							
ข้าวเปลือกเหนียวนาปีเมล็ดสั้น	2,156	2,052	2,101	2,350	2,713	557	26
ข้าวสารเหนียวเมล็ดสั้น 10 %	4,457	N/A	N/A	N/A	5,628	1,171	26
ข้าวเปลือกเจ้านาปีรวงความชื้น 14 -15%	-	-	2,261	2,659	1,774	-	-

ที่มา : 1. ข้อมูลของ สปป.ลาว ได้จากกรมการค้าภายใน สปป.ลาว
2. ข้อมูลของไทยได้มาจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

8.5 การขนส่งและอัตราค่าขนส่ง

จากการสำรวจโดยได้สอบถามจากผู้ประกอบการธุรกิจไทยใน สปป.ลาว ในเดือน มีนาคม 2551 พบว่า อัตราค่าขนส่งจาก สปป.ลาว ไปยังประเทศไทย และเวียดนาม ทั้งทางบก และทางเรือเพื่อเป็นสินค้าผ่านแดนไปยังประเทศอื่นๆ เป็นดังนี้

8.5.1 การขนส่งทางบกภายในประเทศ สปป.ลาว

อัตราค่าขนภายในประเทศ แม้ว่าจะได้มีการกำหนดอัตรากลางของสมาคมรถบรรทุกของ สปป.ลาว ไว้ที่ 500 กีบ/ตัน/กิโลเมตร (ประมาณ 1.79 บาท) ก็ตามแต่ในความเป็นจริงแล้วอัตราค่าขนส่งจะขึ้นอยู่กับ การตกลงกันระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง อัตราค่าขนส่งที่มีการจ้างกันในระยะที่ผ่าน มาพอประเมินได้ ดังนี้

ระยะทาง 30 - 50 กิโลเมตร	อัตราค่าขนส่ง	400,000 - 500,000	กีบ / 10 -13 ตัน
	หรือ	30,000 - 40,000	กีบ/ตัน
ระยะทาง 50 - 100 กิโลเมตร	อัตราค่าขนส่ง	500,000 - 1,000,000	กีบ / 10 -13 ตัน
	หรือ	40,000 - 80,000	กีบ/ตัน
ระยะทาง 100 - 300 กิโลเมตร	อัตราค่าขนส่ง	1,000,000 - 2,500,000	กีบ / 10 -13 ตัน
	หรือ	80,000 - 200,000	กีบ/ตัน
ระยะทาง 300 - 400 กิโลเมตร	อัตราค่าขนส่ง	2,500,000 - 4,000,000	กีบ / 10 -13 ตัน
	หรือ	200,000 - 300,000	กีบ/ตัน
ระยะทาง 400 - 600 กิโลเมตร	อัตราค่าขนส่ง	4,000,000 - 5,000,000	กีบ / 10 -13 ตัน
	หรือ	300,000 - 400,000	กีบ/ตัน
ระยะทาง 600 - 800 กิโลเมตร	อัตราค่าขนส่ง	5,000,000 - 6,000,000	กีบ / 10 -13 ตัน
	หรือ	400,000 - 500,000	กีบ/ตัน

8.5.2 การขนส่งทางบกไปประเทศไทย

ค่าขนส่งจากนครหลวงเวียงจันทน์ ข้ามไป ด้านจังหวัดหนองคายระยะทางประมาณ 30 – 50 กิโลเมตร ค่าขนส่งรถลาว อยู่ระหว่าง 3,000 – 4,000 บาท /13 ตันหรือ ประมาณ 300 บาท/ตัน

ค่าขนส่งจากแขวงเวียงจันทน์ ข้ามไป ด้านจังหวัดหนองคาย ระยะทางประมาณ 80 – 100 กิโลเมตร ค่าขนส่งรถลาวอยู่ระหว่าง 5,000 – 6,000 บาท /13 ตันหรือ ประมาณ 400 บาท/ตัน

ค่าขนส่งจากแขวงสะหวันนะเขต ข้ามไป ด้านจังหวัดมุกดาหาร ระยะทางประมาณ 50 – 100 กิโลเมตร ค่าขนส่งรถลาวอยู่ระหว่าง 6,000 – 7,000 บาท /13 ตันหรือ ประมาณ 450 บาท/ตัน

ค่าขนส่งจากแขวงจำปาสัก ข้ามไปด้านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี ระยะทางประมาณ 50 - 100 กิโลเมตร ค่าขนส่งรถลาว อยู่ระหว่าง 6,000 – 7,000 บาท /13 ตันหรือ ประมาณ 450 บาท/ตัน

8.5.3 การขนส่งทางบกไปประเทศเวียดนาม

ค่าขนส่งจากนครหลวงเวียงจันทน์ และแขวงเวียงจันทน์ ข้ามไปด่านชายแดน เวียดนาม ผ่านหลัก 20 หรือผ่านสะพานนะเขต ระยะทางประมาณ 300 – 500 กิโลเมตร ค่าขนส่งรถลาว อยู่ระหว่าง 30,000 – 35,000 บาท /25 คันหรือ ประมาณ 1,000-1,200 บาท/คัน

ค่าขนส่งจากแขวงสะหวันนะเขต ข้ามไปด่านชายแดนเวียดนาม ระยะทางประมาณ 150 – 200 กิโลเมตร ค่าขนส่งรถลาว อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,000 บาท /13 คันหรือ ประมาณ 800 – 1,000 บาท/คัน

การส่งออกสินค้าออกไปเวียดนาม ส่วนใหญ่จะใช้รถเวียดนามที่ส่งสินค้ามาลาว แล้วขนสินค้าลาวกลับ ซึ่งพ่อค้าเวียดนามจะนิยมใช้วิธีนี้เพราะจะลดค่าขนส่งสินค้าลงได้ครึ่งหนึ่ง

8.5.4 การขนส่งทางเรือไปประเทศที่สามเป็นสินค้าผ่านแดน

1) กรณีผ่านประเทศไทยไปลงท่าเรือแหลมฉบัง อัตราค่าขนส่งประมาณ 38,000 - 40,000 บาท/ ตู้ 20 ฟุต (รวมค่าขนส่ง ค่าใช้จ่ายลงเรือ และ ค่าB/L ที่ท่าเรือแล้ว) และค่าใช้จ่ายดำเนินการด้านเอกสารส่งออกภายในลาวอีกประมาณ 5,000 - 6,000 บาท/ครั้ง

2) กรณีที่ผ่านประเทศเวียดนาม ไปถึงท่าเรือดานัง อัตราค่าขนส่งโดยรถบรรทุก ประมาณ 50,000 - 60,000 บาท/ ตู้ 20 ฟุต และค่าใช้จ่ายดำเนินการด้านเอกสารส่งออกภายในลาว ประมาณ 5,000 - 6,000 บาท/ครั้ง

กล่าวโดยสรุปการขนส่งภายในประเทศของ สปป.ลาว ยังไม่สะดวกเท่าที่ควรและมีค่าใช้จ่ายสูง ส่วนการขนส่งระหว่างประเทศจะมีเส้นทางหลักอยู่ 3 เส้นทาง เส้นทางแรกเชื่อมระหว่างลาวกับเวียดนาม ซึ่งเหมาะสมกับตลาดปลายทางคือเวียดนาม จีนฝั่งตะวันออกและญี่ปุ่น เส้นทางที่สองคือ ระหว่างลาวกับไทย ซึ่งเหมาะสมที่จะใช้เป็นทางผ่านแดนไปยังประเทศที่สามหลายประเทศ เช่น ยุโรป และสหรัฐอเมริกา โดยใช้ท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบัง ซึ่งในปัจจุบันจะมีความสะดวกและรวดเร็วกว่าใช้ท่าเรือดานังของเวียดนาม เพราะมีจำนวนเรือและอุปกรณ์ให้บริการขนถ่ายสินค้ามากกว่า เส้นทางที่สามคือระหว่างลาวกับจีน ซึ่งเป็นทางบกจะเหมาะกับการค้าขายกับจีนตอนใต้เท่านั้น

8.5.5 การขนส่งทางรถไฟไปประเทศที่สามเป็นสินค้าผ่านแดน

จากการประชุมสุดยอด 6 ประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ครั้งที่ 3 (3rd GMS summit) ระหว่างวันที่ 30 - 31 มีนาคม ค.ศ. 2008 ณ นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้ คณะประชุมได้เดินทางไปยังสถานีรถไฟท่านาแล้ง เมืองหาดทรายฟอง นครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อตรวจเยี่ยมความคืบหน้าโครงการก่อสร้างเส้นทางรถไฟหนองคาย-ท่านาแล้ง ซึ่งเป็นผลมาจากกรอบความร่วมมือที่สำคัญในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion : GMS)

โครงการก่อสร้างเส้นทางรถไฟหนองคาย – ท่านาแล้ง เริ่มต้นถึงกลางสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ที่ฝั่ง สปป.ลาว และสิ้นสุดที่สถานีท่านาแล้ง ระยะทาง 3.5 กิโลเมตร เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2008 ได้ทำพิธีเชื่อมต่อรางรถไฟหนองคาย-ท่านาแล้ง โดยระหว่างวันที่ 4 -15 กรกฎาคม ค.ศ. 2008 ได้มีการการ

ทดลองวิ่งขบวนรถไฟระหว่างสถานีหนองคาย-ท่านาแล้ง สปป.ลาว เวลา 9.00 น. โดยใช้ระยะเวลาเดินทางระหว่างสถานีหนองคาย ถึงสถานีท่านาแล้ง สปป.ลาว ประมาณ 15 นาที ซึ่งทางรถไฟแห่งประเทศไทย กำหนดทดลองวิ่งขบวนรถไฟระหว่างสถานีหนองคาย-ท่านาแล้ง สปป.ลาว โดยตารางการวิ่งวันละ 2 เที่ยว คือ เวลา 09.00 น. และ 16.00 น. ของทุกวันยกเว้น วันหยุดราชการ ณ สถานีรถไฟหนองคาย ทั้งนี้ ในช่วงทดลองวิ่ง ไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายใดๆ และเส้นทางรถไฟสายประวัติศาสตร์แห่งนี้ คาดว่าจะเปิดดำเนินการได้ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2008 นี้ โดยมีอัตราค่าโดยสาร ชั้น 3 ราคา 20 บาท ชั้น 2 ราคา 30 บาท และชั้น 2 ปรับอากาศ ราคา 50 บาท

โดยเส้นทางรถไฟนี้ สามารถเชื่อมต่อไปยังสถานีปลายทางที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร และต่อไปยังท่าเรือแหลมฉบังได้ ซึ่งกรณีการขนส่งทางรถไฟ เพื่อส่งออกไปยังประเทศที่สาม จะสามารถลดต้นทุนค่าขนส่งได้ถึงร้อยละ 50 ของการขนส่งสินค้าทางรถยนต์ ดังนั้นจะทำให้ สปป.ลาว มีศักยภาพในการส่งออกสินค้าไปยังประเทศที่สามได้ดีขึ้น

8.6 การวิเคราะห์ราคาส่งออก (F.O.B.) ข้าวของ สปป.ลาว

เนื่องจากไม่มีราคาส่งออกข้าวของ สปป.ลาว การวิเคราะห์จึงใช้ราคาส่งออก (F.O.B.) ณ ท่าเรือไทยและเวียดนาม กับราคาข้าวสารขายปลีกของ สปป.ลาว ในแขวงต่างๆ เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าราคาข้าวสารของ สปป.ลาว ที่ซื้อขายกันอยู่นั้นเมื่อนำมาส่งออกจะคุ้มกับราคาส่งออกหรือไม่ ผลการวิเคราะห์จะเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการพิจารณาขีดความสามารถในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

จากการวิเคราะห์โดยใช้ราคาส่งออกเฉลี่ยที่ทำเรือแหลมฉบังของไทยกับที่ทำเรือเวียดนามที่เมืองดานังโดยใช้ราคาข้าวสารเจ้าเฉลี่ยและราคาข้าวสารเหนียวเฉลี่ย ปี ค.ศ. 2007 ปรากฏว่าการส่งออกข้าวเจ้าและข้าวเหนียวจะขาดทุน ทั้งส่งออก ณ ท่าเรือไทย และเวียดนาม แต่การส่งออกทางท่าเรือไทยจะขาดทุนน้อยกว่าการส่งออกท่าเรือเวียดนาม ถ้าพิจารณาเป็นรายแขวงจะพบว่า แขวงจำปาสัก จะขาดทุนน้อยกว่าแขวงสะหวันนะเขต และนครหลวงเวียงจันทน์ (ตารางที่ 8.20) แต่เมื่อใช้ราคาในเดือน เมษายน ปี ค.ศ. 2008 จะพบว่าถ้า สปป.ลาว ส่งออกข้าวสารเจ้า 5% และข้าวสารเหนียว 5% ผ่านทางท่าเรือของไทยจะมีกำไร โดยข้าวเจ้าจากแขวงจำปาสัก จะมีกำไรสูงสุด คือ ต้นละ 8,089 บาท และนครหลวงเวียงจันทน์ จะมีกำไรต้นละ 496 บาท แขวงสะหวันนะเขต ขาดทุนต้นละ 3,224 บาท ส่วนข้าวสารเหนียวจากแขวงจำปาสักกำไรต้นละ 7,157 บาท จากแขวงสะหวันนะเขต กำไรต้นละ 3,585 บาท และนครหลวงเวียงจันทน์ขาดทุนต้นละ 3,438 บาท สำหรับการส่งออกข้าวเจ้าผ่านทางเวียดนาม ปรากฏว่าข้าวสารเจ้าจากแขวงจำปาสัก จะขาดทุนต้นละ 1,828 บาท แขวงสะหวันนะเขต ขาดทุนต้นละ 4,990 บาท และจากนครหลวงเวียงจันทน์ ขาดทุนต้นละ 5,400 บาท กล่าวโดยสรุปคือเมื่อนำราคาส่งออก F.O.B. เดือนเมษายน 2008 มาคิดคำนวณแล้วพบว่ามีความเป็นไปได้ที่ สปป.ลาว จะส่งออกข้าวผ่านทางท่าเรือของไทย ส่วนการส่งออกทางเวียดนามจะขาดทุน เนื่องจากค่าขนส่งผ่านทางเวียดนามสูงกว่าไทย เพราะค่าขนส่งใน สปป.ลาว สูงมาก (ตารางที่ 8.21)

8.7 การตั้งราคาส่งออกข้าวสารเจ้า 5%

การตั้งราคาส่งออกข้าวสารเจ้า 5% ของผู้ส่งออกจากโรงสีข้าว สามารถคำนวณได้ 2 วิธี คือ

1. คำนวณจากราคาข้าวเปลือกที่โรงสีรับซื้อ เมื่อนำมาแปรสภาพ (สี) ข้าว เป็นข้าวสารแล้ว และคิดเป็นราคาข้าวที่โรงสีข้าว จะขายให้ผู้ส่งออกได้ โดยรวมค่าใช้จ่ายในการสีข้าว และกำไรของโรงสีข้าวเข้าไปด้วย
2. คำนวณจากราคาส่งออกข้าว โดยหักค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ค่าดำเนินการ และกำไรของผู้ส่งออก จะเป็นราคาที่ผู้ส่งออกจะรับซื้อจากโรงสี

จากหลักการดังกล่าวข้างต้นสามารถแสดงตัวอย่างการคำนวณ ได้ดังนี้

กรณีที่ 1 คิดจากราคาเปลือกเป็นราคาข้าวสาร โดยต้นทุนข้าวที่โรงสีซื้อข้าวเปลือกจากชาวนา คุณด้วย 1.66 จะเป็นราคาข้าวสาร เมื่อบวกกับค่าสีและกำไรของโรงสีแล้ว จะเป็นราคาที่โรงสีควรจะขาย เช่น ราคาข้าวเปลือกเจ้าที่นครหลวงเวียงจันทน์ 2,700 กีบต่อกก. คุณ 1.66 จะเป็นต้นทุนข้าวสาร 4,482 กีบ บวก ค่าสี 200 กีบต่อกก. บวกกำไรร้อยละ 5 และ ค่ากระสอบ 650 กีบต่อกก. รวมจะเท่ากับ 5,322 กีบต่อกก.

กรณีที่ 2 คิดจากราคาผู้ส่งออก ทอนมาเป็นราคาข้าวสารที่ผู้ส่งออกจะสามารถรับซื้อได้ โดยนำราคาส่งออก F.O.B. มาหักด้วยค่าขนส่งและค่าจัดทำเอกสารส่งออกและค่าดำเนินการของผู้ส่งออกจะเป็นราคารับซื้อ ปรากฏว่าราคาส่งออกเดือนเมษายน 2551 เท่ากับ 28,096 บาท/ตัน หักค่าดำเนินการ 5% 1,455 บาท/ตัน เหลือต้นทุนละ 26,691 บาท หักค่าขนส่งถึงท่าเรือไทย 2,600 บาท ราคาที่ผู้ส่งออกสามารถซื้อได้ 24,041 บาท/ตัน หรือ 6,732 กีบต่อกก.

ดังนั้น เมื่อนำราคาที่โรงสีควรจะขายข้าวสารเจ้า 5,332 กีบต่อกก. เปรียบเทียบกับราคาที่ผู้ส่งออกควรจะซื้อได้ 6,732 กีบต่อกก. จะเห็นว่าการส่งออกจากนครหลวงเวียงจันทน์โดยมีต้นทุนข้าวสารตามราคาดังกล่าวข้างต้นผ่านประเทศไทย มีความเป็นไปได้สูง ในขณะที่ราคาตลาดนครหลวงเวียงจันทน์ 7,000 กีบต่อกก.จึงเป็นราคาที่สูงไปทำให้ไม่สามารถส่งออกได้ (ตารางที่ 8.22)

นอกจากนี้ ถ้าผู้ส่งออกข้าวของ สปป.ลาว ส่งข้าวไปขายยังสหภาพยุโรป (EU) ซึ่งได้รับสิทธิพิเศษทางการค้า (ภาษี 0%) จะสามารถตั้งราคาได้สูงขึ้น ซึ่งได้เปรียบกว่าประเทศไทย ที่จะต้องเสียภาษีนำเข้าข้าวขาว ในอัตรา 175 ยูโรต่อตัน

ตารางที่ 8.20 วิเคราะห์ราคาส่งออกเฉลี่ย (F.O.B.) ณ ท่าเรือไทยและเวียดนาม กับราคาข้าวสารเฉลี่ย ของ สปป.ลาว ปี ค.ศ.2007

หน่วย : บาท/ตัน

ท่าเรือปลายทาง	ต้นทาง	ราคาข้าว ในตลาดท้องถิ่น ¹	ค่าขนส่งถึงท่าเรือ	รวมต้นทุน การส่งออก	ราคา (FOB) ณ ท่าเรือปลายทาง ²	กำไร (ขาดทุน)
ไทย (ท่าเรือแหลมฉบัง)	ข้าวเจ้า				10,824 ² (328US\$)	
	นครหลวงเวียงจันทน์	18,600	2,600	21,200		(10,376)
	สะหวันนะเขต	18,903	2,750	21,653		(10,829)
	จำปาสัก	18,057	2,750	20,807		(9,983)
	ข้าวเหนียว				15,048 ³ (456US\$)	
	นครหลวงเวียงจันทน์	17,424	2,600	19,024		(3,976)
	สะหวันนะเขต	16,380	2,750	19,130		(4,086)
	จำปาสัก	15,000	2,750	17,750		(2,702)
	ข้าวเจ้า				10,824 ² (305US\$)	
	นครหลวงเวียงจันทน์	18,600	4,400	23,000		(12,176)
เวียดนาม (ท่าเรือดานัง)	สะหวันนะเขต	18,903	4,200	23,103		(12,279)
	จำปาสัก	18,057	4,400	22,457		(11,633)

ที่มา : 1. จากตารางที่ 8.4 3. จากตารางที่ 8.17
2. จากตารางที่ 8.18 4. อัตราแลกเปลี่ยน 1 US\$ = 33 บาท

บทที่ 8 สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพผลได้ในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

ตารางที่ 8.21 วิเคราะห์ราคาส่งออก (F.O.B.) ณ ท่าเรือไทยและเวียดนาม กับราคาข้าวสาร ของ สปป.ลาว ณ เดือน เมษายน 2008

หน่วย : บาท/ตัน

ปลายทาง	ต้นทาง	ราคาข้าวในตลาด ท้องถิ่น ¹	ค่าขนส่งถึงท่าเรือ	รวมต้นทุนการ ส่งออก	ราคา (FOB) ณ ท่าเรือปลายทาง	กำไร (ขาดทุน)
ไทย (ท่าเรือแหลมฉบัง)	ข้าวเจ้า				28,096 ² (878US\$)	
	นครหลวงเวียงจันทน์ ^{1/}	25,000	2,600	27,600		496
	สะหวันนะเขต	28,570	2,750	31,320		(3,224)
	จำปาสัก	21,428	2,750	24,178		3,918
	ข้าวเหนียว				24,192 ³ (756US\$)	
	นครหลวงเวียงจันทน์ ^{1/}	25,000	2,600	27,600		(3,438)
	สะหวันนะเขต	17,857	2,750	20,607		3,585
	จำปาสัก	14,285	2,750	17,035		7,157
	ข้าวเจ้า				24,000 ² (750US\$)	
	นครหลวงเวียงจันทน์ ^{1/}	25,000	4,400	29,400		(5,400)
เวียดนาม (ท่าเรือดานัง)	สะหวันนะเขต	28,570	4,200	28,990		(4,990)
	จำปาสัก	21,428	4,400	25,828		(1,828)

ที่มา : 1. จากตารางที่ 8.19

2. จากตารางที่ 8.18

3. จากตารางที่ 8.17

4. อัตราแลกเปลี่ยน 1 US\$ = 32 บาท

บทที่ 8 สถานการณ์การตลาด ราคาและการค้าข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพผลได้ในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 8.22 ตารางแสดงการคำนวณการตั้งราคาส่งออกข้าวสารเจ้า 5% (F.O.B.) ของ สปป.ลาว ผ่านประเทศไทย

กรณีที่ 1 การตั้งราคาขายข้าวสาร ของโรงสี ให้กับผู้ส่งออก			กรณีที่ 2 การตั้งราคาซื้อข้าวสาร จากโรงสี ของผู้ส่งออก					
ราคาข้าวเปลือก	2,700.00	กิบ/กิโลกรัม	ราคาส่งออกข้าวสารเจ้า 5% (เมษายน 2008)	28,096.00	บาท/ตัน	หรือ	7,866.88	กิบ/กิโลกรัม
อัตราค่าแปรสภาพ (สี) ข้าว	<u>1.66</u>		หัก ค่าดำเนินการ และกำไร 5%	<u>1,455.00</u>	บาท/ตัน	หรือ	<u>407.40</u>	กิบ/กิโลกรัม
ต้นทุนข้าวสาร	4,482.00	กิบ/กิโลกรัม	ราคาข้าวสารเจ้า (ไม่รวมค่าขนส่ง)	26,641.00	บาท/ตัน	หรือ	7,459.48	กิบ/กิโลกรัม
ค่าสี	200.00	กิบ/กิโลกรัม	หัก ค่าขนส่ง และค่าดำเนินการด้านเอกสาร	2,600.00	บาท/ตัน	หรือ	728.00	กิบ/กิโลกรัม
บวกกำไร และค่ากระสอบ	<u>650.00</u>	กิบ/กิโลกรัม						
ราคาข้าวสารที่โรงสีขาย	<u><u>5,332.00</u></u>	กิบ/กิโลกรัม	ราคาข้าวสารของผู้ส่งออกรับซื้อ	<u><u>24,041.00</u></u>	บาท/ตัน	หรือ	<u><u>6,731.48</u></u>	กิบ/กิโลกรัม
อัตราแลกเปลี่ยน ณ เดือนเมษายน 2008 (280 กิบ : 1 บาท)								

ที่มา : ข้อมูลได้จากการสำรวจของคณะนักวิจัย

ส่วนที่ 3
แนวโน้มในอนาคต
และแนวทางการพัฒนา

บทที่ 9

แนวโน้มการผลิตและความต้องการข้าวในอนาคต

9.1 แนวโน้มการผลิต

เพื่อให้มีข้อมูลประกอบการพิจารณาว่าในอนาคต สปป.ลาว จะมีผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศหรือเหลือเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศได้หรือไม่ ในปริมาณเท่าใด จึงจะต้องมีการพยากรณ์ผลผลิตที่คาดว่าจะผลิตได้ในอนาคตว่าจะมีปริมาณเท่าใด โดยจะพยากรณ์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 จนถึงปี ค.ศ. 2020 ทั้งนี้ ใช้ข้อมูลปี ค.ศ. 2006 ร่วมกับข้อมูลเป้าหมายการผลิตข้าวตามนโยบายและแผนของกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาว ที่ได้กำหนดไว้ในปี ค.ศ. 2010 และเพื่อความแม่นยำของการพยากรณ์ จึงได้แยกการพยากรณ์ออกเป็นรายชนิดของข้าวคือ ข้าวนาปี ข้าวนาแขง และข้าวไร่ โดยในแต่ละชนิดจะแยกการพยากรณ์เป็น 2 รายการ คือ เนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกเตอร์ ส่วนการพยากรณ์ผลผลิตจะได้จากผลคูณระหว่างเนื้อที่เก็บเกี่ยวกับผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกเตอร์ที่พยากรณ์ได้ทั้ง 2 ค่า สำหรับแนวคิดและวิธีการพยากรณ์แต่ละรายการจะเป็น ดังนี้

9.1.1 การพยากรณ์เนื้อที่เก็บเกี่ยว

ข้อมูลที่จะใช้ในการพยากรณ์เนื้อที่เก็บเกี่ยวจะประกอบไปด้วย

- 1) ข้อมูลเนื้อที่เก็บเกี่ยวปีล่าสุด (ค.ศ. 2006)
- 2) ข้อมูลเป้าหมายตามนโยบายและแผนของกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ของสปป.ลาว ในปี ค.ศ. 2010
- 3) ข้อมูลการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่นาของกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2002
- 4) ข้อมูลเนื้อที่ชลประทานฤดูแล้ง (สำหรับข้าวนาแขง)

การพยากรณ์จะแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงแรกระหว่างปี ค.ศ.2007 – 2010 โดยกำหนดให้ค่าพยากรณ์ในปีสุดท้ายของช่วงนี้ (ค.ศ. 2010) เท่ากับเนื้อที่เป้าหมายตามข้อ (2) ข้างต้น ส่วนในช่วงที่สองของการพยากรณ์ คือ ปี ค.ศ. 2011 - 2020 นั้น เนื่องจากไม่มีตัวเลขเป้าหมาย จึงจะกำหนดเป้าหมายขึ้นตามเหตุผลต่างๆ ที่จะได้กล่าวต่อไป สำหรับข้าว แต่ละชนิด

สำหรับเหตุผลที่ไม่ใช้อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อปี (Growth Rate) ที่คำนวณได้มาใช้ในการพยากรณ์เนื้อที่นั้น เนื่องจากอัตราการเจริญเติบโตในช่วงระหว่าง ปี ค.ศ. 2000 – 2006 ซึ่งเป็นช่วงที่ข้อมูลมีความแปรปรวน (Variation) น้อยที่สุดแล้วค่าอัตราการเจริญเติบโตยังสูงถึงร้อยละ 4.3 (ตารางที่ 9.1) ซึ่งถ้าพยากรณ์โดยใช้อัตรานี้ต่อไปจนถึงปี ค.ศ. 2020 ก็จะมีเนื้อที่ทำนาปีถึง 1.1 ล้านเฮกเตอร์ ซึ่งเกินกว่าเนื้อที่ที่เป็นนามตามข้อมูลการใช้ที่ดินของกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ที่มีเนื้อที่เท่ากับ 925,037 เฮกเตอร์ หรือต่ำกว่า 1 ล้านเฮกเตอร์ ซึ่งแม้จะเป็นข้อมูลเก่าคือ ปี ค.ศ. 2002 ก็ตาม แต่โอกาสที่จะขยายพื้นที่นาออกไปอีกคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากพื้นที่ที่เป็นที่ลุ่มที่เหมาะสมกับการทำนามีอยู่อย่างจำกัด เพราะพื้นที่

ที่เหลือส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชัน หรือเป็นภูเขาสูง ซึ่งส่วนหนึ่งนำไปใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชอย่างอื่นแล้ว เช่น ยางพารา อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

สำหรับสาเหตุที่ไม่ใช่แบบจำลองทางเศรษฐมิติ (Econometric Model) ในการพยากรณ์เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับข้อมูลที่จะใช้เป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และมีข้อจำกัดเรื่องเวลาในการวิเคราะห์และทดสอบแบบจำลอง ดังนั้นจึงใช้แนวทางการพยากรณ์ตามข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ซึ่งคล้ายกับการกำหนดเป้าหมายในแต่ละปีโดยพิจารณาจากศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่

โดยใช้สมมติฐานให้การเพิ่มขึ้นของเนื้อที่ในแต่ละช่วงเวลาเท่ากันทุกปี สำหรับรายละเอียดการพยากรณ์เนื้อที่เก็บเกี่ยวของข้าวแต่ละชนิดจะเป็น ดังนี้

ข้าวนาปี

เนื้อที่เก็บเกี่ยวปี ค.ศ. 2006 เท่ากับ 618,820 เฮกเตอร์

เนื้อที่ตามเป้าหมายในแผน ปี ค.ศ. 2010 เท่ากับ 660,000 เฮกเตอร์

ดังนั้น ในช่วงดังกล่าวการเพิ่มขึ้นของเนื้อที่ของนาปีในแต่ละปี (I) จะคำนวณได้ดังนี้

$$I = \frac{\text{เนื้อที่ ปี ค.ศ. 2010 (เป้าหมาย)} - \text{เนื้อที่จริง ปี ค.ศ. 2006}}{4}$$

$$I = \frac{660,000 - 618,820}{4} = \frac{41,180}{4} = 10,295 \text{ เฮกเตอร์}$$

$$\text{ค่าพยากรณ์เนื้อที่ปีที่ 1 (ค.ศ. 2007)} = 618,820 + 10,295 = 629,115 \text{ เฮกเตอร์}$$

$$\text{ค่าพยากรณ์เนื้อที่ปีที่ 2 (ค.ศ. 2008)} = 618,820 + 10,295 + 10,295$$

$$= 618,820 + (2 \times 10,295)$$

$$= 618,820 + (2I)$$

$$= 639,410 \text{ เฮกเตอร์}$$

$$\text{ค่าพยากรณ์เนื้อที่ปีที่ 3 (ค.ศ. 2009)} = 618,820 + (3I)$$

$$= 618,820 + (3 \times 10,295)$$

$$= 649,705 \text{ เฮกเตอร์}$$

ตารางที่ 9.1 อัตราการเจริญเติบโตเนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตเฉลี่ยข้าวนาปี ข้าวนาแขงและข้าวไร่
ของ สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2000 - 2006

ข้าวนาปี		
ปี ค.ศ.	น.ท.เก็บเกี่ยว(เฮกแตร์)	ผลผลิตเฉลี่ย(ตัน/เฮกแตร์)
2000	475,470	3.27
2001	486,770	3.33
2002	519,471	3.47
2003	564,958	3.22
2004	575,520	3.43
2005	569,750	3.65
2006	618,820	3.49
Growth rate(%)	4.31	13.10
ข้าวนาแขง		
ปี ค.ศ.	น.ท.เก็บเกี่ยว(เฮกแตร์)	ผลผลิตเฉลี่ย(ตัน/เฮกแตร์)
2000	91,800	4.25
2001	102,000	4.28
2002	84,000	4.46
2003	81,360	4.54
2004	76,840	4.45
2005	61,030	4.44
2006	68,500	4.53
Growth rate(%)	-7.01	0.94
ข้าวไร่		
ปี ค.ศ.	น.ท.เก็บเกี่ยว(เฮกแตร์)	ผลผลิตเฉลี่ย(ตัน/เฮกแตร์)
2000	152,100	1.70
2001	158,005	1.76
2002	134,633	1.78
2003	109,995	1.69
2004	117,960	1.79
2005	105,240	2.04
2006	108,225	1.78
Growth rate(%)	-7.02	1.57

สำหรับการพยากรณ์ในช่วงที่ 2 คือ ปี ค.ศ. 2011 - 2020 นั้น กำหนดให้เนื้อที่ปีสุดท้ายของการพยากรณ์เป็นร้อยละ 80 ของเนื้อที่ที่เป็นนา (925,037 เฮกเตอร์) ซึ่งจะเท่ากับ 740,000 เฮกเตอร์ โดยประมาณ โดยสมมติว่าเนื้อที่นาในส่วนที่เหลือถูกนำไปปลูกพืชอย่างอื่นตามที่กล่าวมาแล้ว

ดังนั้น การเพิ่มขึ้นของเนื้อที่นาปีในแต่ละปีของช่วงนี้ (I) จะคำนวณได้ ดังนี้

$$I = \frac{\text{เนื้อที่ปี ค.ศ. 2020 (เป้าหมาย)} - \text{เนื้อที่ปี ค.ศ. 2010 (เป้าหมาย)}}{10}$$

$$I = \frac{740,000 - 660,000}{10} = \frac{80,000}{10} = 8,000 \text{ เฮกเตอร์}$$

ค่าพยากรณ์เนื้อที่ปีที่ 1 (ค.ศ. 2011) = 660,000 + 8,000 = 668,000 เฮกเตอร์

ค่าพยากรณ์เนื้อที่ปีที่ 2 (ค.ศ. 2012) = 660,000 + (2x8,000) = 676,000 เฮกเตอร์

สำหรับค่าพยากรณ์เนื้อที่ในปีที่เหลือก็จะใช้วิธีเดียวกัน

การพยากรณ์โดยวิธีนี้อาจมีจุดอ่อนอยู่บ้าง เพราะการเปลี่ยนแปลงของเนื้อที่ตามความเป็นจริงแล้วอาจไม่เท่ากันทุกปี บางปีอาจเพิ่มขึ้น บางปีอาจลดลง เนื่องจากความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศหรือมีฝนไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม การตอบสนองต่อราคาที่สูงขึ้นจากการปลูกข้าวนาปี ไม่น่าจะมีมากนัก เพราะชาวนาส่วนใหญ่ปลูกข้าวนาปีไว้บริโภคในครัวเรือนที่เหลือจึงจะขาย ดังนั้น คณะวิจัยจึงเชื่อว่าการพยากรณ์เนื้อที่นาปี โดยวิธีการนี้น่าจะใกล้เคียงกับข้อเท็จจริง โดยเฉพาะในระยะยาวและเพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในการพยากรณ์ผลผลิตที่คาดว่าจะผลิตได้ในอนาคต

การใช้สมมติฐานที่ให้ การเพิ่มขึ้นของเนื้อที่ในแต่ละปีเท่าๆ กันนั้นจะเท่ากับสมมติฐานที่ให้ อัตราการเพิ่มต่อปีไม่คงที่แต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง (Increasing with Diminishing Rate) เนื่องจากข้อมูลที่เป็นฐานในการคำนวณเพิ่มขึ้นทุกปี

ข้าวนาแซง

การพยากรณ์เนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวนาแซงในช่วงแรก ระหว่างปี ค.ศ. 2007 - 2010 จะใช้วิธีการเดียวกับการพยากรณ์เนื้อที่ข้าวนาปี โดยการเพิ่มขึ้นของเนื้อที่นาแซงแต่ละปีในช่วงนี้ (I) จะคำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} I &= \frac{\text{เนื้อที่ ปี ค.ศ. 2010 (เป้าหมาย)} - \text{เนื้อที่จริง ปี ค.ศ. 2006}}{4} \\ &= \frac{115,000 - 68,500}{4} = \frac{46,500}{4} = 11,625 \text{ เฮกแตร์} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ค่าพยากรณ์เนื้อที่ปีที่ 1 (ค.ศ. 2007)} &= 68,500 + I = 68,500 + 11,625 \\ &= 80,125 \text{ เฮกแตร์} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ค่าพยากรณ์เนื้อที่ปีที่ 2 (ค.ศ. 2008)} &= 68,500 + (2I) \\ &= 68,500 + (2 \times 11,625) \\ &= 91,750 \text{ เฮกแตร์} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ค่าพยากรณ์เนื้อที่ปีที่ 3 (ค.ศ. 2009)} &= 68,500 + (3I) \\ &= 68,500 + (3 \times 11,625) \\ &= 103,375 \text{ เฮกแตร์} \end{aligned}$$

สำหรับการพยากรณ์ในช่วงที่ 2 ระหว่างปี ค.ศ. 2011 - 2020 จะกำหนดเป้าหมายการปลูกข้าวนาแซงในปีสุดท้ายของช่วงนี้ (ค.ศ. 2020) เท่ากับร้อยละ 80 ของเนื้อที่ชลประทานฤดูแล้ง ซึ่งในปี ค.ศ. 2006 มีอยู่ประมาณ 200,000 เฮกแตร์ (ตารางที่ 3.3) ดังนั้น เนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวนาแซงในปี ค.ศ. 2006 ซึ่งกำหนดเป็นค่าพยากรณ์ สำหรับปี ค.ศ. 2020 เท่ากับ 160,000 เฮกแตร์ โดยคาดว่าเนื้อที่ข้าวนาแซงน่าจะเพิ่มขึ้นได้มากพอสมควร หลังจากที่มีการลดลงมาโดยตลอดในช่วงที่ผ่านมา ทั้งนี้ เนื่องจากราคาข้าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม เหตุผลที่ไม่ได้กำหนดให้พื้นที่ชลประทานทั้งหมดต้องปลูกข้าวนาแซงนั้นก็เพราะว่าเนื้อที่ส่วนหนึ่งชาวนาอาจจะแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงเช่นเดียวกัน เช่น ข้าวโพดหวานและพืชผัก เป็นต้น ประกอบกับระบบชลประทานบางส่วนชำรุดทรุดโทรมยังไม่มี การปรับปรุง จึงยังไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

จากข้อมูลปีแรกและปีสุดท้ายของช่วงที่ 2 นี้ ค่าพยากรณ์เนื้อที่ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีสำหรับนาแซง
ในช่วงนี้ (i) จะคำนวณได้ ดังนี้

$$= \frac{\text{เนื้อที่ปี ค.ศ. 2020 (เป้าหมาย)} - \text{เนื้อที่ปี ค.ศ. 2010 (เป้าหมาย)}}{10}$$
$$= \frac{160000 - 115000}{10} = \frac{45,000}{10} = 4,500 \text{ เฮกแตร์}$$

$$\text{ค่าพยากรณ์ปีที่ 1 (ค.ศ. 2011)} = 115,000 + 4,500 = 119,500 \text{ เฮกแตร์}$$

$$\text{ค่าพยากรณ์ปีที่ 2 (ค.ศ. 2012)} = 115,000 + (2 \times 4,500) = 124,000 \text{ เฮกแตร์}$$

สำหรับค่าพยากรณ์ในปีที่เหลือสามารถคำนวณได้โดยใช้วิธีการเดียวกัน

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ถ้าจะพยากรณ์เนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวนาแซง โดยใช้อัตราการเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นในอดีตระหว่างปี ค.ศ. 2000 - 2006 ซึ่งเท่ากับร้อยละ -7 (อัตราลดลง) จะเห็นว่าในที่สุดในปี ค.ศ. 2020 จะมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวนาแซงเหลือเพียง 24,747 เฮกแตร์ ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้ โดยเฉพาะถ้าราคาข้าวเพิ่มขึ้นอย่างเช่นในปัจจุบัน การทำนาแซงจะเป็นส่วนที่เพิ่มโอกาสในการผลิตเพื่อส่งออกได้มากขึ้น เพียงแต่ต้องปรับปรุงระบบชลประทานให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลาเท่านั้น

ข้าวไร่

จากข้อมูลเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวไร่ในปี ค.ศ. 2006 ซึ่งเท่ากับ 108,225 เฮกแตร์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผน ปี ค.ศ. 2010 เท่ากับ 100,000 เฮกแตร์ ก็จะสามารถพยากรณ์เนื้อที่ในปี ค.ศ. 2007 - 2009 ได้ โดยจะมีเนื้อที่ลดลงในช่วงนี้ปีละ 2,056 เฮกแตร์ ส่วนในช่วงที่ 2 คือ ระหว่าง ปี ค.ศ. 2011 - 2020 คณะนักวิจัยเห็นว่า การปลูกข้าวไร่น่าจะคงมีอยู่อย่างน้อยก็คงเท่าเดิมคือ 100,000 เฮกแตร์ ตลอดไปในช่วงนี้ เนื่องจากความจำเป็นตามนโยบายของรัฐบาลที่จะต้องมีข้าวไว้เพื่อบริโภค โดยเฉพาะภาคเหนือซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวไร่ ยังปลูกข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภค

ผลการพยากรณ์ข้อมูลเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปี ข้าวนาแซง และข้าวไร่ แสดงไว้ในตารางที่ 9.1

9.1.2 การพยากรณ์ผลผลิตเฉลี่ย

การพยากรณ์ผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกแตร์ จะใช้ข้อมูลอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยของผลผลิตเฉลี่ยในอดีตเป็นฐานในการพยากรณ์ เนื่องจากว่าอัตราการเจริญเติบโตดังกล่าวจะเป็นอัตราที่แสดงถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการผลิตข้าว โดยเฉพาะการเปลี่ยนจากพันธุ์พื้นเมืองมาเป็นพันธุ์ปรับปรุง ซึ่งมีการเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และมีการใส่ปุ๋ยเคมีมากขึ้นเช่นเดียวกัน โดยจะใช้ข้อมูลระหว่าง ปี ค.ศ. 2000 - 2006 เป็นฐานในการพยากรณ์ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ข้อมูลมีความแปรปรวนน้อยที่สุดตามที่กล่าวมาแล้ว สำหรับอัตราการเจริญเติบโตของผลผลิตเฉลี่ยที่ใช้เป็นฐานในการพยากรณ์ แสดงไว้ในตารางที่ 8.1

ผลการพยากรณ์เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกเตอร์และผลผลิตข้าวแต่ละชนิด รวมทั้งผลผลิตรวมระหว่างปี ค.ศ. 2007-2020 แสดงไว้ในตารางที่ 6.27 โดยในภาพรวมในปี ค.ศ. 2020 คาดว่าจะมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวรวมทุกชนิดประมาณ 1 ล้านเฮกเตอร์ มีผลผลิตรวมประมาณ 4.153 ล้านตันข้าวเปลือก และผลผลิตเฉลี่ยข้าวรวม เท่ากับ 4.15 ตันต่อเฮกเตอร์ ผลผลิตที่พยากรณ์ในตอนนี้จะนำไปเปรียบเทียบกับการพยากรณ์ความต้องการใช้ข้าวในอนาคต ต่อไป

9.2 ความต้องการข้าวในตลาด

การพยากรณ์ความต้องการใช้ข้าวในระหว่างปี ค.ศ. 2007 - 2020 เพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายส่งออกได้ในอนาคต จำเป็นจะต้องมีการคาดคะเนปริมาณการใช้ข้าวในประเทศ ทั้งที่ใช้บริโภคโดยตรง และใช้ประโยชน์อย่างอื่น เช่น ใช้ทำพันธุ์ แปรรูป เลี้ยงสัตว์ และสูญเสียต่างๆ โดยนำไปเปรียบเทียบกับการพยากรณ์ผลผลิตในข้อ 9.1 ในช่วงเวลาเดียวกัน

สำหรับการพยากรณ์การบริโภคโดยตรงจะต้องมีข้อมูลการพยากรณ์ประชากรด้วย ซึ่งการพยากรณ์จำนวนประชากรในที่นี้ จะใช้อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่คำนวณจากการเปลี่ยนแปลงของประชากรระหว่างปี ค.ศ. 1995-2005 จากการสำรวจของศูนย์สถิติแห่งชาติ (กรมสถิติแห่งชาติในปัจจุบัน) ซึ่งเท่ากับร้อยละ 2.1 โดยปรับลดให้เหลือเพียงร้อยละ 2.0 เนื่องจากอัตราการเจริญเติบโตของประชากรในปัจจุบันส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ประเทศมีการพัฒนามากขึ้นเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่รู้จักวิธีการคุมกำเนิดมากขึ้นและไม่ต้องการจะมีบุตรมากเพราะค่าครองชีพสูงขึ้น ผลการคาดคะเนในปี ค.ศ. 2010 และปี ค.ศ. 2020 สปป.ลาว จะมีประชากรทั้งหมดประมาณ 6.222 ล้านคน และ 7.584 ล้านคน ตามลำดับ (ตารางที่ 9.3)

ในส่วนการคาดคะเนปริมาณการบริโภคโดยตรงจะใช้อัตราการบริโภค 350 กิโลกรัมข้าวเปลือกต่อคนต่อปีหรือประมาณ 210 กิโลกรัมข้าวสาร ซึ่งเป็นอัตราที่ทางราชการลาวใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะสูงกว่าประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ หลายประเทศ หรือสูงกว่าประเทศไทยประมาณเท่าตัว ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องจากการบริโภคข้าวเหนียวจะใช้ข้าวสารเหนียวมากกว่าข้าวสารเจ้าที่หุงขึ้นหม้อกว่า อย่างไรก็ตามอัตราดังกล่าวนี้จะเหมาะสมกับสถานการณ์ใน สปป.ลาว ในปัจจุบัน เพราะประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดแคลนข้าวบริโภคในครัวเรือน ผลการคาดคะเนในปี ค.ศ. 2010 และ ค.ศ. 2020 จะมีความต้องการบริโภคข้าวโดยตรงเท่ากับ 2.502 และ 2.654 ล้านตันข้าวเปลือก ตามลำดับ

จากการประเมินความต้องการใช้ข้าวสารเจ้าที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมเบียร์ มีความต้องการประมาณ 12,000 ตันต่อปี อุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อทำเส้นก๋วยเตี๋ยว มีความต้องการประมาณ 12,000 ตันต่อปี และโรงงานก๋วยเตี๋ยว มีความต้องการ ประมาณ 6,000 ตันต่อปี ดังนั้นความต้องการข้าวสารเจ้าเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปทั้ง 3 ชนิด รวมกันแล้วประมาณ 30,000 ตันต่อปี หรือคิดเป็นข้าวเปลือกประมาณ 50,000 ตัน

ตารางที่ 9.2 การพยากรณ์เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยของข้าวแต่ละชนิดของ สปป.ลาว ปี ค.ศ.2007 - 2020

ปี ค.ศ.	เนื้อที่เก็บเกี่ยว(เฮกแตร์)				ผลผลิตเฉลี่ย(ตัน/เฮกแตร์)			ผลผลิต(ตัน)				ผลผลิตเฉลี่ย
	ข้าวนาปี	ข้าวนาแขง	ข้าวไร่	รวม	ข้าวนาปี	ข้าวนาแขง	ข้าวไร่	ข้าวนาปี	ข้าวนาแขง	ข้าวไร่	รวม	ข้าวมรวม (ตัน/เฮกแตร์)
2007	629,115	80,125	106,169	815,409	3.54	4.57	1.81	2,227,067	366,171	192,166	2,785,404	3.42
2008	639,410	91,750	104,113	835,273	3.58	4.62	1.84	2,289,088	423,885	191,568	2,904,541	3.48
2009	649,705	103,375	102,057	855,137	3.63	4.66	1.87	2,358,429	481,728	190,847	3,031,004	3.54
2010	660,000	115,000	100,000	875,000	3.68	4.70	1.89	2,428,800	540,500	189,000	3,158,300	3.61
2011	668,000	119,500	100,000	887,500	3.72	4.75	1.92	2,484,960	567,625	192,000	3,244,585	3.66
2012	676,000	124,000	100,000	900,000	3.77	4.79	1.95	2,548,520	593,960	195,000	3,337,480	3.71
2013	684,000	128,500	100,000	912,500	3.82	4.84	1.98	2,612,880	621,940	198,000	3,432,820	3.76
2014	692,000	133,000	100,000	925,000	3.87	4.88	2.01	2,678,040	649,040	201,000	3,528,080	3.81
2015	700,000	137,500	100,000	937,500	3.92	4.93	2.04	2,744,000	677,875	204,000	3,625,875	3.87
2016	708,000	142,000	100,000	950,000	3.98	4.97	2.07	2,817,840	705,740	207,000	3,730,580	3.93
2017	716,000	146,500	100,000	962,500	4.03	5.02	2.10	2,885,480	735,430	210,000	3,830,910	3.98
2018	724,000	151,000	100,000	975,000	4.08	5.07	2.19	2,953,920	765,570	219,000	3,938,490	4.04
2019	732,000	155,500	100,000	987,500	4.13	5.11	2.23	3,023,160	794,605	223,000	4,040,765	4.09
2020	740,000	160,000	100,000	1,000,000	4.19	5.16	2.27	3,100,600	825,600	227,000	4,153,200	4.15

ที่มา : การคำนวณของคณะวิจัยของโครงการฯ

สำหรับการคาดคะเนการใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ ซึ่งได้แก่ ทำพันธุ์ การแปรรูปทำเส้นก๋วยเตี๋ยว ทำเส้นขนมจีน ทำเหล้าและเบียร์(ตามที่กล่าวมาแล้ว) รวมทั้งการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว รวมทั้งสิ้นประมาณร้อยละ 17 ของผลผลิต ซึ่งเป็นอัตราที่กรมแผนงาน กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ สปป.ลาว ใช้ใช้ในการคำนวณบัญชีสมดุลข้าว (Rice Balance Sheet) ซึ่งการพยากรณ์การใช้ประโยชน์ในส่วนนี้จะเท่ากับ 0.474 และ 0.706 ล้านตันข้าวเปลือก ในปี ค.ศ. 2007 และ ค.ศ. 2020 ตามลำดับ และเมื่อรวมกับข้าวที่ต้องการบริโภคโดยตรงแล้ว จะมีความต้องการใช้ภายในประเทศ รวมทั้งสิ้น 2.526 และ 3.360 ล้านตันข้าวเปลือก ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเฉพาะปริมาณผลผลิตในภาพรวมแล้ว จะเห็นว่าปริมาณข้าวเกินความต้องการใช้ในประเทศอยู่เท่ากับ 0.444 และ 0.793 ล้านตันข้าวเปลือกในปีค.ศ.2010 และ ค.ศ. 2020 ตามลำดับ (ตารางที่ 9.3) อย่างไรก็ตาม ผลผลิตที่เหลือนี้ไม่สามารถที่จะส่งออกได้หมด และส่วนหนึ่งจะต้องเก็บสำรองไว้ ซึ่งผลผลิตที่ควรสำรองไว้ในแต่ละปีควรจะเท่ากับปริมาณการใช้บริโภคภายในประเทศ 2-3 เดือน ก่อนที่ข้าวฤดูใหม่ทั้งนาปีและนาแซงจะออกมา ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศ ซึ่งการสำรองข้าวส่วนนี้ประมาณ 400,000 - 500,000 ตันข้าวเปลือก นอกจากนี้ยังจะต้องมีมาตรการกระจายผลผลิตในแขวงที่ผลิตได้เกินความต้องการบริโภคไปยังแขวงที่ขาดแคลนด้วย ดังนั้นปริมาณคงเหลือที่สามารถจะส่งออกได้โดยไม่มีปัญหาขาดแคลนข้าวบริโภคในประเทศ น่าจะเป็นไปได้อย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 เป็นต้นไป สำหรับในปี ค.ศ. 2020 คาดว่าจะมีข้าวที่สามารถส่งออกได้สูงสุดประมาณ 700,000 ตันข้าวเปลือก หรือประมาณ 400,000 ตันข้าวสาร ซึ่งบางส่วนอาจมีการค้านอกระบบตามชายแดนด้วย ดังนั้นปริมาณที่จะสามารถส่งออกในระบบได้อาจน้อยกว่านี้ นอกจากนี้ข้าวที่มีเกินความต้องการนี้เกือบทั้งหมดเป็นข้าวเหนียว ซึ่งมีตลาดต่างประเทศค่อนข้างจำกัดตามที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นบางส่วนอาจต้องปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวเจ้าเพื่อทดแทนการนำเข้าสำหรับใช้ในกิจกรรมอุตสาหกรรมเบียร์ ทำแป้งขนมจีน และเส้นก๋วยเตี๋ยว รวมทั้งผลิตเพื่อการส่งออก โดยจะต้องคำนึงถึงการปรับปรุงคุณภาพข้าวให้ได้มาตรฐานส่งออกเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเสียก่อน ตั้งแต่กระบวนการผลิตข้าวเปลือกในไร่นาไปจนถึงกระบวนการสีข้าวซึ่งจะได้กล่าวถึงแผนงาน โครงการและมาตรการต่างๆ ที่จะพัฒนาทั้งการผลิตและการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการใน 3 ส่วน คือ การผลิตให้เพียงพอบริโภคภายในประเทศ การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และการผลิตเพื่อการส่งออก

ตารางที่ 9.3 คาดคะเนผลผลิตข้าวและความต้องการบริโภคข้าว สปป.ลาว ปี ค.ศ. 2007 - 2020

หน่วย: ตันข้าวเปลือก

ปี	ประชากร (พันคน)	ความต้องการ บริโภคโดยตรง	ความต้องการ ด้านอื่นๆ	ความ ต้องการรวม	ผลผลิตข้าว	ปริมาณ คงเหลือ
2007	5,863	2,052,050	473,519	2,525,569	2,785,404	259,835
2008	5,980	2,093,000	493,772	2,586,772	2,904,541	317,769
2009	6,100	2,135,000	515,271	2,650,271	3,031,004	380,733
2010	6,222	2,177,700	536,911	2,714,611	3,158,300	443,689
2011	6,346	2,221,100	551,579	2,772,679	3,244,585	471,906
2012	6,473	2,265,550	567,372	2,832,922	3,337,480	504,558
2013	6,602	2,310,700	583,579	2,894,279	3,432,820	538,541
2014	6,734	2,356,900	599,774	2,956,674	3,528,080	571,406
2015	6,869	2,404,150	616,399	3,020,549	3,625,875	605,326
2016	7,006	2,452,100	634,199	3,086,299	3,730,580	644,281
2017	7,146	2,501,100	651,255	3,152,355	3,830,910	678,555
2018	7,289	2,551,150	669,543	3,220,693	3,938,490	717,797
2019	7,435	2,602,250	686,930	3,289,180	4,040,765	751,585
2020	7,584	2,654,400	706,044	3,360,444	4,153,200	792,756

ที่มา : จากการคำนวณของคณะนักวิจัยของโครงการฯ

หมายเหตุ - ประชากรคาดคะเนโดยใช้อัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 2%

- ผลผลิตจากตารางที่ 9.2

- อัตราการบริโภคเท่ากับ 575 กรัมต่อคนต่อวัน (ข้าวสาร) หรือเท่ากับ 350 กิโลกรัมข้าวเปลือกต่อคนต่อปี

- ความต้องการด้านอื่นๆ เท่ากับ 17% ของผลผลิต

บทที่ 10

แนวทางการพัฒนาข้าว

10.1 วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนงาน และมาตรการ

วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย

เพื่อให้มีทิศทางการพัฒนาการผลิต และการตลาดข้าวของ สปป.ลาว ให้สามารถส่งออกข้าวได้อย่างมั่นใจ โดยไม่มีปัญหาขาดแคลนข้าว เพื่อบริโภคภายในประเทศ จึงเห็นสมควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของการพัฒนาข้าว ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

“สปป.ลาว ผลิตข้าวได้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ และสามารถส่งออกข้าวคุณภาพดีได้ภายในปี ค.ศ. 2013”

พันธกิจ (Mission)

- 1) ผลิต และกระจายเมล็ดพันธุ์ดีให้ชาวนาอย่างเพียงพอทั่วถึง และทันต่อฤดูกาล
- 2) ถ่ายทอดความรู้ในการผลิตข้าว และการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับชาวนาอย่างเป็นระบบ
- 3) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนากระบวนการสีข้าวให้ได้มาตรฐานระดับส่งออก
- 4) สร้าง และพัฒนาระบบตรวจสอบ และรับรองมาตรฐานสินค้าข้าวในระดับสากล
- 5) กำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาการผลิต และการส่งออก

เป้าหมาย (Target)

- 1) เพิ่มผลผลิตเฉลี่ยจาก 3.4 ตันต่อเฮกแตร์ ในปี ค.ศ. 2006 เป็น 3.7 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และ 4.2 ตัน ในปี ค.ศ. 2020
- 2) ส่งออกข้าวสารเหนียวคุณภาพดี 20,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และเพิ่มเป็น 50,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020
- 3) ส่งออกข้าวสารเจ้าคุณภาพดี 10,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และเพิ่มเป็น 200,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020
- 4) ส่งออกข้าวสารเหนียวอินทรีย์ 500 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และเพิ่มเป็น 5,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020
- 5) ส่งออกข้าวสารเหนียวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ได้ 300 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และ 3,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020
- 6) ผลิตข้าวสารเจ้าสำหรับอุตสาหกรรมในประเทศ (ทำเบียร์ เส้นก๋วยเตี๋ยว เส้นขนมจีน) ให้ได้ 35,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2013 และ 40,000 ตัน ในปี ค.ศ. 2020

การกำหนดเป้าหมายส่งออกไม่ได้กำหนดตามผลผลิตที่คาดว่าจะคงเหลือจากการใช้ในประเทศทั้งหมด แต่จะพิจารณาจากข้อจำกัดในด้านต่างๆ ของ สปป.ลาว ด้วย เช่น ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการส่งออก ปัญหาคุณภาพผลผลิต (ข้าวเปลือก) ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควรในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและขีดความสามารถของชาวนา และต้องใช้เวลารวมทั้งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐพอสมควร ตลอดจนการปรับปรุงกระบวนการสีข้าวให้ได้คุณภาพมาตรฐานส่งออก ซึ่งต้องหาผู้ลงทุนเช่นเดียวกัน และเพื่อความชัดเจนในการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จะต้องปรับเป้าหมายให้อยู่ในรูปของเนื้อที่ปลูกด้วย ซึ่งแสดงไว้ใน ตารางที่ 10.1

ตารางที่ 10.1 เป้าหมายเนื้อที่ของเขตส่งเสริมการผลิตข้าวแต่ละชนิด

ชนิดของข้าว	เป้าหมาย ปี ค.ศ. 2013			เป้าหมาย ปี ค.ศ. 2020		
	ข้าวสาร (ตัน)	คิดเป็น ข้าวเปลือก (ตัน)	ต้องมี เนื้อที่ปลูก (เฮกแตร์)	ข้าวสาร (ตัน)	คิดเป็น ข้าวเปลือก (ตัน)	ต้องมี เนื้อที่ปลูก (เฮกแตร์)
- ข้าวเหนียวคุณภาพดี	20,000	32,000	10,000	50,000	85,000	25,000
- ข้าวเจ้าคุณภาพดี	10,000	16,000	5,000	200,000	350,000	100,000
- ข้าวเหนียวอินทรีย์	500	800	300	5,000	8,000	3,000
- ข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	300	500	200	3,000	5,000	2,000
- ข้าวเจ้าเพื่อการแปรรูป	35,000	58,000	15,000	40,000	65,000	17,000
รวมผลิตเพื่อส่งออก	30,800	49,300	15,500	258,000	448,000	130,000
รวมทั้งรวม	65,800	107,300	30,500	298,000	513,000	147,000

สำหรับเหตุผลที่กำหนดให้เริ่มส่งออกข้าวของ สปป.ลาว ได้อย่างจริงจังในปี ค.ศ.2013 คือประมาณ 5 ปี นับจากปี ค.ศ.2008 ซึ่งเป็นปีแรกของแผน เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการปรับตัวของชาวนา และความพร้อมของภาครัฐ และภาคเอกชน ส่วนเป้าหมายระยะที่ 2 ที่กำหนดไว้ถึงปี ค.ศ.2020 เนื่องจากเป็นปีที่รัฐบาล สปป.ลาว กำหนดให้เป็นปีที่ประเทศจะต้องพ้นจากสถานการณ์เป็นประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

จากข้อมูลในปี ค.ศ. 2006 สปป.ลาว มีเนื้อที่ปลูกข้าวรวมทุกชนิดเท่ากับ 808,640 เฮกแตร์ ได้ผลผลิต 2,663,700 ตันข้าวเปลือก แต่ไม่แยกเป็นข้าวเหนียวและข้าวเจ้า แต่มีผู้ประมาณการไว้ว่าจะมีข้าวเจ้าอยู่ประมาณร้อยละ 15 ดังนั้นในปัจจุบันจะมีเนื้อที่ปลูกข้าวเจ้าอยู่แล้วประมาณเท่ากับ 121,296 เฮกแตร์ มีผลผลิตที่เป็นข้าวเจ้าอยู่จำนวนประมาณ 399,550 ตันข้าวเปลือก ดังนั้นหากไม่มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวเจ้าเลยก็ยังมีข้าวเจ้าเหลือพอที่จะส่งออกได้จนถึงปีค.ศ. 2020 อย่างไรก็ตามข้าวเจ้าที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนหนึ่งใช้บริโภคในประเทศด้วย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนไปปลูกข้าวเจ้าเพิ่มเติมเพื่อให้มีเพียงพอต่อการบริโภคในประเทศและเหลือส่งออก ยิ่งไปกว่านั้นเป้าหมายส่งออกส่วนหนึ่งมุ่งเน้นการผลิตที่มีคุณภาพจำเป็นจะต้องมีแผนพัฒนาขึ้นมารับรอง

10.2 ขั้นตอนของการพัฒนา

การพัฒนาข้าวใน สปป.ลาว ต้องทำอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ดังนี้

1. ต้องปรับปรุงคุณภาพของข้าวเปลือก ณ ไร่นา ก่อนเป็นอันดับแรก โดยให้ชาวนาเปลี่ยนพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่ตรงกับความต้องการของตลาดใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสม และไม่ปะปนกับพันธุ์อื่น โดยทำในพื้นที่นำร่องก่อน
2. สนับสนุน และส่งเสริมการสร้างโรงสีใหม่ หรือปรับปรุงโรงสีเดิมให้ได้มาตรฐาน โดยให้สิ่งจูงใจ เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินกู้พิเศษ หรือลดหย่อนภาษีรายได้ให้กับนักลงทุนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศที่มีประสิทธิภาพในการส่งออกข้าว แต่ต้องคำนึงถึงสัดส่วนการลงทุนด้วย เพราะข้าวเป็นสินค้าที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ
3. การลงทุนสร้างโรงสี ควรเป็นโรงสีขนาดกลางที่ได้มาตรฐาน โดยเริ่มในพื้นที่นำร่องก่อน และกระจายอยู่ตามแหล่งผลิตในภาคต่างๆ ตามความเหมาะสม
4. ส่งเสริมให้มีการซื้อขายข้าวเปลือกตามชนิดของกลุ่มพันธุ์ และชั้นคุณภาพแทนการซื้อคละเพื่อให้ชาวนามีแรงจูงใจในการผลิตข้าวคุณภาพดี ในระยะแรกควรมุ่งเน้นการผลิตข้าวคุณภาพดีเพื่อจำหน่ายในตลาดภายในประเทศก่อน เช่น ในเมืองใหญ่ๆ หรือแหล่งท่องเที่ยว โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนไปปลูกข้าวเจ้าคุณภาพดี เมื่อสามารถผลิตข้าวได้คุณภาพมาตรฐานสากลอย่างแน่นอนแล้วจึงขยายไปยังตลาดต่างประเทศ
5. สำหรับตลาดต่างประเทศ ในระยะแรกก็ควรมุ่งไปที่ตลาดซึ่งไม่ต้องการข้าวคุณภาพดีมากนัก เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบังกลาเทศ เป็นต้น ต่อจากนั้น จึงขยายไปยังประเทศที่ต้องการสินค้าคุณภาพและ สปป.ลาว ได้ GSP เช่น อเมริกา และยุโรป

10.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าวใน สปป.ลาว ประกอบด้วย

10.3.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการผลิต

- 1) ผลิตเมล็ดพันธุ์ดีให้เพียงพอและกระจายให้ทั่วถึง รวดเร็วทันฤดูกาล
- 2) ปรับปรุงระบบชลประทานเดิมและขยายพื้นที่ชลประทานใหม่ เพื่อให้สามารถขยายพื้นที่การทํานาแข่งให้ได้มากขึ้น
- 3) กำหนดเขตส่งเสริมการผลิตตามชนิดของข้าวและวัตถุประสงค์ของการผลิตเช่น เขตการผลิตเพื่อส่งออก เขตการผลิตข้าวเพื่ออุตสาหกรรมแปรรูป โดยทำในลักษณะนำร่องและครบวงจร
- 4) เร่งรัดงานวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวเจ้าและพันธุ์ที่มีคุณสมบัติพิเศษสำหรับตลาดเฉพาะ (Niche Market) เช่น ข้าวอินทรีย์ ข้าวที่เป็นข้าวเฉพาะถิ่นหรือข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ข้าว GI)
- 5) ประสานขอรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศเกี่ยวกับงานวิจัยและพัฒนาข้าว รวมทั้งการพัฒนาศูนย์กลางการค้าการวิจัยข้าว

10.3.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาวนา

- 1) พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ กลุ่มผู้ผลิตข้าวคุณภาพดีและกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ และเทคโนโลยี ที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ (Site Specific)
- 2) ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรชาวนา หรือกลุ่มชาวนาเป็นการเฉพาะ นอกเหนือจากกลุ่มเกษตรกรทั่วไป เพื่อรองรับการถ่ายทอดความรู้และการรับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือ องค์กรเอกชน รวมทั้งทำหน้าที่รวบรวมผลผลิต เพื่อจำหน่ายหรือแปรรูป (สี) เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิต และจัดหาปัจจัยการผลิตในราคาที่ เป็นธรรมให้กับชาวนาที่เป็นสมาชิกกลุ่ม
- 3) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งธนาคารข้าวชุมชนในแหล่งผลิตข้าวไม่เพียงพอในระดับครัวเรือน เพื่อให้ชาวนาผู้ขาดแคลนข้าวบริโภคมาซื้อไปบริโภค และขอใช้คืนภายหลังในรูปข้าวเปลือกหรือเงินสด โดยรัฐสนับสนุนงบประมาณลงทุนในการสร้างยุ้งฉางและเงินทุนหมุนเวียน โดยให้ชาวนาในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการธนาคารข้าวชุมชน

10.3.3 ยุทธศาสตร์การสร้างมูลค่าเพิ่ม

- 1) กำหนดมาตรฐานและสร้างระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวจากระดับไร่นาไปจนถึงการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์และข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างโรงสีใหม่หรือปรับปรุงโรงสีเดิมให้สีข้าวได้มาตรฐานส่งออก โดยมีมาตรการที่เอื้อต่อผู้ลงทุน
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างโรงงานแปรรูปเป็นแป้งเพื่ออุตสาหกรรมทำเส้นก๋วยเตี๋ยวและเส้นขนมจีน เพื่อเพิ่มมูลค่า และทดแทนการนำเข้า

บทที่ 10 แนวทางการพัฒนาข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพกลไกในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

10.3.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการตลาด

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ให้สะดวก และเหมาะสมกับการขนส่งและการจำหน่าย ซึ่งจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ (Image) สินค้าข้าวของสปป.ลาว ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป
- 2) สร้างตราสัญลักษณ์สินค้าข้าวของประเทศ (National Brand) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะข้าวคุณภาพดี ข้าวอินทรีย์ และข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสปป.ลาว และให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและกระจายไปทั่วโลก
- 3) สร้างระบบเชื่อมโยงระหว่างชาวนากับโรงสี และโรงงานแปรรูป เพื่อให้มีการซื้อขายข้าวเปลือกอย่างเป็นธรรม โดยให้องค์กรชาวนาเป็นตัวแทนในการรวบรวมผลผลิตในแต่ละท้องถิ่น
- 4) ประสานเจรจากับต่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้า เพื่อจัดปัญหาในทางปฏิบัติให้สามารถส่งออกได้จริง โดยเฉพาะมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี
- 5) ให้ความสำคัญกับตลาดชายแดน (จีน เวียดนาม และไทย) โดยปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้อต่อการส่งออก และเจรจากับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งออกสินค้าข้าวไปแต่ละประเทศ รวมทั้งส่งออกเป็นสินค้าผ่านแดน
- 6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการลงทุนร่วมระหว่างผู้ประกอบการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว กับนักธุรกิจค้าข้าวของไทยและ / หรือเวียดนามในการดำเนินการธุรกิจส่งออกข้าวของ สปป.ลาว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการฝึกทักษะของผู้ส่งออกของ สปป.ลาว ด้วย

10.4 แผนงาน และโครงการ

10.4.1 แผนงานพัฒนาการผลิต

ประกอบไปด้วยโครงการต่างๆ ดังนี้

1) โครงการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวและเทคโนโลยีการผลิตข้าว

หลักการและเหตุผล

- การผลิตข้าวที่จะให้ได้ผลผลิตเฉลี่ยสูงต้องใช้พันธุ์ดีและเทคโนโลยีที่เหมาะสม
- พันธุ์ดีที่มีอยู่แล้วยังไม่เพียงพอจะต้องมีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความต้านทานต่อโรคและแมลงที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา
- เทคโนโลยีการผลิตและสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จะต้องวิจัยและพัฒนาหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในแต่ละพื้นที่อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกันจะยุติการวิจัยไม่ได้

วัตถุประสงค์

- เพื่อหาพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เป้าหมายด้านต้านทานต่อโรคแปลงศัตรูข้าว และตรงตามต้องการของตลาดทั้งพันธุ์ข้าวเหนียว และข้าวเจ้าเพื่อการบริโภคและการแปรรูป

บทที่ 10 แนวทางการพัฒนาข้าว

โครงการวิจัย : การศึกษาการพัฒนาการผลิตและการปรับปรุงประสิทธิภาพผลผลิตในการส่งออกข้าวของ สปป.ลาว

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) กระทรวงศึกษาธิการ

- เพื่อหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม และประหยัดค่าใช้จ่ายในการผลิต

วิธีดำเนินงาน

- จัดสัมมนาหรือประชุมหารือกับผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) เช่น นักวิจัย ช่างนาโรงสี และนักธุรกิจเกี่ยวกับข้าวเพื่อหาโจทย์วิจัยที่จำเป็นและเหมาะสมโดยจัดลำดับความสำคัญด้วย
- นำเชื้อพันธุ์ที่เก็บไว้มาคัดเลือกและผสมพันธุ์
- ประสานขอความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ในด้านเทคนิคการวิจัย อุปกรณ์การวิจัยและพัฒนานักวิจัย

- กำหนดโจทย์การวิจัยให้แก่ศูนย์/สถานีให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เช่น ข้าวทนต่อสภาพอากาศหนาวในภาคเหนือ และข้าวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นต้น
- การวิจัยพันธุ์ควรวิจัยทั้งพันธุ์ข้าวเจ้าและข้าวเหนียว เพื่อการบริโภคและส่งออก รวมทั้งพันธุ์ที่ผลิตเพื่ออุตสาหกรรมแปรรูป

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ได้พันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยสูงต้านทานต่อโรค และแมลง ตรงตามความต้องการของตลาด
- ได้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมในแต่ละสภาพแวดล้อม

2) โครงการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์

หลักการและเหตุผล

- การผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R_1 และ R_2 ของศูนย์/สถานีในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากขาดแคลนอุปกรณ์ในการผลิตและขาดทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในชั้น R_1 และ R_2 ที่ดำเนินการโดยศูนย์/สถานีของสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคนิคกลไกกรรมและป่าไม้แห่งชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีในปริมาณที่เพียงพอและทันต่อฤดูกาล
- เพื่อให้ชาวนามีเมล็ดพันธุ์ใช้อย่างเพียงพอทันฤดูกาล ในราคาที่เหมาะสม

วิธีการดำเนินงาน

- จัดหาอุปกรณ์เช่นเครื่องอบเมล็ดพันธุ์ เครื่องทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ ตู้แช่ สำหรับเก็บเมล็ดพันธุ์ เครื่องบรรจุถุง ในขนาดที่เหมาะสมให้กับศูนย์/สถานี ของ NAFRI จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์นาพอก ท่าสะโน โพนงาม และ หลวงน้ำทา
- อุปกรณ์ที่จัดหาไม่ต้องมีขนาดใหญ่มากนัก เพราะแต่ละศูนย์ต้องผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R_2 ประมาณ 80 - 150 ตันต่อปี ก็เพียงพอ
- จัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อให้ศูนย์/สถานีใช้ในการซื้อขายเมล็ดพันธุ์ อย่างพอเพียง

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ศูนย์/สถานี จะมีเมล็ดพันธุ์ชั้น R_1 และ R_2 ที่มีคุณภาพ เพื่อให้กลุ่มชาวนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์นำไปผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 ต่อไป
- ชาวนามีเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 ไปปลูกได้อย่างเพียงพอ

3) โครงการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน

หลักการและเหตุผล

- การที่ศูนย์/สถานี จะผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 เพื่อจำหน่ายแจกให้กับชาวนาโดยตรงให้เพียงพอคือประมาณ 15,000 ตันต่อปีนั้นจะเสียค่าใช้จ่ายสูง ควรจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนที่ดำเนินการโดยให้ชาวนาเป็นผู้ผลิตแทนและให้ศูนย์/สถานีเป็นผู้กำกับดูแลให้คำแนะนำและควบคุมคุณภาพ
- เมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 ที่ศูนย์ข้าวชุมชนผลิตได้จะจำหน่ายให้กับชาวนาในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงในราคาที่เหมาะสม โดยชาวนาไม่ต้องเดินทางมาที่ศูนย์/สถานีที่อยู่ห่างไกล

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ชาวนามีเมล็ดพันธุ์ดีใช้อย่างเพียงพอทั่วถึงและทันฤดูกาล

วิธีดำเนินงาน

- ศูนย์/สถานีคัดเลือกหมู่บ้านในแต่ละเมืองที่พื้นที่เหมาะสมและมีน้ำเพียงพอ และชาวนามีความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน
- คัดเลือกชาวนา 5 - 10 รายในหมู่บ้านที่คัดเลือกไว้แล้วและอยู่บริเวณติดต่อกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อรวมเป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยมีเนื้อที่รวมกันประมาณ 20 เฮกแตร์ สำหรับเป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ (ไ้แดง)
- ศูนย์/สถานี จัดหาเมล็ดพันธุ์ชั้น R_2 ให้แต่ละกลุ่มๆ ละ 600 กิโลกรัมต่อปี โดยไม่คิดมูลค่า (2 - 3 ปีแรก) หรือให้ยืมเพื่อให้ชาวนากลุ่มนี้ไปผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ชั้น R_3
- ศูนย์/สถานี จัดหาอุปกรณ์ปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์อย่างง่ายให้กับศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนแบบให้เปล่าหรือให้ชาวนาออกทุนสมทบบางส่วน
- ศูนย์/สถานี อบรมให้ชาวนารู้จักวิธีการปลูก การผลิตเมล็ดพันธุ์ ทุกขั้นตอนภายหลังอบรมแล้วเจ้าหน้าที่ต้องออกไปตรวจเยี่ยมแปลงเป็นระยะๆตามความเหมาะสม ในระยะต่อไปจะต้องมีหน่วยงานเข้าไปตรวจแปลงและตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์เพื่อให้การรับรอง (Certified) ด้วย
- สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนในแต่ละกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการซื้อขายและจัดเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์
- ในแต่ละกลุ่ม ให้มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มซึ่งประกอบด้วยผู้แทนชาวนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นกรรมการ ส่วนศูนย์/สถานี จะเป็นเพียงที่ปรึกษาของคณะกรรมการเท่านั้น

- เป้าหมายการดำเนินงานทั่วประเทศ 300 กลุ่ม (เฉลี่ยเมืองละ 1 - 3 กลุ่ม ตามเนื้อที่ปลูกข้าว) เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชั้น R_3 หลังจากคัดเมล็ดที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นเมล็ดพันธุ์ออกไปแล้วให้ได้เมล็ดพันธุ์ชั้น R_3 กลุ่มละ 50 ตันต่อปี โดยแต่ละกลุ่มอาจผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ประมาณ 1 - 2 พันธุ์ ตามความต้องการของชาวนาในชุมชน

- พันธุ์ชั้น R_3 ที่ผลิตได้จะจำหน่ายแจกในชุมชนระดับบ้านและระดับเมือง ส่วนวิธีการแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ และการกำหนดราคาจำหน่ายให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการบริหารของแต่ละกลุ่ม

- ส่งเสริมให้ชาวนารอบๆ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ (ไขข้าว) ข้าวมาสมัครเป็นสมาชิกสมทบของกลุ่ม และจัดตั้งเป็น “ศูนย์ข้าวชุมชน” ซึ่งสมาชิกสมทบเหล่านี้จะเป็นทั้งลูกค้าของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ และทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน เช่น รวบรวมผลผลิตเพื่อการจำหน่ายรวมกัน ซื้อปัจจัยการผลิตรวมกัน เช่น ปุ๋ย หรือจัดสร้างโรงงานปุ๋ยอินทรีย์ ไปจนถึงสร้างโรงสีที่ได้มาตรฐาน

- ในระยะแรกอาจดำเนินการในลักษณะนำร่องเพียง แขวงละ 1-2 กลุ่ม(เมือง) ก่อน เพื่อศึกษาหารูปแบบวิธีดำเนินการที่เหมาะสมแล้วจึงขยายจำนวนศูนย์ให้ครบตามเป้าหมายต่อไป โดยบูรณาการกับโครงการกำหนดเขตส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจรด้วย

- งบประมาณที่รัฐจะต้องอุดหนุนในปีแรก ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ 600 กิโลกรัม (สำหรับ 10 เฮกเตอร์) และค่าอุปกรณ์คัดแยกและทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ รวมทั้งวัสดุรองตากเมล็ดพันธุ์

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ชาวนา มีความสะดวกในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ ในราคาที่เหมาะสมและประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพราะศูนย์ข้าวชุมชนจะอยู่ในพื้นที่

- ผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกเตอร์โดยรวมจะสูงขึ้น เพราะชาวนาได้ใช้เมล็ดพันธุ์ดีในการปลูกอย่างทั่วถึง

4) โครงการกำหนดเขตส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจร

หลักการและเหตุผล

- ข้าวที่ปลูกในพื้นที่ที่เหมาะสมจะให้ผลผลิตเฉลี่ยสูง
- การปลูกข้าวหลายชนิดในพื้นที่ใกล้เคียงกันจะทำให้ยากต่อการควบคุมคุณภาพของข้าวเปลือกโดยเฉพาะการผลิตเพื่อการส่งออก

- เจ้าหน้าที่มีความสะดวก และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเข้าไปส่งเสริม

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้มีแหล่งผลิตข้าวที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

วิธีดำเนินงาน

- คัดเลือกพื้นที่และพันธุ์ที่จะทำการผลิตในแต่ละเขตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และความต้องการของตลาด
- ชนิดของข้าวที่จะดำเนินการในแต่ละเขต มี 5 ชนิดดังนี้
 - ข้าวเหนียวคุณภาพดีเพื่อการส่งออก
 - ข้าวเจ้าคุณภาพดีเพื่อการส่งออก
 - ข้าวเจ้าเพื่อการแปรรูปใช้ในประเทศ
 - ข้าวเหนียวอินทรีย์
 - ข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์(ข้าว GI)
- การกำหนดพื้นที่นาร่อง ควรเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพพอสมควร เช่น ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มีระบบชลประทานดีและอยู่ใกล้ตลาดหรือเส้นทางคมนาคมสะดวก และในแต่ละจุดต้องมีพื้นที่มากพอสมควรเพื่อให้คุ้มการลงทุนทำธุรกิจสีข้าวด้วย คือไม่น้อยกว่า 10,000 เฮกแตร์ เพื่อให้ได้ข้าวเปลือกไม่น้อยกว่า 50,000 ตันรวมนาปีและนาแขง (ไม่รวมข้าวอินทรีย์และข้าว GI ซึ่งอาจมีพื้นที่น้อยกว่านี้ได้) ในเบื้องต้นคณะนักวิจัยได้เสนอเขตการผลิตไว้ดังนี้ (อาจเปลี่ยนแปลงได้ถ้ามีข้อมูลเพิ่มเติมมากกว่านี้ในภายหลัง)

เขตการผลิตข้าวเหนียวและข้าวเจ้าคุณภาพดีเพื่อการส่งออก

นครหลวงเวียงจันทน์	ได้แก่ เมืองนาทรายทองและ เมืองหาดทรายฟอง พันธุ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์ดอกคำ 3,5,8 และ กข 6 (ข้าวเหนียว) และข้าวเจ้าหอมมะลิ
แขวงเวียงจันทน์	ได้แก่ เมืองทุละคม และเมืองโพนโฮง พันธุ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์ดอกคำ 5,8 (ข้าวเหนียว) และข้าวเจ้าหอมมะลิ
แขวงสະຫວັນນະເຂດ	ได้แก่ เมืองจำพอน และเมืองไซบุรี พันธุ์ส่งเสริมได้แก่ท่าสะโน 1,3 (ข้าวเหนียว) และข้าวเจ้าหอมมะลิ(ไทย) ข้าวเจ้าหอมสະຫວັນ(ลาว)
แขวงจำปาสัก	ได้แก่ เมืองโพนทอง และเมืองชนะสมบุรณ์ พันธุ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ โพนงาม 1,5 และ ข้าวเจ้าหอมมะลิ

กรณีนี้อาจปลูกข้าวเหนียวในฤดูนาปีไว้บริโภคในครัวเรือน ส่วนฤดูนาแขงปลูกข้าวเจ้าสำหรับจำหน่าย แต่ต้องระมัดระวังการปนกันของข้าว โดยจะต้องมีการตัดข้าวปนในช่วงการเพาะปลูกด้วย

เขตการผลิตข้าวเจ้าเพื่อการแปรรูปใช้ในประเทศ

นครหลวงเวียงจันทน์	ได้แก่ เมืองหาดทรายฟอง และเมืองปากงึม พันธุ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ CR 203
แขวงสะหวันนะเขต	ได้แก่ เมืองสองคอน พันธุ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ CR203
แขวงจำปาสัก	ได้แก่ เมืองปทุมพอน พันธุ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ CR203

เขตการผลิตข้าวเหนียวอินทรีย์

นครหลวงเวียงจันทน์	ได้แก่ เมืองสังข์ทอง พันธุ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ หอมสังข์ทอง
แขวงเวียงจันทน์	ได้แก่ เมืองเฟื่อง พันธุ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ หอมนางนวล

เขตการผลิตข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ข้าว GI)

แขวงหัวพัน	ได้แก่ เมืองซำเหนือ พันธุ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์โก่น้อย
แขวงเชียงขวาง	ได้แก่ เมืองแปลก และเมืองผาไซ พันธุ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์โก่น้อย

- เจ้าหน้าที่จะต้องเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนด้านเมล็ดพันธุ์ดี โดยจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน และ ถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวนาทุกขั้นตอน ตามกระบวนการของ (GAP : Good Agricultural Practice) เพื่อนำไปสู่การรับรองคุณภาพข้าวเพื่อการส่งออกในที่สุด

- ส่งเสริมให้มีการสร้างโรงสีที่ได้มาตรฐานส่งออกในเขตการส่งเสริมการผลิตครบวงจร โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนของ สปป.ลาวเป็นผู้ดำเนินการเป็นอันดับแรก หรือร่วมทุนกับภาคเอกชนจากต่างประเทศ เช่น ไทย หรือเวียดนามในสัดส่วนที่เหมาะสม

- สำหรับการตรวจรับรองนั้น ในระยะแรกอาจต้องใช้หน่วยงานตรวจรับรองต่างประเทศมาดำเนินงานไปก่อนจนกว่า สปป.ลาว จะมีความพร้อม

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ได้ข้าวคุณภาพดีตรงตามความต้องการของตลาด
- เจ้าหน้าที่ของศูนย์/สถานีมีความสะดวกในการเข้าไปปฏิบัติงานเพราะมีพื้นที่เป้าหมายชัดเจน
- ผู้ซื้อจะมีความสะดวกในการเข้าไปรวบรวมผลผลิตและประหยัดในการขนส่ง

10.4.2 แผนงานพัฒนาชาวนา

ประกอบไปด้วยโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1) โครงการจัดตั้งองค์กรชาวนา (กลุ่มชาวนา)

หลักการและเหตุผล

- เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานของภาครัฐ หรือองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในด้านการถ่ายทอดความรู้ และการสนับสนุนชาวนา
- เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งทุนและปัจจัยการผลิต รวมทั้งการรวบรวมผลผลิตของชาวนา
- เพิ่มอำนาจต่อรองให้กับชาวนาในการจัดหาปัจจัยการผลิตและจำหน่ายผลผลิต

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้มีองค์กรชาวนา (กลุ่มชาวนา) ที่บริหารจัดการโดยชาวนา
- เพื่อให้มีเครือข่ายในการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับข้าว

วิธีดำเนินงาน

- ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวนาให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งองค์กร
- ให้ชาวนาที่สมัครใจจะร่วมโครงการสมัครเป็นสมาชิก
- สมาชิกร่วมกันสรรหาคณะบุคคลที่เป็นสมาชิก ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการบริหารองค์กร
- ให้องค์กรชาวนาที่จะจัดตั้งขึ้นนี้เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนด้วยเพื่อให้เกิดการบูรณาการ การทำงานของเจ้าหน้าที่
- รัฐรับขึ้นทะเบียนองค์กรและกำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างโปร่งใส
- รัฐจัดหาทุนประเดิมให้กับองค์กรและสมาชิกจัดหาทุนสมทบในลักษณะเรียกเก็บรายเดือน หรือรายปีเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนหมุนเวียนเพื่อดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการจัดหาปัจจัยการผลิต (เมล็ดพันธุ์/ปุ๋ย) และรวบรวมผลผลิตเพื่อจำหน่ายให้ผู้รับซื้อ

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ภาครัฐมีความสะดวกในการเข้าไปสนับสนุนส่งเสริมชาวนา
- ชาวนาสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้โดยสะดวก
- ชาวนามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2) โครงการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้สู่ชาวนา

หลักการและเหตุผล

- การผลิตข้าวที่จะให้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพดี ชาวนาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทุกขั้นตอนของการทำนา ตั้งแต่การเลือกชนิดพันธุ์ การเลือกเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การคัดเลือกข้าวเพื่อทำพันธุ์ การเก็บรักษาพันธุ์ข้าวและข้าวเปลือก จำเป็นต้องให้มีการฝึกอบรม สาธิตเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวนา

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ชาวนามีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน โดยเฉพาะการผลิตเพื่อส่งออก

วิธีดำเนินงาน

- กำหนดหลักสูตรให้ครบทุกขั้นตอนของการผลิต ตามกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่
- ดำเนินการฝึกอบรมเป็นระยะๆ โดยใช้กลไกขององค์กรชาวนาที่จัดตั้งขึ้นเป็นกรอบในการคัดเลือกเกษตรกรผู้ที่สมควรเข้ารับการอบรม
- คัดเลือกแปลงของชาวนาที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่เป็นแปลงตัวอย่าง (แปลงสาธิต) ในการเรียนรู้ของชาวนาในแต่ละพื้นที่
- การดำเนินงานตามโครงการนี้ควรจะบูรณาการกับโครงการกำหนดเขต ส่งเสริมผลิตครบวงจรด้วย โดยให้เขตพื้นที่นำร่องเป็นเขตที่ชาวนาได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดก่อนเป็นอันดับแรก

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ลดต้นทุนการผลิตข้าวของชาวนา
- ชาวนาผลิตข้าวได้คุณภาพมาตรฐานส่งออก

3) โครงการธนาคารข้าวชุมชน

หลักการและเหตุผล

- แม้ว่าในภาพรวมของประเทศจะมีข้าวเพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศแล้วก็ตามแต่ยังมีบางพื้นที่ บางครอบครัวที่ยังมีข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภค เนื่องจากผลิตข้าวได้ไม่เพียงพอ หรือไม่มีผู้จ้างที่จะเก็บข้าว ชาวนากลุ่มนี้ต้องการที่จะได้รับการดูแลจากรัฐเช่นเดียวกัน

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้มีสถานที่เก็บรักษาและมีข้าวให้ชาวนายืมไปบริโภคและใช้คืนภายหลังในรูปของข้าวเปลือกหรือเงินสด

วิธีดำเนินงาน

- รัฐลงทุนสร้างขุ้งฉางขนาดเล็กเพื่อเก็บรักษาข้าวเปลือกส่วนเกินของบางครอบครัวไว้ในชุมชน
- ถ้าหากผลผลิตในภาพรวมของชุมชนยังไม่เพียงพอรัฐต้องเข้าไปส่งเสริมเร่งรัดขยายผลผลิตให้ได้มากขึ้น หรือให้เพียงพอกับการบริโภคในชุมชน
- ครอบครัวที่มีข้าวเหลือให้นำข้าวมาฝากโดยไม่ต้องนำไปจำหน่าย เพราะปกติจะอยู่ห่างไกลจากเส้นทางคมนาคมเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูง แต่ให้ฝากไว้กับธนาคารข้าวชุมชน โดยจะได้รับดอกเบี้ยเป็นเงินสดหรือข้าวเปลือกแล้วแต่จะตกลงกัน และมีรายได้สูงกว่านำไปขายนอกชุมชนที่อยู่ห่างไกลออกไป
- ผู้ที่ผลิตข้าวได้ไม่เพียงพอก็จะมากู้ยืมข้าวไปบริโภค เมื่อส่งคืนจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราตามแต่ชุมชนจะตกลงกัน ซึ่งจะดีกว่าไปซื้อที่อื่นที่อยู่ห่างไกลออกไป เพราะจะเสียค่าขนส่งสูงและมีราคาแพงกว่า
- เมื่อสิ้นฤดูเพาะปลูกใหม่ ผู้ที่ยืมไปจะต้องนำข้าวมาคืน หรือคืนในรูปเงินสดก็ได้
- ให้มีคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้บริหารธนาคารข้าวชุมชน เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การให้กู้ยืมที่เหมาะสม
- งบประมาณที่รัฐต้องสนับสนุนเบื้องต้นครั้งเดียว ได้แก่ ค่าก่อสร้างขุ้งฉาง ซึ่งเป็นงบประมาณจ่ายขาดและเงินยืมเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียน

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ชาวนาจะไม่ขาดแคลนข้าวบริโภคและประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าวมาบริโภค เพราะสามารถหาหรือยืมข้าวที่มีในชุมชนมาบริโภคได้
- ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนาจะดีขึ้น

10.4.3 แผนงานการสร้างมูลค่าเพิ่ม

ประกอบไปด้วยโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1) โครงการสร้างระบบมาตรฐาน และการตรวจรับรองคุณภาพสินค้า

หลักการและเหตุผล

- เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ มั่นใจในคุณภาพสินค้าข้าวของ สปป.ลาว

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้มีระบบมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองที่เป็นสากลและเป็นที่ยอมรับของประเทศคู่ค้า

วิธีดำเนินงาน

- พัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่โดยการจัดการฝึกอบรม และนำไปศึกษาดูงานในต่างประเทศ
- จัดตั้งหน่วยงานใหม่หรือพัฒนาหน่วยงานเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐาน และรับรองระบบงาน (Accreditation Body : AB) และหน่วยงานตรวจรับรอง (Certification Body: CB) ทั้ง 2 หน่วยงานนี้ควรเป็นอิสระจากกัน (สังกัดคนละกรม) เพื่อไม่ให้มีผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) ซึ่งเป็นไปตามหลักสากล
- ดำเนินการกำหนดมาตรฐานการผลิต (GAP) มาตรฐานข้าวเปลือกและมาตรฐานข้าวสารเพื่อการส่งออก
- ฝึกอบรมให้ชาวนาเข้าใจในมาตรฐานการผลิตต่างๆ ตามระบบ GAP สำหรับข้าวแต่ละชนิด ซึ่งจะต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบในการส่งเสริมให้ความรู้ และอบรมเกษตรกรด้วย โดยอาจมอบภารกิจการฝึกอบรมนี้ให้กับกองส่งเสริมกสิกรรมและป่าไม้แห่งชาติ (NAFES) ก็ได้แต่ต้องมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ก่อน ทั้งนี้หน่วยส่งเสริมหรือให้คำแนะนำตามหลักสากลแล้ว ก็จะต้องเป็นคนละกรมกับหน่วยงานที่เป็น AB และ CB
- ควรดำเนินการในลักษณะนำร่องในพื้นที่ตามโครงการกำหนดเขตส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจรก่อน เนื่องจากต้องใช้เวลาหลายปี เพื่อสะสมประสบการณ์กว่าที่จะได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศผู้นำเข้าที่พัฒนาแล้ว
- องค์กรที่จะตั้งขึ้นใหม่นี้จะไม่ทำเฉพาะสินค้าข้าวเท่านั้น แต่รวมทุกสินค้าที่มีเป้าหมายส่งออกด้วย ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ตลาดต่างประเทศจะให้การยอมรับสินค้าข้าวที่ผลิตใน สปป.ลาว
- ชาวนาที่ได้รับการรับรองคุณภาพจะขายข้าวได้ในราคาที่สูงขึ้น

2) โครงการพัฒนาและปรับปรุงโรงสี

หลักการและเหตุผล

- การที่จะส่งออกข้าวได้จะต้องเป็นข้าวที่มีคุณภาพเมล็ดเต็มไม่มีข้าวอื่นปะปนซึ่งจะต้องมีโรงสีที่ได้มาตรฐาน มีอุปกรณ์ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เช่นตะแกรงกลมคัดเปอร์เซ็นต์ข้าวเครื่องขัดมัน เครื่องยิง และเครื่องบรรจุภัณฑ์ (Packaging)

วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมให้มีการก่อสร้างโรงสีที่ได้มาตรฐานโดยภาคเอกชน

วิธีดำเนินงาน

- สนับสนุนให้เอกชนเป็นผู้ลงทุน โดยรัฐให้สิ่งจูงใจต่างๆ เช่น ภาษีนำเข้าอุปกรณ์ ภาษีรายได้ โดยให้มีการออกกระเปียบการส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจสีข้าวเพื่อการส่งออกเป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือจากกระเปียบการส่งเสริมการลงทุนตามปกติที่มีอยู่แล้ว
- รัฐอำนวยความสะดวกในการจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพป้อนโรงสีโดยส่งเสริมการผลิต และรับซื้อข้าวเปลือกผ่านองค์กรเกษตรกรที่ได้มีการจัดตั้งไว้แล้ว
- ควรส่งเสริมให้มีการจัดสร้างในพื้นที่นำร่องภายใต้โครงการกำหนดเขตส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจรก่อนเป็นอันดับแรก
- โรงสีขนาดที่เหมาะสมควรมีกำลังการผลิตวันละ 100-200 ตันต่อวัน (24 ชั่วโมง) โดยใช้ลงทุนประมาณ 30 - 50 ล้านบาท (เทคโนโลยีจากประเทศไทยและไม่รวมทุนหมุนเวียน) โดยให้กระจายอยู่ตามแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญ สำหรับแขวงเวียงจันทน์ อาจพิจารณาปรับปรุงโรงสีเดิมของรัฐที่มีอยู่แล้วก็ได้
- งบประมาณเป็นของเอกชนทั้งหมด

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ข้าวที่ได้จากกระบวนการสีจากโรงสีมาตรฐานจะเป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ ทำให้สามารถส่งออกได้ง่ายขึ้น

3) โครงการส่งเสริมการลงทุนสร้างโรงงานทำแป้งข้าว

หลักการและเหตุผล

- ใน สปป.ลาวมีการใช้แป้งจากข้าวเจ้า เพื่อการผลิตเป็นขนมจีนและเส้นก๋วยเตี๋ยว (เฟอ) แต่ปัจจุบันต้องนำเข้าแป้งจากต่างประเทศ จึงควรส่งเสริมให้มีโรงงานแปรรูปข้าวเป็นแป้งข้าว เพื่อทดแทนการนำเข้า และทำแป้งข้าวเหนียวเพื่อส่งออก

วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างโรงงานทำแป้งจากข้าวเจ้าและข้าวเหนียว
- เพื่อส่งเสริมการทำแป้งข้าวเหนียว เพื่อส่งออก

วิธีดำเนินงาน

- สนับสนุนให้ภาคเอกชนเป็นผู้ลงทุน โดยรัฐให้สิ่งจูงใจต่างๆ คล้ายกับกรณีการสร้างโรงสีข้าว
- โรงงานที่จะสร้างควรเป็นโรงงานขนาดเล็กก่อน ขนาดกำลังการผลิตประมาณ 1 ตันต่อชั่วโมง ใช้เงินลงทุนประมาณทั้งเครื่องจักรและโรงเรือนไม่เกิน 10 ล้านบาท(ไม่รวมทุนหมุนเวียน)

- รัฐอำนวยความสะดวกในการจัดหาวัตถุดิบ(ข้าวเจ้า) หรือข้าวเหนียว ในเขตส่งเสริมการผลิตข้าวผ่านทางองค์กรของเกษตรกรที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นในเขตดังกล่าว

- งบประมาณจะเป็นของภาคเอกชนทั้งหมด

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ลดการนำเข้าแป้งจากต่างประเทศทำให้ประหยัดเงินตราต่างประเทศ
- เพิ่มมูลค่าให้กับการผลิตข้าวในประเทศ
- ส่งออกแป้งข้าวเหนียว

10.4.4 แผนงานพัฒนาการตลาด

ประกอบไปด้วยโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1) โครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างตราสินค้า

หลักการและเหตุผล

- การใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีความทนทานและสะดวกในการขนส่ง การเก็บรักษาและมีความสวยงามจะเป็นการช่วยสร้างภาพลักษณ์ (Image) และเพิ่มมูลค่าของสินค้าข้าวของ สปป.ลาว
- การจัดให้มีตราสินค้า จะทำให้ลูกค้าจดจำสินค้าหรืออ้างถึงสินค้าได้ง่ายขึ้น
- บรรจุภัณฑ์และตราสินค้าจะช่วยให้สามารถจำหน่ายสินค้าข้าวได้ปริมาณมากขึ้นในราคาที่สูงขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้มีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น สะดวกแก่การขนส่ง การซื้อของผู้บริโภค มีความสวยงามสำหรับให้เป็นของขวัญในเทศกาลต่างๆ
- เพื่อให้มีตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์สำหรับข้าวที่มีคุณภาพดีของ สปป.ลาว และส่งเสริมให้บริษัทผู้ผลิตข้าวคุณภาพดีมีตราสัญลักษณ์เป็นของตนเองด้วย

วิธีดำเนินงาน

- รัฐจัดให้มีประกวดออกแบบบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ให้มีความหลากหลายตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน และออกแบบตราสินค้าให้สื่อความหมายถึงคุณภาพสินค้าและประเทศผู้ผลิต (National Brand)
- รัฐส่งเสริมให้ภาคเอกชนนำรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมไปใช้ในเชิงธุรกิจ
- รัฐส่งเสริมให้ภาคเอกชนผลิตสินค้าข้าวที่ได้คุณภาพมาตรฐาน และรัฐให้การรับรองโดยใช้ตราสินค้าข้าวคุณภาพดีของ สปป.ลาว และตราสินค้าของบริษัท (Trade Mark)

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศรู้จักสินค้าข้าวที่ผลิตใน สปป.ลาว ซึ่งจะทำให้สามารถจำหน่ายสินค้าข้าวได้เพิ่มมากขึ้น

2) โครงการประชาสัมพันธ์ข้าวลาว

หลักการและเหตุผล

- การที่จะสร้างภาพลักษณ์สินค้าข้าวของ สปป.ลาวให้เป็นที่ยอมรับของตลาด โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศจำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ได้ทราบอย่างทั่วถึง

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศรู้จักข้าวคุณภาพดีที่ผลิตใน สปป.ลาว

วิธีดำเนินงาน

- ศึกษาประเด็นที่จะเป็นจุดขายสำหรับสินค้าข้าวของลาวเช่นเป็นข้าวที่ปลูกโดยอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ปลูกโดยชาวนาขนาดเล็กใช้แรงงานสัตว์ (ควาย) และมีความหอม รวมทั้งมีตำนานเล่าขานสำหรับสินค้าข้าวในแต่ละท้องถิ่น โดยอาจใช้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Natural Rice from Lao หรือ Green Rice from Lao เป็นต้น
- ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะผ่านทางwebsite
- นำผลิตภัณฑ์ข้าวของสปป.ลาว ไปแสดงในงานที่เกี่ยวกับอาหารทั่วโลก (Food Fair)
- เชิญผู้ประกอบการจากต่างประเทศมาชมกระบวนการผลิตข้าวใน สปป.ลาว ตั้งแต่ระดับไร่นา ไปถึงโรงสี และการบรรจุหีบห่อ
- ควรดำเนินการหลังจากมั่นใจแล้วว่า สปป.ลาว สามารถผลิตข้าวคุณภาพดี ได้อย่างสม่ำเสมอและพอเพียงต่อการส่งออก

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ต่างประเทศรู้จักสินค้าข้าวที่ผลิตใน สปป.ลาว เป็นโอกาสที่จะส่งออกได้ง่ายขึ้น

10.5 มาตรการสนับสนุน

เพื่อให้การพัฒนาการผลิต และการส่งออกข้าวของ สปป.ลาวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย นอกจากจะมีการดำเนินการตามโครงการต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่างๆ มาสนับสนุน ประกอบด้วย

10.5.1 มาตรการปรับปรุงหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อ

1. รัฐบาลควรกำหนดเป็นนโยบายในการปล่อยสินเชื่อของธนาคารให้กับผู้ประกอบการต่างๆ เช่น กรณีธุรกิจโรงสี โดยให้พิจารณาจากความเป็นไปได้ของการดำเนินธุรกิจมากกว่าพิจารณาจากหลักทรัพย์ค้ำประกัน ในลักษณะ Project Loan มากกว่า Asset Loan

2. รัฐบาลควรจัดตั้งองค์กร หรือส่งเสริมภาคเอกชนในการจัดตั้งองค์กร เพื่อรับผิดชอบในการประเมินสินทรัพย์ที่นำมาค้ำประกันเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมในการประเมินราคาสินทรัพย์ แทนที่จะให้ธนาคารเป็นผู้ประเมินเพราะคงไม่ได้รับความเป็นธรรม

3. รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการให้สินเชื่อเพื่อการส่งออกโดยเฉพาะ (Packing Credit) โดยให้ธนาคารทุกแห่งทั้งของรัฐ และธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ดำเนินการ ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งชาติ สปป.ลาว เพื่อให้ผู้ผลิตมีเงินทุนเพียงพอสำหรับการผลิตเพื่อส่งออก

4. รัฐบาลจัดหาสินเชื่อ อัตราดอกเบี้ยผ่อนปรน สำหรับชาวนาผู้ผลิตข้าวคุณภาพดีให้เพียงพอ

10.5.2 มาตรการปรับปรุงขั้นตอนการส่งออกข้าว

1. การขออนุญาตส่งออก รัฐบาลควรมอบหมายให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียว เช่น กรมการนำเข้าและส่งออกหรือแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวงเป็นผู้ดูแล โดยให้กรมดังกล่าวประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเอง โดยไม่ต้องเป็นภาระของผู้ขออนุญาตส่งออก

2. การตรวจปล่อยสินค้า รัฐบาลควรมอบหมายให้กรมภาษีเป็นผู้ดูแลเพียงหน่วยงานเดียว โดยตรวจจากเอกสารที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกให้ล่วงหน้าเพียงพอ

3. รัฐบาล สปป. ลาว ควรมีนโยบายที่จะเพิ่มขีดความสามารถให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับมาตรฐานและตรวจสอบรับรองเพื่อช่วยเหลือ ให้คำแนะนำกับผู้ประกอบการในการพัฒนาการผลิตในระดับไร่นาและระดับโรงงานให้ได้มาตรฐานสากล และมีหน่วยงานตรวจรับรองที่มีความสามารถในการตรวจประเมินที่สากลยอมรับ ทั้งนี้อาจขอรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในการเริ่มต้นก็ได้

4. รัฐบาล สปป. ลาว ควรยกเลิกการตั้งด่านตรวจการเคลื่อนย้ายสินค้าเกษตรระหว่างแขวง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวต่อการซื้อขายสินค้าเกษตรภายในประเทศ

5. รัฐบาล สปป.ลาว ควรกำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออก โดยมีเงื่อนไขบางประการ เช่น มีทุนจดทะเบียนที่ได้เรียกชำระแล้วในวงเงินพอประมาณ และมีโรงเก็บข้าวเป็นหลักแหล่ง ทั้งนี้เพื่อควบคุมไม่ให้เกิดการหลอกลวงผู้ซื้อปลายทาง ป้องกันชื่อเสียงของประเทศ

10.5.3 มาตรการส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจการผลิตและการค้าข้าว

รัฐบาลควรกำหนดนโยบายให้การลงทุนการผลิตข้าวเพื่อการส่งออก การทำธุรกิจโรงสีข้าวที่ได้มาตรฐานส่งออก เป็นธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมเป็นกรณีพิเศษ โดยมีเงื่อนไขของใจต่างๆ เช่น ภาษีนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์ และภาษีรายได้เป็นต้น

10.5.4 มาตรการออกกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า

ให้มีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมการผลิตเพื่อการส่งออก โดยกำหนดมาตรฐานสินค้าข้าวส่งออก รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวข้อง เช่น สินค้าบังคับทางภูมิศาสตร์ ที่เป็นมาตรฐานสากล

10.5.5 มาตรการปรับปรุงระบบสารสนเทศข้าว

ในการสำรวจและรายงานผลข้อมูลการผลิตข้าวให้แยกชนิดของข้าวเป็นข้าวเหนียวและข้าวเจ้า และตามชนิดของกลุ่มพันธุ์ด้วย เช่น ข้าวเพื่อการบริโภค และข้าวเพื่อการแปรรูป(ข้าวแข็งเช่น CR 203) เป็นต้น และให้มีการสำรวจต้นทุนการผลิตเป็นระยะๆ รวมทั้งรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลปริมาณและมูลค่าการนำเข้าส่งออกสินค้าข้าว แยกตามชนิดของผลิตภัณฑ์ และชั้นคุณภาพแยกตามประเทศปลายทางที่ส่งออก และประเทศผู้นำเข้าด้วย ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลกำหนดนโยบาย และวางแผนการผลิต และการตลาดข้าวให้ถูกต้องและเหมาะสมในอนาคต

10.5.6 มาตรการสำรองข้าวเพื่อความมั่นคงของอาหาร

รัฐควรกำหนดมาตรการให้มีการสำรองข้าวเพื่อป้องกันการขาดแคลนข้าวบริโภคในประเทศ โดยให้มีสต็อกข้าวให้เพียงพอสำหรับการบริโภคประมาณ 2 - 3 เดือน และหมุนเวียนออกสู่ตลาดให้ข้าวที่สำรองใหม่อยู่เสมอ โดยมอบหมายให้รัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าเป็นผู้ดำเนินการตามที่เคยดำเนินการอยู่แล้ว และมีทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อข้าวและระบายข้าวออกไปในช่วงเวลาและราคาที่เหมาะสม โดยให้ดำเนินการในกิจการที่ไม่แสวงหากำไร แต่ต้องไม่ให้กองทุนขาดทุนด้วย โดยรัฐคอยสนับสนุน (Subsidy) เช่น เป็นบางส่วนเป็นครั้งคราวตามความจำเป็น โดยอาจจะใช้เงินจากค่าธรรมเนียมส่งออกข้าว ในช่วงที่มีราคาส่งออกสูง

10.5.7 มาตรการปรับปรุงโครงสร้างและหน้าที่ขององค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับข้าว

1) ให้มีการจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐาน และการรับรองระบบงาน (Accreditation Body: AB) และหน่วยงานตรวจสอบรับรอง (Certification Body: CB) ทั้งนี้อาจปรับปรุงจากหน่วยงานเดิมที่มีอยู่แล้ว หรือจัดตั้งขึ้นใหม่ โดยภารกิจของแต่ละหน่วยงานดังกล่าวจะครอบคลุมสินค้าเกษตรอื่นๆ นอกจากข้าวด้วย สำหรับมาตรฐานสินค้าข้าว นั้น ควรครอบคลุมทั้งข้าวเปลือกและข้าวสาร โดยเฉพาะเพื่อการส่งออก เพื่อรักษาชื่อเสียงของประเทศ

2) ให้มีคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติที่ประกอบไปด้วยผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการผลิตและตลาดข้าว เช่น กรมปลูกพืช ศูนย์ค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีกรรมและป่าไม้ ศูนย์ส่งเสริมกรรมและป่าไม้แห่งชาติ กรมแผนงาน กรมชลประทาน กระทรวงกลาโหมและป่าไม้

กรมการนำเข้าและส่งออก กรมนโยบายการค้า กรมการค้าภายใน กรมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า เป็นต้น โดยมีนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน และให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายการผลิต การตลาด การแปรรูปในประเทศ และการส่งออก รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับข้าว

3) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสมาคมผู้ส่งออกข้าว ให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานด้านนโยบายข้าวกับภาครัฐ และแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในบางกิจกรรม เช่น การรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า การควบคุมมาตรฐานข้าวส่งออกและรวบรวมข้อมูลการส่งออกข้าว เป็นต้น

10.6 งบประมาณ

เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่กำหนด รัฐบาลจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณลงไป ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีมาตรการจูงใจให้มีการลงทุนจากภาคเอกชนด้วย ในส่วนของรัฐบาลนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พักและค่าพาหนะเดินทางของเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำและความรู้แก่เกษตรกร รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นภารกิจปกติของเจ้าหน้าที่อยู่แล้ว เพียงแต่การดำเนินงานดังกล่าวต้องจัดทำเป็นระบบ มีพื้นที่เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายและกิจกรรมที่ดำเนินงานอย่างชัดเจนกว่าเดิมเท่านั้น งบประมาณในส่วนนี้จะไม่มีการประมาณการเป็นตัวเลขไว้ แต่จะนำเสนอเฉพาะรายการกิจกรรมที่ต้องมีค่าใช้จ่ายของแต่ละโครงการไว้ ซึ่งหน่วยราชการของสปป.ลาว หรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง สามารถประมาณการได้ไม่ยากนัก ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) โครงการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวและเทคโนโลยีการผลิตข้าว

มีกิจกรรมที่ต้องใช้จ่ายงบประมาณ ดังนี้

- 1) ค่าจัดประชุมสัมมนาเพื่อหาโจทย์วิจัย ปีละ 1 ครั้ง
- 2) ค่าฝึกอบรมนักวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 3) ค่าอุปกรณ์การวิจัยที่จำเป็น (งบลงทุน)
- 4) ค่าปรับปรุงอาคารสถานที่

2) โครงการปรับปรุงคุณภาพเมล็ดพันธุ์

- 1) ค่าอุปกรณ์ เครื่องอบเมล็ดพันธุ์ เครื่องทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ เครื่องบรรจุถุง ค่าปรับปรุงถังฉางเก็บเมล็ดพันธุ์ (งบลงทุน)
- 2) จัดตั้งกองทุนหมุนเวียน-เพื่อซื้อขายเมล็ดพันธุ์
- 3) ค่าใช้สอยสำหรับเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจติดตามแปลงปลูกเมล็ดพันธุ์ (ประมาณ 3 ครั้งต่อรุ่น)

3) โครงการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน

- 1) ค่าเมล็ดพันธุ์ชั้น R_2 ศูนย์ฯ ละ 600 กิโลกรัมต่อปี (ประมาณ 1-3 ปี) หรืออาจให้ยืมแล้วใช้คืนในภายหลัง)
- 2) ค่าอุปกรณ์ขนาดเล็กสำหรับสีฟัด และวัสดุรองตากประมาณ ศูนย์ละ 6 ล้านกิโล (ประมาณ 20,000 บาท)
- 3) ค่าก่อสร้างโรงเรือนเก็บเมล็ดพันธุ์ ขนาดความจุประมาณ 10 ตัน
- 4) ค่าฝึกอบรมเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์
- 5) ค่าใช้สอยสำหรับเจ้าหน้าที่เพื่อออกไปตรวจเยี่ยมศูนย์ (ประมาณ 3 ครั้งต่อรุ่น)

4) โครงการกำหนดเขตส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจร

มีกิจกรรมที่ต้องใช้จ่ายงบประมาณ ดังนี้

- 1) ค่าใช้สอยสำหรับเจ้าหน้าที่เข้าไปบริหารจัดการ
- 2) ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมชาวนา

ส่วนการจัดหาเมล็ดพันธุ์และการฝึกอบรมให้บุคลากร กับโครงการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน และโครงการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้สู่ชาวนา

5) โครงการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้สู่ชาวนา

มีกิจกรรมที่ต้องใช้จ่ายงบประมาณ ดังนี้

- 1) ค่าบริหารจัดการเตรียมการฝึกอบรม จำนวนปีละ 3 หลักสูตร
- 2) ค่าใช้สอยของเจ้าหน้าที่ หลักสูตรละ 2 วัน

6) โครงการจัดตั้งองค์กรชาวนา

- 1) ค่าใช้สอยสำหรับเจ้าหน้าที่เข้าไปบริหารจัดการ
- 2) เงินกองทุนประเดิมสำหรับเป็นทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อปัจจัยการผลิต และรวบรวมผลผลิต (เงินยืม)

7) โครงการธนาคารข้าวชุมชน

มีกิจกรรมที่ต้องใช้จ่ายงบประมาณ ดังนี้

- 1) ค่าก่อสร้างยุ้งฉาง (เงินลงทุน)
- 2) ค่าใช้สอยสำหรับเจ้าหน้าที่เข้าไปกำกับดูแล

8) โครงการสร้างระบบมาตรฐานและตรวจรับรองคุณภาพสินค้า

มีกิจกรรมที่ต้องใช้จ่ายงบประมาณ ดังนี้

- 1) ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมและศึกษาดูงานของเจ้าหน้าที่
- 2) ค่าฝึกอบรมชาวนาให้มีความรู้ เช่น GAP
- 3) ค่าจัดตั้ง และปรับปรุงองค์กรที่เกี่ยวข้อง

9) โครงการพัฒนาและปรับปรุงโรงสี

เป็นงบลงทุนของภาคเอกชนทั้งหมด

10) โครงการส่งเสริมการลงทุนสร้างโรงงานแป้งข้าว

เป็นงบลงทุนของภาคเอกชนทั้งหมด

11) โครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสร้างตราสินค้า

มีกิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณ ดังนี้

- 1) ค่ารางวัลในการประกวดออกแบบบรรจุภัณฑ์และแบบตราสินค้า (Brand)
- 2) ค่าบริหารจัดการ

12) โครงการประชาสัมพันธ์ข้าวขาว

มีกิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณ ดังนี้

- 1) ค่าจ้างเหมาประชาสัมพันธ์
- 2) ค่านำผลิตภัณฑ์ไปแสดงในต่างประเทศ

10.7 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น จะมีทั้งรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศจากการส่งออก และรายได้ที่จะตกอยู่กับชาวนาโดยตรง ซึ่งสรุปในภาพรวมได้ดังนี้

10.7.1 รายได้จากการส่งออกข้าว

ในปี ค.ศ. 2013 จะมีการส่งออกข้าวรวมทุกชนิด 30,800 ตัน ราคาส่งออก (F.O.B.) ขึ้นต่ำเฉลี่ยตันละ 350 เหรียญสหรัฐ คิดเป็นมูลค่า 10.8 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 340 ล้านบาท)

ในปี ค.ศ. 2020 จะมีการส่งออกข้าวรวมทุกชนิด 258,000 ตัน ราคาส่งออก (F.O.B.) ขึ้นต่ำเฉลี่ยตันละ 400 เหรียญสหรัฐ คิดเป็นมูลค่า 103.2 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 3,300 ล้านบาท)

ทั้งนี้ไม่คิดรายได้สะสมที่เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 2014-2019 และมูลค่าจากการลดการนำเข้าข้าวและแป้งข้าวเจ้า

10.7.2 รายได้ของชาวนา

ชาวนาในภาพรวม จะมีรายได้เพิ่มจากการเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกเตอร์จาก 3.4 ตันต่อเฮกเตอร์ในปี ค.ศ. 2006 เป็น 4.2 ตันต่อเฮกเตอร์ในปี ค.ศ. 2020 หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 0.8 ตันต่อเฮกเตอร์ คิดเป็นมูลค่าเพิ่ม 1.6 ล้านกิบต่อเฮกเตอร์ โดยใช้สมมุติฐานว่าราคาข้าวเปลือกเท่ากับ 2,000 กิบต่อกิโลกรัม หรือคิดเป็นมูลค่ารวมที่เพิ่มขึ้นประมาณ 1,440,000 ล้านกิบต่อปี (ประมาณ 5,000 ล้านบาทหรือประมาณ 160 ล้านดอลลาร์ต่อปี) โดยคิดจากเนื้อที่ปลูกเฉลี่ยประมาณ 900,000 เฮกเตอร์ต่อปี (ในปี ค.ศ. 2006 มีเนื้อที่ข้าวรวม 808,640 เฮกเตอร์ และเพิ่มเป็น 1,000,000 เฮกเตอร์ ในปี ค.ศ. 2020)

ซึ่งจะเห็นว่า ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นั้น น่าจะคุ้มค่าต่อการลงทุนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในอนาคตมูลค่าการส่งออกข้าวที่ประมาณการไว้ว่าจะอยู่ในลำดับต้นๆ ของรายการสินค้าส่งออกทั้งหมดของประเทศ

บทที่ 11

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

11.1 สรุปผลการศึกษา

สถานการณ์การผลิตข้าวของสปป.ลาว ในปัจจุบันเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วมีปริมาณเพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศ แต่มีประเด็นรายละเอียดต้องพิจารณาปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม เพื่อเตรียมการเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวในอนาคต ดังนี้

1) แม้ในภาพรวมจะมีผลผลิตเพียงพอ แต่ยังมีหลายแขวงที่ไม่สามารถผลิตข้าวได้เพียงพอ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ทางภาคเหนือของประเทศ เนื่องจากพื้นที่เป็นภูเขาสูง มีพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา น้อย ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่จึงเป็นข้าวไร่ที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกแตร์ต่ำ การที่จะส่งออกข้าวนั้น ต้องมีการหามาตรการเพื่อแก้ไขปัญหานี้ในพื้นที่ส่วนนี้ด้วย

2) การผลิตข้าวของ สปป.ลาว ส่วนใหญ่เป็นการผลิตข้าวเหนียว เนื่องจากประชาชนนิยมบริโภค ข้าวเหนียว แต่ข้าวที่ซื้อขายกันในตลาดโลกส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเจ้า ตลาดข้าวเหนียวมีค่อนข้างจำกัด ดังนั้นถ้าต้องการส่งออกในปริมาณที่มาก จะต้องมีการปลูกข้าวเจ้าเพิ่มขึ้น หรือแบ่งพื้นที่บางส่วนไปปลูกข้าวเจ้าด้วย โดยไม่ให้มีผลกระทบต่อผลผลิตข้าวเหนียวที่จะใช้บริโภคภายในประเทศ

3) คุณภาพของข้าวเป็นประเด็นสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ว่าจะส่งออกข้าวได้มากน้อยเพียงใด จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าการผลิตข้าวในสปป.ลาว ยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพทั้งข้าวเปลือกและข้าวสาร โดยข้าวเปลือกที่ชาวนาผลิตได้นั้น ยังไม่มีความบริสุทธิ์ของสายพันธุ์ เพราะชาวนานิยมเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองต่อเนื่องนานหลายปี และเมื่อนำไปขายให้กับพ่อค้าหรือโรงสีแล้ว ส่วนใหญ่ก็ไม่แยกกองตามชนิดของกลุ่มพันธุ์ เมื่อนำไปสีจึงได้ข้าวที่ไม่มีคุณภาพ

4) โรงสีที่มีอยู่ ณ สปป.ลาว ส่วนใหญ่เป็นโรงสีขนาดเล็กมีกำลังการผลิตไม่เกิน 10 ตันต่อวัน ขาดอุปกรณ์ที่จะคัดแยกขนาดและข้าวพันธุ์อื่นๆที่ปนออก เช่น ตะแกรงกลมคัดเมล็ด เครื่องขัดมัน และเครื่องยิงสี (Color Sorter) ทำให้ข้าวสารที่สีไม่ได้มาตรฐานเพียงพอที่จะส่งออก

5) ใน สปป.ลาว มีการใช้แป้งข้าวเจ้าไปทำผลิตภัณฑ์ เช่น ก๋วยเตี๋ยว (เฟอ) และขนมจีน(ข้าวปุ้น) มากพอสมควร ข้าวเจ้าที่ผลิตเพื่ออุตสาหกรรมแปรรูปในประเทศยังไม่เพียงพอ และยังขาดโรงงานแปรรูปแป้งต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้เสียเงินตราต่างประเทศ

6) งานวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ค่อนข้างจะประสบผลสำเร็จ สามารถพัฒนาพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับการปลูกใน สปป.ลาว ได้หลายพันธุ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียวทั้งนี้เนื่องจากมีโครงการร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับสถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ (IRRI) แต่ปัจจุบันโครงการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ร่วมกับ IRRI ได้สิ้นสุดลงแล้ว ทำให้งานวิจัยและพัฒนาพันธุ์มีแนวโน้มว่าจะช้าลงอีก เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ รวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์การวิจัย

7) งานส่งเสริมการผลิตและถ่ายทอดความรู้แก่ชาวนา แม้จะมีหน่วยงานที่รองรับชัดเจน คือ กองส่งเสริมกิจกรรมและป่าไม้แห่งชาติ (NAFES) แต่ในทางปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวนาในท้องถิ่นยังไม่เป็นระบบ การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของศูนย์ค้นคว้ากิจกรรมฯ กับศูนย์ส่งเสริมฯ ในท้องถิ่นยังไม่ดีพอ และเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะทางเรื่องข้าวยังมีน้อย และขาดงบประมาณในการออกไปปฏิบัติงานในพื้นที่

8) ระบบการกระจายเมล็ดพันธุ์ดียังไม่สามารถดำเนินงานได้ตามแนวทางที่ตั้งไว้ ชาวนาส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับเมล็ดพันธุ์ดีอย่างทั่วถึง แต่จะเก็บไว้ใช้เองหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้านทำให้เมล็ดพันธุ์ด้อยคุณภาพ ซึ่งนำไปสู่ผลผลิตที่ด้อยคุณภาพในที่สุด

9) การเพิ่มผลผลิตโดยการขยายเนื้อที่นาปีคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากที่ลุ่มที่เหมาะสมแก่การทำนามีจำกัด และพื้นที่บางส่วนได้ถูกนำไปใช้ในการปลูกพืชอื่นก่อนข้างมากเช่นเดียวกัน ทางที่จะเพิ่มผลผลิตได้ง่ายที่สุดคือการเพิ่มเนื้อที่ปลูกข้าวนาแซงซึ่งต้องอาศัยระบบชลประทานที่ดี และถ้าพิจารณาจากข้อมูลเนื้อที่ชลประทานที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้ว อาจจะไม่จำเป็นต้องขยายพื้นที่ชลประทานอีกมากนัก เพราะยังไม่มีการใช้พื้นที่ชลประทานในการปลูกข้าวนาแซงเต็มพื้นที่ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากปัญหาเรื่องราคาข้าวที่ผ่านมามีไม่ค่อยสูงใจ รวมทั้งระบบชลประทานบางส่วนชำรุดทรุดโทรมจึงใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการปรับปรุงให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ

11.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การพัฒนาการผลิตข้าวของสปป.ลาวมีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพดีสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ปรับปรุงระบบการผลิตและกระจายพันธุ์ดีให้ชาวนาได้รับเมล็ดพันธุ์ดีอย่างเพียงพอ และทั่วถึงทันต่อฤดูกาล รวมทั้งควรมีการปรับเปลี่ยนไปปลูกพันธุ์ข้าวเจ้าด้วย เพราะมีตลาดมากกว่า
- 2) ปรับปรุงระบบส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้สู่ชาวนา โดยการพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการผลิตข้าวให้มีความรู้ความสามารถ และจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการปฏิบัติงานในพื้นที่
- 3) ปรับปรุงระบบชลประทานให้สามารถใช้ทำนาได้เต็มพื้นที่ เพื่อขยายพื้นที่การปลูกข้าวนาแซง
- 4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างหรือปรับปรุงโรงสีข้าวให้ได้มาตรฐานส่งออก ซึ่งต้องเป็นข้าวสารที่มีขนาดสม่ำเสมอไม่มีพันธุ์อื่นปะปน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสร้างโรงงานแปรรูปข้าว (เป็นแป้ง) เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าว ทั้งนี้อาจร่วมลงทุนกับต่างประเทศด้วยก็ได้
- 5) สนับสนุนงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาให้เพียงพอและพัฒนานักวิจัยให้มีขีดความสามารถเพิ่มมากขึ้น โดยประสานความร่วมมือกับต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศ

6) โครงการวิจัยควรมีการวิจัยพันธุ์ข้าวเจ้า ข้าวเจ้าหอม และพันธุ์ข้าวเฉพาะถิ่นที่มีความโดดเด่น เช่น ข้าวเก่า เพื่อใช้เป็นพันธุ์ขึ้นทะเบียนเป็นข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) ซึ่งจะเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าข้าว

7) กำหนดเขตส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจร โดยกำหนดพื้นที่นาร่องที่จะส่งเสริมการปลูกข้าวแต่ละชนิด เช่น ข้าวเหนียว ข้าวเจ้า ข้าวอินทรีย์และข้าวบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (ข้าว GI) ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวจะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มชาวนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสำหรับชุมชน (ศูนย์ข้าวชุมชน) จัดหาเมล็ดพันธุ์ดีให้เพียงพอ มีเจ้าหน้าที่เข้าไปให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ มีโรงสีที่ได้มาตรฐาน และในระยะยาวให้มีการรับรองคุณภาพมาตรฐานข้าว ด้วย

8) ปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐาน การตรวจรับรองแหล่งผลิตและผลผลิต ซึ่งควรเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบสินค้าส่งออกตัวอื่นๆ ด้วย

9) ปรับปรุงกฎระเบียบการลงทุน การให้สินเชื่อเพื่อการส่งออกและกระบวนการส่งออกให้เอื้อต่อผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกข้าว

10) ให้มีมาตรการสำรองข้าวเพื่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศ โดยเฉพาะสำหรับประชาชนผู้มีรายได้น้อย โดยมอบหมายให้หน่วยงานรัฐวิสาหกิจของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ

11) การพัฒนาและส่งเสริมการผลิตข้าวต้องทำอย่างบูรณาการ (Integration) และครบวงจร ทั้งการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ การถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร การสร้างและการปรับปรุงโรงสี ไปจนถึงการตลาด และการให้สินเชื่อ และในการจัดสรรงบประมาณรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับงานพัฒนาข้าวในระดับต้นๆ (High Priority)

12) การพัฒนาการตลาด ต้องเน้นการผลิตข้าวคุณภาพดีเพื่อจำหน่ายในประเทศก่อน แล้วจึงขยายไปตลาดต่างประเทศ และเน้นประเทศใกล้ๆ และไม่ต้องการข้าวคุณภาพดีมากนัก ต่อไปจึงขยายไปยังประเทศที่ต้องการข้าวคุณภาพสูงและให้ GPS กับ สปป.ลาว

13) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ทราบถึงคุณภาพสินค้าข้าวของลาวที่มีความหลากหลาย มีกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่จะต้องดำเนินการหลังจากที่มั่นใจแล้วว่าสินค้าข้าวของประเทศได้มาตรฐานสากลแล้ว

เอกสารอ้างอิง

สถาบันค้นคว้ากิจกรรมและป่าไม้ กระทรวงกิจกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว 2000 คำแนะนำการใช้
พันธุ์ข้าวในปี สปป.ลาว เวียงจันทน์ สปป.ลาว

สถาบันค้นคว้ากิจกรรมและป่าไม้ กระทรวงกิจกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว แผนงานค้นคว้าข้าวแห่งชาติ
โครงการร่วมมือลาว-อิรี 2005 หลักการคุ้มครองการค้นคว้า การปรับปรุงและขยายพันธุ์ข้าวใน
สปป.ลาว เวียงจันทน์ สปป.ลาว

กรมแผนงาน กระทรวงกิจกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว 2006 วารสารสถิติกิจกรรม 30 ปี (1976-2005)
เวียงจันทน์ สปป.ลาว

กรมแผนงาน กระทรวงกิจกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว 2007 วารสารสถิติกิจกรรม 2006 เวียงจันทน์ สปป.ลาว
สถาบันค้นคว้ากิจกรรมและป่าไม้ กระทรวงกิจกรรมและป่าไม้ สปป.ลาว 2007 การกำหนดแบ่งเขตการใช้
ที่ดินกิจกรรมและป่าไม้ระดับมหภาค (แขวง) เวียงจันทน์ สปป.ลาว

สำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว กรมการข้าว 2550 ข้าว โภชนาการ สุขภาพ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ ประเทศไทย

National Statistical Centre, Committee for Planning and Cooperation, 2004 **The Household of Lao PDR
Social and Economic Indicators Lao Expenditure and Consumption Survey 2002/03
(LECS3)** Vientiane, Lao PDR.

J.M. Schiller, M.B. Chan Phengxay , S. Linguist , and S. Appa Rao, editors. 2006. **Rice in Laos.**
Los Banos (Philippines) : International Rice Research Institute. 457 P.

Department for Promotion and Management of Domestic and Foreign Investment, Committee for
Planning and Investment, First Edition, 2007 **Investment Guide Book for Lao PDR,**
Vientiane Lao PDR.